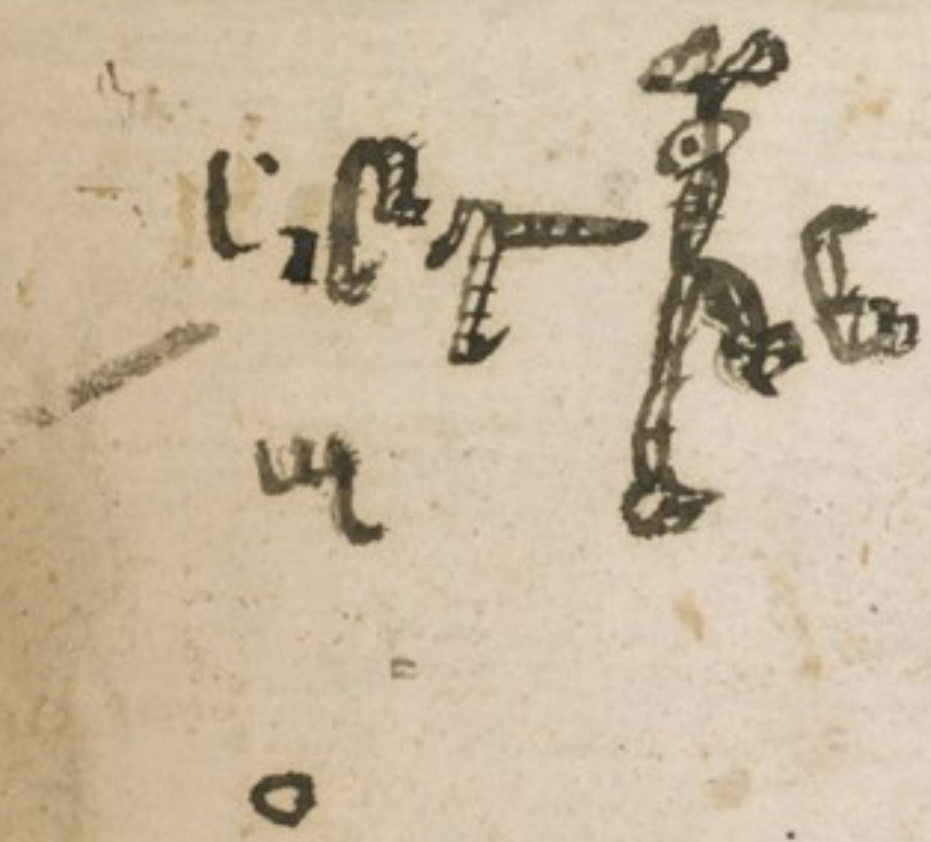

Գ Ի Ր Ք

ՊԱՏՄՈՒ

ԼԵԱՆ

Կայսերն Փոնցիանոսի. և Կնոջն Թագուհւոյ. և որդւոյ նորին Դիոկղետիանոսի. և Եօթանց Իմաստաւ սիրաց.

* Տպագրեցեալ 'ի Թաա
հանիս Գրոյ Հայոց

1189

* Պատմութիւն Կայսերն Փոնցիանոսի և Կնոջն. և որդւոյ նորին Դիոկղէ տիանոսի. և Եօթն Իմաս տասիրացն ։

ԱՅՐ. Ի ՀՌՕՄ Թագաւոր մի՝ անուն ն՞ր մոզոլոս կայսր ։ Եւ ունէր իւր ըստրատելատ մի փոնցիանոս անուն. յոյժ զօրեղ և քաջ. որև ՚ի բազում տեղիս ՚ի պատերազմի՝ արարեալ էր քաջութիւն մեծ ։ Ուստի հաճոյ թուեցաւ փոնցիանոս առաջի կայսերն մոզոլոսի. և

գովեաց զնա յոյժ. և խոստացաւ
տալ նմա զդուստրն իւր գեղեցիկ
'ի կնութի. զի յետ մահուան իւրոյ
ժառանգեսցէ փոնցիանոս զաթոռ
նր. որև եղև իսկ:

Եւ յորժամ էառ փոնցիանոս ըզ
դուստրն մոզոլոսի և փեսայացու
նմա, յայնմ հետէ յանձնեաց մոզո
լոս զթգուրութին իւր փոնցիանոսի
փեսային իւրոյ և ասէ: Ահա ես
ծերացեալ եմ և այլ ոչ կարեմ կա
ռավարել զզօրսդ իմ. արդ օրհնութ
իմով՝ բարով և խաղաղութ վայե
լեսցես զաթոռն քո: Եւ տրւեալ
հրաման որ աղաղակեաց մունետիկն
'ի մէջ քաղաքին ասելով. թէ այսու
հետև կայսր և թագաւոր հռօմայ՝
փոնցիանոսն է: Եւ ամենայն նախա
րարքն և կուսկաալքն և մեծամեծ
իշխանքն՝ եկեալ երկիրպագանէին
փոնցիանոսի և ասէին. կեցցէ՛ ար
քայ: Եւ կայսրն մոզոլոս յետ տա
րոյ միոյ՝ մեռաւ խաղաղութբ:

Եւ յոյժ զուարճացոյց փոնցիանոս զերկիրն իւր ։ Որեւ ՚ի մեծամեծաց մինչեւ ցրփոքունսն՝ ամենեքեան գոհ կու մատուցանէին ։ Եւ յետ եր կու ամի թգրութն իւրոյ՝ եղեւ նը մա զաւակ արու ․ որ եղեւ յոյժ խըն դութի արքային եւ նախարարացն ․ որեւ անուանեցին զանունն նորա՝

Դիոկղետիանոս ․

Եւ յորժամ եղեւ մանուկն դիոկ ղետիանոս է ամաց , մայր նորա հիւանդացաւ մերձ ՚ի մահ ․ եւ կո չեաց առ ինքն զկայսրն եւ ասէ ցնա ։ Ո՛վ արքայ՝ աղաչեմ զքեզ ․ զի ունիմ խնդիրք մի փոքրիկ ՚ի քէն զի կատա րիցես ինձ ։ Ասէ կայսրն՝ խօսեա՛ց թագուհի եւ ես շուտով կատարե ցից զխնդրուածս քո ։ Ասէ թա գուհին ․ գիտեմ որ այս ցաւս որ դիպաւ ինձ՝ ցաւ մահու է ․ աղա չեմ զքեզ արքայ՝ զի յետ մահուան իմոյ յորժամ առնես այլ թագուհի մի՛ տացես հրաման թագուհոյն քո

որ

որ իշխեսցէ 'ի վերայ որդոյ իմոյ։
Զ ի եթէ նա իշխեսցէ իվ՞ր որդոյ
իմոյ, որդին իմ ո՛չ զերծանի 'իմահ
ո՛ւանէ։ Այլ եղիցի պահեալ յօ
տար երկրի՝ մինչև զարգասցի և զօ
րասցի որդին իմ։ Եթէ զայս արաս
ցես՝ բազում բարու՞ս հանդիպի
քեզ և որդոյ իմոյ։ Ասէ կայսրն ։
ո՛վ սիրելի Թագուհի իմ կատարե
ցից զխնդրո՛ւածս քո։
Ա՛ւ ապա յետ սակա՛ւ ա՛ւուրց,
վախճանեցա՛ւ Թագուհին ։ և ա
րար կայսրն կոծ մեծ իվ՞ր Թագու
հոյն և Թաղեաց զնա պատո՛ւով։
Յայնժամ Թ՞գ՛ւորն յետ կոծոյն՝
սկսա՛ւ տրտմիլ և զմտա՛ւ ածել Թէ
զի՛նչ արասցէ զմիամօր որդին իւր։
Ա՛ւ հարցեալ իշխանացն՝ Թէ զմիա
մօր որդին իմ զի՛նչ արարից՝ որ և
յետ մահ՛ւան իմոյ կառավարեսցէ
զաթոռն իմ։ Ասեն նախարարքն և
իշխանքն ։ ա՛րքայ յա՛ւիտեա՛ն կաց։
Կան արտաքոյ քաղաքիս իմաստա

սէրք է. կոչեա՛ զմինն 'ի նոցանէ և
տո՛ւր զորդին քո 'ի ձեռս նոցա զի
իմաստնացուսցեն զնա։

Յայնժամ հրամայեաց արքայն գը
րել հրովարտակ՝ զի եկեսցեն նո
քա առ ինքն. որև եկին իսկ։

Եւ՛ արքայն ողջունեց զնս՝ սիրով.
և մեծարեաց զնս՝ և պատո՛ւեաց։

Եւ՛ ասէ արքայն ցիմաստասէրսն.
գիտէ՞ք սիրելիք իմ թէ վս՝ է՞ր կո
չեցի զձեզ։ և նոքա ասեն՝ ո՛չ գի
տեմք։ Ասէ արքայն. ունիմ որդ՝ եկ
մի՝ որ միամօրէ ինձ. և կամիմ զնա
տալ ձեզ. զի իմաստութ՝ ձերով
ուսանիցի զհանճար. որ և յետ մա
հո՛ւան իմոյ կառավարեսցէ զաթոռ
թ՝գ՛ւորուե՝ իմոյ։

Ասէ առաջին դպրապետն (որում
անունն էր պանցիլիաս.) ա՛րքայ
յա՛ւիտեա՛ն կաց. տո՛ւր զորդին քո
'ի ձեռս իմ. և ես ծառայեցից որ
դւոյ քո. և ուսուցից նմա՝ զոր ինչ
ես և ընկերքն իմ գիտեն. մինչև

յեօթն ամ։ Եւ՛ ասէ երկրորդ դպ
րապետն. ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն կաց.
տո՛ւր զորդին քո 'ի ձեռս իմ. և ես
ծառայեցից որդոյ քո. և ուսուցից
նմա՝ զոր ինչ ես և ընկերքն իմ գի
տեն. մինչև 'ի վեց ամ։ և անու՛անի
ծառայ քո՝ չենթուլոս։ Եւ՛ յառաջ
գայ երրորդ դպրապետն որում ա
նունն էր գարդոն. խօսի և ասէ.
ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն կաց. տո՛ւր զոր
դին քո 'ի ձեռս իմ. և ես յօժարուբ
ծառայեցից որդոյ քո. և ուսուցից
նմա՝ զոր ինչ ես և ընկերքն իմ գի
տեն. մինչև 'ի հինգ ամ։ Եւ՛ խօսի
չորրորդ դպրապետն որում անունն
էր մալխիօրախ և ասէ. ա՛րքայ յաւ՛
իտեն կաց. տո՛ւր զորդին քո 'ի ձեռս
իմ. և ես յօժար կամօք ծառայեցից
որդոյ քո. և ուսուցից նմա՝ զոր ինչ
ես և ընկերքն իմ գիտեն. մինչև 'ի
չորս ամ։ Եւ՛ յառաջեաց հինգ ե
րորդ դպրապետն. խօսի և ասէ. յի
շեա՛ զիս տէր՝ զի բազում ամ ծա

ռայ

ռայեալ եմ հօր քո։ արդ տո՛ւր զոր
դին քո 'ի ձեռս իմ. և ծառայեցից
որդոյ քո. և ուսուցից նմա՝ զոր ինչ
ես և ընկերքն իմ գիտեն. մինչև
յերեք ամ։ և անո՛ւանի ծառայ քո
յովսէփ իմաստասէր։ Եւ՛ գայ յա-
ռաջ վեցերորդ դպրապետն որում
անունն էր կղէոպաս և խօսի ասե-
լով. ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն կաց. ծառա՛յ
եմ արքայիս իմոյ. արդ տո՛ւր զոր-
դին քո 'ի ձեռս իմ. և ես միամտուբ
ծառայեցից որդոյ քո. և ուսուցից
նմա՝ զոր ինչ ես և ընկերքն իմ գի
տեն. մինչև յերկու տարի։
Եւ՛ եօթներորդում դպրապետն
անո՛ւամբ յովակիմ՝ ձայնեաց առ
արքայն և ասէ. ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն
կաց. և ունկնդի՛ր լեր ծառայիս. զի
ծառայ քո եմ ես և ընկերքն իմ.
արդ տո՛ւր զորդին քո 'ի ձեռս իմ
և ծռ̄յեցից նմա յօժար կամօք. և ու
սուցից նմա՝ զոր ինչ ես և ընկերքն
իմ գիտեմք. մինչև 'ի մէկ տարի։

Եւ այսպէս եօթանեքին իմաստա
սէրքն խոնարհութ՝ և հեզութ՝
և ամօթխածութ՝ զայս արարին
պատասխանի արքային։
Եւ ասէ արքայն. շնորհակա՛լ եմ
ձեզ ո՛վ իմաստուն դպրապետք.
որ սիրով ընդունեցիք զմիամօր որ
դեակն իմ։ Բայց եթէ տաց զոր
դին իմ միոյդ միայն, միւսքդ արհա
մարհեալ ելանէք աստի. արդ տաց
զորդին իմ ձեզ ա՛մցուն. և զձեզ
յանձնեմ ա՛յ. որ խնամ տանիք որ
դոյն իմոյ յօժարական կամօք. և հո
գաբարձութ՝ ուսուցանէք զիմաս
տասիրութ՝ և զհանճար. մանաւ՛անդ
զաստղագիտութ՝ և զա՛մ փիլիսո
փայական արարողութ՝։ Զ՝այս ա
սացեալ արքային՝ համբուրեաց ըզ
մանուկն. և առեալ զձեռանէ որ
դոյն՝ ետ ՚ի ձեռս դպրապետացն և
ասէ. երթիջիք խաղաղութ՝. և տ՛ր
եղիցի ընդ ձեզ։
Եւ դպրապետքն խոնարհեալ եր

կիր

կիրպագին արքային. և առեալ զոր
դի արքային զմանուկն դիոկղետիա
նոս՝ գնացին յօթևանս իւրեանց։
Եւ՛ դպրապետն պանցիլիաս՝ ետուր
կազմել գեղեցիկ դարպաս մի զար
մանալի յօրինու՛ածով արտաքոյ քա
ղաքին. և անդ եդին զորդի ար
քային։ Եւ՛ զդարպասի բոլորն և
զառաստաղն՝ թէ 'ի ներքուստ և
թէ արտաքոյ դարպասին՝ զամենե
սեանն բովանդակ գրովք լցին. զի
յելանելն և 'ի մտանելն՝ որդին ար
քայի 'ի գիրն հայի. և ինքեանք յօ
ժարուբ՝ և հոգաբարձուբ՝ ուսու
ցանէին զմանուկն մինչև յամ մի։
Եւ՛ 'ի լնուլ ամին՝ ասէ պանցիլիաս
դպրապետն. որ՝ պ փորձեսցուք զա
շակերտս մեր՝ թէ առեալ՞է ինչ 'ի
դպրուէ՝ս մերմէ թէ ոչ։ Պատաս
խանի ետ դպրապետն գաթոն և
ասէ. բարի՛է զոր ասեսդ. յորժամ
ննջեսցէ՝ յայնժամ դիցուք իներքոյ
չորեցունց ոտիցն մահճին տերևս

ծառոց. և մեք կացցուք յանդիման
նր̄ մինչև զարթիցէ. և տեսանեմք
թէ զինչ խօսի մեզ մանուկն։ Եւ՛
դպրապետքն ա̄մքեան՝ ասացին այո՛
այդպէս արասցուք։ Եւ՛ յորժամ
ննջեաց որդի արքային, յայնժամ
եդին զճիւղս ծառոցն իներքոյ ը
տից մահճին. և ինքեանք կացին
յանդիման նորա մինչև զարթեաւ՛
մանուկն։ Եւ՛ իբրև զարթեաւ՛,
պշուցեալ հայէր ընդ առաստաղն
և ընդ գետինն. զոր տեսեալ դըպ
րապետացն, ասեն՝ ո՛րդեակ ընդէ՛ր
պշուցեալ հայիս ընդ առաստաղն
և ընդ գետինն։ Պատասխանի ետ
որդի արքային և ասէ. վ̄ս այն հայիմ
զի կամ առաստաղ տաճարիս ցածա
ցեալէ, և կամ գետնին յատակն
բարձրացեալէ։ Օ՛ այն լու՛եալ դպ
րապետացն՝ ասեն ցմիմեանս. եթէ
մնասցէ մանուկս կենդանի, լինի
կատարեալ իմաստասէր ո̄պ պղատօն.
կամ ո̄պ արիստոտէլ։

Եւ՛ յայնժամ ժողովեցան դպրա
պետքն և եկին առ կայսրն և ա
սեն՝ ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն կաց. երա
նի՛է քեզ և երանի՛է օր ծննդեան
մանկանն քո. որ այսպիսի սուր մը
տօք մանուկ չէ տեսեալ մեր. զի
դեռ ամ մի է՝ և ջանայ որ զմեզ ան
ցանի. և եթէ հասանի նա ՚ի չափ
հասակի՝ ո՛չ լինի նմանն ՚ի վ՜ր երկ
րի. Բայց լա՛ւ էր քեզ ա՛րքայ՝ զի
ունկնդիր լինէիր մեզ զոր ինչ խօ
սելոց եմք առաջի արքայիս. և մի՛
բարկանայցես խօսից մերոց.
Ասէ կայսրն. վ՜ս էր բարկանամ
եթէ բարի լինի խօսք ձեր.
Ասեն դպիրքն. լա՛ւ էր քեզ ա՛րքայ
զի ամուսնանայիր դու և լինէր քեզ
բազում որդիք. որ յայսպիսի իմաս
տըս վարժէին. որ՜պ այս որդին քո
դիոկղետիանոս. որ և յետ մահ՛ւան
քո՝ մի մի տիրեսցեն աթոռոյ թա
գաւ՛որութ՜ն քո.
Հաւ՛անեցաւ՛ կայսրն և ասէ.

ելէ՛ք 'ի խնդիր և գտանէք գեղե
ցիկ աղջիկ մի. և ես առից զնա ինձ
'ի կնութի՛ւ։ Եւ՛ դնացեալ հրաւ՛ի
րակքն՝ շուրջ եկին 'ի բազում տե
ղիս. և գլտին զդուստրն մոզոլոսի
արքային՝ գեղեցիկ յոյժ. և բերին
առ կայսրն։ Որև հաճոյ թո՛ւեցաւ՛
աչաց կայսերն. և արարին հարսա
նիք. և եղև ուրախութիւն մեծ։
Եւ՛ եդ կայսրն 'ի գլուխ նր՛ թագ.
և անո՛ւանեաց զնա թագուհի. և սի
րեաց զնա յոյժ վ՛ս գեղեցկուե՛ նր՛
և պճնե՛ց զնա զարմանալի կերպի՛ւ
և կացին բազում ժամանակս և ո՛չ
եղև նմա զաւ՛ակ։ Եւ՛ կինն խիստ
տարակուսեալ էր վ՛ս անզաւ՛ակուե՛
իւրոյ. կարծէր թէ յարքայէ՛ն է։
Եւ՛ ետուր գտանել գաղտ 'ի յար
քայէն գեղեցիկ երիտասարդ մի. և
բերեալ առ ինքն՝ պճնեաց զնա կա
նացի ղգեստի՛ւ. և հանապազ շնայր
ընդ նմա. մի թէ զաւ՛ակ ծնանիմ ա
սելով։ և այսպ՛ պոռնկէր և պահէր

զնա 'ի սենեկի իւրում ոպ̄ կոյս աղ
ջիկ։ Յետոյ լու՛աւ՛ Թագուհին Թէ
ունի Թագաւ՛որն որդի մի միամօր.
և տու՛եալէ զնա 'ի ձեռս իմաստա
սիրաց՝ ուսանիլ զիմաստուի̄ և ըզ
հանճար։ Եւ՛ վաղվաղակի չար խոր
հեցաւ՛ 'ի միտս իւր և ասէ. լինէր
որ մեռանէր որդի կայսերն. և ես
ծնանէի որդի՝ որ ժառանգ լինէր։
Եւ՛ այսպիսի խորամանկութ̄ի խոր
հէր օրըստօրէ Թէ որպիսի հնարիւք
կարօղ լինիցի սպանանել զմանուկն
և գտեալ ժամ զի աղաչեսցէ արքային բերել զմանուկն։

~~~~~

* Խնդիրս Թագուհոյն 'ի Կայսերէն՝ զի բերցէ զմանուկն։

Եւ՛ 'ի գիշերի միում մինչդեռ
ընկողմնեալ էր կայսրն իվ̄ր
մահճին իւրոյ, խօսեցաւ՛
ընդ Թագուհոյն և ասէ. Սի՛րելի
տիկին իմ. արդ զծածուկ խրհ̄րդ
~~~~~

սրտի իմում ծանուցից քեզ. գի
տեա՝ զի ո՛չ գոյ այլ ստեղծու՛ած 'ի
ներքոյ երկնից որ սիրէ զքեզ առա
ւ՛ել քան զիս։ Ասէ Թագուհին.
եթէ այնպէս իցէ որ սիրես զիս,
փոքրիկ խընդիրք մի ունիմ՝ արդ
խնդրեցից 'ի քէն. եթէ կատարես,
երևի ապա սիրոյ նշոյլն։ Ասէ
կայսրն. զոր ինչ խնդրես՝ արարից
վաղվաղակի։ Ասէ Թագուհին. տե
սանես՝ զի դեռ զաւ՛ակ ո՛չ ունիմք
որ մխիթարէ զմեզ. արդ յղեա՛ և
կոչեա՛ զորդին քո առ քեզ՝ զոր տը
ւ՛եալ ես 'ի ձեռն իմաստասիրաց. և
ես տեսուք՝ նորին ուրախացայց.
մինչև տ՛ր ա՛ծն իմ պարգևեսցէ մեզ
զաւ՛ակ։ Պատասխանի ետ կայսրն
և ասէ. ո՛վ սիրելի Թագուհի իմ.
Է՝ ամ է որ և ես չեմ տեսեալ զոր
դին իմ. վ՛ս աղերսանաց քոց՝ կա
տարեցից զխնդրու՛ածս քո։
Ա՛ւ նոյն ժամայն հրաման արար
արքայն գրել հրովարտակ առ Է
Ա 16 իմաս

իմաստասէրսն. և կայսերական կըն
քովն կնքեալ առաքեաց. զի 'ի տօնի
պենտակոստէին բերցեն զորդի նր̄.
Եւ՛ թէ յապաղեսցեն՝ մահու մե
ռանիցին:
Եւ՛ յորժամ հասին թղթատարքն
առ իմաստասէրսն, ետուն զհրո
վարտակն 'ի ձեռս նց̄. և նոքա ա
ռեալ բացին և ընթերցան. և վե
րահասու եղեն կամաց արքային:
Եւ՛ 'ի գիշերին՝ ելեալ դպրա̄պտքն
հայեցան յաստղն. եթէ արքայի հը
րամայեալ օրն տարցուք զորդին,
զի՛նչ լինիցի նմա: Տեսին և ծա
նեան՝ զոր թէ հրամայեալ օրն տա
նիցեն, վնաս լինի մանկանն. և թէ
ոչ տանիցեն՝ իւրեանց վնաս լինի:
Եւ՛ այսպէս տրտմեալ և տարակու
սեալ կային յոյժ. զի ո՛չ գիտէին
թէ յոր կողմն դասէին. այլ լաւ՛ հա
մարէին իւրեանց մեռանիլն՝ քան
զորդւոյ արքային:
Եւ՛ մանուկն տեսեալ զվարժա̄պտսն

այնպէս տրտում և տխուր՝ սկսաւ
և ինքն տրտմիլ. և ասել ընդ միտս
իւր թէ՝ զի՞նչ պատահեցաւ վար-
ժապետաց իմոց որ այսպէս տրտում
են. և երկնչէր հարցանել. Եւ՝ յե-
տոյ վստահացեալ՝ սկսաւ հարցա-
նել զվարժապետն իւր և ասէ. ա-
սացէ՛ք ինձ զպատճառն յաղագս ո-
րոյ իրաց տրտմեալ էք։

Ասեն դպրապետքն. Հայր քո ըզ-
քեզ խնդրեալէ. և հրամայեալէ թէ՝
՝ի տօնի պենտակոստէին բերէք զոր
դին իմ։ Եւ՝ յորժամ ընթերցաք ըզ-
հրովարտակ հօր քո՝ ՝ինոյն գիշերին
գնացեալ հայեցաք յաստղն. և տե-
սաք՝ որ թէ հրամայեալ օրն տար-
ցուք զքեզ առ հայրն քո՝ նոյն ժա-
մայն սրով մեռանիս դու. վա՜յ այն
տրտում եմք և ոչ գիտեմք թէ
զի՞նչ արասցուք։

Ասէ մանուկն. ցուցէ՛ք ինձ զաստղն
զայն՝ զի ես այլ տեսից զնա։

Եւ՝ յորժամ ցուցին նմա զաստղն՝

Հայեցաւ և ետես զայն յայտնի զոր
ինչ ասացին վարժապետքն իւր։
Եւ մինչդեռ ապուշ մնացեալ էր
և Հայէր յաստղն, ետես այլ փոք-
րիկ աստեղունք շուրջ զնովաւն ոպ
գիր գրեալ. և ցուցանէր թէ՝ մին-
չև յեօթն օր եթէ ոչ խօսեսցի,
մնայ կենդանի. բայց յեօթն օրն՝
է անգամ տարցեն զնա՝ի սպանումն.
և բազում նեղութիւն ազատի։
Իբրև ետես մանուկն զաստղն զայն
կոչեաց զվարժապետքն իւր և ասէ.
կարօղ էք դուք յայն եօթն օրն
որ փրկէք զիս՝ի ձեռաց հօր իմոյ։
և եցոյց նոցա զաստղն զայն։
Եւ նայեցեալ վարժապետքն զաստղն
որ ըստ՝ոյգ էր խօսք մանկանն զոր
ինչ և ասացաւ։ Եւ ասեն. օրհնեա՛լ է
ած որ այսպիսի շնորհս ետուր ա-
շակերտին մերոյ. որ կատարել բուն
իմաստասէր եղեալ՝ իմաստութիւն
իւրով և ողորմութիւն այ՝ կարողացեալ
իմանալ զմահն իւր և որպիսի ապրիլն

Եւ՛ պտ̄սխանեալ ասեն ցմանուկն.
ա̄յ կարօղ ղօրուբ̄ն՝ ամէնքս մէկ մէկ
օր փրկեսցուք զքեղ 'ի չար պատահ
մանէն որ գալոցէ 'ի վերայ քո։
Եւ՛ սկսան պատրաստիլ և գնալ
առ կայսրն։
Իսկ մանուկն մինչդեռ ննջէր 'ի
միջօրէի 'ի վր̄ մահճին իւրոյ, ե
տես յերազին՝ զի չորս արմատ ծա
ռոց բուսեալ էր 'ի մահճի իւրում.
և 'ի նոցանէ ելեալ եօթն ճիւղ. և
'ի միջի նոցա կին մի նման վիշապի՝
զոր կազմէր 'ի ճիւղիցն մահադեղ
այնորիկ որ ննջէր 'ի մահիճն։
Օ՝ արթեաւ՛ որդի արքային 'ի քնոյն
և պատմեաց զտեսիլն վարժապետ։ց
իւրոց։ Եւ՛ վարժ̄պտքն գնացեալ
հայեցան յաստղն. և իմացան թէ
զինչ էր երազն. և եկեալ պատմե
ցին որդւոյ արքային։ Եւ ասեն.
չորս արմատքն ծառոյն՝ դ̄ տարերքն
են. և կինն վիշապ՝ յետնամայրն է.
և է̄ ճիւղքն՝ եօթն օրն է։ եթէ

խօսեսցիս յայն եօթն օրն՝ մահու
մեռանիցիս ։ Յետ այսորիկ՝ ելան
'ի ճանապարհ ։ և եկին առ հայրն
առ արքայն ։

Եւ՛ իբրև լու՛աւ՛ զգալն որդւոյն
իւրոյ կայսրն փոնցիանոս, ել ընդ
առաջ նր̄ թմբկօք և փողօք և զանա
զան արու՛եստականօք և բազում
զօրօք ։ Եւ՛ տեսեալ մանուկն ըզ
հայրն իւր՝ ասէ վարժապետացն ։
ահա՛ գայ հայրն իմ ։ և դուք պատ
րա՛ստ կացէք մի թէ փրկէք զիս ա̄վ
յայնմ պատահմանէն որ գալոցն է
իվ̄ր̄ իմ ։ Ասեն դպրա̄պտքն ։ ո՛րդեակ
մի՛ վախեր ։ ողորմուբ̄ն ա̄յ մեք պատ
րա՛ստ եմք և ո՛չ մոռանամք զքեզ ։
այլ դու այսուհետև ո՛չ և ս խօսես
ցիս, զի հասեալ է ժամ քո ։ զայս ե
տուն պատու՛էր որդւոյ արքային ։

Եւ՛ ահա՛ գայր թգ̄ւ՛րն ծանր փա
ռօք և բազմուբ̄ հեծելոցն ։ և խո
նարհեալ՝ ետ ողջոյն վարժա̄պտացն ։
և կալեալ զձեռանէ որդոյն իւրոյ՝

գիրկս արկեալ համբուրեաց զնա
և ասէ. ՈՐԴԵԱԿ ԻՄ ՍԻՐԵԼԻ զԻՍԱՐԴ
կեաս. քանզի բազում ժամանակ է
որ չեմ տեսեալ զքեզ։ Եւ որդին
խոնարհեալ երկիր եպագ հօրն. և
ոչ ինչ խօսեցաւ։ Եւ կայսրն տե-
սեալ՝ զարմացաւ ընդ միտս իւր և
ասէ. գուցէ ուսեալէ՝ Ի վարժապե-
տացն իւրոց ոչ խօսիլ առաջի զօրացն
Եւ յորժամ եկին՝ Ի դարպասն, ա-
ռեալ թագն զձեռանէ որդոյն իւրոյ
և տարեալ նստոյց մերձ առ իւր և
ասէ. ՈՐԴԵԱԿ ԻՄ ՈՐՊ հրահանգե-
ցին զքեզ վարժապետքն քո. և զինչ
ուսար՝ Ինոցանէ։ Եւ մանուկն խո-
նարհեալ երկիր եպագ հօրն իւրոյ
և ոչ խօսեցաւ։ Ապ քանչացաւ կայսրն
և ասէ. ՈՐԴԵԱԿ ընդէր ոչ խօսիս
ընդիս։

Եւ թագուհին լուեալ զգալն որ
դոյ արքային՝ ուրախացաւ յոյժ և
ասէ. երթայց և տեսից զնա. և ընտ
րեաց՝ Ի կուսից զգեղեցկատեսիլն

և առեալ ընդ իւր՝ գնաց առնա։
Եւ՛ կայսրն տեսեալ զԹագուհին՝
նստոյց մերձ առ որդին իւր։ Եւ՛
հարցեալ Թագուհին ցըկայսրն և
ասէ՝ այ՞ս է որդին քո։ Ասէ կայսրն
այո այ՛ս է։ և ո՛չ գիտեմ զինչ եղև
սմա որ ոչ խօսի ընդիս։ Ասէ Թա
գուհին։ տո՛ւր ինձ հրաման և ես
տարայց զնա 'ի սենեակն իմ և խօ
սեցայց ը՜նմա և նա խօսեսցի ը՜իս։
Ասէ կայսրն։ արի՛ կա՛ց յոտին ո՛ր
դեակ իմ և գնա՛ ընդ մօր քո։ Եւ
մանուկն ել՜ել երկրպագեաց հօրն
և գնաց ընդ յետնամօրն։
Եւ՛ յետ տանելոյն զնա Թագու
հին 'ի սենեակն իւր՝ հրամայեաց
ա՜մցւն 'ի բաց գնալ յիւրմէն։ և ա
ռեալ զձեռանէ մանկանն՝ նստոյց
մերձ առ իւր։ Խօսի և ասէ։ ո՛վ սի
րելի իմ դիոկղետիանոս՝ լու՛եալ էի
զհամբաւ՛ գեղեցկուե՜ քո։ և այժմ
տեսանելով տեսի և ծանեայ դէմ
յանդիման զգեղեցկութիւն քո։

և անձն իմ սիրեաց զքեզ յոյժ։
Արդ ո՛վ սիրելի իմ դիոկղետիանոս
ուրա՛խ լեր ընդիս. զի վ՜ս սիրոյ քոյ
պահեցի զկուսութ՝ի իմ. զի դու շա
տացեալ հանգիցես ՚ի կուսութ՝ի սիմ։
աղաչեմ զքեզ խօսեա՛ց ընդիս. և
ասա՛ ինձ զոր ինչ և կամիս. և ես կա
տարել պատրաստ եմ զա՜մ զկամս քո
Օ այս ասացեալ և գիրկս արկեալ
զմանկամբն՝ կամէր համբուրել ըզ
նա. և մանուկն դարձուցլ զերեսն
իւր՝ ո՛չ ետուր նմա համբուրել։
Ասէ Թագուհին. ահա խևացուցեր
զիս ո՛վ սիրելի իմ դիոկղետիանոս.
ե՛կ զի ննջեսցուք իմիասին և ու
րախ լինիցուք։ Եւ՛ մանուկն հայէր
խոժոռ յերեսս Թագուհւոյն։
Ասէ Թագուհին. ո՛վ սիրելի իմ դի
ոկղետիանոս՝ եթէ պատկառիս եւ՛
ոչ համարձակիս խօսելոյ ընդիս,
ահա կայ Թուղթ և Թանաք. ա՛ռ և
գրեա՛ և ծանո՛ ինձ զկամս քո՝ եթէ
լինի ինձ յոյս առ՚ի վայելել զսէր քո

Եւ մանուկն առեալ զթուղթն՝
գրեաց այսպէս. ո՛վ թագուհի՝
ո՛չ կամիմ ես պղծել զտունն և զան
կողին հօր իմոյ. քանզի ոչ ինչ լինի
ինձ շահ. այլ չարաչար մեղքէ ա
ռաջի ա̅յ. աղաչեմ զքեզ մի՛ բռնա
դատեր զիս. զի այդ գործդ որ դու
կասես՝ ինձ զէ՛ն է և վնասակար.
և ամօթ 'ի մարդկանէ. ո՛չ կարեմ
գործել ես այդ գործդ։ և ետ ըզ
թուղթն առ թագուհին։

Յորժամ էառ թագուհին ըզ
թուղթն 'ի ձեռանէ մանկանն և
ընթերցաւ, իսկոյն ճչեց մեծաձայն
և պատառեաց զհնդերձսն և զբաճ
կոնն. և ըղընգամբն ճանկեաց զե
րեսն և եհան արիւն. և բացեալ
զգլուխն՝ փետեաց զհերսն. և սկը
սաւ աղաղակել և ասել՝ աղաչեմ
զձեզ վ̅ս̅ ա̅յ օգնեցէ՛ք ինձ. զի կամի
այս որդի արքային լլկել զիս չա
րեօք. ծանուցէ՛ք տեառն իմոյ գալ
առիս և տեսանել զեղկելիս։ եւ

ծանուցին ծառայքն՝ արքային։
Եւ կայսրն եմուտ առ թագուհին
և ասէ. ո՛վ սիրելի տիկին իմ
զի՞նչ գործես. ընդէ՞ր այդպ՞ ճչես
և լաս. ի՞նչ պատահեցաւ՞ քեզ։
Ասէ թագուհին. տէր իմ արքայ
ողորմեա՛ ինձ. զի սա՛ չէ՛ որդի տ՞նս
իմոյ արքայի. այլ սա՛ չա՛ր է և անըզ
գամ. և բարուք շնացօղ։ Յորժամ
բերի զդա՝ ի ներքս և ջանայի խօսե
ցուցանել, յանկարծակի սկսաւ՛
ձեռն արկանել՝ ի յիս. և կամէր ըն
դիս մեղանչել։ Եւ՛ իբրև ես ոչ կա
մէի՝ պատառեաց զհանդերձս իմ.
և արիւնեաց զերեսս իմ. և այսպէս
խայտառակեաց զիս. զոր տեսանէ
տէրն իմ արքայ։
Եւ՛ տեսեալ կայսրն զերեսս թա
գուհոյն արիւնաթաթախ և ըզ
հանդերձն պատառեալ՝ հաւ՛ատաց։
Եւ՛ բարկացեալ ասէ՝ տարէ՛ք կա
խեցէ՛ք որ ո՛չ տեսանէ աչս իմ զայդ
պիսի անառակ որդին։

Եւ լուեալ նախարարացն՝ գան
առ կայսրն և ասեն. արքայ յաւ-
իտեան կաց։ Որդին քո միամօր է
քեզ. և ոչ ունիս այլ որդի որ ժա
ռանգ լինիցի քեզ. չէ՛ արժան որ ա-
ռանց քննուեա՛ սպանցես զորդին քո
վ՚ս փոքր ինչ բանի։ զի որդին քո
ոչ խօսի. ոչ գիտես ապա տէր մեր
արքայ թէ արժանէ մահու թէ ոչ։
Այլ պարտէ արգելուլ զնա՝ իբւնտ
մինչև՝ ի վաղեան օրն. և արասցես
դատաստան իրաւամբք. և եթէ գը
տանիցի մահու ինչ արժանի՝ մեռցի։
Զ ի մի՛ ասիցեն ժողովուրդքն՝ թէ
կայսրն սրտմտեալ՝ առանց իրաւանց
և դատաստանի՝ հրամայեաց սպանա
նել զմիամօր որդին իւր։
Իբրև լուաւ կայսրն զայս՝ ինախա
րարացն իւրոց՝ շիջաւ սակաւիկ մի
բարկութի՛ ն՚ր և ասէ. տարէք ար-
գելէք զնա՝ ի բանտն մինչև՝ ի վա
ղեան օրն. զի լինիցի դատաստան
և իրաւամբք մեռցի։

Եւ՛ թագուհին իբրև լու՛աւ՛ թէ
ո՛չ ըսպաննեցին զորդի արքային,
սկսաւ՛ ճչել և լալ և վայ տալ ան
ձինն. Եւ՛ այնպէս ահագին ճչէր՝
որ լսելի եղև ա՜մցւն. և ծանուցին
կայսերն. Յայնժամ ելեալ կայսրն
'ի դահոյիցն իւր՝ եմուտ առ թա
գուհին. և տեսանէր զի յո՛յժ անմը
խիթար լայր. Ասէ կայսրն. ո՛վ սի
րելի տիկին իմ զի՛նչ եղև քեզ՝ որ
այդպէս անմխիթար լաս. Եւ՛ թա
գուհին անկեալ առ ոտս արքային
և ասէ. մի թէ ո՞չ գիտես զինչ արար
նզովեալ որդին քո. ո՞րպ՜ կամէր բռ
նադատել և լլկել զիս. ոպ՜ դու իսկ
տէրդ իմ տեսեր. և ասացեր թէ՝
կորուսից զնա դառն մահո՛ւամբ.
և նա դեռևս կենդանի է.
Ասէ կայսրն. վ՜ն այն արգելի զնա
և ձգեցի 'ի վաղի՛ւն՝ զի կամիմ քն
նութի՜ առնել առաջի նախարարցն
իմոց. և թէ գտանիցեմ 'ի նմա վնաս
ինչ մահու՝ յայնժամ հրամայեմ չա
րաչար սպանանել զնա.

Ասէ Թագուհին. եթէ որդին քո
մնասցէ կենդանի՝ յայնժամ եղի
ցի քեզ ոպ՞ եղև ծառի միոյ պտղա
տու՛ի 'ի մոլեալ արմատոյ նորին։
Ասէ կայսրն. պատմեա՛ ինձ զառակդ
զայդ։ Ասէ Թագուհին. պատմեմ
քեզ զառակս զայս. բայց լա՛ւ 'ի
միտ առ։ Եւ՛ սկսաւ ասել։

*Առաջին առակ Թագուհոյն. որ հա-
տանեցոյց զԿայսրն սպանանէլ
ղորդին։

Այր 'ի քաղաքի միում այր մի.
և ունէր գեղեցիկ դրախտ մի
և էր 'ի մէջ դրախտին՝ ծառմի
երևելի. որ ամ յամէ տայր
զպտուղս յոլովս։ և պտուղ նորա
այնպիսի զօրութի՞ ունէր՝ որ ա՞մ
ցաւ՛ոց դեղ լինէր՝ բաց 'ի հոգւոց։
Եւ՛ եղև յաւ՛ուր միում եկն տէր
այգոյն 'ի պարտէզ իւր. և նայեցեալ
իվր՞ ծառին՝ ետես որ ահա փոքր
ճիւղ մի ելեալ էր ընդ արմատն։

և կոչեալ զայգէգործն և ասէ .
դարմա՛ն տար ճղոյս այսորիկ. զի յու
սամ՝ 'ի սմանէ առաւ՛ել առնուլ
պտուղ՝ քան 'ի ծառոյն մեծէ ։
Եւ՛ յետ աւ՛ուրց դարձեալ եկն
տէր այգոյն 'ի պարտէզ իւր. և նայե
ցեալ ետես զծառին ճիւղն որ ո՛չ
էր աճեալ ։ կոչեաց զայգէգործն
և ասէ. վ՜ս էր ոչ աճէ ճիւղս այս
ո՛վ այգէգործ ։ Պատասխանի ետ
այգէգործն և ասէ. ծառս մեծ և
բա՛րձր է յոյժ. ո՛չ թողու ծագել
արև իվ՜ր սորա. վ՜ս ա՛յն ոչ աճէ ։
Ասէ տ՜ր այգոյն. հարթեա՛ զճիւղսն
ծառոյն՝ զի ծագեսցէ արևն 'իվ՜ր
սորա ։ զայս ասացեալ՝ գնաց ։ և ա
րար այգէգործն այնպէս ։
Եւ՛ դարձեալ եկն տէր այգւոյն .
եւ՛ նայեցեալ ետես՝ զի այժմ. և ս
ո՛չ էր աճեալ ճիւղն ։ կոչեաց զայ
գէգործն և ասէ . ընդէ՛ր և այժմ
ո՛չ աճէ ըստ կամաց իմոց ։ Ասէ այ
գէգործն. ո՛չ է զարմանք որ ոչ աճէ

զի բարձրութի՞ ծառիս ո՛չ թողու
գալ անձրև 'ի վր՞ սորա. վասն ա՛յն
ոչ աճի։ Ասէ տէր այգւոյն. հա՛տ
զծառն մեծ. զի լա՛ւ է ճիւղն քան
զծառն մեծ։ զայս ասաց և գնաց։
և այգէգործն եհատ զծառն. և
նոյնժամայն չորացա՛ւ և ճիւղն։
Ի՛ւ յետ ա՛ւուրց ինչ դարձ՞ել եկն
տէր այգոյն 'ի պարտէզ իւր. և տե՛
սեալ չորացեալ զծառն ճիւղովն՝
ապուշ մնաց։ քանզի զօրութի՞ նորա
'ի ծառոյն էր. յորժամ հատին ըզ
ծառն՝ չորացա՛ւ և ճիւղն։
Ասէ թագուհին. լո՛ւ ա՞ր տէր իմ
արքայ զբան ծառոյն՝ որ անիմաստ
խորհրդով իզուր չորացա՛ւ ծառն.
որ և աղքատք և ցա՛ւագարք նզովե
ցին զչորացնօղն ծառոյն։
Ասէ արքայն. ո՞ւմ նմանեցուցեր
զծառն զայն։ Ասէ թագուհին.
ծառն մեծ և երևելի՝ դու ես. թէ
աղքատք թէ ցա՛ւագարք՝ ա՞մքեան
'ի տիրութի՞ն քո խնդան. և ա՞մ տկարք

և տնանկք՝ խրատով քո ապրին։
Եւ՛ որդին քո ջանայ հարթել ըզ
ճիւղդ քո. այսինքն զզօրուխս քո.
և յետոյ խափանէ զքեզ՝ ոպ այգէ
գործն զծառն. և թագաւորեսցէ
'ի տեղի քո։ և ո՛չ կարէ թգ̄ւորել.
ոպ ճիւղն որ չորացաւ ը̄ ծառոյն։
Բայց խափանի թագաւորուի քո.
և դու ընդունիս անէծս յաղքա
տաց և տնանկաց. զի խոստացար
սպանանել զնա և ո՛չ սպաներ։
Ասէ կայսրն. լաւ՛ առակ ասացեր.
զի ո՛չ կարէ որդին իմ այնպ առ
նել՝ ոպ այգէգործն զծառն զայն.
զի ընդ լուսանալ առաւ՛օտուն՝ ա
ռանց քննութեան և առանց դա
տաստանի տամ սպանանել։
Ասէ թագուհին. թէ սպանանես՝
'ի հանգիստ լինիցիս. և խաղա
ղութեամբ վայելեսցես
զթագաւորութի
քո։

*Առաջին անգամ տանիշն զդիոկղետիանոսն
'ի մահ. և պանցիլիաս դպրապետն առաքօք
ֆրկէլն ընա։

Վաղիւ՛ անդր նստել կայսրն
'ի գահոյսն իւր. և հրամայեց
դահճապետին՝ իսկոյն առժա
մայն տանել զորդին իւր 'ի տեղի
սպանման՝ փողով ազդեցութեան։
Եւ՛ հանեալ դահճապետն զորդի
արքային 'ի բանտէն՝ կապեաց ըզ
ձեռսն 'ի յետս. ոպ՜ օրէնէ մահա
պարտաց։ Եւ՛ ետ ձայնել առաջի
ն՜ր մունետիկս ասելով. Թէ ո՛վ ոք
կամի մեղանչել ընդ յետնամօրն,
այսպիսի մահո՛ւամբ մեռցի։
Եւ՛ լո՛ւեալ ժողովրդոցն՝ ողբալով
մեծաձայն աղաղակէին և ասէին.
ա՛ւա՛ղ ա՛ւա՛ղ և հազար վախ միամօր
որդոյ կայսերն. որ տանին 'ի զուր
սպանումն։
Յայնժամ պանցիլիաս դպրապետն՝
սրընթաց երիվարօք եհաս նոցա

և ասէ. մի՛ շտապիք սպանանել զդա՛.
զի յոյս ունիմ առ ա՜ծ որ երթամ
առ կայսրն և ազատեմ զդա՛։
Եւ՛ ժողովուրդքն փութացուցա
նէին զդպրապետն և ասէին. մեք
արգելցուք զդահիճսն. այլ դու
փութա՛ փրկել զմանուկն զի մի՛ 'ի
զուր մեռանիցի։ Եւ՛ մանուկն այլ
խոնարհեցոյց զգլուխն վարժա՜պտին
իւրոյ. իբր թէ կամէր ասել՝ յիշեա՛
զիս առաջի հօր իմոյ։ Եւ՛ դպրա՜պտն
գնաց 'ի պալատն և եմուտ առ ար
քայն. և ողջունե՜ց մեծաւ՛ պատ՛ւով։
Եւ՛ կայսրն բարկուբ՜ ասէ. ո՛վ չար
ծեր՝ ո՛չ լինիցիս դու ողջ։ Ասէ
դպրա՜պտն. տէր՝ ողջուե՜ ծառայեցի
և ո՛չ մահու։ Ասէ կայսրն. սո՛ւտ է
ա՜մ խօսք քո։ ետու զորդին իմ 'ի
ձեզ լեզո՛ւաւ՛ և խօսուն. ուսուցա
նել և դաստիարակել. արդ փոխա
նակ իմաստութե՜ և հանճարոյ՝ պա
պանձեալ եղև։ և յաւ՛ել չարիս և ս
զայս՝ զի կամեցաւ՛ բռնադատել

և լլկել զտիկինն իմ. վ՞ս այնր գոր
ծոյ ահա՛ մեռանի այսօր. և զձեզ
իսկ կորուսից դառն մահո՛ւամբ։
Ասէ դպրա՞պտն. պապանձումն որդոյ
քո 'ի մէնջ ո՛չէ. զի ընդ մեզ խօսէր
ուղիղ. ա՞ծ է գիտօղ թէ վասն էր
լուռ կայ։ Եւ՛ որ ասացեր թէ կա
մեցաւ՛ բռնադատել զկինն իմ, ճըշ
մարիտ ասեմ քեզ ա՛րքայ զի սո՛ւտ
է բանդ այդ. զի գիտեմ զնա որ
զայդպիսի իրս ո՛չ գործէ նա։
Եւ՛ թէ վ՞ս բանի կնոջ քո սպանցես
զմիամօր որդին քո՝ դառնագոյն լի
ցի քեզ քան զայն որ եղև զինաւո
րի միոյ. որ վասն բանի կնոջ իւրոյ
սպան զշուն իւր. որ ապրեցուց՞լէր
զորդին իւր 'ի մահո՛ւանէ։
Ասէ կայսրն. ասա՛ զառակդ զայդ
զի լսեցից։ Ասէ դպրապետն.
ո՛չ ասեմ և ո՛չ աշխատիմ. զի մինչ
ես պատմեցից՝ գուցէ ըսպանցեն
զորդին քո անդ. և զի՛նչ շահ լինի
ցի 'ի պատմութենէս։ Եթէ կամիս

զի

զի պատմեցից զառակս, նախ դարձո՛
զորդին քո 'ի մահո՛ւանէ և ա՛ծ 'ի
բանտ. և յորժամ լո՛ւիցես յիսնէ
զառակն իմ՝ եթէ հաճոյ լինիցի ա-
ռակս տեառնդ իմում, ապրեցո՛
զորդին քո. և թէ ոչ՝ սպա՛ն զնա։
Եւ՛ հրամայեաց կայսրն դարձուցա
նել զմանուկն 'ի բանտ՝ մինչև պատ
մեսցէ դպրապետն զառակն։
Եւ՛ սկսաւ՛ ասել այսպէս։

*Առաջ առաջին դպրապետին պանցիշիա
սաց. զոր ասաց հայսերն և փրկեաց զմանուկն
'ի սպանմանէ։

Ինո՛ւոր մի կայր զօրաւ՛որ և
անո՛ւանի յոյժ. և ունէր
որդեակ մի փոքր տղայ. և
միամ՛օր էր ո՞պ որդին քո. և յո՛յժ սի
րէր զնա. և երեք նաժիշտք ծ՞ռյէին
նմա։ Առաջինն՝ դիեցուցանէր և
կերակրէր։ Երկրորդն՝ լո՛ւանայր
և զգեցուցանէր. Երրորդն՝ օրօրէր

և քնեցուցանէր։ Արդ՝ զինու՛որն
այն՝ ունէր այլ և ս շահին մի եւ՛
շուն մի. և սիրէր զնս՝։ Եւ՛ շունն
այն այնպիսի լաւ՛ութի՝ ունէր՝ որ
զինչ տեսանէր 'ի վայրի՝ ընթանայր
զկնի նր՝. և ո՛չ դառնայր դատարկ՝
մինչև ըմբռնէր։ Եւ՛ յորժամ ըմ
բռնէր՝ կանգնէր իվր՝ տրտանն և
հայէր. մինչև եկեալ տէրն առնոյր
զորսն 'ի նմանէ։ Այլև՝ շունն այն
ունէր բնութի՝ զայս ինչ. զի իմանայր
զլինելոցն. և յորժամ կամենայր տ՝րն
ուրեք երթալ՝ եթէ բարի էր ճա
նապարհն այն՝ գայր շունն և երիցս
խաղայր առաջի նր՝. և եթէ չար լի
նար ճանապարհն՝ ո՛չ գայր և ո՛չ խա
ղայր. այլ տրտում և տխուր հայէր։
և տէրն՝ այնու ճանաչէր զչարն
և զբարին։

Եւ՛ շահինն այն՝ ունէր սովորութի՝
այսպէս. զի յորժամ յորս ելանէր
տէրն իւր, ամենևին դատարկ ո՛չ
դառնայր. այլ հանապազ թռուցլ

ըմ

ըմբռնէր զթռչունս և բերէր առ
տէրն իւր։

Եւ՝ յաւուր միում կոչեցեալ եղև
'ի խաղս առ զինուորակիցսն իւր
և քզումք ժողովեցան 'ի խաղն այն։
և գնաց զինուորն և տիկինն ընդ նմա.
և աղախնայքն ևս. և մնաց տըղայն
միայն 'ի յօրօրոցին։ Եւ՝ շունն պա
հէր զտըղայն. և ննջէր շունն ընդ
որմով օրոցացն. և բազան նատէր 'ի
վերայ ձողին։ Եւ՝ տանն որմն պատա
ռեալ էր. և կայր օձ մի 'ի ներքոյ
որմին. և տեսեալ օձն որ ձայն մար
դոյ ոչ ելանէր. այլ միայն գայր
ձայն ընդոյ ելանելոյ տըղային 'ի յօ
րոցացն։ և հանեալ զգլուխն 'ի ծա
կէն դուրս՝ եռեռս և ահա՛ ոչ ոք էր
'ի տանն. քայց միայն տըղին ընդոյ
ձայնն որ ննջէր 'ի մէջ օրոցին. և ե
լեալ օձն գայր ընդ օրոցք տղային
զի սպանցէ զնա։ Տեսեալ բազային
որ ելաւ օձն 'ի ծակէն դուրս. և
նայէր շանն. և եռեռս զի շունն խոր
'ի

'ի քուն էր. և թռեաւ բազան շա
ռաչմամբ թևոցն։ Որև իսկոյն զար
թեաւ շունն 'ի ձայնէ թևոցն. և
իբրև եբաց զաչսն՝ ետես զօձն 'ի
վերս օրոցացն. և բարկացեալ շունն՝
անկաւ իվերս օձուն. և օձն պատասե
ցաւ ընդ շանն։ Օձն ջանայր սպա
նանել զտղայն. և շունն ջանայր սա
տակել զօձն։ Եւ այնչափ կռուե
ցան ընդ իրեարս եւ վերս ետուն
միմեանց՝ որք արիւնաթաւալք ե
ղեն շուրջ զօրանոցքն։ Եւ սրտմը
տեալ շունն՝ յարեաւ իվերս օձուն։
և 'ի պատերազմելն ընդ միմեանս,
կործանեցաւ օրոցք տղային. և վը
նաս ոչ եղև տղային։ Եւ շունն
այնչափ ջանաց՝ մինչև սատակեաց
զօձն. և նստէր ընդ պարսպօք օրաշ
նին. և լիզէր զվերս իւր։

Յետ այնորիկ վաղվաղակի վճարե
ցաւ խաղն. և եկին նաժիշտքն 'ի
տուն յաւուրս քան զտիկինն. և տե
սին զօրոցքն կործանեալ. և շուրջ

զօրոցօքն լի՛ արիւն։ կարծեցին թէ
շունն զտղայն կերեալէ։ և անմիտ
կանայքն ո՛չ կանգնեցուցին զօրունն
զի տեսցեն թէ տըղայն կա՛յ թէ ոչ։
Եւ՛ ասեն ընդ միմեանս՝ եկայք փա
խիցուք. ապա թէ ոչ՝ սպանանէ ըզ
մեզ տէրն մեր փոխանակ տղային։
Եւ՛ իբրև փախչէին՝ պատահեցան
տիկնոջն իւրեանց։ Ասէ ցնա՝ տի
կինն. զի՞ է ձեզ ՞զինչ եղև ձեզ։
Ասեն նաժիշտքն. զսիրելի որդին
տեառն մերոյ՝ կերեալէ շունն. արդ
վա՛յ է մեզ թէ զի՞նչ լինիցիմք։
Եւ՛ լու՛եալ տիկնոջն՝ անկաւ՛ յեր
կիր իվ՞ր երեսաց իւրոց առ դրան
սենեկին. լայր և կոծէր զանձն ա
սելով. ո՛հ թէ զի՞նչ արարից ընդ
որդեակս իմ։
Եւ՛ նոյնժամայն եկեալ զինւ՛որն՝
ետես զկինն իւր զի լայր աղիո
ղորմ և նաժիշտքն ընդ նմա. և հար
ցեալ՝ զի՞ է ձեզ ընդէ՞ր լայք։
Ասէ տիկինն. վա՛յ է մեզ. զի շունն

որ սիրէիր՝ կերեա՛լ է զմիամօր որ-
դեակն քո։ Յորժամ լու՛ա՛ զխօսս
զայս 'ի տիկնոջէն իւրմէ՝ եմուտ 'ի
սենեակն ուր էր տըղայն. և շունն
իբրև ետես զտէր իւր՝ յարեա՛ ը
առաջ նորա և փաթաթէր զերեսն
ընդ ոտս նր և ուրախանայր առաջի
նր։ իբր թէ ըսպանի զօձն և ապրե
ցուցի զտղայն քո. արդ արժա՛ն իցէ
պարգևաց։ Եւ՛ տէր նր հանեալ
զսուրն՝ էզարկ և կտրեաց ընդ մէջ.
և սատակեցա՛ շունն։ Եւ՛ գնաց՝ել
'ի յօրոցք տըղային՝ ետես զտըղայն
զի կենդանի էր և անվնաս։ Եւ՛ ե-
տես մերձ 'ի յօրոցքն օձ մի սատա-
կեալ. և եկեալ առ շունն՝ նայեց՝ել
ետես զի էր վիրա՛ւորեալ յոյժ. և
ծանեա՛ զի շունն ըսպանեալ էր
զօձն և զտղայն ապրեցուցեալ։
Եւ՛ տեսեալ բազային որ այնպիսի
անիրա՛ւութիս գործեաց տ՝րն իւր,
նոյն ժամայն ճչեաց և կտրեաց ըզ
պարանն 'ի յոտիցն. և թռեա՛ գնաց

և այլ ո՛չ եկն առ տէրն իւր։

Եւ՛ ասէ զինւ՛որն. աւ՛աղ թէ զինչ գործեցի լսելով կնոջ իմում. և անկայ 'ի մեղս մեծամեծս։ Եւ՛ ելեալ բոկ ոտամբ գնաց յանապատ. և անդ ապաշխարեաց զա՜մ աւ՛ուրս կենաց իւրոց։

Եւ՛ յաւ՛արտիլ առակին՝ ասէ դպրապետն ցկայսրն. լուա՛ր ա՛րքայ զոր ինչ ասացի քեզ։ Ասէ կայսրն. լուա՛յ և 'ի միտ առի. և յո՛յժ հաճոյ եղև ինձ բան քո։ Ասէ դպրա՜պտն. ճշմարիտ ասեմ քեզ ա՛րքայ՝ եթէ վ՜ս բանի կնոջ քո սպանցես զորդին քո, դառնագոյն լիցի քեզ բանն՝ քան որ եղև նմա։ Ասէ կայսրն. լաւ՛ առակ ասացեր. և վ՜ս քո բանիդ՝ ո՛չ սպանից զորդին իմ այսօր։ Ասէ դպրա՜պտն. եթէ ոչ սպաննես, շնորհակա՛լ եմ քեզ. որ վասն բանից իմոց՝ կեւնս շնորհեցեր այսօր որդոյ քում։ և երկրպագեալ արքային և գնաց։

Իբրև լու՛աւ Թագուհին թէ մա
նուկն դեռևս կենդանի է, նստաւ՛
իվր՝ մոխրոյ. լայր լալիւն մեծ և ո՛չ
կամէր 'ի վեր նայել։ և ծառայքն
ծանուցին կայսերն։ Եւ՛ լու՛եալ
կայսրն՝ գնաց առ Թագուհին և ա
սէ. զմէ՞ այդպէս տրտում ես և ան
միսիթար լաս։ Ասէ Թագուհին.
մի թէ ո՞չ գիտես դու թէ ո՛րպիսի
ամօթ և նախատինք արար ինձ նզո
վեալ որդին քո. և դու խոստացար
սպանանել զնա. և ահա՛ դեռևս կեն
դանի է։ Ա՛շմարիտ ասեմ քեզ. զի
լինելոց է քեզ 'ի յորդւոյ քումմէ
ոպ՝ եղև հովու՛ի միում ընդ վարա
զի խոզոյ։ Ասէ կայսրն. աղաչեմ
զքեզ ո՛վ սիրելի տիկին իմ, պատմեա՛
ինձ զառակդ զայդ։ Ասէ Թագու
հին. զի՛նչ շահ ինձ պատմելն իմ.
յերեկեան օրն այլ պատմեցի քեզ
առակ մի՝ և ո՛չ ինչ շահեցայ։
Արդ պատմեցից քեզ առակ մի. ե
թէ 'ի միտ առցես՝ բազո՛ւմ շահս օգ
տիս։ Եւ՛ ասաց այսպէս։ 43

*Լուակ երկրորդ. զոր ասաց Թագուհին
վասն հովուին և վասն վարաղ խողին. զոր
հաւանեալ կացսերն՝ յօժարի ապանա-
նել զորդին։

Թագաւ՛որ մի էր յերկրի մի-
ում. և ունէր անտառ մի
մեծ մայրեաց. և կայր 'ի
նմա ծառ բազում լի՛ պտղօք։
Եւ՛ կայր 'ի մէջ անտառին վարազի
խոզ մի զօրեղ յոյժ. և շրջէր 'ի մէջ
անտառին. ուտէր զպտուղն ծառոց։
Եւ՛ ո՛չ ոք կարէր գնալ 'ի յանտառն
այն կտրել փայտ. այլ և զգնացելսն
իվ՞ր իւր՝ խողխողէր խոզն և կորու-
սանէր։ Մ՝ինչև թ՞գրն ձանձրացել
'ի նմանէ՝ հրամայեաց քարոզ կար
դալ ընդ ա՞մ թագաւ՛որւ՞ն իւր և
ասել. եթէ ոք սպանցէ զխոզն զայն՝
տաց նմա զդուստրն իմ 'ի կնութի՞.
և յետ մահու՛ան իմոյ՝ ժառանգես
ցէ զաթոռ թագաւ՛որուե՞ իմոյ։
Եւ՛ ո՛չ ոք էառ յանձն. զի երկնչէին
'ի

'ի զօրեղուէ խոզին։ Եւ էր 'ի ժա
մանակին այնմիկ հովիւ մի ոչխրոց.
խորհեցաւ ընդ միտս իւր և ասէ.
եթէ սպաննիցեմ ես զխոզն զայն՝
ո՛չ միայն ինձ լինի բարի, այլև ամ
սիրելեաց և բարեկամաց իմոց։
Այլ նախ և յառաջ գընացից առ
թագաւորն և տեսից թէ՝ եթէ ըս
պաննիցեմ ես զխոզն՝ տա՞յ ինձ ըզ
դուստրն իւր։ Եւ գնացեալ հո
վիւն՝ եմուտ առ թգ̄ւորն և ասաց։
Հզօր և մեծ թգ̄ր. եթէ սպանա
նեմ զխոզն զայն, տա՞ս ինձ զխոստա
ցեալդ։ Եւ թգ̄ւորն երդուաւ և
ասէ. ո՛վ հովիւ՝ եթէ կորուսանես
զխոզն զայն, ո՛չ թէ միայն տամ ըզ
դուստրս իմ, այլ և զթգ̄րուիս իմ
տամ քեզ. որ յետ մահուան իմում
դո՛ւ թագաւորես 'ի տեղի իմ։
Յայնժամ ելեալ հովիւն յերեսաց
արքային. և էառ զգաւազանն 'ի
ձեռն իւր. և ելեալ գնաց յանտուն
այն ուր էր խոզն։ Եւ տեսեալ
զնա

զնա խոզն՝ վազեաց 'ի վր̅ նր̅. և հո
վիւն փախեաւ և ել 'ի ծառ մի. և
եկեալ խոզն՝ սկսաւ ատամամբն փո
րել զտակ ծառին և կամէր կործա
նել զծառն։ Եւ ետես հովիւն զի
անկանի ծառն 'ի գետին, հատանէր
ձեռօքն զքաղցրահամ պտուղն որ
կայր 'ի ծառն և արկանէր նմա։ և
խոզն տեսեալ զպտուղն՝ եթող ըզ
ծառն և ուտէր զպտուղն. մինչև
հանգեաւ և ընկողմնեցաւ առ ծա
ռովն։ Եւ տեսեալ հովիւն զի ըն
կողմնեցաւ խոզն՝ մեղմաբար էջ առ
նա. և մին ձեռամբն զբուռն հա
րեալ էր 'ի ծառոյն՝ և միւսովն քե
րէր զթիկունս խոզին։ զի թէ կա
մեսցի խոզն հարկանել զնա՝ փախի
ցէ դարձեալ 'ի ծառն։ Եւ այնչափ
քերեաց՝ մինչև նընջեաց խոզն և
եղև խոր 'ի քուն։ Յայնժամ եհան
հովիւն զսուրն իւր և սպան զխոզն
Եւ այնու գործովն էառ զդուստր
Թդ̅ւ̅րին. և յետ մահուան նր̅ ժա
ռանգեաց զաթոռ նր̅։

Եւ՛ ասէ Թագուհին ցըկայսրն ։
լու՛ա՞ր ա՛րքայ և՝ի միտ առե՞ր ։
Ասէ կայսրն ։ այո՛ ՚ի միտ առի զոր
ինչ ասացեր ։ Ասէ Թագուհին ։
մեկնեցից քեզ զառակս ։ Վարա
զոյն վայրենաց՝ զօրեղուի՝ն յոյժ՝
ցուցանէ զզօրուի՝ քո ։ որ ո՛չ ոք կա
րէ կալ հակառակ հրամանաց քոց ։
Եւ՛ հովիւ՛ն՝ ցուցանէ զնզովեալ
որդին քո ։ որ գաւ՛ազանաւ՛ իմաս
տութ՝ն իւրոյ՝ դիմեալէ իվերայ քո ։
ո՝պ հովիւ՛ն այն քերելով զթիկունս
խոզին՝ ննջեցոյց և սպան զնա ։
Նմանապէս և վարժ՝պտքն նզովեալ
որդոյ քո՝ քերեն զքեզ քաղցրաբ։ն
առակօք և սըտօք իւրեանց մինչև
սպանցեն զքեզ ։ և զորդին քո Թա
գաւ՛որեցւ՝ցնել կամին ՚ի տեղի քո ։
Ասէ կայսրն ։ ո՛չ տացէ ա՝ծ զայն օրն
որ ըսպաննէ զիս որդին իմ ։ ո՝պ հո
վիւ՛ն զխոզն ։ արդ ահաւ՛ասիկ ո՛չ մը
նայ նա կենդանի ։ և վ՝ս սրտի քո՝
տամ չարաչար սպանանել զնա ։

Ասէ

Ասէ Թագուհին. եթէ սպանանես
մեծ լաւ՛ուն հանդիպի քեզ. զի նա
չէ՛ արժանի որ մնայ կենդանի. այլ
պատժոյ և պատուհասի արժանի է։

*Երկրորդ անգամ տանէն զորդի արքային
'ի մահ. և Ջենդուլոս դպրապետին գալ հա
սանիլն և առաջօք փրկէն ղնա։

յերկրորդում աւ՛ուրն նըս
տեալ կայսրն 'ի գահոյսն իւր
և կոչեաց բարկութ՚ն զդահ
ճապետն և ասէ. ե՛րթ հա՛ն զորդին
իմ 'ի բանտէն. և տա՛ր առ ժամայն
հա՛տ զգլուխ ն՚ր. և հեռացո՛ զգը
լուխն 'ի մարմնոյ ն՚ր ՚ժ կանգուն։
Եւ եկեալ դահ ճապետն՝ եհան զոր
դի արքային 'ի բանտէն. և կապեաց
զձեռս 'ի յետս ն՚ր իբրև մահապար
տի. և անցոյց ընդ մէջ քաղաքին.
և մունետիկն առաջի ն՚ր ձայնէր և
ասէր. Ո՛վ ոք որ կամի մեղանչել
ընդ յետնամօրն իւրոյ՝ այսպիսի

մահու՛ամբ մեռցի։ Եւ՛ լու՛եալ ժո
ղովրդոցն՝ ափսոսալով ասէին. ո՛հ ո՛հ
ահա ՚ի զո՛ւր տանին զմիամօր որդի
արքային ՚ի մահ և ըսպանումն։
Յայնժամ չենթուլոս դպրապետն
սրընթաց երիվարաւ՛ եհասն՝ց և
ասէ. մի՛ շտապիք սպանանել զդա՛.
քանզի յոյս ունիմ առ ա՜ծ որ փըր
կեցից զդա այսօր ՚ի մահու՛անէ։
Եւ՛ սաստեաց դահճ՜պտին և ասէ.
ընդէ՞ր կապեցեր ըզ ձեռս դորա.
մի թէ մահապա՞րտ է որդի արքային.
և ետ արձակել զձեռսն։ Ասէ դահ
ճապետն. ո՛վ դպրապետ՝ հրաման
սաստիկ է թագուհոյն թէ չարաչա՛ր
ըսպան զնա. արդ եթէ կարօղ ես
փրկել զդա՝ ե՛րթ առ կայսրն և ա
զատեա՛ ՚ի մահու՛անէ. և ես աստ
արգելից զսա՛։ Եւ՛ մանուկն որ՜պ
առաջնոյն աղաչէր զվարժ՜պտն իւր
փրկել զինքն ՚ի մահու՛անէ։ Եւ՛ ժո
ղովուրդքն առաւ՛ել փութացուցա
նէին զդպր՜պտն և ասէին։ Ո՛վ բրի

դպրապետ. յէրէկեան օրն՝ ընկերն
քո ազատեաց՝ այսօր դո՛ւ երթ առ
կայսրն և ազատեա՛։ Եւ՛ դպրապետն
ընթացեալ եմուտ 'ի պալատն. և ե-
կաց առաջի կայսերն. երկրպագեց
և ողջունեաց զնա մեծաւ՛ պատւ՛ով։
Ասէ կայսրն. ո՛վ չար ծեր մի՛ մնաս
ցես կենդանի։ Ասէ դպրապետն.
տէ՛ր՝ պարգևս առնուլ 'ի քէն ակն
ունէի և ո՛չ անարգանս։ Ասէ կայ-
սրն. սո՛ւտ է ա՜մ բան քո. ետու զոր
դին իմ 'ի ձեզ լեզու՛աւ՛ և խօսուն՝
ուսուցանել և դաստիարակել զնա.
և արդ եղև պապանձեալ փոխանակ
իմաստուն և հանճարոյ։ յաւ՛ել և ս
զչարիս զայս. զի կամեցաւ՛ բըռնա-
դատել և լլկել զկինն իմ. վ՜ն այն
պատճառի մեռանի՛ նա այսօր։ և
զձեզ իսկ զամենեսեան կորուսից
դառն մահու՛ամբ։ Ասէ դպրապետն.
տէր արքայ՝ ասացեր թէ որդին իմ
պապանձեալ եղև. և թէ վասն է՞ր
եղև՝ ա՜ծ է որ գիտէ. բայց խօսե-

լո՛ց է 'ի ժամանակի իւրում։ Եւ՛ որ
ասացեր թէ կամեցաւ՛ բռնադատել
զկին իմ, այդ ա՜մի՛ւ սուտ է։
Բանզի կին քո եթէ կրեալ լինէր
զնա ինն ամսիւ՛ յորովայնի իւրում,
այդպիսի վնաս ո՛չ դնէր իվ՜ր ն՜ր։
Արդ զայս ասեմ քեզ ա՛րքայ. եթէ
վ՜ս բանի կնոջ քո սպանանես զմիա
մօր որդին քո, դառնագոյն պատա
հեսցէ քեզ քան զայն՝ որ պատահե
ցաւ՛ զինու՛որի միոյ. որ վասն կնոջն
իւրոյ՝ անմեղ դատապարտեցին 'ի
մէջ հրապարակին։ Ասէ կայսրն.
ասա՛ զառակդ զայդ թէ վասն է՞ր
եղև այդպէս։ Ասէ դպրապետն.
ո՛չ ասեմ և ո՛չ աշխատիմ իզուր և
դատարկ. գուցէ եղիցի զի մինչ ես
պատմեցից զառակս՝ սպանցի որդին
քո անդր. և զի՛նչ շահ լինիցի 'ի պատ
մուէս։ Արդ եթէ կամիս լսել
զառակն իմ, նախ դարձո՛ զորդին քո
'ի մահու՛անէ 'ի բանտ. և ես պատ
մեմ զառակս։ Եթէ հաճոյ լինիցի

քեզ առակս՝ ապրեցո՛ զորդին քո.
և թէ ոչ՝ սպա՛ն զնա։ Եւ՛ հրամայեց
կայսրն դարձուցանել զորդին իւր
՚ի բանտ՝ մինչև պատմեսցէ դպրա-
պետն զառակն։ Եւ՛ սկսաւ՛ ասել
այսպէս։

* Առակ երրորդ Պապրապետին. զոր ասաց
վ՜ս կնոջ միոյ որ եւ զայրն անմեղ ՚ի
գատապարտութի՜ն։

Քաղաքի միում էր զինո՛ւոր մի
ծեր. զոր առեալ էր մատղաշ
աղջիկ մի ՚ի կնութիւն իւր.
(ո՜պ տէր իմ արքայ առեալ է
կին մատղաշ.) և յո՛յժ սիրէր զնա։
և զբանալիքն ո՛չ ումեք հաւ՛ատայր։
Այլ և ա՜մ գիշեր փակէր զդուռն.
և զբանալիսն պահէր ՚ի ներքոյ բար
ձի իւրում։ Եւ՛ զինո՛ւորն այն
ծե՛ր էր. և ո՛չ ունէր կարողութի՜ ա-
մուսնութ՜ն՝ կատարել զկամս կնոջ
իւրոյ։ վ՜ս այն անզգամ կինն սիրէր
զայլս։ Եւ՛ ա՜մ գիշեր յորժամ

ննջէր այրն իւր՝ առնոյր զբանա
լիսն գաղտ և բանայր զդուռն և
երթայր առ սիրառն իւր՝ որ կատա
րէր զկամս նր̄. և լցեալ զՏեշտուի̄
և զցանկուի̄ մարմնոյն իւրոյ՝ դառ
նայր առ այրն իւր։ Եւ՛ 'ի գիշերի
միում յորժամ նընջեաց այրն, ել
կինն և գնաց ըստ սովորուե իւրոյ
առ սիրառն իւր։ Եւ՛ զարթուցեալ
այր նր̄ 'ի քնոյն՝ ո՛չ եդիտ զկինն իւր
մերձ ինքեան։ Եւ՛ ելեալ ետես ըզ
դրունսն իբաց. և փակեալ պնդեց.
և ելեալ 'ի վերի դարպասն՝ հայէր
'ի պատուհանէն. զի տեսցէ զդալն
նորա։ Եւ՛ յետ խօսելոյ հաւ՛ուն՝
դարձաւ՛ կինն փութալով 'ի տուն.
զի մի՛ եկեալ պահապանքն գտցեն
զնա արտաքս։ Եւ՛ կայր 'ի քուղաքին
այն սահման այսպիսի. զի յորժամ
երեկոյ լինէր՝ յետ երիցս անգամ հա
ւ՛ուն խօսելոյ՝ հնչեցուցանէին զան
կակս։ Եւ՛ յետ հընչեցուցանելոյ
զանկակին՝ եթէ զոք գտանէին ար

տաքոյ՝ ըմբռնէին և տանէին՝ ի բանտ
և վաղի՛ւն դատապարտէին զնա՝ ի
մէջ հրապարակին առաջի ա՜մցուն
՝ի նախատինս. Եւ՛ եկեալ կինն՝ ե՜
գիտ զդրունսն փակեալ. զահի հա
րա՛ւ և խորհէր թէ զինչ արասցէ.
և յետոյ վստահացեալ՝ բախէր ըզ
դուռն։ Ասէ այրն. ո՛վ չարեաց մա
կարդ չար կին. այս քանիցս անգամ
փորձեցի զքեզ. որ ելեալ յանկող
նոյ իմոյ՝ երթեալ պոռընկիս ընդ
այլում։ Ասեմ քեզ ըստոյգն. կաց
ցես դու այդր՝ մինչև պահապանքն
եկեալ գտցեն զքեզ և տարցեն՝ ի
բանտ. և՝ի վաղի՛ւն դատապարտես
ցեն զքեզ՝ ի մէջ հրապարակին։
Ասէ կինն. ո՛վ տէր իմ վ՜ս է՛ր ա
սես զայդ. ասեմ քեզ զճշմարիտն։
Յորժամ ննջէի ես ընդ քեզ՝ ի յան
կողնին, եկն աղախին մօր իմոյ՝ կո
չեաց զիս և ասէ. փութա՛ եկ առ
մայրն քո՝ զի յետի շունչն է։ Եւ՛
ես ո՛չ կամեցայ զարթուցանել զքեզ
՝ի

'ի քաղցր քնոյդ. և գնացի առ մայրն
իմ. տեսայ՝ և փութով դարձայ առ
քեզ. և այնչափ փութով ընթացլ
եկի՝ որ վաստակեալ 'ի ճանապրհին
տկարացայ յուժոյս. Արդ աղաչեմ
զքեզ՝ բա՛ց ինձ զդրունսն զի մտից
'ի ներքս. զի մի՛ եկեալ պահապանքն
գտցեն զիս. Ասէ այրն. Ճշմարիտ
որ ո՛չ բացից՝ մինչև եկեալ պահա-
պանքն առցեն զքեզ. Ասէ կինն.
վ՞ս ա՞յ աղաչեմ զքեզ՝ բա՛ց զգուռն
և ա՛ռ զիս 'ի ներքս. զի ամօթ և նա
խատինք առնես զիս. քեզի՝ և ծնո
ղաց իմոց՝ և ազգականացս. Ասէ
այրն. 'ի միտ ած թէ քանի՛ցս անգամ
պղծեցեր զանկողին իմ պոռնկուբ
քով. լա՛ւ է քեզ աստ չարչարիլ մար
մնով վ՞ս մեղաց քոց՝ և մի՛ 'ի դժոխս.
Ասէ կինն. ո՛վ սիրելի տէր իմ վ՞ս
սիրոյ այնորիկ որ խաչեցա՞ւ վ՞ս մեր՝
ողորմեա՛ ինձ և ա՛ռ զիս 'ի ներս.
Ասէ այրն. զուր կաղաչես. զի այդ
պէս մընալո՛ց ես առաջի դռանդ՝

մինչև

մինչև եկեալ պահապանքն առցեն
զքեզ։ Ասէ կինն. ո՛վ տէր իմ, գի
տես զի ո՛չէ հեռի ջրհորն 'ի դրա
նէս. եթէ ոչ բացցես զդուռն և
առցես զիս 'ի ներքս, ընկեցից զիս
'ի ջրհորն և խեղդեցայց։ Ասէ այրն
վաղո՛ւց պարտ էր քեզ խեղդիլն։
Ասէ կինն. եթէ կամիս զխեղդիլն
իմ, խեղդեցայց։ Արդ մինչ խեղ
դեալ չեմ՝ արարից կտակ։ Նախ և
առաջին յանձն առնեմ զիս ա՜յ զհո
գի իմ. և 'ի ս՜բ կոյսն մարիամ. և յա՜մ
ս՜բս։ և զմարմին իմ յորժամ հան
ցեն 'ի հորոյն՝ թաղեսցեն յեկեղե
ցւոջ սրբուհւոյն վառվառեայ։ և
զա՜մ ինչս զոր ունիմ, դո՛ւ գիտես
տէր իմ. ոա՜ և կամիս այնա՜ արասցես
Եւ՛ զայս ասացեալ՝ գնաց մերձ 'ի
ջրհորն. և էր առ ջրհորովն վէմ մի
մեծ. զոր առ՛ել երկոքին ձեռամբն
էարկ 'ի ջրհորն։
Եւ՛ լո՛ւեալ այրն զձայնըն քարին
յատակ ջրհորին՝ կարծեաց թէ

կինն ընկէց զինքն 'ի հորն. և ասէ՝
աւ՛աղ թէ զինչ գործեցից. զի կինն
իմ խեղդեցաւ՛: Եւ՛ վաղվաղակի
իջեալ ընթացաւ՛ 'ի ջրհորն. և կինն
թաքեաւ՛ յետոյ կողմանէ դրանն.
և իբրև ել այրն՝ եմուտ կինն 'ի
ներքս և փակեաց զդուռն 'ի ներ-
քուստ և ել 'ի դարպասն: Եւ՛ զին
ու՛որն կանդնեալ 'ի վր՜ ջրհորին՝ ա-
ւ՛աղէր զկինն և ասէր լալով. վա՛յ
ինձ որ կորուսի զկինն իմ: չա՛ր էր
ժամն որ ոչ բացի զդուռն:
Եւ՛ կինն ծիծաղելով ասէ. ո՛վ նը
զովեալ ալևոր՝ զինչ գործես մին
չև ցայս վայր 'ի դուրսդ. մի թէ սա-
կա՞ւ էր քեզ չը շատանալ մարմնով
իմով. որ զա՜մ դիշեր գնաս 'ի բոզ
տունն պոռնկիլ ընդ նս՜: Եւ՛ այրն
լու՛եալ զձայն կնոջն՝ ասէ. օրհնեա՛լէ
ա՜ծ. և գոհութի՜ ա՜յ որ ողջ ես:
Արդ բա՛ց զդուռն զի մտից 'ի ներս
ընդէ՞ր փակեցեր զդուռն. զի ես
կամէի սակաւ՛ մի խրատել զքեզ և
 եր

երկեցուցանել. և ապա բանալ ըզ
դուռն։ Ասէ ցնա կինն. եթէ ոք
փորեսցէ խորխորատ ընկերի իւրոյ՝
ինքն իսկ ընկեսցի 'ի մէջ նր̄։ Դու
ոչ կամէիր բանալ զդուռն ինձ, և
ո՛չ ես բացից քեզ. մինչև առցեն ըզ
քեզ պահապանքն։ Քանզի ես ո՛չ
էի 'ի մէջ չարեաց՝ զոր ասացեր 'ի
վր̄ իմ։ ոպ̄ ասեն առակաց թէ՝ սև
ացեալն մրով՝ մրճոտէ և զայլս։
Այսինքն՝ չար ոք՝ զա̄մ ոք չար կար
ծէ. այնպէս և դու շնացօղ գոլով՝
զվնասն քո 'ի վր̄ իմ բառնաս։
Ճշմարիտ ասեմ քեզ՝ զի այդր մը
նալոց ես դու մինչև առցեն զքեզ
պահապանքն։
Ասէ այրն. ո՞չ երկնչիս դու յա̄յ.
ընդէ՞ր ճշմարտես զայդպիսի բան
'ի վր̄ իմ։ Ներացայ 'ի քաղաքիս այս
'ի մանկութէ̄ հետէ. և մինչև ցայժմ
ո՛չ եղև անունդ այդ 'ի վր̄ իմ զոր
դու ասես։ Եւ̂ թէ վաղիւ̂ն նախա
տեն զիս 'ի մէջ հրապարակին՝ մի թէ

ո՞չ լինի ամօթ ինձ և քեզ. և նախ
նեաց մերոց մինչև յաւ՞իտեան։ վ՞ա՜յ
աղաչեմ զքեզ բա՛ց զդուռն։
Ասէ կինն. ո՛չ բացից մի՛ աշխատ առ
ներ զիս. և մի՛ աղաչեր ինձ իզուր։
լա՛ւ է քեզ ա՛ստ չարչ։րիլ վ՞ա մեղաց
քոց՝ քան թէ ՚ի դժոխս։ Տես զինչ
ասէ իմաստունն. երեք բան ատե
լի է անձին իմոյ։ Աղքատ հպարտն։
Ստախօս մեծատունն. և Ծեր պոռ
նիկն։ ո՞պ և դու իսկ ես ծեր և շնա
ցօղ։ Այլև այս մեծ ողորմութ՞է ա՜յ
որ տանջիս աստ մարմնով և մի՛ տես
ցես զտանջանսն յաւ՞իտենակ։ն։
Ասէ այրն. ո՛վ սիրելի տիկին իմ.
ա՜ծ ողորմած է և գթած. և ո՛չ խնդ
րէ այլ ինչ՝ բայց միայն զղջանալ.
վ՞ա ա՜յ սիրուն աղաչեմ զքեզ բաց
զդուռն զի մտից ՚ի ներքս. և այլ
ո՛չ արարից զայդ զոր ասես ՚ի վ՞ր իմ։
Ա՞ւ կինն նշաւ՞ակելով ասէ. ո՛վ ա
րար զքեզ վարդ՞պտ և քարոզօղ.
եթէ զայդ գիտէիր որ ա՜ծ ողոր

մած

մածէ, ընդէ՞ր ոչ բացեր զդուռն
ինձ։ Ճշմարիտ ասեմ քեզ՝ ո՛չ առից
զքեզ 'ի ներքս։ Եւ՛ մինչդեռ նա
զայս խօսէր, հնչեցուցին զզանկուկն։
Ասէ այրն. ահա՛ հնչեցուցին զզան
կակն. բա՛ց զդուռն՝ զի մի՛ եկեալ
պահապանացն գտցեն զիս։
Եւ՛ մինչդեռ խօսէր՝ եկին պահա
պանքն և գտին զնա արտաքս։
Եւ՛ ասեն ցնա. զի՞նչ գործես աստ
'ի ժամ գիշերիս։ Եւ՛ լու՛եալ կինն
զձայն պահապանացն՝ ասէ ցնոսա.
ո՛վ եղբարք իմ աղաչեմ զձեզ՝ առէ՛ք
զդա այտի և արարէ՛ք դմա ըստ մե
ղաց իւրոց. զի ա՜մ գիշեր թողեալ
զիս՝ երթայ ընդ բոզս։ Եւ՛ այսչափ
ժամանակ համբերեցի և ո՛չ յայտ
նեցի՝ թերևս դարձցի 'ի գործոյն
այնմիկ և ո՛չ դարձաւ՛. մինչև ինքն
զինքն մատնեաց։ Եւ՛ պահապանքն
առեալ տարան զնա 'ի բանտ. և 'ի
վաղիւ՛ անդր՝ դատապարտեցին զնա
ըստ օրինաց իւրեանց։

Յայն

Յայնժամ ասէ դպրապետն ցկայսրն.
Ի միտ առեր արքայ զառակս զայս
զոր ասացի քեզ։ Ասէ կայսրն. այո՛
Ի միտ առի. զի նզովեալ և չար կինն
այն՝ մատնեաց զայրն իւր դառըն
տանջանաց Ի զուր։ Ասէ դպրապետն.
Ճշմարտիւ ասեմ քեզ արքայ՝ եթէ
վա՜ բանի կնոջ քո սպանցես զորդին
քո, դառնագոյն լիցի քեզ քան զին
ոՀորին այն։ Ասէ կայսրն. ամէն ա-
սեմ քեզ դպրապետ. ոչ սպանիցս զոր
դին իմ այսօր վա՜ բանի քոյ։ Ասէ
դպրապետն. եթէ լուիցես խրատոյ
իմոյ և ոչ ըսպանցես զորդին քո,
մեծ բարութիւն Հանդիպեսցէ քեզ։
զայս ասաց դպրապետն և երկիր ե-
պադ արքային և դնաց։

Իբրև լուաւ թագուհին թէ այ-
սօր և ս ոչ մեռաւ որդի արքային,
եմուտ Ի սենեակ իւր և լայր ան-
մխիթար. կոծէր զանձն ասելով.
վայ ինձ՝ զի ոչ կարացի խնդրուածք
մի կատարել տալ արքային իմոյ։

այսպիսի աղի ողորմ և բարձր ճչիւ
լայր և հառաչէր. մինչև ծառայքն
ծանուցին արքային։ Եւ ելեալ
կայսրն՝ գնաց առնա և ասէ. ո՛վ սի
րելի տիկին իմ վ՞ս էր այդպէս ան
ողորմ լաս։ Ասէ Թագուհին. եթէ
սիրելի լինէի քեզ՝ զխնդրւ՛ածս իմ
կատարէիր. և դարձեալ՝ թէ ոչ էի
սիրեցեալ զքեզ 'ի բոլոր սրտէ՝ ո՛չ
էր ինձ կսկիծ. բայց իմ վէրս խիստ
մեծ է. զի 'ի մէջ նախատանց Թողեր
զիս. և ո՛չ սպաներ զնզովեալ որդին
քո. որ այսպիսի խայտառակեաց զիս
զոր աչօքդ իսկ տեսեր տ՞րիմ արքայ
Այլ դու ունկնդիր ես եղ՞ել վար
ժապետաց որդւոյ քո. և ո՛չ գիտես
Թէ նոքա ինչ կու խորհին քեզ։
Բայց ես առաւ՛ել կու սիրեմ զքեզ
և կամիմ զառողջուի՞ քո և դու ո՛չ
գիտես։ Ապա լինելոցէ քեզ այնպ՞
ոպ՞ եղև զինւ՛որի միոյ. որ որդի իւր
գլխատեաց զինքն։ Ասէ կայսրն.
ասա՛ ինձ ո՛վ սիրելի Թագուհի իմ.

Թէ ի՛նչ պատճառի համար արար
այնպիսի անողորմ բան հօրն իւրոյ։
Ասէ Թագուհին. ասեմ քեզ առ
ակս ազնո՛ւագոյնս, և դու տէր իմ
լա՛ւ 'ի միտ առ։ Եւ՛ սկսա՛ ասել։

*Երբորդ առաջ Թագուհոյն. որ հաւա
նեցոյց ղէայսրն սպանանէշ ղորդին։

քաղաքի միում կայր անւ՛ն
զինո՛ւոր մի. և ունէր որդի մի
և դուստր երկու։ Եւ՛ զին
ո՛ւորն այն՝ սիրէր զխաղս. մինչև
զա՜մ ինչս իւր և զստացո՛ւածս՝ մըս
խեաց 'ի խաղս. և աղքատացա՛ յոյժ
Եւ՛ 'ի յայնմ ժամանակին՝ նստէր 'ի
նոյն քաղաքին կայսր՝ օգդա՛ւիանոս
անուն. որ մեծացա՛ ընչիւք քան
զամենեսեան որ յառաջ ք՜ զնա էին։
Եւ՛ ժողովեաց բազում ոսկի և ար
ծաթ. և շինեաց ք՜ աշտարակ. զմինն
էլից ոսկւով, և զմիւսն արծաթով.
և յանձնեաց զնս՜ պահապանացն։

Իսկ զինւ՛որն այն որ աղքատացաւ՛
կոչեաց զորդին իւր և ասէ. արդ
աւ՛ասիկ աղքատացայ ես. և կամիմ
վաճառել զժառանգուի՛ իմ զոր ու
նիմ. և թէ վաճառեցից՝ կորիցես դու
և քորքդ ԸՆ քեզ յետ մահ՛ւան իմոյ
Ասէ որդին ցհայրն. արդ խորհեա՛ց
թէ զինչ արասցուք՝ զի լինիցիմք՝ի
բարի կեանս. և ժառանգուի՛ն մեր
ո՛չ վաճառեսցի։ Ասէ հայրն. ո՛րդ՚եկ
գիտեմ զի կայսրն ունի ԷՆ աշտա
րակս. մինն լի՛ ոսկով, և միւսն լի՛
արծաթով. երթիցուք և գողասցուք
անտի և ո՛չ վաճառեսցուք զմլքերս
Եւ՛ ՚ի գիշերին այնմիկ ելեալ գնա
ցին յաշտարակն հանել ոսկի. և մը
տեալ ՚ի ներքս՝ որչափ որ կարացին
բառնալ՝ առին և դարձան։ Եւ՛ ՚ի
վաղի՛ւն՝ տեսին պահապանքն աշտա
րակին՝ զի բացեալ էին զաշտարակն
և գողացեալ էին ՚ի յոսկոյն. և վաղ
վաղակի գնացին առ կայսրն և պատ
մեցին նմա. թէ պատառեալ են զաշ

տարակն և գողացեալ են յոսկոյն։
Ասէ կայսրն. չէ՛ ինձ փոյթ. 'ի ձեզա
նէ՛ գիտեմ ես զոսկին։ Եւ պահա
պանքն ելեալ յերեսացն արքայի՝
խորհէին թէ զի՛նչ արասցեն։
Եւ ասէ մինն 'ի նոցանէ. եկայք
արասցուք այսպէս. առցուք պը
ղինծ մի մեծ՝ և թաղեսցուք 'ի ներ
քուստ կողմանէ աշտարակին. և
լցցուք 'ի մէջ նր՝ սոսինձ։ եթէ դար
ձեալ գայցէ գողն՝ անկցի 'ի պղինձն
և սոսինձն ոչ թողուցու զնա ելա
նել անտի։ և արարին այնպէս։
Եւ՛ յետ սակաւ՛ ինչ աւ՛ուրց՝ դար
ձեալ աղքատացաւ՛ զինւ՛որն այն.
և կրկին եկն հանդերձ որդւովն
առնուլ ոսկի յաշտարակէ անտի. և
երթայր հայրն ընդ առաջ, և որդին
զկնի։ Եւ՛ իբրև եմուտ 'ի ներքս և
խոր թաղեցաւ՛ մինչև ցպարանոցն,
աղաղակեաց 'ի ձայն մեծ և ասէ.
ո՛րդեակ իմ մի՛ գայցես այսր. քանզի
այլ ո՛չ կարես ելանել։ Ասէ որդին՝

եկիցց և փրկեցիցց զքեզ. և եթէ ես
ոչ կարեմ օգնել՝ բերիցց և զայլս զի
օգնեսցեն. և հանիցց զքեզ այտի։
քանզի եթէ գտցեն զքեզ այդր,
գամսեանս զմեզ կու սպանանեն։
Ասէ Հայրն. մի՛ տացէ ածգ զայն օրն՝
զի գիտասցէ ոք թէ ո՛վ եմ ես. արդ
լա՛ւ է ինձ միայնոյ մեռանիլ՝ և ո՛չ
ձեզ ամենեցուն։ Ա՛ռ զսուրդ և
հա՛ստ զգլուխ իմ. զի յորժամ գըտ-
ցեն զիս առանց գլխոյ՝ ոչ ո՛ք կարէ
ճանաչել թէ ո՛վ իցեմ։ Ասէ որդին
բարո՛ւք ասացեր Հայր. և հանեալ
զսուրն՝ էհատ զգլուխ հօրն և էարկ
'ի հոր մի։ Եւ երթեալ 'ի տունն՝
պատմեաց քրո՛ջերցն զեղեալ գործն
և ետքա լո՛ւեալ զմահ հօրն իւր-
եանց՝ սկսան ողբալ լալ և կոծալ։
Եւ 'ի վաղի՛ն անդր եկեալ պահա-
պանացն՝ տեսին մարդ մի մեռեալ
'ի մէջ պղնձին. և գլուխն չկայր.
և գնացեալ պատմեցին արքային։
Եւ հրամայեաց կայսրն՝ զի զմար-

մինն

մինն զայն կապեսցեն 'ի յագի. ձիոյ
միոյ և շրջեցուսցեն փողոցէ 'ի փո-
ղոց. և յոր տանէ լու՛իցեն ձայն լա-
լոյ՝ 'ի նոցանէ է մարդն այն։ Եւ՛ ա-
րարին այնպէս՝ որպէս հրամայեաց
կայսրն. և շրջեցուցանէին զնա փո-
ղոց փողոց։ որև եկեալ հասին ա-
ռաջի դրան նր̄։ Եւ՛ դատերացն տե-
սեալ զհայրն իւրեանց՝ լային դառ-
նապէս։ Եւ՛ իբրև իմացան պահա-
պանքն շրջեցուցանօղք դիոյն նց̄,
իսկոյն որդի մեռելոյն առեալ դա-
նակ՝ ծակեաց զերակ ձեռին իւրոյ
որ ել արիւն յո՛յժ սաստիկ։ և 'իքն-
նելն նց̄՝ ասաց որդին թէ վ՛ս ինձ-
լան քըւ՛երքն իմ։ Ա՛ս որոյ հաւ՛ա-
տացեալ նոցա խօսիցն նր̄՝ դարձան
և շրջեցուցանէին զմարմինն ընդ քա-
ղաքն ա̄մ։ Եւ՛ իբրև ոչ գիտացին
թէ ուստի էր, տարեալ կախեցին 'ի
փայտէ։ Արդ նզովեալ որդին՝ մէկ
որ սպանեաց զհայրն իւր, և երկու
զի ո՛չ հանգոյց զմարմին նր̄ 'ի հող
տապանին։

Եւ՛ ասէ Թագուհին. տէ՛ր 'ի միտ
առէ՞ր զառակս որ պատմեցի քեզ։
Ասէ կայսրն. այո՛ 'ի միտ առի ։
Ասէ Թագուհին. երկնչիմ տէր իմ
արքայ՝ գուցէ և քե՛զ պատահեսցէ
դառնագոյն քան զնորայն։
Ասէ կայսրն. լաւ՛ առակ ասացեր
ո՛վ սիրելի տիկին իմ. որդին այն նը
զովեա՛լ էր որ եհատ զգլուխ հօրն
իւրոյ. և զմարմին նր՞ և ս ո՛չ եդ 'ի
գերեզմանի։ Ա՛շմարիտ ասեմ քեզ
ո՛վ Թագուհի իմ. զի ո՛չ կարասցէ
որդին իմ առնել այնպ՝ ոպ՞ նա ա
րար. քանզի ընդ լուսանալ առաւ՛օ
տուն՝ տամ սպանանել զնա։

*Երրորդ անգամ տանելն զորդի արքային
'ի մահ. և գալ հասանիլն Գաւնոն դպրապե
տին և առաջօք փրկելն զնա։

յերրորդում աւ՛ուր գայ նըս
տի կայսրն 'ի գահոյսն իւր.
և կոչեալ զդահճ՞պտն և ասէ
հան

հա՛ն զորդի իմ 'ի բանտէն. և անցո՛
ընդ մէջ քաղաքին փողով ազդեցու
թեան. և տա՛ր սպան զնա ոպ՝ մահա
պարտ. և հեռացո՛ զգլուխն 'ի մարմ
նոյն ՚ի կանգուն։ Եւ եկեալ դահ
ճապետն՝ եհան 'ի բանտէն զորդի
արքային. և կապեց զձեռսն 'ի յետս
ոպ՝ մահապարտի. և ետ ձայնել առա
ջի նր՝ մունետիկս ասելով. Թէ ո՛վ ոք
մեղանչել կամի ընդ յետնամօրն իւ
րոյ՝ այսպիսի մահու՛ամբ մեռցի։
Եւ՝ մինչ դեռ տանէին՝ եհաս դպ
րապետն սրընթաց երիվարաւ՝.
որում անունն էր գաթոն։ Եւ՝ տե
սեալ զորդի արքային որ այնպիսի
խեղճ և ողորմելի տանէին 'ի մահ,
բարկացեալ դահճապետին և ասէ.
ընդէ՞ր այդպիսի կապեր էք զորդի
արքային. և ետ արձակել զձեռս։
Ասէ դահճապետն. ո՛վ դպրապետ՝
հրաման թգ՝րին սաստիկ է. և թա
գուհուն և ս առաւ՛ել. մեք զի՞նչ
արասցուք։ Եւ՝ ժողովուրդքն որ

շուրջն կային՝ ողբալով աղաղակէին
և ասէին. ո՛վ բարի դպրա՜պտ՝ փութա՛
առ կայսրն և ազատեա՛ զորդի ար-
քային և զաշակերտն քո. որպէս ըն
կերքն քո ազատեցին։ Եւ՛ մանուկն
անմռունչ խոնարհեալ երկիր եա՜գ
վարժապետին իւրոյ. ոա՜ թէ կամէր
ասել՝ ազատեա՛ զիս 'ի մահո՛ւանէ։
Ասէ դպրա՜պտն. դադարեցէք դուք
'ի տեղիս այս՝ մինչ ես երթայց առ
կայսրն. զի յոյս ունիմ առ ա՜ծ որ
փրկեմ զդա այսօր 'ի մահո՛ւանէ։
Եւ՛ գնաց դպրապետն շտապով 'ի
պալատն. եմուտ առ կայսրն. և մե-
ծաւ՛ պատւ՛ով ողջունեաց զնա։
Ասէ կայսրն. 'ի չարիս լինիցիս դու։
Ասէ դպրա՜պտն. տէ՛ր՝ պարգևի ակն
ունէի 'ի քէն և ո՛չ բարկանալոյ։
Ասէ կայսրն. ոա՜ ծառայեցեր՝ նոյնա՜
և ունիցիս։ քանզի ո՛չ պարգևի ծա
ռայեցեր՝ այլ դառն մահու։ Եւ ոտու
զորդին իմ 'ի ձեզ լեզո՛ւաւ՛ և խօս-
ուն. ուսուցանել և դաստիարակել.

և այժմ եղև պապանձեալ փոխա
նակ իմաստութեան և հանճարոյ։
Յաւ՛ել և ս զչարիս զայս՝ որ կամե
ցաւ՛ բռնադատել և լլկել զկիննիմ։
Վ՛ս այնր գործոյն մեռանի՛ ահա
այսօր. և ձեզ և ս չարչարանք կազ
մեմ, որ աչօք ձերովք տեսանէք ըզ
մահ ձեր։ Լ՛սէ դպրապետն. տ՛ր իմ
արքայ՝ զոր ասացեր թէ պապանձեալ
եղև որդին իմ, այն ա՛յ է դատ՛ստն.
զի նա՛ է միայն որ խլից լսել տայ և
համերց խօսել. և գիտեմ որ ո՛չ է
պապանձումն լեզու՛ի որդոյ քո ճրշ
մարիտ։ Թէպէտ կամի խօսիլ՝ ապա
զի չէ՛ ժամանակ։ Եւ՛ զոր ասացեր
թէ կամեցաւ՛ բռնադատել և լլկել
զկինն իմ, մի՛ հաւ՛ատար տէր իմ ար
քայ. զի այդ զո՛ւրէ իվ՛ր նորա։ Ես
ո՛չ հաւ՛ատամ. վ՛ս զի չկա՛յ ա՛յլ ինչ
չարագոյն իվ՛ր երկրի քան զչար կա
նայս. և գիտեմ ցուցանել թէ ո՛պ
լեալ են կանայք սուտք և զրախօսք։
Եւ՛ դու եթէ կամիցիս վ՛ս բանի

 կնոջ

կնոջ քո սպանանել զորդեակն քո,
լինելոց է քեզ որպէս եղև ումեմն.
որ վասն բանի կնոջ իւրոյ՝ ըսպան
զսիրական անծեղն իւր։

Ասէ կայսրն. ասա՛ ինձ թէ ո՛պ սը
տախօսք են և զրախօսք կանայք.
ասա՛ և վ՞ս անծեղիդ։ Ասէ դպրա
պետն. ո՛չ ասեմ և ո՛չ աշխատիմ. զի
մինչ ես պատմեցից զառակս՝ զոր
դին քո անդր սպանցեն. և զինչ
շահ լինիցի 'ի պատմութէս։ Եթէ
կամիս լսել զառակն իմ, նախ դար
ձո՛ զորդին քո 'ի բանտ. և ես պատ
մեցից զառակս։ Եթէ լիցի հաճոյ
կամաց քոց առակս՝ ապրեցո՛ զոր
դին քո. և թէ ոչ՝ նոյնժամայն սպա՛ն
զնա։ Եւ՛ հրամայեաց կայսրն դար
ձուցանել զորդին իւր 'ի բանտ.
մինչև պատմեսցէ դպրապետն զա
ռակն։ Եւ՛ դարձուցին զորդի ար
քային 'ի բանտ։ Եւ՛ սկսաւ՛ դըպ
րապետն ասել
այսպէս։

*Լուսոյ երրորդ դպրապետին. զոր ասաց
վասն անծեղին 'ի զուր ապանմանն՝ խորա-
մանկութեամբ հնոջն։

քաղաքի միում՝ էր այր ոմն
ազնւական և անուանի յոյժ.
և ունէր անծեղ մի՝ զոր ու-
սուցեալ էր լեզու եբրայեցերէն.
որ իբրև զմարդ ուղիղ խօսէր։
Եւ անծեղն այն զոր ինչ տեսանէր
կամ լսէր՝ պատմէր զա՛մ տ՛ն իւրոյ։
Եւ այրն այն՝ ունէր կին մատղաշ
և գեղեցիկ յոյժ. նման թ. գուհոյն
քո։ Եւ կինն այն ո՛չ սիրէր զայրն
իւր. այլ ատէր զնա և արհամարհէր
և սիրէր զայլս։ Եւ յորժամ գը
նայր այրն 'ի վաճառականութիւն,
նոյն ժամայն կոչէր կինն զսիրառն
իւր. և ննջէին ը՛ իրեարս և պոռըն
կէին։ Եւ յորժամ գայր այրն նը՛,
պատմէր նմա անծեղն զա՛մ. թէ ա՛յս
պէս պոռնկեցաւ կին քո։ Եւ այն
չափ եղև՝ մինչև ա՛մ քաղաքն լուան

զպոռնկութի՝ կնոջ նր։ Եւ՛ վս այնո
րիկ՝ այրն բազում անգամ խրատէր
զկինն և ասէր. Ը՛էր գործես զայս։
Ասէ կինն. քա՛ւ լիցի ինձ տէր իմ
գործել զայդ. այլ դու հաւ՛ատաս
նզովեալ անծեղիդ. զի քանի որ նա
կենդանի է՝ մեք 'ի խաղաղութեան
ո՛չ լինիմք. քանզի դու հաւ՛ատաս
ստութե՝ նր։ Ասէ այրն. ո՛վ կին դու
ո՞չ գիտես որ նա սուտ ո՛չ խօսի. այլ
զոր ինչ տեսանէ և լսէ՝ զայն խօսի։
Եւ՛ յաւ՛ուր միում եղև, զի ել
այրն իւր ըստ սովորութ՝ իւրում
և գնաց 'ի վաճառականութի՝։ Եւ՛
կինն յղեալ կոչեաց զսիրառն իւր՝
զի եկեսցէ առնա՛։ Եւ՛ իբրև երե
կոյ եղև, եկն սիրառն իւր և բա
խէր զդուռն։ Եւ՛ կինն ելեալ ե
բաց զդուռն և ասէ. մի՛ երկընչիր
արի՛ վստահ 'ի ներս. զի ո՛չ ոք կայ
աստ որ տեսանէ զքեզ։ Ասէ սիր
առն. ա՛յ սիրելի իմ. անծեղն տեսա
նէ և պատմէ ա՝մցւն։ Ասէ ցնա կինն

եկ

ե՛կ և մի՛ երկնչիր՝ զի յայսմ գիշե
րիս առից զվրէժս իմ 'ի նմանէ։
Եւ լու՛եալ անծեղն զխօսս նց և
ասէ. ո՛վ եղկելի այր դու՝ նեն
գե՛ս տ̄ն իմում. և ննջես ընդ կնոջ
նր̄. Թէպէտ 'ի խաւ՛ար գիշերիս ո՛չ
տեսանեմ զձեզ, այլ լսելով զձայնն
ձեր՝ գիտեմ թէ զինչ գործէք. և
յորժամ եկեսցէ տէրն իմ, պատմե
ցից նմա զամենայն։
Ասէ սիրառն. ո՞չ ասացի քեզ թէ
անծեղդ այդ խայտառակէ՛ զմեզ.
ահա լսե՛ս զինչ ասէ։ Ասէ ցնա կինն
մի՛ երկնչիր. եկ ընդիս զի 'ի սենե
կի գնասցուք և ննջեսցուք։ և գը
նացին նընջեցին իմիասին զգիշերն
ողջոյն 'ի սենեկի անդ։ Եւ 'ի հա
ւ՛ախօսին՝ ել կինն և կոչեաց զմինն
'ի յաղախնեացն իւրոց և ասէ. ե՛լ
'ի տանիսն և արա՛ ծակ 'ի վ̄ր գլխոյ
անծեղին. ա՛ծ աւ՛ել 'ի վ̄ր բոլորի
ծակոյն. զի հողն և աւ՛ազն տանի
սին՝ իջցէ իվերայ գլխոյ անծեղին.

և ջրձգեա՛ ջուր իվ՞ր նր՞։ Եւ՛ աղա
խինն արար այնպէս. մինչ զի եղև
անծեղն կիսամահ։ Եւ՛ յառաւ՛օ
տու պահուն՝ ել սիրառն և գնաց։
Եւ՛ յայնմ աւ՛ուրն եկն վաճառա
կանն 'ի տուն իւր. և տեսե՞լ զան
ծեղն՝ ասէ. ո՛վ անծեղ՝ ո՞պ կեաս։
Ասէ անծեղն. տէր իմ, զինչ որ լը
ւ՛այ և տեսի՝ պատմեցից քեզ։
Կին քո 'ի գիշերիս յայսմիկ՝ եբեր
առ ինքն զսիրառն իւր. և ես անար
գելով անարգեցի զնա և ասացի նը
մա. Թէ յորժամ գայցէ տէրն իմ՝
պատմեցից նմա զա՞մ։ և նա ոչ ինչ
համարեալ զբանս իմ, եմուտ 'ի սե
նեակն քո և ննջեաց ը՞ կնոջ քում։
Եւ՛ Թէ զկեանքս իմ հարցանես՝
հազի՛ւ զերծեալ եմ 'ի մահո՛ւանէ.
զի այնչափ անձրև և կարկուտ եկն
'ի վ՞ր իմ զգիշերն ողջոյն, մինչ զի
կիսամահ արար զիս։
Իբրև լու՛աւ՛ զայս կինն, ասէ ցը
այրն. զարմանամ ես ընդ խելս քո.

զի հաւ՛ատաս դու այդ ստախօս ան
ծեղիդ. և ահա՛ կասէ թէ 'ի գիշե
րիս եկն անձրև և կարկուտ. որ և
յայսմ գիշերիս պա՛րզ էր երկինքն
քան զա՜մ գիշերս. ո՛չ անձրև եկն
և ո՛չ կարկուտ. և թէ ինձ չես հա
ւ՛ատար՝ երթ հա՛րց զդրացիսն եւ՛
զա՜մ մարդ.

Եւ՛ ելեալ այրն՝ գնաց եհարց ըզ
դրացիսն. Եւ՛ նոքա ասեն. Ճշմա
րիտ որ պա՛րզ էր այս գիշերս քան
զա՜մ գիշեր. Եւ՛ եկեալ այրն՝ ասէ
ցկինն. Ճշմարիտ եղեր՝ որ գիշերս
այս պարզակայ եղած է քան զա՜մ գի
շեր. Ասէ ցնա կինն. ո՛վ բարի և
սիրելի այր իմ. Ճշմարիտ ասեմ քեզ՝
զի անծեղդ այդ ստախօ՛ս է. և սուտ
խօսելովն՝ ձգեաց 'ի մէջ մեր աղմուկ
և այպն արար զմեզ 'ի քաղաքիս աստ.
և անկաք 'ի լեզու ամենեցուն.

Եւ՛ գնաց այրն առ անծեղն և ա
սէ. ո՛վ անծեղ՝ վ՜ս էր խաբեցեր
զիս. և սուտ խօսեցար ընդիս. և մս

ռացար զբարերարութ̄ի իմ, յորժամ
ես ձեռ̄մբ իմով կերակրէի զքեզ։
Եւ՛ դու քո սուտ խօսելովն՝ արկեր
չարութ̄ի 'ի մէջ իմ և կնոջ իմոյ. և
արարեր զմեզ զրուց քաղաքիս։
Ասէ անծեղն. գիտէ ա̄ծ որ յիս սը
տութ̄ի ո՛չ կայ. այլ զոր ինչ տեսայ
և լու՛այ՝ զայն ասեմ։ Ասէ այրն.
սուտ խօսեցար ընդիս. որ ասացեր
թէ յայսմ գիշերիս անձրև և կար
կուտ եկաւ՛. և ստով քո՝ խռովեցու
ցեր զիս ընդ կնոջ իմոյ։ Եւ՛ բար
կաց̄լ այրն՝ էառ զանծեղն և էհատ
զդլուխն նր̄. և մեռաւ՛ անծեղն։
Իբրև ետես կինն՝ ուրախացաւ՛ և
ասէ ցայրն իւր. արդ այժմ խաղա
ղուբ̄ լինիցիմք. զի լաւ՛ արարեր որ
սպաներ զանծեղն։ Եւ՛ այրն հայե
ցեալ աստ և անդ՝ ետես իվ̄ր բու
նոյ անծեղին որ ծակ մի կայր ծա
կեալ 'ի տանիսէն. և եդեալ սան
դուղ, ելաւ՛ 'ի տանիսն. և ետես անդ
ամանն ջրոյ. և յեզերն՝ աւ՛ազ և փոշի

Եւ գիտաց այնու որ կինն արա-
րեալ էր զայն. և աւաղեաց յոյժ
զանծեղն. որ վ՞ս բանի կնոջ իւրոյ՝
սպան զայնպիսի լաւ և պատւական
անծեղն. Եւ նոյնժամայն այրն այն
վաճառեաց զա՞մ ինչս իւր. և գնաց
յաշխարհ հեռի. և այլ ո՛չ դարձաւ
առ կինն իւր.

Յետ այնորիկ ասէ դպրապետն ցը
կայսրն. լուա՞ր ա՛րքայ զոր ինչ ա-
սացի քեզ. Ասէ արքայն. այո՛ լը
ւ՛այ և՝ի միտ առի. Ասէ դպրա՞պտն.
եթէ վ՞ս բանի կնոջ քո սպանանես
զորդեակն քո՝ դառնագոյն պատա-
հեսցէ քեզ՝ քան զնորայն. Ասէ
արքայն. լաւ առակ ասացեր ո՛վ բա-
րի դպրապետ. և սակաւ մի բարկւ՞ի
սրտի իմոյ շիջաւ. այսօր վ՞ս բանիդ
քո ո՛չ մեռանի որդին իմ. Ասէ դպ-
րապետն. և ես շնորհակալ եմ քեզ՝
որ ունկնդիր եղեր առակի իմոյ և
ապրեցուցեր զորդին քո այսօր.
Եւ ողջունեաց զարքայն՝ ասելով.

օրհնութիւն իմ 'ի վ՞ր արքայիս իմոյ
անպակաս եղիցի։ զայս ասաց դրպ
րապետն և դնաց։

Իբրև լու՛աւ՛ թագուհին թէ այ
սօ՛ր և ս ապրեցաւ՛ մանուկն 'ի մա
հու՛ւնէ, սկսաւ՛ ճչել և լալ և բարձր
աղաղակել. որ լսելի եղև ա՜մցւն։
Որ կոծէր զանձն ասելով. արդ զի՜նչ
արարից. առ ո՞ երթայց. և կամ ո՞ւմ
հարցից։ Յարքայէս իմմէ ո՛չ դտի
մի ինչ մխիթարուի՜. արդ վա՛յէ ինձ
որ անու՛անեալ կոչիմ թագուհի.
լա՛ւ էր որ մեռեալ էի՝ քան թէ յայս
կէտս բերեալ եղէ։ և ծառայքն
եկեալ ծանուցին արքային։

Ա՛ւ ելեալ կայսրն՝ գնաց առնա և
ասէ. Ը՛էր այդպէս ճչես և լաս։
Ասէ թագուհին. դու ես կայսր
հռոմայ. և ես դուստր եմ մոզոլոս
արքայի՝ կին քո։ արդ թողեր զիս 'ի
ձեռն որդոյ քո նզովելոյ՝ որ վիրա
՛ւորեաց և նախատեաց զիս. և այպն
և զրուց արար զիս բոլոր հռոմայ.

որև տէրդ իմ արքայ իսկ գիտակ է
և աչօք քովք տեսեր. և խոստացար
սպանանել զնա. և ահա՛ դեռևս կեն
դանիէ. Ես ի՞նչպէս դադարիմ 'ի
լալոյ. կամ իվ՞ր երկրի կենդանի կե
նալոյ. արդ լա՛ւ է ինձ մեռանիլ,
քան թէ այսպիսի վիշտս և նախա
տինս կրել. Ասէ կայսրն. յօժա՛ր էի
առնել զբանդ զայդ և սպանանել,
ապա յերէկեան օրն եկն դպրա՞ւտ մի
որդոյն իմոյ առիս և պատմեաց ինձ
առակ մի և հա՛ւանեցոյց զիս. վասն
այն ձգեցի զնա 'ի վաղի՛ւն.
Ասէ թագուհին. դու այնչափ ուն
կնդիր լինելոց ես դպրապետաց
որդոյ քո, մինչև պատահեսցէ քեզ
այնպէս՝ ոա՞ պատահեաց թ՞գրի միոյ
յիմաստասիրացն իւրոց. որ ն՞ց էր
յանձնեալ զքաղաքն. Ասէ կայսրն
աղաչեմ զքեզ ո՛վ թագուհի իմ,
պատմեա՛ ինձ զառակդ զայդ թէ
ո՞րա՞ եղև. Ասէ թագուհին. վ՞ս էր
իզուր աշխատիմ. եթէ գիտէի որ

լինելոց էր ինձ սակաւ՛ մի շահ՝ պատ
մէի քեզ զառակս։ Ասէ կայսրն.
զինչ շահ կամիս լինիլ քեզ. մի թէ
ազատ արարի գիտես զորդին իմ.
այլ միայն երկարեցի զկեանք նորա
մինչ՚ի վաղեան օրն վ՚ս բանի դըպ
րապետին։ Ասէ թագուհին. բանք
դպրապետացն՝ քեզ մահ գուշակէ.
և բանքն իմ, փրկէ զքեզ՚ի մահ՛ւա
նէ։ Արդ լո՛ւր բանից իմոց. և՚ի միտ
առ զառակս իմ. և պահեա՛ ՚ի սրտի
քում, զի բարի լինիցի քեզ։ Եւ՛
սկսաւ՛ ասել զառակս զայս։

* Զորրորդ առաջ Թագուհոյն. զոր ասաց
վասն ուժեմն թագաւորի և եօթն իմաս
տասիրաց նորա. որ հաթարդեցին
զշոյս աչաց նորա։

Ժամանակի միում, կայր թա
գաւ՛որ մի մեծ և անւ՛ունի յոյժ
և ունէր իմաստասէրս եօթն։
Եւ՛ թ՚գրն այն՝ յանձնեալ էր
զերկիրն իւր նց՚. և նոքա վարէին

զա՚մ

զա՞մ երկիրն հրամանաւ՛ն իւրե՞նց.
ոպ՞ և այժմ դու։ և առանց նց՝ բան
ինչ ո՛չ առնէր. ոպ՞ և այժմ դու։
Արարին իմաստասէրքն կախարդւ՞ի
թգ՞րին այսպէս. զի քանի որ ՚ի պա
լատն էր՝ տեսանէր զլոյս. և յորժմ
ելանէր ՚ի պալատէն՝ խաւ՛արէր լոյս
աչաց նր՞։ Եւ վ՞ս այնորիկ արարին
զկախարդութի՞ս զայս՝ զի ըստ կա
մաց իւրեանց իշխեսցեն երկրին։
Եւ՛ յաւ՛ուր միում փորձէին զին
քեանս՝ եթէ կարասցեն բժշկել
զկայսրն որ դ.րձեալ տեսցէ զլոյսն
և ո՛չ կարացին։ Այլև հրաման ա
ռեալ էին ՚ի կայսերէն. զի թէ ոք
տեսանիցէ երազ՝ տացէ նց՞ լիտր մի
ոսկի զի մեկնեսցեն զերազն։ և ե
թէ ոչ բերցէ ոք՝ կրկնապատիկ տու
գանս տացէ արքային։ Եւ՛ այսու
բանիւ՛ բզ՞մ գանձս ժողովեցին։
Եւ՛ յաւ՛ուր միում նստէր թգ՞րն
այն ընդ թագուհոյն իւրոյ. և էր
տրտում յո՛յժ։ Ասէ թագուհին.

տէր

տէր արքայ ընդէ՞ր տրտում ես։ և
պատմեաց արքայն վ՚ս կուրուե՞ իւրոյ
Ասէ. Թագուհին. արա՛ ըստ խրատու
իմոյ՝ և առողջասցիս դու։ Ունիս
եօթն իմաստասէր ՚իտան քում. զոր
իմաստութ՞ի իւրեանց վարեն զա՞մ
երկիրն որ ՚ի ներքոյ տէրութ՞ն քո։
Կոչեա՛ զն՚ս և ասա՛ սպառնալեօք.
յորժամ որ կելանեմ ՚ի պալատէս,
վ՚ս է՞ր ոչ տեսանեմ զլոյս։ Արդ
հրաման իմ ա՛յս է՝ զի արասջիք ինձ
դեղ. որ յորժամ ելանեմ ՚ի պալա
տէս ՚ի դուրս՝ տեսանեմ զլոյս. և
զվնասն ձեր թողում։ զի տեղեկա
ցայ ես որ դուք արարիք ինձ զայս։
Ապա թէ ոչ յանձն առնուք բժըշ
կել զիս, հրամայեմ զձեզ զա՞մսեան
չարաչար մահ՛ւամբ կորուսանել։
Յետ այնորիկ կայսրն ըստ խրատու
կնոջն՝ կոչեաց զիմաստասէրքն
առ ինքն և ասէ։ Ո՛վ իմաստասէրք՝
հարցից ձեզ բան մի՝ և դուք տո՛ւք
ինձ պա՞տասխնի։ Ասեն իմաստասէրքն

հրամայէ՛ ա՛րքայ. և լո՛ւիցուք զխօսս
տ̄ն մերոյ. և տացուք պատասխանի։
Այէ արքայն. յորժամ որ կելանեմ
՚ի պալատէս ՚ի դուրս, վ̄ս էր զլոյս
ոչ տեսանեմ։ Այեն իմաստասէրքն
ո՛չ գիտեմք։ Այէ կայսրն ըստ խրա
տու կնոջն. լո՛ւեա՛լէ իմ որ արարել
էք կախարդուի՛ ինձ. յորժամ որ
կելանեմ ՚ի դուրս՝ վ̄ս այն ոչ տե
սանեմ զլոյս։ Արդ զվնասըն ձեր
թողից՝ եթէ դարձեալ առնուցուք
ինձ հնարս զի տեսից զլոյսն յորժամ
որ կելանեմ ՚ի դուրս։ Ապա թէ ոչ՝
զձեզ զամենեսեանդ դառն և չար
մահո՛ւամբ կորուսանելո՛ց եմ. զօ
գուտն ձեր դուք դիտէք։ Այեն
իմստ̄սէրքն. ա՛րքայ յա՛ւիտեա՛ն կաց.
զո՛ւրէ այդ իվ̄ր մեր. մեք ՚ի բանէդ
այդմիկ բնա՛ւ խապար ո՛չ ունիմք։
Այէ արքայն. ես ո՛չ գիտեմ այդ
պիսի խօսք. այլ հրամանն իմ ա՛յս է
որ բժշկէք զիս ՚ի յախտից իմոց։
Այեն իմստ̄սէրքն. տէ՛ր մեր արքայ՝

թուլացո՛ զմեզ մինչև 'ի տասն օր.
զի խորհեսցուք և պատասխանի բեր
ցուք արքայիս մերոյ։ Ասէ կայսրն.
եղիցի ըստ խնդրոյ ձերում։
Եւ՛ նոքա ելեալ յերեսց արքային
խորհէին թէ զինչ արասցեն. և
ո՛չ կարէին գտանել հնարք մի։ Եւ՛
տրտմեալ ասեն ցմիմեանս. եթէ ոչ
բժշկեսցուք զկայսրն՝ մեք ամենե
քեանս մեռանիմք։ Շրջէին 'ի մէջ
քաղաքին այսու տրտմութ՛. և եկին
շուրջ գալով 'ի փողոց մի. և ահա՛ տը
ղայք փոքրիկք խաղային 'ի մէջ փո
ղոցին։ Եւ՛ այր ոմն եկեալ առ իմաս
տասէրսն և ասէ. տեսեալ եմ երազ՝
մեկնեցէ՛ք զերազն իմ ո՛վ փառաւ՛որ
իմաստասէրք. և ես տաց ձեզ մէկ
լիտր ոսկին։ Յայնժամ փոքր ման
կունքն որ կու խաղային անդ, մինն
'ի նոցանէ յառաջ եկեալ՝ ասէ ցայրն
այն. մի՛ տար զոսկին դոցա՝ զի դոքա՛
խաբեբայք են. այլ դու ասա՛ ինձ
զերազն քո՝ և ես պատմեցից քեզ։

և իմաստասէրքն ակնարկէին 'ի հե
ռաստանէ։ Եւ այրն սկսաւ պատ
մել այսպէս։ Տեսի յերազի իմում
զի ելանէր աղբիւր ջրոյ 'ի մէջ ան
դաստանի իմում. և յորդեալ յոյժ.
մինչև էլից զամ անդաստանն ջրով։
Ասէ մանուկն. գնա՛ 'ի տուն քո. և
ա՛ռ փետատ մի. և փորեա՛ զտեղին
զայն յորում ելանէր ջուրն. և գը
տանիցես բազում գանձս. փարթա
մանաս դու՝ և ազգատոհմն քո ամ։
Եւ նոյն ժամայն փութացաւ այրն.
և եկեալ փորեաց զտեղին զայն. և
եգիտ բազում գանձս յոյժ. և փար
թամացաւ ինքն և ամ ազգատոհմն իւր
Եւ դարձաւ այրն առ տղայն. եւ
տայր նմա ի լիտր ոսկի վ՛ս իրաւ
մեկնելոյ զերազն իւր։ Եւ տըղայն
ո՛չ էառ զոսկին 'ի ձեռն. այլ ասէ՝
քաւ լիցի ինձ առնուլ ոսկի 'ի քէն.
այլ միայն աղօթեա՛ վ՛ս իմ։
Տեսեալ զայս իմաստասիրացն՝ որ
իմաստուք մեկնեաց զերազն զայն,
ասեն.

ասեն ցնա. ո՛վ սիրելի մանուկ դու՝
զի՛նչ է անուն քո. Ասէ մանուկն
անուն իմ կոչի եէրիլնոս. Ասեն
իմաստասէրքն. տեսանեմք որ իմաս
տուի՞ քո մեծ է յոյժ. և արդ հարցա
նեմք քեզ բան մի. Ասէ եէրիլնոս.
ասացէք ինձ զպատճառն, և ես տամ
ձեզ պատասխանի. Ասեն իմաստա
սէրքն. Թագաւ՛որին մերում աչքն
կուրացեալէ. եթէ բժշկես զնա,
մեծամեծ պարգևս առնուս ՚ի մե
զանէ. Ասէ եէրիլնոս. բնաւ՛ի՛ն
չի տեսաներ՝ թէ աչաց ցաւ՛ ունի.
Ասեն իմաստասէրքն. ո՛չ այդպէս.
այլ քանի որ ՚ի պալատն է՝ կու տեսա
նէ. և յորժամ ՚ի պալատէն իդուրս
կելանէ՝ նոյն ժամայն այլ ո՛չ կարէ
տեսանել. Ասէ ցնա՝ եէրիլնոս. եր
թայց և տեսից. և ապա հրմանաւ՛ն
ա՝յ բժշկեցից. Ասեն իմաստասէրքն.
ե՛կ ընդ մեզ՝ որ տարցուք զքեզ առ
թգ՝րն. և ելեալ գնացին իմիասին
առ կայսրն.

Ասէ

Ասէ ցնա կայսրն. զի՞նչ արարիք.
և զի՞նչ պատուիրեցի ես ձեզ։
Ասեն իմաստասէրքն. ահա՛ բերաք
բժիշկ մանուկ մի՝ որ կատարէ ըզ
կամս քո։ Ասէ կայսրն ցիմաստա-
սէրսն. գիտէ՞ք ստուգիւ որ կատա-
րէ այդ մանուկդ զկամս իմ։
Ասեն իմաստասէրքն. այո՛ գիտեմք
զի կարօղէ. և փորձեալ եմք ճշմա-
րիտ զիմաստութիւն դորա։ Ասէ կայսրն.
բարիւ է զոր ասէք դ։ Եւ դարձեալ
կայսրն առ մանուկն և ասէ. զի՞նչ է
անուն քո մանուկ դու։ Եւ նա ա-
սէ. անուն իմ կոչի եէրինոս. որ և
ծառայ քոյ է։ Ասէ կայսրն. կարօղ
ես զիս բժշկել յախտից իմոց։
Ասէ եէրինոս. ծառայ քո ո՛չ գի-
տէ զցաւս քո. այլ Տրամայեացէ ար-
քայ իմ, և ես կարողանամ զօրութեն
այ բժշկել զքեզ։ Ասէ կայսրն.
իմ ներողութիւն և ցաւն այնէ, որ
յորժամ ելանեմ՝ ի պալատէս դուրս
ո՛չ կարեմ տեսանել զլոյս։ Ասէ

եէրիլնոս. Հրամայէ՛ ա՞մցւն 'ի բա՛ց
գնալ։ Եւ՛ Հրամայեաց կայսրն ա-
մենեցուն արտաքս ելանել և փա-
կել զդրունսն։ Ասէ եէրիլնոս.
մո՛յծ զիս 'ի սենեակըն քո յորում
ննջես դու 'ի գիշերի. և անդ պատ
մեցից քեզ թէ զինչ առնելոց եմ։
Եւ՛ իբրև մտին 'ի ներքս՝ տեսեալ
մանուկն զմահիճս արքային. և Հրա
մայեաց ծառայիցն ն՞ր փութով Հա
նել 'ի դուրս զմահիճս արքային։
և ասէ ցկայսրն. այժմ տեսանիցես
զՀրաշս որ է ի ներքոյ ս՞ր։ Եւ՛ իբրև
Հանին զմահիճսն 'ի դուրս՝ տեսին
'ի ներքոյ ն՞ր ակն աղբերոյ. եօթն ա-
ռաջս բղխեալ և բ։ժանեալ եռայր
Ասէ մանուկն ցկայսրն. տէ՛ր իմ ար
քայ. ահա՛ որչափ աղբիւրս ի ներքոյ
մահճի քո է եօթն գնացիւք իւր-
ովք՝ ո՛չ կարես տեսանել զլոյս։
Ասէ կայսրն. ո՞րպիսի Հնարիւք կո
րուսանել մարթ է զաղբիւրդ գնա
ցիւքն իւրովք Հանդերձ։ Ասէ

մա

մանուկն. եթէ ըստուգիւ՝ կամիս
տեսանել զլոյս՝ մինչև ոչ գլխատես
զեօթն իմաստասէրսն քո՝ ոչ կարես
տեսանել զլոյս. Քանզի նոքա ա-
րարին զկախարդութիւն զայս տեառն
իմոյ արքայի. զի համարձակ իշխես
ցեն իվր երկրի քո:

Եւ՛ նոյնժամայն հրամայեց կայսրն
սպանանել զնս. որ և՝ի գլխատելն՝
իսկոյն կորեաւ՛ աղբիւրն գնոցիւքն
իւրովք: Ասէ մանուկն ցկայսրն.
այժմ ելանեմք դուրս՝ի պալատէս.
և տեսանեմք որ կու տեսանես՝ թէ
ոչ: Եւ՛ նոյնժամայն կայսրն ետուր
զարդարել երկու ձիս. և նստաւ՛ի
մինն արքայն, և՝ի միւսն մանուկն.
և ելան՝ի դուրս. և տեսանէր ար-
քայն զլոյս համարձակ. և ուրախա-
ցաւ՛ յոյժ. և դարձաւ՛ խնդուբ՝ի
պալատն իւր. և մեծութի՝ շնորհեաց
մանկանն ոպ՝ իշխանի միոյ:

Եւ՛ ասէ թագուհին ցկայսրն. լ՛ա՛ր
արքայ և՝ի միտ առեր զառակս իմ:

Ասէ

Ասէ կայսրն. Ճշմարիտ ասեմ քեզ
ո՛վ Թագուհի իմ. լաւ՞ առակ ա՜ցեր
Ասէ Թագուհին. ծանի՛ր ա՛րքայ՝
զի և դպրապետքն որդոյ քո՝ նո՛յնպ
կամին առնել քեզ սուտ առակօքն
իւրեանց։ Եւ այնչափ խաբեն ըզ
քեզ՝ մինչև ժամ պարապոյ դտեալ՝
սպանանեն զքեզ. և Թագաւ՞որեցու
ցանեն զորդի քո նզովեալն 'ի տեղի
քո։ Եւ՞ նա ո՛չ կարասցէ Թ՜գրել.
յայնժամ կործանի Թ՜գրուին քո.
և ընդունիս դու զանէծս։ Ասէ
կայսրն. ո՛չ Թողից զն՜ զի առնիցեն
ինձ այնպ. այլ ը՜ լուսանալ առաւ՞օ
տուն՝ տամ զնա անպտ՜ճռ սպանանել։

* Չորրորդ անգամ տանէլն զորդի արքային
'ի մահ. և գալ հասանիլն մալ խիօրախ դպրա
պետին և առակօք փրկէլն զնա։

Չորրորդում աւ՞ուրն նստեալ
կայսրն 'ի գ՝ հոյսն իւր, և հրա
մայեաց կոչել զդահ ճապետն

առ ինքն։ Եւ՛ յորժամ եկն՝ ասէ
ցնա կայսրն. հա՛ն զորդին իմ՝ ի բան
տէն և տա՛ր սպան զնա։ և հեռացո՛
զգլուխն՝ իմարմնոյն ի՛ կանգուն։
Նոյնպէս և թագուհին յառաջնմէ
ազդեալ էր դահճապետին. թէ յոր
ժամ տանիցես զորդի արքային յըս
պանումն, ա՛մ մահապարտի ո՛պ առ
նես՝ նմա այլ ա՛յնպէս արասցես։
Եւ՛ եկեալ դահճապետն՝ եհան
զորդի արքային՝ ի բանտէն. և ետ
զձեռսն՝ ի յետսն կապել ո՛պ մահա
պարտի. և մունետիկն յառաջուցն
ձայնէր և գընայր ասելով. ո՛վ ոք
որ կամենայ մեղանչել ընդ յետնա
մօրն իւրոյ՝ այսպիսի մահո՛ւամբ մե
ռանի։ Եւ՛ այսպիսի նախատանօք
առեալ տանէին՝ ի տեղի սպանման։
Եւ՛ յորժամ տանէին զնա՝ տեսեալ
ժողովրդեանն աղաղակէին մեծա
ձայն և ասէին. ա՛ւա՛ղ ա՛ւա՛ղ և հա
զար ա՛ւաղ զմիամօր որդի կայսերն
որ՝ ի զուր տանին՝ ի սպանումն։

Եւ մինչդեռ տանէին՝ էհաս նոցա
չորրորդ դպրապետն (որում ա-
նունն էր մալխիօրախ) սրընթաց ե-
րիվարաւն իւրով։ Եւ տեսեալ զոր
դի արքային այնպիսի խեղճ և ողոր
մելի որ տանէին 'ի մահ։ Յայնժամ
բարկացեալ դպրապետն դուհճապե
տին և ասէ. ընդէ՞ր այդպիսի կա-
պեր ես զորդի արքային։ և ետուր
արձակել զձեռս նորա։ Ասէ դահ
ճապետն. ո՛վ դպրապետ՝ հրաման
սաստիկ է թագուհոյն. և մեք զի՞նչ
արասցուք։ Եւ ժողովուրդքն որ
շուրջն կային՝ ողբալով աղաղակէին
և ասէին. ո՛վ բարի դպրապետ՝ փու
թա՛ առ կայսրն և ազատեա՛ զորդի
արքային՝ զաշակերտն քո. որպ՝ և ըն
կերքն քո ազատեցին։ Եւ մանուկն
իբր աղերսելով երկիր եպագ վար
ժապետին իւրոյ. ոպ՝ թէ կամէր ա-
սել՝ ազատեա՛ զիս 'ի մահո՛ւանէ ։
Ասէ դպրպ՝տն. դադարեցէք դուք
'ի տեղիս այս՝ մինչ ես առ կայսրն

եր

երթայց. զի յոյս ունիմ առ ա̅ծ որ
փրկեմ զդա՛ այսօր 'ի մահո՛ւանէ ։
Եւ՛ ընթացեալ եմուտ 'ի պալատն.
և մեծա՛ւ պատո՛ւով ողջունեաց ըզ
կայսրն։ Եւ՛ կայսրն խօսի բարկուբ̅
և ասէ. նզովեալ ծեր՝ գտցէ զքեզ
չարն վ̅ս̅ խաբէուն քո զոր խաբե
ցիք զիս ։ Ասէ դպրա̅պտն. տէ՛ր իմ
արքայ՝ պարգևի ակն ունէի 'ի քէն
և ո՛չ այդպէս բարկանալոյ. և կամ
վ̅ս̅ է՛ր խաբեցի զտէրն իմ արքայ ։
Ասէ արքայն. քանզի ետու զորդին
իմ 'ի ձեզ յստակ զրուց և խօսող.
արդ ահա՛ւասիկ համրացեալ է։
Եւ՛ ևս չարագոյն այն է՝ որ փոխա
նակ իմաստուն̅ և հանճարոյ՝ կամե
ցա՛ւ բռնադատել և լլկել զկիննիմ.
վ̅ս̅ այնր գործոյ մեռանի ահա՛ նա
այսօր. և դուք ամենեքեան կորի
ցէք ընդ նմա ։ Ասէ դպրապետն.
գիտէ ա̅ծ որ ո՛չ լինի խաբէութի̅
առաջի արքայիս. յա՛յտ է թէ վ̅ս̅ էր
ոչ խօսի որդինքո. սակայն խօսելո՛ցէ

վաղվաղակի. այլ զի չէ՛ հասեալ ժամ
նր՝ ապա թէ համբերես և ոչ սպա
նանես՝ լսելոց ես զխօսս նր՝ Եւ՛ որ
ասցեր թէ զկինն իմ կամեցաւ՛ բռ
նադատել՝ յայդմիկ ո՛չ է պատշաճ
հաւատալ կնոջ։ Եւ՛ թէ վս՝ բանի
կնոջ քո սպանանես զորդիդ՝ երկն
չիմ թէ պատահեսցէ քեզ այնպէս՝
ոպ՝ պատահեաց ծեր զինւորի միոյ
՚ի կնոջէն իւրմէ։ Ասէ կայսրն. ո՛վ
դու չար ծեր. կամիս առնուլ ը՝ իս
այնպէս, ոպ՝ երբեմն եօթն իմաստա
սէրքն արարին ումեմն կայսեր։
Ասէ դպրպտն. տէ՛ր՝ ո՛չ կամիմ ես
առնել քեզ բան չար. զի թէ մի ոմն
կամ յոգունք չար առնեն՝ սակայն
ո՛չ ամենեքեան այնու չարանան.
զի միոյն չարագործութի՝ զմիւսոյն
բարեգործութի՝ ո՛չ ապականէ. այլ
իւրաքանչիւր գործ՝ իվերայ գլխոյ
գործողին է. եթէ բարի և թէ չար։
քանզի ՚ի մէջ ամէն ազգի գտանի բա
րի և չար։ Այլ ես զայս ասեմ քեզ.

եթէ

եթէ վ՞ս բանի կնոջ քո տացես այ
սօր սպանանել զորդին քո, յայնժամ
պատահեսցէ քեզ չար։ Եւ՛ եթէ
ոչ ունկընդիր լինիցիս ինձ, յետոյ
ապաշաւ՞ես՝ այլ ո՛չ հասանես։ և ես
առակաւ՞որ խօսիւք հաստատեցից
զբանս իմ։ Ասէ կայսրն. ասա՛ զա
ռակդ թէ ո՞րպ՞ եղև։ Ասէ դպրա
պետն. ո՛չ ասեմ և ո՛չ աշխատիմ. զի
մինչ ես պատմեցից զառակս՝ գուցէ
զորդին քո անդ սպանցեն. և զինչ
շահ լինիցի ինձ 'ի պատմուէս.
Եւ՛ եթէ կամիս լսել զառակս՝ նախ
դարձո՛ զորդին քո 'ի մահու՞անէ 'ի
բանտ. և ես պատմեմ քեզ զառակս։
եթէ հաճոյ լիցի քեզ առակս՝ ապ
րեցո՛ զորդին քո. և թէ ոչ՝ ըսպա՛ն
զնա։ զի 'ի ձեռս քո է թէ սպանա
նես և թէ կեցուցանես։ Յայնմ
ժամու հրամայեաց կայսրն դարձու
ցանել զորդին իւր 'ի բանտ՝ մինչև
պատմեսցէ դպրապետն զառակն։
Եւ՛ սկսաւ՛ ասել։

*Առաւ հորրորդ գոլրապետին. զոր ասաց
վասն ի ոչ միոյ որ կամէր սիրել զտահա
նայն։

քաղաքի միում՝ կայր զին
ո՛ւոր մի ծեր. արդար և եր
կիւղած յոյժ. և մեռա՛ւ կին
նր. և մնաց բազում ժմնակս այրի.
և ո՛չ կամէր առնուլ կին։ Յետոյ
եկեալ սիրելիքն իւր և բորեկամքն՝
Ճեպեցին զնա որ էառ աղջիկ մի՝ի
կնուի իւր։ որպէս նախարարքն քո
քեզ արարին։ և էր գեղեցիկ յոյժ.
զի ՚ի դստերացն հռօմայեցւոց էր։
և այրն սիրէր զնա։ և կացեալ ընդ
իրեարս ամս երեք՝ և ո՛չ եղև զա
՛ւակ նոցա։

Ա՛ւ յա՛ւուր միում ել կինն ե՛ւ
գնաց՚ի ժամ առա՛ւօտեան. և պա
տահեալ նմա մայրն իւր՝ ողջունեց
զնա և ասէ. դո՛ւստր իմ զիա՞րդ
կեաս. և զիա՞րդ է այրն քո ընդ քեզ։
Ասէ դուստրն ցմայրն. ո՛չ է բարի
այրն իմ. զի յորժամ ննջեմք՝ որպէս

կոճղ անկանի իվ՞ր մահճին. և բը
նաւ՝ ո՛չ առնում 'ի նմանէ մխիթա
րու՞ի մարմնական զուգակցու՞ե.
վ՞ս այնորիկ կամիմ սիրել զայլս՝ զի
կատարեցից զփափագ ցանկութ՞ե
իմոյ. Ասէ մայրն. դուստր իմ մի՛ ա
րասցես զբանդ զայդ. զի մեղք մեծ է
Ահա՛ ես և հայր քո բազում ժամա
նակս բնակիմք՝ և զայդ ո՛չ գործեմք
Ասէ դուստրն. մայր իմ՝ ձեզ չէ՛
զարմանք եթէ ոչ գործէք զայդ.
վ՞ս զի երկոքեանդ տղայ հասակաւ՝
լցեալ էք զպարտս միմեանց. և ո՛չ
էիք ո՞պ զայրն իմ զրկեալ յա՞մէ. որ
կարողու՞ի և ս ո՛չ ունի շարժելոյ.
այլ նման փայտի ընկնի 'ի մահիճն
և ննջէ մինչև 'ի լոյսն. վ՞ս այնորիկ
խորհեցայ ես սիրել զայլս. Ասէ
մայրն. ասա՛ ինձ զո՛վ կամիս սիրել.
Ասէ դուստրն. զքահանայն եկեղե
ցւոյս այսորիկ. Ասէ մայրն. վ՞ս է՛ր
զքահանայն սիրես և ո՛չ զզինւ՞որս.
կամ զա՛յլ ոք. զի փոքր լինէր մեղքն.

Ասէ դուստրն. եթէ զինու՛որս սի
րեմ կամ զայլ ոք՝ վաղվաղակի թո
ղեալ զիս՝ խայտառակէ առաջի ա
մենեցուն. և լինիմ ամօթ և ՚ի նա
խատինս։ բայց քահանայն թագու
ցանէ. վասն զի յայտնել ո՛չ կարէ.
այլև հանապազ ընդիս լինի. և զինչ
որ խնդրեմ՝ տայ ինձ։ Ասէ մայրն.
լո՛ւր դուստր իմ խրատու իմոյ եւ
բարի լինիցի քեզ. զի ծերք բարկա
ցօղք և խստասիրտք լինին. փորձեա՛
զնա մէկ երկու անգամ և արա՛ վը
նաս առաջի նր̄. եթէ թողցէ քեզ
զվնասն քո զոր առնես, յայնժամ
սիրեսցես զո՛վ ոք և կամիս։ Ասէ
դուստրն. ո՛չ կամիմ այդչափ երկար
համբերել։ Ասէ մայրն. համբերեա՛
դուստր իմ եթէ կամիս զօրհնուի̄ս
առնել։ Ասէ դուստրն. վ̄ս օրհնու
թեան քո՝ տանջեցայց և համբերից
այլ և ս ժամանակ մի. բայց ասա՛ ինձ
թէ ո՛ր̄ փորձեցից զնա։ Ասէ մայրն.
եթէ կայ այնպիսի ծառ ՚ի մէջ դը

րախտին որ առաւ՛ել սիրէ այր քո
քան զա՜մ ծառ, կտրեա՛ զնա. և յոր
ժամ գալու լինի այր քո 'ի դրսէ,
ձգեա՛ զայն 'ի փուռն 'ի մէջ կրակին.
և դի՛ր աթոռ յանդիման նորա. որ
այր քո նստի և տեսանէ զնա 'ի մէջ
կրակին։ և թէ թողու քեզ զվը
նասն զայն՝ յայնժամ սիրեսցես ըզ
քահանայն։ Ասէ դուստրն. արարից
զայդ ա՜մ. և գնաց 'ի տուն իւր։
Ասէ այրն. վ՜ս էր յուշացար այդ
չափ. և ո՞ւր էիր մինչև ցայժմ։
Ասէ կինն. յեկեղեցին էի՝ և ա
ղօթս առնէի 'ի դէմ ս՜բ պատ՜րգին.
և յետոյ խօսէի ընդ մօրն իմում։
Ասէ այրն. և ինձ հաճելի է բանդ
այդ՝ որ ամէն առաւ՛օտու երթիցես
յեկեղեցին և խնդրեսցես զար
քայութիւնն ա՜յ։
Յետ այնորիկ ելեալ այրն՝ գընաց
ըստ սովորութեան իւրոյ յորս։
Եւ՛ ելեալ կինն ասէ ցայգէ գործն
ո՛վ եղբայր՝ գնա՛ յայգին և կտրեա՛
ծառ

ծառ մի և բեր. զի վառեցից զփուռս
զի օրս ցո՛ւրտ է. և այրս ցրտացեալ
գայ 'ի յորսոյն. վ՜ն այն վառեցից ա-
ւ՛ելի՝ զի ջերմասցի։ Եւ՛ ելեալ
այգէգործն՝ էառ զկացինն և գը
նաց յայգին. և տիկինն զկնի նորա։
և մտեալ 'ի յայգին՝ ժողովէր զխը
ռիւ՛ս յայսկոյս և յայնկոյս. մինչև
եկն 'ի ծառն այն որ յո՛յժ սիրէր այրն
իւր։ և ասէ ցայգէգործն՝ կտրեա՛
զծառս զայս։ Ասէ այգէգործն.
ո՛չ կարեմ կտրել զդա՛. զի տէր իմ
յո՛յժ սիրէ զծառդ զայդ։ Եւ՛ ա-
ռեալ զկացինն կինն 'ի ձեռանէ այ
գէգործին՝ ինքն իւր ձեռօքն կըտ
րեաց զծառն զայն. և եբեր 'ի տուն
վառելոյ։ Եւ՛ իբրև երեկոյ եղև՝
յորժամ մերձ եղև գալ առն իւրոյ՝
նոյն ժամայն վառեաց զծառն։
Եւ՛ եկեալ այրն ն՜ր 'ի տուն. և
կինն ընթաց՜ել եդիր աթոռ յան-
դիման հրոյն զի ջեռասցի։ Եւ՛ նըս
տեալ այրն՝ ջեռնոյր. և նայեցեալ

ետես զծառն սիրեցեալ՝ որ այրէր
'ի մէջ հրոյն։ Կոչեաց զայգէգործն
և ասէ. ընդէ՞ր կըտրեցեր զծառըդ
զայդ։ Ասէ այգէգործն. տիկինն
հրամայեաց։ Ասէ կինն. ես արա-
րի և պատրաստեցի զհուրս՝ զի դու
եկեալ ջեռասցիս։ Եւ՛ այրն խոժո
ռեալ աչօք հայէր 'ի կինն և ասէ.
ո՛վ անըզգամ և չար կին՝ վասն է՞ր
արարեր զայդ. զի գիտէիր որ ես
սիրէի զծառս զայս՝ և դու կտրեցեր
զնա։ Եւ՛ կինն սկսաւ՛ լալ և ասել.
ես վ՞ս բարութե՞ քո արարի զի ջե
ռասցիս դու. արդ վ՞ս փոխարինի
բարութե՞ անարգես զիս։ զայս ասէր
և լայր դառնապէս։ Ասէ այրն. դա
դարեա՛ 'ի լալոյդ. այժմ թողցի քեզ
վնասդ այդ զոր գործեցեր. բայց
պատուի՛րեմ քեզ մի՛ և ս իշխեսցես
առնել միւսանգամ այդպիսի ինչ։
Եւ՛ 'ի վաղիւ՛ անդր ել կինն և գը
նաց յեկեղեցին. և պատահեաց
նմա մայրն իւր. և ողջունեցին

զմիմեանս։ Ասէ դուստրն ցմայրն
իւր. փորձեցի զայրն իմ և արարի
զոր ինչ պատուիրեցեր ինձ. կտրեցի
զծառն զայն և այրեցի զամենայն.
և այրն իմ ետես զվնասն իմ և բար
կացաւ։ Որբև ես սկսայ լալ՝ ե
թող ինձ զվնասն իմ զոր արարի. և
արդ կամիմ սիրել զքահանայն եկե
ղեցւոյս։ Ասէ մայրն. դուստր իմ
միւսանգամ և ես փորձեա՛. զի ծերք
մի անգամ թողուն, և՝ ի միւսումն
կրկինապատիկ հատուցանեն։ Ասէ
դուստրն. ո՛չ կարեմ համբերել
մայր իմ։ Ասէ մայրն. ո՛վ սիրելի
դուստր իմ. առաջի անգամն համբե
րեցեր վա՛ւ օրհնութիւն իմոյ, և այժմ
համբերեա՛ վա՛ւ օրհնութիւն հօր քո.
և միւսանգամ փորձեա՛ զայր քո.
եթէ այժմ և ես թողցէ և ո՛չ անար
գեսցէ զքեզ՝ ապա սիրեա՛ զքահա
նայն։ Ասէ դուստրն. տանջանք
մեծ է ինձ այդչափ երկար համբե
րելն. այլ վա՛ւ օրհնութեան հօր իմոյ

Համբերեցից և փորձեցից միւսան
գամ բայց ասա՛ ինձ թէ ո՛պ փորձե
ցից։ Ասէ մայրն. գիտես զի այրն քո
սիրէ զփոքրիկ շունն. ըսպա՛ն զնա
առաջի աչաց նր̄. և թէ թողցէ ըզ
վնասն քո՝ ապա կարօղ ես սիրել
զքահանայն։ և զայս ասացեալ գը
նացին 'ի տունս իւրեանց։
Եւ՛ իբրև երեկոյ եղև՝ զարդարեց
կինն զմահիճ առն իւրոյ. և այր
նր̄ նստէր առ հրովն. և շունն ո՛պ սո
վորեալ էր՝ խաղայր իվ̄ր անկողնոյն։
Եւ՛ յանկարծակի առեալ կինն ըզ
շունն առաջի տեառն իւրոյ՝ էզարկ
ընդ դռան յորմն. որ յղեղ գլխոյն
հեղաւ՛ և սատակեցաւ՛։ Եւ՛ տեսել
այր նր̄ ասէ. ո՛վ նզովեալդ 'ի մէջ կա
նանց. և չարդ 'ի մէջ կենդանեաց.
Զինչ գործեցեր առաջի աչաց իմոց։
Ասէ կինն. զինչ որ վ̄ս շահու քո
առնեմ և բարեկամուիս ցուցա
նեմ քեզ՝ ամենայնն ոչինչէ առաջի
քո. և հանապազ անարգես զիս։

Տեսանես՝ զի զարդարեցի ըզմա-
հիճս քո դիպակ անկողնօք. և նա-
ել ՚ի վերայ նր̄ շաղախեալ ոտիւք։
Ասէ այրն. դու ո՞չ գիտես որ ես
առաւ՛ել սիրեմ զշունն քան զդի-
պակ անկողինն քո։ Ասէ կինն. զա̄մ
բարուի̄ս որ ՚ի վր̄ քո առնեմ, ոչինչէ
համարեալ առաջի քո. և զայս ասա-
ցեալ՝ սկսաւ՛ լալ և եղուկ տալ ան-
ձինն։ Ասէ այրն. դադարեա՛ ՚ի լա-
լոյդ. և այժմ և ս թողից քեզ զվը-
նասդ. և մի՛ այլ և ս գործեսցես
այդպիսի վնաս ինձ։ Ասէ կինն.
յօժարութ̄ի կատարէի զկամս քո՝
եթէ դիտէի թէ զինչէ խորհուրդ
սրտի քո։ Եւ՛ այրն այլ ո՛չ խօսց̄ւ՛.
և ելեալ ննջեաց։
Եւ՛ ՚ի վաղիւ՛ն ելեալ կինն գնաց
յեկեղեցին. և եգիտ անդ զմայրն
իւր և ասէ. բարի լոյս քեզ մա՛յր իմ։
Ահա՛ կատարեցի զխօսս քո վ̄ս օրհ-
նուե̄ քո և վ̄ս օրհնուե̄ հօր իմոյ.
արդ այժմ սիրեմ զքահանայն. բա-

ւ՛ական է այս չափ համբերելս. աւ՛
ելի այլ ո՛չ կարեմ համբերել։ զի Է
անգամ փորձեցի զայրն իմ. և յոր
ժամ բարկացաւ՛ ինձ՝ ես սկսայ լալ.
և նա նոյնժամայն եթող զվնասնիմ։
Ասէ մայրն. գիտացի՛ր դո՛ւստր իմ
զի ծերք դժուարաբնութք լինին.
մի և երկու անգամ թողուն, բայց
յետոյ տասնապատիկ խնդրեն ըղ
վրէժն. փորձեա՛ զնա ե՛րդ անգամ։
Ասէ դուստրն. զո՛ւրէ ասելդ քո
մայր իմ. այլ ո՛չ կարեմ համբերել
և լսել քեզ։ Ա յսչափ ժամանակ է
որ կայրիմ ես սակս քահանային այնո
րիկ. և բորբոքի սիրտ իմ. և կամ ես
՚ի տանջանս. և դու բնաւ՛ ո՛չ խըղ
ճաս ինձ։ Ասէ մայրն. այս մի ան
գամս այլ արա՛ զխօսս իմ և փորձեա՛
զնա. և թէ թողցէ քեզ զվնասն քո,
տ՛րն վկայ լինի դուստր իմ՝ ես ձե
ռօք իմովք ուխտեցից զքեզ քահա
նային. և այլ ո՛չ նեղեցից զքեզ ։
Ասէ դուստրն. շա՛տ նեղեցեր զիս

մայր իմ. և ես ո՞պ կարեմ համբե-
րել այդչափ երկար 'ի սէր քահա-
նային։ արդ ասա՛ թէ ո՞պ փորձեցից
զայրն իմ այս անդամս այլ։ Ա՛սէ
մայրն. 'ի յայս կիրակէիս առնելոցէ
այր քո ընդունելու՞ի մեծ. և հրա
՛ւիրեալէ զզինուորակիցս բազումս
'ի ճաշ։ Յորժամ եկեսցեն ամենե
քեան և նստիցին 'ի ճաշ, ե՛կ և դու
նիստ. և պնդեա՛ զդաստառակ սե-
ղանոյն ընդ մէջ քո. և ե՛լ յանկար-
ծակի և գնա՛. զի ցրո՛ւեսցի սեղանն
առաջի բազմականին։ և թէ այր քո
ոչ խօսեսցի և թողցէ քեզ զվնասս
զայս և ս ո՞պ առաջնոցն, յայնժամ
կարօղ ես սիրել զքահանայն։ Ե՛ւ
զայս ասացեալ՝ գնացին 'ի տունս
իւրեանց։

Ե՛ւ իբրև կիրակի եղև՝ եկին առ
նա 'ի ճաշ ա՞մ զինո՛ւորակիցքն իւր
Ե՛ւ իբրև դրին զսեղանն և բազմե
ցան ամենեքեան և բերին զճաշն,
եկեալ և կինն բազմեցա՛ւ ընդ նա՞
'ի

'ի սեղանն. և առեալ զդաստառակ
սեղանոյն զաղտ 'ինոցանէ՝ կապեցց
'ի գօտի իւր։ Եւ ասէ այրն. ով մո
լորամիտ կին՝ մոռացար բերել զդա
նակս իմ. արդ որպէս կերայց հաց։
Եւ կինն փութով եկ զի բերցէ ըզ
դանակն։ Յայնժամ վերացաւ և
դաստառակն ընդ նմա՝ և կործանե
ցաւ սեղանն. և ցրուեցաւ կերա
կուրն. և հեղաւ գինին. և կթխայքն
արծաթէ անկան յերկիր։ Եւ տե
սեալ այր նոր՝ բարկացաւ յոյժ. բայց
վն բազմականացն չասաց նմա ինչ։
Եւ հրամայեաց աղախնեացն դար
ձեալ կերակուր պատրաստել. և ոչ
տրտմեցոյց զերես իւր։ և դարձեալ
դրին սեղան. և բերին կերակուր։
կերան և արբին և ուրախացան յոյժ։
Եւ 'ի վաղիւն անդր՝ եկ այր նոր և
գնաց 'ի շուկայն. և եգիտ բժիշկ մի.
և ասէ ցնա. Էղբայր՝ գիտես արիւն
առնել։ Ասէ բժիշկն. այո՛ քաջ գի
տեմ։ Եւ առեալ զնա եբեր 'ի

տուն իւր. և ասէ ցկինն իւր՝ արի՛
կաց 'ի մէջ. զի բերի քեզ բժիշկ մի
որ առցէ 'ի քէն արիւն. զի բազմա
ցեալէ արիւնդ՝ և խելքդ ցրւ՛ելէ.
Թող զի ելցէ արիւնդ 'ի քէն՝ եւ՛
խելքդ ժողովի 'ի գլուխդ քո։
Ասէ կինն. մինչև ցայժմ ո՛չ եմ ա
ռեալ արիւն. և այժմ և ս ո՛չ կամիմ
առնուլ։ Ասէ այրն. ո՞չ կամիս գի
տել թէ այս երիցս անգամ զինչ
գործեցեր դու ընդիս։ Եւ՛ բըռ
նուբ՝ կալեալ կապեաց զձեռս նր՝.
և ետուր ծակել զերակսն երկոսին
ձեռացն. և արիւնն հեղոյր որպէս
զառու։ և այնչափ եթող՝ որ մինչև
ուշաթափեցաւ՛ կինն։ Եւ՛ յետ այ
նորիկ տարեալ եդ իվր՝ մահճին և
ասէ. կա՛ց 'ի վերայ մահճիդ մինչև
ստասցիս լաւ՛ բնուի՝։ և ելեալ գը
նաց այրն 'ի յորս։
Եւ՛ կինն նուա՛ղեալ 'ի զօրութէ՝
կոչեաց զմինն 'ի յաղախնեացն և
ասէ. փութա՛ և գնա՛ առ մայրն իմ

և ասա՛ ցնա որ շուտով եկեսցէ. զի
ահա՛ մեռանիմ։ Եւ՛ գնաց աղախինն
և պատմեաց մօրն։ Եւ՛ իբրև լ՛ւաւ՛
մայրն՝ եկն խնդալով առնա։ Իբրև
ետես աղջիկն զմայրն՝ ասէ ցնա.
ո՛վ քաղցրիկ մայր իմ. հազի՛ւ զեր-
ծեալ եմ՚ի մեռանելոյ. զի բաղում
արիւն հեղաւ՛ յինէն։ Ասէ ցնա
մայրն. չասացի՞ քեզ թէ ծերք խիստ
դժու՛ արաբնութք կու լինին։ այժմ
կամի՞ս սիրել զքահանայն։ Ասէ
դուստրն. սատանայք թող սիրեն
զքահանայն այլ և զամենեսեան.
այսուհետև ո՛չ զոք սիրեմ բայց
միայն զայրն իմ։

Յայնժամ ասէ դպրա՛պտն ցկայսրն.
տէ՛ր իմ արքայ՚ի միտ առե՛ր և հա
ւ՛անեցար զառակս իմ։ Ասէ ցնա
կայսրն. ՚ի մէջ առակաւ՛որ բանիցս
զոր լու՛այ՝ այս առաւ՛ել հաճոյ թը
ւ՛եցաւ՛ ինձ։ Ո՞ի նզովեալ կինն
այն՝ երիս վնասս արար առն իւրոյ.
և առանց կարծեաց զչորրորդն կա

տարելո՛ց էր զչար խորհուրդ սրտի
իւրոյ։ Ասէ ցնա դպրապետն. վ՜ա
այն ասեմ քեզ զի զգո՛յշ լինիցիս՝ի
կնոջէ քումմէ. զի մի՛ պատահեսցէ
քեզ խստագոյն քան զնորայն՝ եթէ
վասն բանի կնոջ քո սպանցես զոր
դին քո։ Ասէ կայսրն. ամէն ասեմ
քեզ ո՛վ դպրապետ՝ ո՛չ մեռանի որ
դին իմ այսօր. ե՛րթ՝ի խաղաղուի։
Ասէ դպրապետն. շնորհակա՛լ եմ
քեզ տէր իմ արքայ. որ վ՜ա առակի
իմոյ ապրեցուցեր զորդին քո. և
օրհնուի՝ իմ անպակաս եղիցի՝ի վե
րայէ քումմէ։ զայս ասացեալ դրպ
րապետն և գնաց։

Յետ այսր ա՜մի իբրև լո՛ւաւ՛ թա
գուհին թէ այսօ՛ր և ս ոչ մեռաւ՛
որդի արքային, յայնժամ եմուտ՝ի
սենեակն իւր և ժողովեաց զա՜մ ըզ
գեղեցկագոյն զգեստս իւր և զա՜մ
զպիտոյսն. և հրամայեաց ծառայից
իւրոց համետել զկառս և զգրաստս
զի առ հայր իւր երթիցէ։

Եւ՛ վերակացու՛ացն տեսեալ՝ ծա
նուցին արքային թէ վաղիւ՛ն թա
գուհին գնալոցէ առ հայրն իւր։
Եւ՛ կայսրըն լուեալ զայս՝ եմուտ
՚ի սենեակ թագուհոյն և ասէ. ո՛վ
սիրելի տիկին իմ ո՞ւր կամիս գնալ։
Ասէ թագուհին. առ հայրն իմ։
Ասէ կայսրն. վ՚ս է՞ր։ Ասէ թագու
հին. զի բարութ՚ի վայելեցից ըզ
կեանս իմ։ Ասէ ցնա կայսրն. ես
կարծէի թէ ո՛չ զոք սիրես առաւ՛ել
քան զիս. արդ՝ ո՛պ զատ՛ելոյ կամիս
և հեռանաս յինէն։ Ասէ թագու
հին. Ճշմարիտ է որ քան զա՚մ առա
ւ՛ել կու սիրեմ զքեզ։ Այլ վասն
այնորիկ կու հեռանամ ՚ի քէն, զի
մի՛ տեսից զչարչարանօք մաչն քո՝
որ առնելոցէ քեզ որդին քո։ զի լաւ՛
համարիմ զմաչն քո՚ի հեռուստ լսել՝
քան թէ առաջի աչաց իմոց տեսանել։
Ա՚ս զի դու այն քան ունկնդիր լի
նելոց ես դպրապետաց որդւոյ քո,
մինչև պատահեսցէ քեզ այնպէս՝

որպէս պատահեաց օգդաւ՛իանոսի
կայսեր։ որ վ՚ս ագահուն իւրոյ՝
կենդանւոյն Թաղեցին զնա նախա
րարքն նորա. լցեալ ոսկի ընդ կո
կորդս նր՛։ Ա՚սէ կայսրն. ո՛վ սիրե
լի տիկին իմ պատմեա՛ ինձ Թէ ի՛նչ
կերպի՛ւ եղև։ Ա՚սէ Թագուհին.
ես բանից քոց այլ ո՛չ հաւ՛ատամ և
ո՛չ պատմեմ քեզ առակս. այլ ՚ի բա՛ց
հեռացայց ՚ի քէն։ Ա՚սէ կայսրն.
քաւ՛ լիցի քեզ առնել զայդ. և գը
նալ առ հայրն քո. և զիս առանց
Թագուհի Թողուլ։ Ա՚սէ Թագու
հին. Ճշմարտի՛ւ պա՛րտ էր որդւոյ քո
կորընչիլ և մի՛ մնալ կենդանի՝ Թէ
ես Թ։գուհի էի կայսեր և դուստր
տիեզերակալ արքայի. որ այսպիսի
նախատեաց զիս. որ աչօք քո տեսեր
և խոստացար սպանանել զնա և ո՛չ
սպաներ։ Ա՚ս այդմ իրի ո՛չ և ս հա
ւ՛ատամ այսուհետև խօսից քոց.
զի սըտախօս երևեցար. և չէ՛ պարտ
Թագաւ՛որաց սըտախօս լինիլ։

Ա՚սէ

Ասէ կայսրն. ո՛վ սիրելի տիկին իմ.
ամենից որ տեարք են՝ պա՛րտէ ուն
կնդիր լինիլ բանից. և հաւ՛աստեւ
քննել. զի մի՛ թիւր գայցէ բանն և
ամօթ մեծ եղիցի։ Ա՜սրոյ աղաչեմ
զքեզ՝ զի պատմեսցես ինձ բան ինչ
շահաւ՛էտ և օգտակար. ոպ՜ զի՝ իմէջ
բանիցս այսոցիկ՝ կարացից առնել
իրաւ՛ունս։ Ասէ Թագուհին. պատ
մեցից քեզ առակ մի այլ. բայց արդ՝
այսուհետև մի՛ ևս լուի՛ցես դպրա
պետաց քոց։ Եւ՛ սկսաւ՛ ասել
այսպէս։

* Հինգ երորդ առակ Թագուհոյն. զոր ա
սաց վասն օգդաւիանոսի կայսերն
ագահութեան։

քաղաքի միում կայր հզօր Թա
գաւ՛որ մի. և էր անուն նորա
օգդաւ՛իանոս կայսր. և էր նա՛
ինքնակալ՝ որպ՜ և դու։ և էր
յոյժ ագահ և ընչասէր. և ա՜մ ու
մեք որ ինչ կերպիւ՛ զրոյցս առնէին

առաջի իւր՝ հաւ՛ատայր։ որպ՝ դու
որ հաւ՛ատաս վարժպ՝տաց նզովեալ
որդոյ քո։ Յորոյ ժամանակին արա-
րին քաղաքացիքն հակառակուի՝.
և բազում թգ՝րս թշնամի յարու-
ցին իվր՝ քաղաքին այնմիկ։
Եւ՛ յաւ՛ուրսն յայնոսիկ կայր 'ի
քաղաքն այն դպրապետ մի վիր-
կիլիոս անուն. որ հռչակեալ էր ի-
մաստութ՝ և հանճարով ընդ ա՝մ
երկիր. և ս առաւ՛ել կախարդական
արուեստիւ՛. 'Իսմանէ խնդրեցին
քաղաքացիքն զի իւրով իմաստուբ՝ն
գ ըտցէ հնարս ինչ՝ որով կարասցեն
ընդ դէմ ունել թշնամեացն։ և նա
կախարդական արուեստիւ՛ն արար
հնարս այսպէս։ Հրամայեաց շինել
աշտարակ մի. և 'ի վերայ աշտարակին
քանդակել զա՝մ ազգաց պատկերս՝
երկրօքն հանդերձ որ կայ 'ի մէջ աշ
խարհիս. կերպիւ՛ կերպիւ՛ պատե-
րազմիւ՛ն։ Եւ՛ 'ի միջին արար պատ
կեր մի՝ որ 'ի ձեռին իւրում ունէր

ոսկի խնծոր մի։ Եւ՛ ազգաց պատ-
կերքն որ շուրջ զաշտարակա՛ւն էին
ունէին 'ի ձեռս իւրեանց զանկակս.
և իւրաքանչիւր պատկերք՝ զդէմս
իւրեանց յայն երկիրն ունէին՝ յո-
րոյ անուն և դրօշեալ էին։ Եւ՛ ո՛ր
երկիր որ կամէր ապստամբիլ և հա-
կառակ կալ այն քաղաքին՝ յայնժամ
պատկերն այն որ յանուն նր̄ էր նը
կարեալ՝ ճնչեցուցանէր զզանկակն.
և զօրքն քաղաքին՝ այնու նշանա՛ւ
դիմէին 'ի նա. և հարկանէին զեր-
կիրն այն մեծա՛ւ յաղթութեամբ։
Եւ՛ այսպիսի ճնարիւք ա̄մ երկիր՝
ամենևին ո՛չ իշխէին ընդ դէմ կալ
այն քաղաքին. որ զաշտարակն զայն
կ՛ոնգնել էր փիլիսոփայն վիրկիլիոս
պատկերօքն հանդերձ։

Յետ այնորիկ ա՛յլ և ս արար ճնարս
իմաստասէրն վիրկիլիոս. զի 'ի
տեղի մի բացարձակ 'ի մէջ քաղաքին
արար հուր անշէջ. որ միշտ աղքտք
ջեռնո՛ւին։ Եւ՛ առ հրովն արար

աղբիւր ջրոյ. զի աղքատք ըմպեսցեն և լուասցին։ Եւ առ ընթերն՝ ց՝ արար պատկեր մի կանգուն. և գիր իվ՝ր՝ նր՝ այսպէս. թէ ո՛վոք հարկանէ զիս՝ առից 'ի նմանէ զվրէժ իմ վաղվաղակի։ Եւ պատկերն այն ե՝ կաց այնպէս 'ի բազում ժամանակս։ Յետ այնորիկ եկն դպիր մի. և ընթերցաւ զգիրն զայն և ասէ. զինչ

վրէժ առնելոց ես դու յինէն։

Ես գիտեմ թէ հարից և կործանեցից զքեզ՝ գտանեմ իներքոյ ոտից քոց գանձս բազումս։ և վերացուցեալ զձեռն՝ եհար զպատկերն։ Յորժամ եհար՝ անկաւ պատկերն. հուրն շիջաւ. ջուրն ցամաքեցաւ. և գանձ ո՛չ գտաւ։ Եւ տեսեալ զայն աղքատացն անիծելով ասեն. տացէ՛ տ՝ր զի նա ինքն կորիցէ՝ որ կորոյս զպ՝տկերս. և եհան 'ի մէնջ զայն

պիսի խնդութիւն մեր։

Յետ այնորիկ ծողովեցան իմիասին թագաւորք երեք. որ մեծ նեղու

Թիս կրէին՝ի յայն քաղաքէն յորում
աշտարակն կայր. և ասեն՝ որպիսի
բանիւք կարեմք առնուլ զվրէժս
անտի։ Եւ՛ ոմանք՝ինոցանէ ասէին
անշա՛հ է մեզ փորձելն. զի ո՛րքան
աշտարակն այն կայ պատկերօքն,
ոչ ինչ կարասցուք առնել։ Եւ՛ լը
ւ՛եալ զայս զինւ՛որք երեք՝ և ասեն
զի՛նչ կամիք տալ մեզ եթէ կործա
նեսցուք զաշտարակն հ՛նդերձ պատ
կերօքն. և դուք կարասջիք պատե
րազմել ընդ նս։ Ասեն ցնս Թագա
ւ՛որքն. զինչ որ կամիցիք՝ տամք ձեզ։
Ասեն զինու՛որքն. արդ տո՛ւք մեզ
յառաջմէ չորս ամանն լի ոսկի. զի եր
Թիցուք մեք՝ի քաղաքն այն. և յոր
ժամ կործանեսցուք զաշտարակն՝
յայնժամ կամք ձեր է՝ զոր ինչ ար
ժա՛ննէ տուք մեզ։ Ասեն Թգ̄րքն.
զի՛նչ կամիք առնել զայն չորս ամանն
ոսկին։ Ասեն զինու՛որքն. զայս դ̄
ամանն ոսկին՝ հնարիւք նց̄ տամք և
ապա՛ կարողանամք կործանել զաշ

տարակն զայն. Յայնժամ ետուն
նց՝ չորս ամանն լի՛ ոսկի.
Յետ այնորիկ առեալ զինու՞որացն
զչորս ամանն ոսկին՝ եկին 'ի քա-
ղաքն այն. և ունէր քաղաքն այն
չորս դուռ. և Թաղեցին գաղտ զա
մէն մէկ ամանն 'ի մէկ մէկ դուռն.
Յետոյ մտեալ 'ի քաղաքն՝ գնացին
առ կայսրն. և մեծաւ՞ պատու՞ով ող
ջունեցին զկայսրն.
Ասէ ցնոսա կայսրն. յաղագս որոյ
իրաց եկեալ էք դուք աստ.
Ասեն զինու՞որքն. տէ՛ր արքայ՝ մեք
յերկրէ հեռաստանէ եմք. և մեք
եմք երազատեսք. և երազն մեր ո՛չ
այլ ինչ ցուցանէ՝ բայց միայն ոսկի
և գանձս՝ Թաղեալ իներքոյ երկրի
գտանեմք. Եւ՞ լու՞եալ զհամբաւ՞
բարերարուեդ քո՝ եկեալ եմք առ
քեզ. և եթէ հաճոյ Թու՞եսցի տ՞ն
մերում արքայի ծառայել մեզ՝ ծա
ռայեսցուք առաջի քո. Ասէ կայսրն
նա՛խ փորձեմ զձեզ. և եթէ գլտա-

նիցեմ ուղղուիս 'ի ձեզ՝ պարգևս
մեծամեծս առնուցուք յինէն։
Ասեն զինւորքն. պարգևս ո՛չ խնդ
րեմք 'ի քէն. այլ միայն զկէս ոսկոյն
զոր գտանեմք։ Ասէ կայսրն. բա
րի՛է զոր ասէքդ. և կոչեաց զնոսա
յընթրիս։ Եւ՛ յետ ընթրեացն՝ ա
սեն ցկայսրն. տէ՛ր՝ եթէ կամիս 'ի
գիշերիս այս՝ իրիցագոյնն մեր հայ
եսցի երազ. և 'ի վաղիւն պատմես
ցուք քեզ։ Ասէ կայսրն. գնացէք
խաղաղութ. տացէ՛ ա՜ծ ձեզ երազ բա
րի. զի կարասցուք գտանել գանձս
Եւ՛ նոքա գնացին ուրախութ՜ յօ
թևանս իւրեանց՝ ծաղր առնելով
զկայսրն։ Եւ՛ ընդ առաւ՛օտն եկին
առ կայսրն. և ասէ երիցագոյնն 'ի
նոցանէ։ Ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն կաց.
տեսայ երազ բարի՝ զի ամանմի լի՛
ոսկով թաղեալ կայ առաջի դռան
քաղաքիս. երթիցուք անդր. գայցէ
և տէրուի՜ քո ընդ մեզ։ Ասէ կայսրն
երթայց և տեսից թէ ճշմարիտ իցէ

զոր ասէ քդ։ Իբրև եկին 'ի դուռն
քաղաքին, ասեն զինուորքն ցկայսրն
Հրամայեա՝ որ զի բերեսցեն զտեղիս
զայս։ Եւ՝ յորժամ բերեցին՝ Հանին
զոսկին զոր ինքեանք թաղեալ էին։
զոր տեսեալ կայսրն՝ ուրախ եղև
յոյժ. և եւ նոցա զկէս ոսկւոյն։
Յայնժամ ասէ երկրորդն ցկայսրն
տէր իմ արքայ՝ քոյին աղօթիւքդ՝
վաղինն ես Հայիցեմ երազ։ Ասէ
կայսրն. տացէ՛ որ ածէ ձեզ երազ
բարի։ Եւ՝ ընդ առաւօտն՝ եկեալ
առ կայսրն և ասեն. յերկրորդում
դուռն այլ քաղաքիս՝ կայ ամանն ինչ
լի՛ ոսկով։ Եւ՝ եկեալ կայսրն՝ զը
նացին իմիասին 'ի տեղին այն. և ե-
ցոյց կայսերն զտեղին ոսկւոյն։
Եւ՝ կայսրն Հրամայեաց բերել զտե
ղին այն. և յորժամ բերեցին՝ նոյն
ժամայն Հանին զոսկին զոր ինքենք
թաղեալ էին։ Եւ՝ տեսեալ կայսրն
ուրախ եղև յոյժ. և եւ նոցա զկէս
ոսկոյն։ Յայնժամ ասէ կրսերագոյն

զինու՛որն՝ որ է երրորդն. տէ՛ր իմ
արքայ՝ 'ի գիշերիս այս ես հայեցայց
երազ։ Ասէ կայսրն. տացէ՛ ձեզ տ̄ր
ա̄ծ բարի երազ. և օրհնեա՛լ է ժամն
այն որ դուք եկիք աստ։ Եւ՛ ընդ
առաւ՛օտն եկին առ կայսրն և ասեն
ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն կաց. գանձ բա
զո՛ւմ կայ յերկրի քում։ Ասէ ար
քայն՝ ո՛րպէս։ Ասեն զինու՛որքն.
յերրորդում և 'ի չորրորդում դը
րունքն քաղաքիս՝ կան ամանք լիք
ոսկւով։ Ասէ կայսրն՝ երթիցուք
և տեսցուք թէ ճշմարիտ է։ Ասեն
զինու՛որքն. այո՛ գայցէ տ̄րուի̄դ քո
ընդ մեզ։ Եւ՛ իբրև եկին 'ի դուռն
երրորդ՝ բրեցին և հանեցին ամանն
լի՛ ոսկով։ Եւ՛ գնացեալ 'ի չորր̄դ
դուռն, անտի այլ բրեալ հանեցին
ամանն լի՛ ոսկով։ և ուրախացաւ՛ թա
գաւ՛որն յոյժ. և ետ նց̄ զկէսն։
Եւ՛ ասէ կայսրն ցնախարարսն իւր.
ո՛չ երբէք լու՛եալ է իմ կամ տեսեալ
այր արդարախօս որպէս զդոքա։

Եւ՛ նոքա առեալ զկէս ոսկոյն՝ գը
նացին յօթևանս իւրեանց։
Եւ՛ 'իվազիւ՛ն կոչեաց զնս՝ կայսրն 'ի
յընթրիս իւր և մեծարեաց զնս՝։
Եւ՛ յետ բազում խօսիցն՝ ասեն
զինւ՛որքն ցկայսրն. մինչև ցայսվայր
տեսաք իւրաքանչիւրոք զիւր ե՛րզ.
արդ՝ այժմ կամօքն ա՛յ իմիասին ե՛
րազ մի հայեսցուք. և 'ի ձեռն երա
զոյն այնորիկ՝ ունիմք յոյս որ գը
տանեմք գանձս բազումս։
Ասէ կայսրն. տացէ՛ ձեզ տ՛ր ա՛ծ
երազ բարի և շնորհաւ՛որ։
Եւ՛ նոքա ելեալ յերեսաց արքային
գնացին ուրախութ՛բ. ծաղր առնե
լով զկայսրն։ Եւ՛ ընդ առաւ՛օտն
եկին առ կայսրն և ասեն ցնա. ա՛ր
քայ յաւ՛իտեա՛ն կաց. և աւ՛ետիս տ՛ն
արքային մերոյ։ Ասէ կայսրն. ո՛պի։
Ասեն զինու՛որքն. տեսաք երազ
կերպիւ՛ նման միմեանց. զի իներքոյ
հիման այն աշտարակին յորում պատ
կերքն է՝ այնչափ ոսկի կայ որ 'ի գիր

և՚ի համարք մըտնուլ անկա՛ր է. և
ո՛րչափ գրաստ որ կայ՚ի քաղաքս,
միանգամայն բառնալ ո՛չ կարեն.
Ասէ կայսրն. քա՛ւ լիցի ինձ կործա
նել զաշտ՞ր կն զայն. որ պատկերօքն
զգուշացուցանէ զմեզ՚ի թշնամեաց
մերոց. Ասեն զինւ՛որքն. տէ՛ր ար
քայ՝ ե՞րբ գտեր զմեզ սուտս առա
ջի քո. Ասէ կայսրն. ո՛չ երբէք ա
սեմ թէ սուտ էք. այլ միշտ արդա
րախօս և ճշմարիտ. Ասեն զինւ՛որքն
տէ՛ր արքայ հաւ՛ատա՛ մեզ. և մեք հնա
րիւք փորեմք զբոլորս աշտարակին.
և առանց կործ՛ւնման և վնասու առ
նումք զոսկին անտի. Բայց պա՛րտէ
՚ի գիշերի առնել զայն. զի մի՛ տես
ցեն քաղաքացիքն և ուժգնութ՞բ
եկեալ՚ի վ՞ր մեր՝ առցեն զոսկին՚ի
ձ՞ռց մերոց. Ասէ կայսրն. բարի՛է
զոր ասէքդ. երթայք շնորհի՛ւն ա՞յ.
և ես ընդ առաւ՛օտն եկից առ ձեզ.
Եւ՛ նոքա ուրախութ՞բ գնացին.
Եւ՛ ՚ի մէջ գիշերին՝ սկսան փորել.

մինչ զի աշտարակն մերձ եղև 'ի կոր
ծանումն։ Յետ այնորիկ՝ լուցին
հուր զաշտարակաւն. և ինքեանք
փախեան 'ի քաղաքէն. և սկսան այրիլ
աշտարակն՝ մինչև կործանեցաւ։
Եւ ընդ առաւօտն յորժամ տեսին
մեծամեծքն զաշտարակն կործանել՝
տրտմեցան յոյժ։ Եւ գնացեալ առ
կայսրն՝ ասեն ցնա. տէր՝ վասն էր
կործանեցաւ աշտարակս այս. յորմէ
ունէաք զգուշութի 'ի թշնամեաց։
Ասէ կայսրն. երեք խաբեբայ արք
եկեալ ասացին ինձ. եթէ բազում
ոսկի կայ ինեռքոյ հիման աշտարա
կին. որչափ որ ամ գրաստ կայ 'ի
քաղաքիս՝ միանգամայն բառնալ
ոչ կարեն զհամայնն։ Եւ ուխտեցին
ինձ թէ առանց կործանելոյ աշտա
րակին՝ հանեմք զոսկին ինեռքուստ
իմաստութեամբ մերով։ Ասեն ցնա
նախարարքն և քաղաքացիքն. եթէ
այդպիսի ցանկութի ունիս ոսկւոյ,
այժմ կատարեացուք զցանկութինքդ

որ կորուսեր վ՚ն այն զզդուշացու
ցանօղն մեր 'ի թշնամեաց մերոց։
Եւ՛ նոյն ժամայն յափշտակեցին ըզ
կայսրն. կռեցին ընդ կոկորդն նորա
ոսկի. և կենդանոյն թաղեցին զնա։
Ցետ այնորիկ ո՛չ բազում աւ՛ուրց
անցելոյ 'ի վերայ, եկեալ թշնամիքն
պատերազմեցան ընդ քաղաքացիսն
և յաղթեցին նց՝։
Յայնժմ ասէ թագուհին ցկայսրն
տէ՛ր արքայ 'ի միտ առ՝ր զոր ինչ
ասացի քեզ։ Ասէ կայսրն. այո՛ 'ի
միտ առի. բայց պատմեա՛ զէութիւն
աշտարակին։ Ասէ թագուհին. աշ
տարակն այն պատկերօքն՝ անձն և
զօրութի՝ քո է. որ ո՛չ ոք կարէ 'ի թշ
նամեացն քոց առնել քեզ վնաս։
Տեսանես զնզովեալ որդւոյ քո ըզ
դպրապետքն՝ որ խորհին կործանել
զքեզ 'ի ձեռն սուտ առակացն իւր
եանց որ պատմեն քեզ։ Եւ՛ դու
մեծաւ՛ ունկնդրութ՝ լսես նց՝. զոր
սկսեալեն բրել շուրջ զաշտարակաւ՛

մարմնոյ քո։ Եւ՛ յորժամ տեսանի
ցեն զքեզ անզգուշ՝ յայնժամ սպա
նեալ կործանիցեն զքեզ։
Ասէ կայսրն. ո՛վ Թագուհի՝ լաւ՛
առակ ասացեր ինձ. այսուհետև
ո՛չ կարեն կործանել զիս որպ՝ զաշ
տարակն զայն. վ՛ս որոյ աշխատանաց
այսօր մեռանիցին նոքա։ Ասէ Թա
գուհին. եթէ այդպէս արասցես՝
իմաստուբ՝ առնես. և կացցես դու
երկար ՚ի կեանս և հզօր եղիցիս։

* Հինգ երորդ անգամ տանէլն զորդի ար
ծացին ՚ի մահ. և գալ հասանէլ յօսէփոս գոլրա
պետին և առաքօք փրկէլն զնա.

վաղիւ՛ն ելեալ կայսրն և նս
տաւ՛ ՚ի գուհոյսն իւր. և իսկոյն
կոչեաց զդահճապետն և ա
սէ. հա՛ն զորդին իմ ՚ի բանտէն. և
առժամայն տա՛ր սպան զնա առանց
պատճառանաց. Եւ՛ եկեալ դահ
ճապետն էհան զորդի արքային ՚ի

բանտէն և հրամայեաց կապել ըզ
ձեռսն 'ի յետս նր̄։ Եւ մունէտիկն
ընդ առաջն ձայնէր և գնայր ասե
լով եթէ ոք մեղանչել կամի ընդ
յետնամօրն՝ այսպիսի մահու՛ամբ
մեռանի։ Եւ յորժամ լու՛ան ժո
ղովուրդքն եթէ այսօր և ս մատնե
ցաւ՛ որդի արքային 'ի մահ, սկսան
լալ. և ողբալով ասէին՝ ո՛հ ո՛հ աւ՛
աղ և ո̄ աւ՛աղ որ զուր կու գնայ
'ի մահ։ Եւ մինչդեռ տանէին՝ ե
հաս հինգ ե̄ր̄դ դպրապետն. որում
անունն էր յովսեփոս՝ սրընթաց ե
րիվարաւ՛ն։ Եւ տեսեալ զորդի ար
քային այնպիսի խեղճ և ողորմելի՝
սաստեաց դահճապետին և ասէ.
ընդէ՞ր այդպէս կապեր էք զորդի
արքային. և ետուր արձակել զնա։
Եւ՛ որդի արքային տեսեալ զվար
ժապետն իւր՝ երկիր եպագ նմա.
իբր թէ կամի ասել՝ յիշեա՛ զիս ա
ռաջի հօր իմոյ. զի ահա՛ զուր կու
գնամ 'ի մահ. Եւ՛ ժողովուրդքն

առաւ՛ել և ս աղաչէին զդպրապետն
զի շուտով երթիցէ առ կայսրն և
ազատեսցէ զորդի արքային։
Ասէ դպրապետն դահճապետին.
կաց դու աստ և մի՛ շտապիր սպա
նանել զդա՛. զի յոյս ունիմ առ ա՜ծ
որ այսօր ապրեցուցանեմ զդա՛։
Եւ՛ զայս ասաց՜ել գնաց 'ի պալատն.
և եմուտ առ կայսրն. և հեզութ՜ի
ողջունեաց զնա։ Ասէ կայսրն. տա
ցէ՛ ա՜ծ քեզ չարիք՝ զի ունիցիս ըն
կերօքդ հանդերձ. որ կարծէք նեն
գել զիս՝ ո՜պ այն երեք զինուո՛որքն
նենգեցին ումեմն կայսեր. և կոր
ծանեցին զաշտարակն պատկերօքն։
Ասէ դպրապետն. տէ՛ր իմ արքայ՝
նոքա ո՜պ նենգեցին՝ ես ո՛չ գիտեմ.
այլ զայս գիտեմ որ քո թագաւ՛ո
րութ՜եդ ես ո՛չ եմ ծառայեալ այն
պէս զոր դու կարծես։ Ասէ կայսրն
ո՛վ անիմաստ՝ ետու զորդին իմ 'ի
ձեզ յստակ և լաւ՛ զրուցանել զի
մաստուե՜ հունճարն. փոխանակ իմաս

տուեն՝ յաւել չարիս իսկ և զայս՝ որ
կամեցաւ բռնադատել և լլկել ըզ
կինն իմ։ Ասէ դպրապետն. խօսիլն
որդոյ քո՝ 'ի ձեռն ի՛ւրէ. թէ խօսի
և թէ լռէ։ բայց լսելո՛ց ես զձայնն
յետ երից աւուրց՝ եթէ մընասցէ
կենդանի։ Եւ՛ որ ասացեր թէ կա
մեցաւ բռնադատել զկինն իմ, այդմ
ես ո՛չ հաւատամ. և միտք իմ ո՛չ վը
կայէ. և կին իմաստուն՝ այդպիսի
բան ո՛չ խօսի. զի որդեակն քո իմաս
տուն գոլով՝ այդպիսի անպատեհ
բան գործէ՞. քաւ լիցի 'ի նմանէ։
Այլ զայս ասեմ քեզ. եթէ տոցես
սպանանել զորդեակն քո վ՛ս բանի
կնոջ քո՝ դառնագոյն պատահեսցէ
քեզ՝ քան որ պատահեաց բոքրատե
սի ընդ կալենոսի թոռին իւրոյ. որ
'ի պիտոյական ժամուն՝ եղև վրէժ
յայ՛ի վ՛ր բոքրատեսի։ Ասէ կայսրն
զայդ ես և ս կամէի լսել վ՛ս բոք
րատեսի թէ ո՛պ եղև։ Ասէ դպրա
պետն. եթէ կամիս լսել զբոքրա

տեսի առակն, դարձո՛ զորդին քո 'ի
բանտ. և ես պատմեցից զբանս իմ.
յայնժամ խըղճմտանք քո արասցէ
դատ. թէ սպանանելոց ես՝ թէ ոչ։
Ապա հրամայեաց կայսրն դարձու
ցանել զորդին իւր 'ի բանտ՝ մինչև
պատմեսցէ դպրապետն զառակն։
Եւ՛ սկսաւ՛ ասել այսպէս։

*Առակ հինգ երորդ դպրապետին. զոր ա-
սաց վասն բոքրատեսի բժշկին. և կալենոսի
թոռին նորա։

Քաղաքի միում կայր ոմն ի-
մաստէր. որ էր անւ՛անի յոյժ.
որում անունն էր բոքրատէս
և էր ճարտար բժիշկ. որև էանց զա-
մենեքումբք արուեստիւն իւրով։
Եւ՛ ունէր թոռն մի. որում անունն
էր կալինոս. և յոյժ սիրէր զնա։
Եւ՛ կալենոսն այն յոյժ սրամիտ էր.
և հանապազ կասկածէր արւ՛եստին՝
զի կարասցէ ուսանիլ 'ի պապուն
իւրմէ։ Եւ՛ բոքրատես տեսեալ

զՔանն նր՝ թաքուցանէր 'ի նմանէ
զարու՛եստն. զի երկնչէր 'ի սրուէ
մտաց նր թէ ուսանիցի զարու՛եստն
բժշկութեան և անցցէ զնովաւ՛ ուս
մամբն իւրով։ Եւ՛ կալենոս ծա
նեաւ՛ զկամս պապոյն իւրոյ. և առա
ւ՛ել և ս ջանեդեալ ուսաւ՛ զա՛մ. և
եղև կատարեալ բըժիշկ. և հայէր
բոքրատեսի որ ո՛չ հաճոյանայր ինքն
նմա։ Եւ՛ 'ի ժամանակին այնմիկ
թագաւորն մաճարաց՝ առաքեաց
հրեշտակս առ բոքրատէս. զի եկես
ցէ առնա և բժշկեսցէ զորդի իւր։
Իսկ բոքրատէս ո՛չ կամեցաւ՛ գնալ՝
պատճառելով զծերութիւն. այլ գը
րեաց թուղթ և առաքեաց զթոռն
իւր զկալենոս փոխանակ իւր. զի
գիտէր զնա կատարեալ արւ՛եստիւ՛ն
բժշկութեան։ Որ բժշկեսցէ զորդի ար
քային. կամ թէ ոչ կարասցէ բժըշ
կել՝ սպանցի անդ։ Որև ուղևորե
ցաւ կալինոս և գնաց յերկիրն մա
ճարաց. և մտեալ առ թագաւ՛որն՝

մեծաւ պատուով ողջունեաց զնա։
Եւ թագն բազում հարկիս արար
կալենոսի. բայց սքանչացաւ վասն ոչ
գալոյն բոքրատէսի։ Եւ կալենոս
պատասխանի ետ և ասէ. ծերէ՝ և
բան ծանր կայ իվեր. վասն այն ոչ կա-
ցաց գալ։ այլ փոխանակ իւր՝ առա-
քեաց զիս. և ես շնորհիւն այ բժըշ-
կեցից զորդի քո։ և հաճոյ եղև թա-
գաւորին պատասխանին կալենոսի։
Եւ եմուտ կալենոս առ որդի ար-
քային. և իբրև ետես զգոլ նորա,
ասէ ցթագաւորն և ցթագուհին.
պիտոյէ զի տեսից զերկոցունցդ այլ
զջուր. զի և ես լաւագոյն կարացից
ճանաչել զպատճառ հիւանդութե-
մանկանս։ և թագուհին խոստացաւ
առնել զայն ի վաղիւն։ Եւ իբրև
ետես զջուր երկոցունցն, ասէ կա-
լենոս ցթագուհին. հրամայեա՛ ա-
ղախնեացդ արտաքս ելանել. և ու-
նիմ բան ծածուկ ասել քեզ։ և ա-
րար թագուհին վաղվաղակի։

Ասէ կալենոս. ո՛վ թագուհի աղա
չեմ զքեզ արդ՝ ասա՛ ինձ ըզ ճշմա
րիտն՝ ո՞վ է հայր մանկանս այսորիկ։
Ասէ թագուհին. հայր դորա՝ տէր
իմ արքա՛յ է։ Ասէ կալենոս. ո՛չ է
արքայն հայր մանկանս։ Ասէ թա
գուհին. եթէ գիտենայի զայդ ու
ղիղ սրտէ ասացեալ՝ գլուխ քո՝ իքէն
հատեալ լինէր։ Ասէ կալենոս. ես
ըճշմարիտն կասեմ զի ո՛չէ թ՞գ՞ւ՞րն
հայր սորա։ բայց ես եկեալ եմ աստ
զի պարգևօք պատո՛ւիցիմ. և ո՛չ թէ
գլխատիցիմ։ եթէ ես աստ ունիմ
գլխատիլ՝ յանձն առնեմ զքեզ ա՞յ
ու գնամ. և դուք գտէք ձեզի ա՛յլ
բժիշկ։ Լ ո՛ւեալ թագուհոյն զայս
և ասէ. ո՛վ սիրելի բժիշկ մի՛ գնար.
զի ունիմ՝ իքեզ պատմել զծածուկ
խորհուրդ իմ. բայց զիս մի՛ խայտա
ռակեսցես։ Ասէ կալենոս. քա՛ւ լի
ցի ո՛վ թագուհի վ՞ս՞ է՞ր խայտառա
կեմ զքեզ։ Ասէ թագուհին. ՚իժա
մանակի միում պորտոնկացւոց թա

գաւ՛որին դեսպանն եկն առ մեզ. և յաղդմանէ չարին՝ 'ի նմանէ յղա ցայ զմանուկս զայս։ Ասէ կալենոս Ճշմարիտ է զոր ասեսդ. մի՛ երկնչիր այսուհետև. կամօքն ա̅յ բժշկեցից զորդին քո։ Յայնժամ ետ մանկանն ուտել միս ցլոյ՝ և ջուր ըմպելոյ. և ողջացաւ՛ մանուկն։ Եւ՛ իբրև ե տես թ̅գ̅րն զորդի իւր ողջացեալ, յայնժամ խիլաթեաց զբժիշկն. և ս առաւ՛ել թագուհին խիլաթեց զնա Եւ՛ կալենոս գաղտ պատու՛իրեաց թագուհւոյն. թէ կուզես որ մա նուկն հանա̅զ առողջ մնայ՝ միս ցլոյ կերցուր. և ջուր ըմպելոյ տուր։ զի ա՛յլ կերակուր չէ՛ պարտ դորա ուտել։ Եւ՛ կալենոս ողջունեալ զթ̅գ̅ւորն և զթագուհին, ել 'ի Ճա նա̅րհ և եկն առ բոքրատէս պապն իւր։ Եւ՛ բոքրատէս համբուրեաց զկալենոսն և ասէ. ողջացուցէ՞ր զմա նուկն։ Ասէ կալենոս. այո՛ ողջա ցուցի։ Ասէ բոքրատէս. ի՛նչ ցաւ

ունէր։ Ասէ կալենոս. ես զցաւն
ո՛չ գիտեմ. այլ ետու նմա կեր։կուր
միս ցլու. և ջուր 'ի յարբումն։
Ասէ բոքրատէս. միթէ բո՞զ էր
մայր նորա։ ասէ կալենոս՝ այո՛։
Յայնժամ բոքրատէս նախանձեցւ
կալենոսի և ասէ ընդ միտս իւր.
եթէ սա՛ մնայ կենդանի՝ իմ անունն
կորնչի. արդ պա՛րտէ սմա կորնչիլ՝
և մի՛ ինձ։ և յայնմօրէ խորհէր ըս
պանանել զնա։ Վ՚ս՝որոյ և յաւ՛ուր
միում կամեցաւ՛ գնալ 'ի պարտէզն
իւր բոքրատէս վ՚ս ծաղկանց. և
կոչեաց զկալենոս և ասէ. սի՛րելի
որդեակ իմ, ե՛կ երթիցուք 'ի պար
տէզն ժողովել զծաղկունս։ ասէ
կալենոս. ահաւասիկ եմ հայր իմ։
Եւ ելեալ գնացին երկոքեանն 'ի
միասին։ Եւ իբրև մտին 'ի պարտէզն՝
ասէ բոքրատէս. եթէ հոտ ծաղկի
իմանաս լաւ՛ և զօրաւ՛որ, խոնարհեց
և կտրեա՛ զնա 'ի գետնոյ։ և կալենոս
արար այնպէս։ Եւ՛ իբրև գնացին

ևս

և ս 'ի ներքսագոյն պարտէզն՝ ասէ
բոքրատէս. կայ այս ինչ ծաղկի հոտ՝
որ գոյնն ընդ ոսկւոյ է. որոնեա՛ և
գի՛տ զնա՝ զի բազո՛ւմ իրաց պիտոյ է
Եւ՛ կալինոս գտեալ՝ և խոնարհե-
ցաւ՛ զի հատցէ զծաղիկն։ Իսկ բոք
րատէս հանեալ զնետն 'ի յետուստ
կողմանէն՝ եհար կալինոսի. որ ե-
մուտ մինչև 'ի սիրտն. և նոյնժամայն
մեռաւ՛ 'ի տեղւոջն յայնմիկ։
Եւ՛ յետ ո՛չ բազում աւ՛ուրց՝ հի
ւ՛անդացաւ՛ բոքրատէս մինչև 'ի
մահ. և էր փորացաւ՛. և որպ՝ ջուր
հեղոյր որովայն ն՝ր. և անկեալ դը
նէր 'ի մահիճս. և ո՛չ կարէր բժշկել
զինքն։ Եւ՛ լու՛եալ աշակերտացն
ն՝ր, եկին առ բոքրատէս զի օգնես
ցեն վարժապետին իւրեանց. և ո՛չ
կարացին օգնել ինչ։ Ասէ բոքրա
տէս աշակերտացն իւրոց. բերէ՛ք
ինձ ամանն լի՛ ջրով։ և նոքա բերին։
և ասէ՝ ածէ՛ք իներ քս յայս ինչ ծաղ
կանց զոր ասացից ձեզ։ և ն՝ք լցին։

և ասէ. ծակեցէ՛ք զամանն և արա
րէք մինչև հարիւր ծակս զի հեղ
ցի ջուրն։ և արարին այնպէս՝ և ո՛չ
հեղաւ՛ ջուրն։ Եւ՛ ասէ բոքրատէս
ահա՛ ո՛րդեակք իմ վրէժն ա՜յ ե հաս
ինձ. որ յայտնի տեսանէք զի է հա
րիւր ծակս լայն և ընդարձակ. և վ՜ս
զօրուե՜ց ծաղկանցն որ իներքս կայ՝
չթողուն որ կաթ մի ջուր ելանէ։
Ա՜րդ՝ ես ո՛չ եթէ միայն զայդ ծաղ
կունսդ՝ այլ և ս՚ի բաղում ծաղկանց
արբեալ եմ դեղ յաղագս փարատե
լոյ զցաւս իմ. և դուք ամենեքեան
և ս աշխատեալ՝ ո՛չ կարացիք բժըշ
կել զիս՚ի ցաւ՛էս։ Սիրելի թոռն իմ
կալենոս զոր սպաննի՝ եթէ էր նա
կենդանի՝ յո՛յժ բարի լինէր ինձ.
և առողջացուցանէր զիս. ահա՛ վը
րէժն ա՜յ է որ եկն իվ՜ր իմ։ և զայս
ասացեալ՝ դարձոյց զերեսս իւր՚ի
յորմն և ե հան զհոգին։
Ա՜սէ դպրապետն ցըկայսրն. տէ՛ր՝
՚ի միտառե՞ր զասացեալս իմ։
Ա՜սէ

Ասէ կայսրն. այո՛ լաւ՛ 'ի միտ առի։
Ասէ դպրապետն. ինչ լաւ՛ էր եթէ
կալենոս կենդանի մնացեալ էր։
Ասէ կայսրն. ապաքէն յո՛յժ բարի
լինելոց էր. զի կալենոս թէ կենդա
նի լինէր՝ բոքրատէս դեռևս ո՛չ մե
ռանէր։ Ա՜ս արդար դատ՜ոնին ա՜յ՝
ըսպեղանիքն ո՛չ եղեն օգնական. և
ո՛չ կարոցին աշակերտքն փրկել զնա
'ի հիւ՛անդուէ՜ն։ Ասէ դպրապետն.
յաղագս որոյ ասեմ քեզ ա՛րքայ՝ զի
խստագոյնս պատահեսցէ քեզ եթէ
վ՜ս բանի կնոջ քո սպանցես զմիա
մօր որդին քո. որ 'ի դէպ ժամու օգ
նելո՛ց է քեզ։ Ասէ կայսրն. ամէն ա
սեմ քեզ՝ ո՛չ մեռանի այսօր որդին
իմ։ Ասէ դպրապետն. եթէ զայդ
արասցես՝ բարի լինելոց է քեզ. որ
վ՜ս առակի իմոյ ապրեցուցեր զոր
դին քո. և ես շնորհակալ եմ քեզ.
և օրհնութի՜ իմ անպակաս եղիցի 'ի
քեզանէ։ զայս ասաց դպրապետն
և ողջունեալ զկայսրն գնաց։

Իբրև լու՛աւ Թագուհին թէ այ-
սօր և ս ոչ սպանաւ որդի արքային
իսկոյն պատառեաց ըզ պատմուճան
իւր ճչելով. և դժգոհալով զարքայէ
ասէ. վայ է ինձ որ եկեալ եղէ ես
'ի սահմանս այս. և թէ ո՞պէ Թագա
ւորուի 'ի տան հօր իմոյ. և ես աստ
միայն կամ 'ի տրտմուիս և 'ի նախա-
տինս։ Եւ լու՛եալ կայսրն զաղա
ղակ Թագուհոյն՝ եմուտ առնա և
ասէ. սի՛րելի տիկին իմ, պատճառն
ինչէ որ այդչափ տրտմեցուցեր ես
զանձն քո. և ո՛չ դադարես 'ի լալուդ
Ասէ Թագուհին. զիա՞րդ կարացից
լռել. զի անու՛անիմ դուստր Թ՞գրի
և կին կայսեր. և կրեցի այս քան
նախատինս 'ի ներքոյ ձեռաց քոց.
և աղաղակեցի առ քեզ այս քան՝ և
դու բնաւ ինձ ո՛չ խղճացեր։
Ասէ կայսրն. վ՞ս էր ասես զայդ.
և ինչ պակաս է քեզ։ Ասէ Թագու
հին. մի Թէ ո՞չ դիտես որ ինչ արար
ինձ նզովեալ որդին քո. և դու ա-

էօքդ քո տեսեր՝ որև վկայ իսկ պի
տոյ էէ. և զի խոստացար ինձ և Հա
հատացուցեր զիս թէ կորուսանեմ
զնա. և ես ոչ կարացի ընդունիլ
զայդ առ՝ի քէն. զի առնէիր զկամս
իմ։ Ասէ կայսրն. այ Թագուհի՝
ոչ դիտեմ ես թէ զինչ արարից.
շաբաթ մի է որ դու ջանաս ըսպա
նանել զորդի իմ, և դպրապետքն
ջանան ապրեցուցանել զնա. և ես
ոչ դիտեմ թէ յո՞ր կողմն դասիմ.
և որն է՝ի ձէնջ ճշմարիտն. ես ոչ կա
րացի իմանալ։ Ասէ Թագուհին.
դու առաւել հաւատաս դպրապե
տաց քոց՝ քան ինձ. բայց պատահե
լոց է քեզ այնպէս՝ ոչ պատահեաց
Թագաւորի ումեմն յիշխանէ իւրմէ.
որ էր սենեկապետն։ Ասէ կայսրն
աղաչեմ զքեզ ո՛վ Թագուհի՝ պատ
մեա՛ ինձ զառակդ զայդ. զի և ես
կարացից շահիլ բան՝ի քեզանէ։
և թէ հաւանիմ առակիդ՝ առժա
մայն տամ սպանանել զնա։

Ասէ Թագուհին. զա՞մ ինչ առնեմ
ես ըստ կամաց քոց, բայց դու զիմ
կամն ո՛չ երբէք հաճեցուցանես։
Բայց աղաչեմ զքեզ զի լա՛ւ հայես
ցիս զխօսս իմ. և այլ մի՛ ունկնդիր
լինիցիս դպրապետացն որդւոյ քո։
ԵՒ՛ սկսա՛ ասել այսպէս։

*Վեցերորդ առաջ Թագուհոյն. զոր ա-
սաց վասն ջրգողեալ թագաւորին.
և վասն չնոջ սենեկապետի
նորին։

քաղաքի միում կայր Թ՞գր ոմն
ջրգողեալ և անմաքուր. և կա
նայքն ո՛չ կամէին գնալ առնա
այլ արհամարհէին զնա։
ԵՒ՛ Թ՞գրն այն խորհեցա՛ առնուլ
բռնուբ՞ 'ի հռօմայ զմարմինքն ս՞բց
առաքելոցն պետրոսի և պօղոսի վ՞ս
բժշկութեան իւրոյ։ ԵՒ՛ յորժամ ել
'ի ճանապարհ և եկն 'ի քաղաք մի,
կոչեաց զսենեկապետն իւր որ էր
յո՛յժ պատո՛ւական նմա և ասէ։

Ո՛վ սիրելի սենեկապետ. 'ի քեզնէ
բան մի խնդրեցից. ո՛չ գիտեմ թէ
կարօղ ես կատարել. Ասէ սենեկա
պետն. Հրամայեա՛ տէր իմ արքայ՝ և
ես առ ժամայն կատարեցից. Ասէ
արքայն. խնդրեա՛ կին մի գեղեցիկ
ընդ որում ես ննջեցից 'ի գիշերիս.
Ասէ սենեկապետն. տէ՛ր՝ կանայք
ա՜մ գիտեն զի ջրգողեալ և ուռու
ցեալ ես դու. վասն այն ո՛չ կամին
գալ առ քեզ. եթէ ոչ տացես մե
ծամեծ պարգևս. Ասէ թ՜գ՛ւորն.
մի թէ ո՞չ իցէ իմ մեծուի՜. խնդրես
ցէ կինն այն՝ զինչ և կամեսցի. և ես
տաց նմա մինչև ո՜ դահեկանս.
Ա՛ւ սենեկապետն այն՝ էր ագահ
և արծաթասէր. վ՜ս որոյ ելեալ
յերե՜ց արքային՝ եկն առ կինն իւր
և ասէ. տի՛ կին իմ սիրելի՝ այժմ 'ի
ձեռս քոէ հաճոյն քո և կամք. եթէ
կամեսցիս 'ի գիշերիս յայսմիկ՝ առ
նուցուս ո՜ դահեկանս. զի կինն էր
գեղեցիկ յոյժ. Ասէ կինն. պատմեա՛

ինձ թէ որպիսի իրօք։ Ասէ այրն.
տէրն իմ արքայ խնդրէ կին մի ու-
նել առ իւր 'ի գիշերիս. և զի գիտես
դու որ անմաքուր է. և կանայք
ո՛չ կամին գնալ առնա. և ինձ խոս
տացաւ՛ տալ ո՛ դահեկանս. վ՛ս՛որոյ
սիրելի իմ տարայց զքեզ 'ի մահիճ
ն՛ր 'ի գիշերիս. և ընդ առաւ՛օտն ե-
լեալ գայցես. և 'ի մի գիշերի՝ շահիս
հազար դահեկանս։ Ասէ կինն. և
թէպէտ չիցէր ջրդողեալ՝ այլ մա-
քուր և ս իցէ՝ քաւ՛ լիցի ինձ գոր-
ծել զայդ առաջի ա՛յ, և անկանիլ
'ի մեղս մեծամեծս։ Ասէ այրն.
երդնում յա՛ծ՝ եթէ ոչ արասցես
զկամս իմ, ո՛չ ունիս յինէն բարուի՛
զա՛մ աւ՛ուրս կենաց իմոց։ Ա՛ւ կինն
լու՛եալ զայս՝ երկեաւ՛ յոյժ. և առ
ահուն՝ խոստացաւ՛ նմա զանձն իւր
ակամայ կամօք։
Ա՛ւ եկեալ սենեկապետն առ թա
գաւ՛որն և ասէ. տէ՛ր՝ կալայ կին մի
'ի վարձու գեղեցիկ յոյժ. և կամի

զի տացես ռ̅ դահեկանս։ այլ և
ո՛չ կամի գալ 'ի ցերեկի. այլ 'ի գի
շերի կ։մի գալ՝ և ընդ առաւ̂օտն կա
նուխ գնալ. զի մի՛ոք գիտասցէ զնա։
Ասէ ցնա Թգ̅ւ̂որն. խիստ բարի։
Եւ̂ իբրև երեկոյ եղև՝ եբեր սե
նեկապետն զկինն իւր 'ի մ։հիճ Թա
գաւ̂որին. և փակեալ զդրունսն՝
ել և գնաց։ Եւ̂ մըտեալ Թգ̅ւ̂որն
առ նմա 'ի մահիճն՝ զարմանս ետես
'ի նմանէ. Եւ̂ 'ի հաւ̂ախօսին՝ ե
կեալ սենեկապետն առ Թ։գաւ̂որն
և ասէ. տէ՛ր արքայ՝ լոյսն մերձէ.
Թէ արձակէիր զկինն և տայիր զհա
զար դահեկանն որ ելանէր՝ լաւ̂ է.
զի մի՛ոք 'ի մարդկանէ տեսանիցէ
զնա։ Ասէ Թգ̅րն. ամէն ասեմ քեզ՝
զի դեռևս ո՛չ ելանիցէ կինս աստի.
վասն զի յո՛յժ հաճոյ եղև ինձ։
Եւ̂ լու̂եալ զայս սենեկ̅պտն՝ տրտ
մեցաւ յոյժ. էանց պահ մի՝ և դար
ձեալ եկն առ Թգ̅րն և ասէ. տ̅ր ար
քայ սկսեալ է լոյսն՝ արձակեա՛ զդա՛։

Ասէ Թգ̅րն՝ ո՛չ արձակեմ. ե՛լ դու
արտաքս և փակեա՛ զդուռդ։ Եւ՛
սենեկապետն ել և գնաց տրտում
յոյժ։ Թու՛էր Թէ շունք և ս խածա
տեցին զինքն. և կսկծեալ շրջէր
աստ և անդ՝ մինչև ծագեաց լոյսն
արեգական։ Եւ՛ դարձեալ երրորդ
անգամ եմուտ առ Թգ̅րն և ասէ.
տէ՛ր արքայ՝ լոյս է. և կինն ամօթի
հարիցի եթէ ոք տեսցէ զնա. փու
թով արձակեա՛ զդա՛։ Ասէ Թգ̅րն՝
ո՛չ արձակեմ փութով։ Եւ՛ լու՛եալ
սենեկապետն զխօսս արքային՝ այլ
ո՛չ և ս կարաց ժուժել և ասէ. տէ՛ր
արձակեա՛ զդա՛ զի կին իմ է։
Յորժամ լու՛աւ՛ Թագաւ՛որն՝ ասէ.
բա՛ց զպատուհանն զի տեսից զոր ա
սեսդ. և նա եբաց զպատուհանն.
և տեսեալ Թգ̅րն զի կին նորա էր։
Եւ՛ ասէ. ո՛վ նզովեալ այր՝ վ̅ս̅ սա
կաւ՛ ինչ փողու խայտառակեցեր ըզ
կին քո. և բերիր առիս առանց գի
տութ̅ե. փութա՛ և ե՛լ յերկրէ իմմէ

որ իներքոյ տէրուե̅ իմոյ է ։ և թէ
այսօր ոչ ելանիցես՝ չարաչար մահ
ու՞ամբ մեռանիցիս ։ Եւ՛ փախեաւ՛
սենեկապետն յերեսաց արքային ։
և այլ ո՛չ երևեցաւ՛ առաջի նր̅ ։
Յետ այնորիկ թգ̅րն չու արարեալ
գնաց 'ի հռօմ ։ և պաշարեալ պա
հէր զնա 'ի բազում աւ՛ուրս ։ մինչև
հռօմայեցիքն կամեցան տալ նըմա
զոսկերաց ս̅բց առաքելոցն պետրո
սի և պօղոսի ։ Եւ՛ էին յայնմ ժամա
նակի 'ի հռօմ իմաստասէրք եօթն ։
ոպ̅ և քոյդ ։ որ իմաստուբ̅ իւրեանց
զա̅մ քաղաքն 'ի ձեռին ունէին ։
Յայնժամ եկին հռօմայեցիքն առ
իմաստասէրսն և ասեն ։ զինչ արաս
ցուք՝ զի քաղաքս 'ի մէջ մեծ նեղու
թե̅է ։ և ցուցանէ թէ՝ կամ տացուք
զքաղաքս, կամ զմարմին ս̅բ առաքե
լոցն ։ Ասէ առաջին դպրապետն ։
ես պահեմ զքաղաքս և ըզ մարմին
ս̅բցն օր մի՝ որ ո՛չ մատնի 'ի ձեռս նց̅ ։
Եւ՛ ամենայն դպրպ̅տքն կարգաւ՛

զայս ասացին։ Ոպ̅ և քո որդոյ դպ
րապետքն խոստացեալ են որդոյ քո
այսպէս։ Եւ՛ իբրև Թգ̅րն ըսկսաւ
արտաքուստ ճակատել ընդ քաղա
քին՝ յայնմ ժամու ել առաջին դըպ
րապետն 'ի քաղաքէն 'ի դուրս. և
սկսաւ՛ իմաստուբ̅ խօսել ընդ Թա
գաւ՛որին. մինչև դադարեցոյց ըզ
Թգ̅րն 'ի պատերազմելոյ ընդ քաղա
քին։ Եւ՛ այսպ̅ ա̅մ իմաստասէրքն
կարգաւ՛ զնոյն արարին. մինչև եկն
կարգն 'ի յետին դպրապետն։
Իսկ յեօթներորդում աւ՛ուրն ա̅մ
քաղաքացիքն եկեալ առ եօթնում
դպրապետն և ասեն. ո՛վ սիրելի դպ
րապետ՝ արդ Թ։գաւ՛որն երդուաւ՛
զի 'ի վաղիւ՛ն ունիցի զքաղաքս. և
եթէ ունիցի՝ մեք ամենեքեանս մե
ռանիմք։ արդ՝ ապրեցո՛ զմեզ ոպ̅ և
ընկերակիցքն քո արարին։
Ասէ դպրապետն. մի՛ վախէք. զի
վաղիւ՛ն գործ մի գործեմ ես՝ որ
փախիցէ Թգ̅րն ա̅մ զօրօքն իւրովք։

Եւ՛ 'ի վաղիւ՛ն իբրև սկսաւ՛ թգ̅րն
տալ զպատերազմ ընդ քաղաքին,
զգեցաւ՛ դպրպ̅տն ազգ մի հնդերձ.
որ պէս պէս թռչնոց փետրով յօրի
նեալ էր. սիրամարգի, արծւ՛ոյ, ջայ
լամու, և այլ թռչնոց. և էառ երկու
սուսերս փայլունս՝ յերկու ձեռս
իւր. և ել 'ի բարձր աշտարակ մի
միայն յանդիման թագաւ՛որին. և
այսր և անդր շրջեալ՝ փայլեցուցա
նէր զինքն ոպ̅ փայլակն. վ̅ս̅ զի զար
մանալի ունէին սուսերքն զփայլ
ուածսն. և ս առաւ՛ել ինքն.

Եւ՛ զօրք թգ̅րին տեսեալ զայն 'ի
բանակէ իւրեանց՝ ասեն ցթգ̅րն.
տէ՛ր՝ տեսե՞ր զսքանչելիսն որ է 'ի
վ̅ր̅ աշտարակին: Ասէ թագաւ՛որն
շատ զարմանք է այդ զոր տեսանեմ
ես. այլ թէ զի՞նչ կամի լինիլ ո՛չ գի
տեմ: Եւ՛ նոքա ասեն. ա̅ծն է քրիս
տոնէից որ 'ի յերկնից է իջեալ. և կա
մի սուսերօքն այնմիկ զմեզ զա̅մսն
կոտորել եթէ յամեսցուք աստ:

Եւ՛ թգ̄րն տեսեալ՝ երկեաւ՛ և ասէ
զի՛նչ արասցուք։ Ասեն զօրքն. ե
կայք փութով փախիցուք 'ի տեղո
ջէս՝ զի մի՛ ա̄ծն նց̄ կոտորեսցէ զմեզ
սրով. և սկսան փախչիլ թգ̄րն և ա̄մ
զօրքն ընդ նմա։ Եւ՛ տեսեալ հռօ
մայեցիքն զփախուստ նց̄՝ առեալ
զզօրականսըն իւրեանց՝ ընթացան
զկնի նց̄. և զբազումս 'ի նոցանէ կո
տորեցին. և զթգ̄ւ՛որն նց̄ սպանին.
և սակաւ՛ք 'ի նոցանէ մազապուրծ
փախեալ զերծան։ և այսպիսի պատ
ճառաւ՛ յաղթեցաւ՛ ա̄մ զօրքն 'ի
յալևորէ միոջէ։

Յայնժամ ասէ թւգուհին ցկայսրն
'ի միտ առեր զասացեալս իմ։
Ասէ կայսրն. այո՛ 'ի միտ առի։
Ասէ թւգուհին. ո՞չ ապաքէն լ՛ար
վ̄ս իշխանին՝ թէ ո՛պ սիրեցեալ էր
'ի թգ̄րէն. և վ̄ս ցանկուե սակաւ՛
ոսկոյ՝ ամօթի հարեալ կորոյս զկին
իւր. և ինքն վտարեցաւ՛ յերկրէն։
Այնպէս և որդին քո վ̄ս ցանկալոյ

տէրութեան և իշխանութեան քո՝ կամի
խայտառակել զքեզ և կորուսանել.
զի ինքն թգ̄ւորեսցէ 'ի տեղի քո։
Այլ դու այնպէս արա՝ ո՞պ արար
թագաւորն այն իշխանին իւրոյ ։
Եւ թէ ո՛չ կամիս ըսպանանել՝ աք
սորեա՛ զնա և արտաքսեա՛ յերկրէ
քումմէ. զի այլ մի՛ երևեսցի առա
ջի քո. և դու եղիցիս 'ի խաղաղութեան։
Լուար և զայն թէ ո՛պ թգ̄ւորն այն
պաշարեաց զքաղաքն. և ո՛պ նենգե
ցաւ 'ի դպրապետացն որ եթող ըզ
քաղաքն 'ի ձեռանէ. և ինքն ըսպա
նեալ եղև պատճառանօք միոյ ալևո
րի. և զօրքն յաղթահարեալ ևս։
Այսպէս և դպրպ̄տքն որդւոյ քո՝
կամին քեզ այնպէս առնել խորա
մանկութ̄ն իւրեանց. և խաբեալ
զքեզ՝ յետոյ սպանանեն և թագա
ւորեցուցանեն զորդին քո 'ի տեղի
քո։ Այսէ կայսրն. ամէն ասեմ քեզ՝
ո՛չ լինի այդպէս. քանզի ը̄ լուսանալ
առաւ̂օտուն՝ տամ զնա սպանանել։

*Ա՝ ԵՑԵՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ՏԱՆԵԼՆ ՉՈՐԴԻ ԱՐ-
ՏԱՅԻՆ 'Ի ՄԱՀ. ԵՒ ՀՂԵՕՊԱՍ ԳՈՒՐԱՊԵՏՆ
ԱՌԱՋՕՏ ՓՐՀԵԼՆ ՉՆԱ։

Ն վաղիւն ելեալ կայսրն՝ նըս
տէր 'ի գ.հոյսն իւր. և իսկոյն
կոչեաց զդահճապետն և ա-
սէ. հան զորդին իմ 'ի բանտէն. և
առժամայն տար սպան զնա առանց
պատճառանաց. և հեռացո՛ զգլուխ
նր՝ 'իմարմնոյն վաթսուն կանգուն։
Նոյնպէս և թագուհին ստիպէր ըզ
դահճապետն և պարգևս տայր և
ասէր. մի՛ յապաղեր սպանանել զնա։
այլև պատուէրս իմ քեզ այս լիցի՝
զի չարաչար մահուամբ կորուսցես
զնա. և եթէ արասցես այնպէս, բա
զում մեծուն հասուցանեմ զքեզ։
Եւ եկեալ դահճապետն՝ եհան զոր
դի արքային 'ի բանտէն. և հրամայ
եաց կապել զձեռսն 'ի յետս նր. և
քարոզն առաջի նր կարդայր և եր
թայր ասելով. եթէ ոք մեղանչել

կամի յետնամօրն հետ՝ այսպիսի մա
հուամբ մեռանի։ Եւ յորժամ լը
ւան ժողովուրդքն եթէ այսօր եւս
մատնեցաւ որդի արքային 'ի մահ,
սկսան լալ և ողբալ. և ասէին՝ ո՛հ ո՛հ
աւաղ և ռ աւաղ որ 'իզուր կուգը
նայ որդի արքային 'ի մահ։

Եւ մինչդեռ տանէին, եհաս վեց
երորդ դպրապետն. որում անունն
էր կղէոպաս՝ սրընթաց երիվարաւն
իւրով։ Եւ տեսել զորդի արքային
խեղճ և ողորմելի՝ առժամայն սաս
տեաց դահճապետին և ասէ. Ը՛էր
այդպէս կապերէք զորդի արքային
մի թէ մահապարտ իցէ։ և ետուր
արձակել զնա։ Ասէ դահճապետն.
ո՛վ դպրապետ՝ հրաման սաստիկ է
թագուհոյն. արդ ես զի՞նչ ա՞րից։
և դպրապետն ո՛չ տայր թոյլ խօսել
դահճապետին։ Եւ որդի արքային
տեսեալ զվարժապետն իւր՝ երկիր
եպագ նմա. իբր կամէր ասել թէ
յիշեա՛ զիս առաջի հօր իմոյ. զի ահա՛

զուր կու գնամ 'ի մահ։ Եւ՛ ժողո
վուրդքն եւս առաւ՛ել աղաչէին ըզ
դպրապետն զի շուտով երթիցէ առ
կայսրն եւ ազատեսցէ զորդի արքային
Ասէ դպրապետն դահճապետին.
կա՛ց դու աստ եւ մի՛ շտապիր սպա
նանել զդա՛. զի յոյս ունիմ առ ա՜ծ
որ այսօր ապրեցուցանեմ զդա՛։
Եւ՛ զայս ասացեալ՝ գնաց եւ եմուտ
'ի պալատն. եւ մտեալ առ կայսրն՝
երկիր եպագ նմա. եւ հեզութ՜ի ող
ջունեաց զնա։ Ասէ կայսրն. պատա
հեսցէ քեզ աւ՛ուրք չարեաց։
Ասէ դպրապետն. գիտէ ա՜ծ որ ո՛չ
այդմ բանի արժանի ծո՜յեցի քեզ.
այլ յուսայի առաւ՛ելաբար պար
գեւս առնուլ 'ի տեառնէս իմ մէ. եւ
մի՛ լսել այդպիսի բան։ Ասէ կայսրն
սըտեցիք ինձ. զի ետու զորդին իմ
'ի ձեզ լեզու՛աւ՛ եւ խօսուն. եւ արդ
եղեւ համր։ այլ եւս չարագոյն այնէ՝
որ կամեցաւ՛ բռնադատել եւ լլկել
զկինն իմ. վ՜ոյ ահա՛ մեռանի այսօր.

և ձեզի չարչարանքներ կազմեմ, որ
աչօք ձերօք տեսանէք զմահ ձեր։
Ասէ դպրապետն. այն զոր ասացեր
թէ պապանձեալ է՝ ես գիտեմ որ
ո՛չէ ըստոյգ պապանձումն 'ի նմա.
զի կարէ խօսիլ՝ բայց չէ՛ ժամանակ.
զի ժամանակս լռելոյ է նմա. և յետ
երկուց աւ՛ուրց լուիցես զխօսս նր̄
եթէ մեասցէ կենդանի։ Եւ՛ որ ա
սացեր թէ՝ զթագուհին իմ կամե
ցաւ՛ բռնադատել, ընդ այդմ յոյժ
զարմացեալ եմ. զի այր իմաստուն
ես դու. և վ̄ս բանի կնոջ քո հա
ճեալ լինիս և հաւ՛ատաս նմա։
Եւ՛ թէ վ̄ս բանի կնոջ քո սպան
ցես զորդին քո՝ պատահեսցէ քեզ
ոպ̄ պատահեաց զինու՛որի միոյ. որ
հաւ՛ատաց բանի և խրատու կնոջ
իւրոյ. և յետոյ կապեալ եղև ամեհի
ձիոյ ադի. և կախեցաւ 'ի փայտէ։
Ասէ կայսրն. վասն սիրոյն քի՝ ասա՛
զառակդ զայդ. զի կարացից ելանել
յընկղմանէս յայսմանէ։

Ասէ դպրապետն. ո՛չ ասեմ և ո՛չ
աշխատիմ իզուր. եթէ կամիս լսել
զառակն իմ, նախ դարձո՛ զորդին քո
'ի մահո՛ւանէ. և ա՛ծ զնա 'ի բանտ.
և ես պատմեցից քեզ զառակս. ա-
պա եթէ հաճոյ թո՛ւիցի քեզ՝ ապրե-
ցո՛ զորդին քո. և թէ ոչ՝ սպա՛ն զնա։
Յայնժամ հրամայեաց կայսրն դար-
ձուցանել զորդին իւր 'ի բանտ։
Եւ՛ դպրապետն սկսաւ՛ առջի ամե-
նեցուն ասել զառակս՝ այսպ՛։

* Ասաւ վեցերորդ Դպրապետին. զոր ա-
սաց վ՛ս հնոջ ումեմն ծերոյ՝ որ սպան զերիս
զինուորսն. եւ յետոյ զինչն եղայրն այլ
սպանին չարաչար մահուամբ։

քաղաքի միում էր կայսր ոմն.
և ունէր երիս զինո՛ւորս քաջա-
մարտիկս. և յո՛յժ սիրէր զնս՛։
Եւ՛ 'ի նոյն քաղաքին՝ էր ոմն
ծեր զինո՛ւոր մի. և ունէր կին մատ-
ղաշ և գեղեցիկ յոյժ. որպէս զթա-
գուհին քո. և յո՛յժ սիրէր զնա։

Եւ՛ կինն այն էր երգեցող. մինչ զի
զբազումս առ ինքն ձգէր 'ի տուն
իւր քաղցր ձայնիւ՛ն իւրով. որև յո
գունց եղև ցանկացեալ:
Յաւ՛ուր միում նստեալ երգէր 'ի
տանն իւրում մերձ առ ճանապար
հաւ՛ն. և հայէր զանցորդսն ճանա
պարհին. և սկսաւ՛ քաղցրաձայն ե
ղանակել յոյժ. և զա՜մսեան զմայլե
ցուցանէր: Եւ՛ 'ի պատահմանէ՝ ե
կեալ անցանէր զինու՛որ մի յարքու
նական պալատէն 'ի դրանէ նորա.
և լու՛աւ՛ զքաղցր եղանակ նորա. և
ամբարձեալ զաչս իւր՝ պշուցմամբ
հայէր ընդ նա. և բորբոքեցաւ՛ 'ի
սէր նր՜. և եմուտ առ նա 'ի տունն.
և սկսաւ՛ խօսիլ ընդ նմա և ասել
զանկարդս. և ասէ՝ զի՛նչ տաց քեզ
սիրելի իմ զի ննջեսցես ընդիս գի
շեր մի: Ասէ կինն. տո՛ւր ինձ հա
րիւր դահեկան և ննջեցից ԸՆ քեզ
գիշեր մի: Ասէ զինու՛որն. յօժար
եմ տալու. բայց միայն ասա՛ թէ

յորո՛ւմ ժամու եկից առ քեզ։
Ասէ կինն. յորժամ ժամ ունիցիմ,
ծանուցից քեզ։ Եւ՛ զինո՛ւորն ող
ջունեալ զկինն՝ գնաց 'ի պալատն.
'ի մտի ունելով զխոստումն նր̄։
Յերկրորդում աւ՛ուրն նոյնպ̄ նս
տեալ առ պատուհանն՝ և քաղցր
ձայնիւ՛ եղանակէր. և 'ի պատուհմանէ
եկեալ անցանէր երկրորդ զինւ՛որն՝
ընկեր առաջի զինո՛ւորին. և լու՛եալ
զձայն նր̄՝ բորբոքեցաւ՛ 'ի սէր նր̄.
և սկսաւ՛ խօսել ընդ նմա զանպա
տեհս. և ասէ՝ սի՛րելի զինչ տաց
քեզ զի կարացից խաղալ ընդ քեզ։
Ասէ կինն. հարիւր դահեկան ։
Ասէ զինո՛ւորն. յօժա՛ր եմ տալ քեզ
զհարիւր դահեկանն. կամ ա՛յլ աւ՛
ելի պարգևս. բայց ասա՛ ինձ թէ
յորո՛ւմ ժամու եկից առ քեզ եւ՛
կատարեցից զսէրն իմ։ Ասէ կինն.
յորժամ ժամ ունիցիմ, ծանուցից
քեզ. ե՛րթ այժմ 'ի սենեակն քո՝ զի
չէ՛ ժամանակ։ Եւ՛ զինւ՛որն գիրկս

արկեալ ողջունեաց զնա. և գնաց
'ի պալատն իւր։

Յերրորդում աւ՛ուրն նոյնպէս նս
տեալ առ դրանն և քաղցր ձայնիւ՛
եղանակէր. և երրորդ զինու՛որն
որ էր ընկեր առաջին զինու՛որացն՝
եկն և էանց ընդ նոյն ճնա՛ր հաւ՛ն.
և լու՛եալ զձայն նր՝ այնպէս զմայլե
ցաւ՛ 'ի սիրուն՝ համարելով թէ մե
ռանելոց իցէր եթէ ոչ խօսեսցի ը՛
նմա։ Եւ՛ մտեալ 'ի տունն՝ խօսի
ընդ կնոջն և ասէ. զի՛նչ տաց քեզ
որ կատարես զկամս իմ։ Ասէ կինն
հարիւր դահեկան։ Ասէ զինու՛որն
յօժա՛ր եմ տալ քեզ զհարիւր դա
հեկանն. բայց ասա՛ ինձ թէ յորո՛ւմ
ժամու եկից առ քեզ։ Ասէ կինն.
ես զգուշացուցանեմ քեզ զժամն
որ առանց վրդովմանց լինիցի. դու
երթ այժմ 'ի սենեակն քո։ Եւ՛ զի
նու՛որն հաւ՛անեալ խօսից նր. ողջու
նեալ զնա գնաց 'ի պալատն։

Եւ՛ նք՝ երեքեանն այսպիսի գաղտ

բանիւք 'ի միմեանց՝ ուխտ եդին ը̄
կնոջն։ Եւ կինն այն խորամանկ և
լի՛ ա̄մ չարեօք՝ յորժամ երեկոյեաց
և եկն այր իւր 'ի տուն, ընդ առաջ
ել առն իւրում և ասէ. բարի եկիր
սիրելի տէր իմ. ունիմ բան ինչ ծա
ծուկ խօսել ընդ քեզ։ եթէ արաս
ցես ըստ բանից իմոց՝ մեծութեան
կու հանդիպիմք. զի ահա՛ աղքատք
եմք։ Ասէ այրն. Որպիսի իրօք ։
Ասէ կինն. երեք զինու՛որք յարքու
նական պալատէն եկին առիս՝ մի ըզ
կնի միոյ գաղտ 'ի միմեանց։ Եւ իւ
րաքանչիւրոք 'ի նոցանէ՝ խոստաց̄ել
եղեն ինձ տալ հարիւր դահեկանս.
զի կատարեցից զկամս նոցա ։
Ա̄րդ լինէր այնպէս որ առնէաք
զոսկին 'ի նոցանէ և չի ննջէի ը̄նա̄,
մեծ իմաստութի̄ էր։ Ասէ այրն.
զինչ որ քեզ հաճո՛յ է՝ այն և ինձ է
հաճոյ։ Ասէ կինն. տամ քեզ լաւ՛
խրատ մի. զառաջին զինու՛որն կոչե
ցից յերեկոյին՝ դահեկանօքն. և

զերկրորդն՝ յերկրորդ պահուն գի
շերոյ. և զերրորդն՝ 'ի հաւ՛ախօսին.
Եւ՛ յորժամ նոքա եկեսցեն առիս՝
յայնժամ դու կացցես յետոյ դռանն
և սուր մերկ 'ի ձեռին քում. և որ
ոք 'ի նոցանէ որ մտանէ մի հետ ընդ
միոյ՝ հարցես և սպանցես. և այնպ՛ս
առնումք զոսկին. Ասէ այրն. եր
կնչիմ եթէ ոք 'ի մարդկանէ զայս
գիտասցէ՝ և չարաչար մահու՛ամբ
սպանցեն զմեզ. Ասէ կինն. մի՛ եր
կնչիր. ես ինքնին խորհեցայ զգործդ
զայդ, և ես կատարեցից զդա՛.
Զայս լու՛եալ այրն և ասէ. զա՛մ
ինչ զոր դու ասիցես ինձ՝ ես առ
նեմ զայն.
Յայնժամ յղեալ կինն և կոչեաց
զառաջին զինուորն զի փութով
եկեսցէ առնա. և նա իբրև լու՛աւ՛
եկն վաղվաղակի. Ասէ կինն. սի՛րե
լի իմ եթէ կամիս վայելել զսէր իմ,
եկեսցես յերեկոյին. և բերցես զոս
կին ը՛ քեզ. և կատարեսցես զկամսքո

 Ասէ

Ասէ զինու՛որն. պատրա՛ստ եմ առ-
նել զայդ. և գրկեալ զկինն՝ համ-
բուրեաց և գնաց. Յետայնորիկ
առաքեաց առ երկրորդ զինու՛որն
զի եկեսցէ. և նա եկն վաղվաղակի.
և ն՞ր և ս զնոյն բանն ասաց. և ժա-
մադիր եղև զի եկեսցէ յերկրորդ
պահու գիշերոյն. և նա ուրախու՞ք
գրկեալ համբուրեաց զկինն և գնաց
Դարձեալ առաքեաց առ երրորդ
զինու՛որն զի եկեսցէ առ նա. և նա
վաղվաղակի եկն. և նորա և ս զնոյն
բանս ասաց. և ժամադիր եղև նմա
զի եկեսցէ 'ի հաւ՛ախօսին. և նա ու-
րախու Թ՞ք գրկեալ համբուրեաց
զնա և գնաց.

Եւ՛ իբրև երեկոյ եղև, եկն առա-
ջին զինու՛որն և բախէր զդուռն.
և այր կնոջն որ՞պ պատու՛իրեալ էր՝
կայր յետոյ դրանն. և եբաց զդուռն
և իբրև եմուտ՝ եհար և սպան զնա.
և զմարմին ն՞ր քարշեցին 'ի ներքս 'ի
նսեմ սենեկին. Եւ՛ յերկ՞րդ պահու

գիշերուն՝ եկն երկրորդ զինւ՛որն.
և զնա այլ այնպէս սպանին. և զմար
մին նր՝ քարշեցին առ միւսն մօտ 'ի
նսեմ սենեկին։ Եւ՛ 'ի հաւ՛ախօսին՝
եկն երրորդ զինու՛որն. և զնա այլ
այնպէս սպանին. և զնր՝ մարմինն և ս
քարշեցին մօտ առաջնոցն 'ի նսեմ
սենեկին։ և այսպէս արարեալ՝ ա
ռին զոսկիքն 'ի նոցանէ։

Եւ՛ իբրև այս այսպէս եղև, ասէ
ցնա այրն. ո՛վ սիրելի կին իմ, ե
թէ դացեն զմարմին դոցա աստ առ
մեզ, յայնժամ չարաչար մահու՛ամբ
սպանցեն զմեզ. զի ո՛չէ հնար եթէ
ոչ խնդրեսցի այս 'ի պալատէն ար
քունի թէ զի՛նչ եղև նոցա։

Ասէ ցնա կինն. ես սկսայ զդործս՝
և ես կատարեցից զդա՛. դու մի՛ ինչ
հոգար. դեռևս ո՛չ գիտես զհնարս
գիտուի՝ս կնանց։ Եւ՛ կնոջն կայր
եղբայր մի հարազատ. և էր գիշեր
ապահ քաղաքին այնմիկ։ Եւ՛ իբրև
ելին պհ՛պնքն շրջել զքաղաքաւ՛ն,

ել կինն և կանգնեցաւ առ դրամբ
տանն իւրոյ. և ետես զեղբայր իւր
որ անցանէր ընդ այն։ կոչեաց զնա
և ասէ. ունիմ խորհուրդ ինչ ծա
ծուկ ասել քեզ. մո՛ւտ իներքս և
պատմեցից քեզ։ և իբրև եմուտ,
ընկալաւ զնա սիրով այր ն՞ր. և նըս
տաւ առ հրովն։ Յայնժամ ասէ ցը
նա կինն. ո՛վ սիրելի եղբայր իմ. ա՛յսէ
պատճառ կոչելոյն զքեզ իմ. զի զծա
ծուկ խորհուրդ սրտի իմոյ յայտ
նեցից քեզ։ Յանցեալ գիշերիս
զինուորն ոմն եմուտ աստ. և վիճեալ
ընդ տեառն իմում՝ սկսաւ անար
գել զտէրն իմ. և տէրն իմ բարկա
ցեալ սպան զնա. և ահա՛ մարմին ն՞ր
անկեալ կայ 'ի ներքին սենեկի։
Սի՛րելի եղբայր իմ հարազատ. 'ի
քեզնէ զատ չունիմ զոք յոյս. զի ե
թէ մարմին ն՞ր գտանիցի աստ՝ չա
րաչար մահու՛ամբ սպանցեն զմեզ։
Ա՞ ն որոյ աղաչեմ զքեզ՝ զի առեալ
զմարմին ն՞ր աստի և տարցես զնա

'ի տեղի ուրեք զիմի՛ գտանիցի աստ։
և վ՞ս այլ երկուցն ոչ ինչ ասաց նմա
Ասէ եղբայրն. ծանր բան ասացեր
ինձ քոյր իմ. բայց սակայն օգնեցից
քեզ։ Դի՛ր զնա 'ի պարկ մի. և ես
առեալ տարայց զնա և ընկեցից 'ի
ծով. զի մի՛ երբէք երևեսցի մար-
մին ն՞ր։ Եւ՛ լու՛եալ զայս կինն՝ ու-
րախացաւ՛. և առեալ զմարմինն ա-
ռաջին զինու՛որին՝ եդ 'ի պարկ մի
և ետ ցեղբայրն. և նա վաղվաղակի
ընթացաւ՛ և ընկէց 'ի ծովն. և դար-
ձաւ՛ առ քոյրն և ասէ. բե՛ր ինձ բա-
րեհամ գինի վ՞ս փրկելոյս զքեզ։
Ասէ քոյրն. տ՞ր ա՞ծ հատուսցէ քեզ
զբարին ե՛ղբայր իմ. և առեալ ամանն
զի բերցէ գինի, իսկոյն 'ի մտանելն
'ի սենեակն ուր գէշքն էին՝ աղա-
ղակեաց մեծաձայն և ասէ. փա՛ռք
մարդասիրին ա՞յ. տեսէք զմեծ զար-
մանքս. որ զինու՛որն ընկեցեալ 'ի
ծով՝ դարձեալ եկեալէ աստ։
Եւ՛ եղբայրն լու՛եալ զայս զարմա-

ցաւ՛ յոյժ. և ասէ՝ տո՛ւր ինձ տանիմ.
և տեսից եթէ միւսանգամ գայցէ։
Եւ՛ առեալ զմարմին երկրորդ զին
ու՛որին՝ կարծելով թէ առաջիննէ.
և տարեալ զնա առ ափն ծովուն՝
կապեաց վէմ մի մեծ 'ի պարանոցն
և ընկէց զնա 'ի ծով. որ ձայնն հա
սանէր 'ի քաղաքն։ Եւ՛ դարձաւ՛ առ
քոյրն իւր և ասէ. արդ՝ տո՛ւր ինձ
անուշ գինի. զի այժմ առանց կար
ծեաց փրկեցար։ Ասէ քոյրն. օրհ
նեալ լիջիր դու յա՜յ. և եմուտ 'ի
սենեակն ո՜պ զի բերցէ գինի. և ճը
չեաց բարձր ձայնիւ՛ և գոչելով ա
ղաղակեաց և ասէ. ո՛հ ո՛հ ո՛հ թէ ո՜պ
վայ եկն ինձ. ահա՛ դարձ՜ել եկեալէ
զինու՛որն աստ։ Եւ՛ լու՛եալ զայս
եղբայրն և ասէ. մի թէ սատանայ
ի՞ցէ զինու՛որդ այդ. որ անգամ մի
ընկեցի 'ի ծով և ել. և յերկ՜րդումն
վէմ կապեցի 'ի պարանոցն և ընկե
ցի 'ի ծով, և դարձ՜ել ել։ արդ տո՛ւր
ինձ զդա՛՝ և երրորդումս տարայց։

Եւ առեալ զերրորդ զինւորն՝ կար
ծելով թէ առաջինն է. և ելեալ
հանդէպ քաղաքին՝ եդ 'ի մէջ փոսի
միոյ. և կուտեալ փայտ իվր նորա՝
վառեաց հուր մեծ. և այրեաց ըզ
զինուորն. և ինքն հեռացեալ 'ի հրոյն՝
դիտէր զնա. Եւ ոմն օտարական
զինուոր հեծեալ 'ի ձի՝ անցանէր ըն
այն. որ սառուցեալ 'ի ցրտոյն՝ եկն
և ջեռնոյր. կանգնելով յեզեր հը
րոյն. Եւ տեսեալ սորա զզինւորն
կանգնեալ՝ եկեալ եհարց զնա և
ասէ. ո՞վ ես դու որ կանգնեալ կաս.
և նա ասէ՝ զինուոր եմ մեծ ազգէ.
Եւ սա՛ ասէ ցնա. ո՛չ ես դու զին
ուոր՝ այլ սատանայ ես դու. զի ա
ռաջին անգամն ընկեցի զքեզ 'ի ծով
և ելեր. և յերկրորդ անգամն վէմ
մի մեծ կապեալ 'ի պարանոցդ ընկե
ցի 'ի ծով, և դարձեալ ելեր. և յերդ
անգամն 'ի հուրս ընկեցի զքեզ՝ և
ահա՛ ո՛չ այրեալ՝ կանգնեալ կաս.
Եւ զայս ասացեալ՝ յափշտակեաց

զնա և ընկէց 'ի հուրն հանդերձ ե-
րիվարաւ̂ն և այրեաց զնա։ և ինքն
դարձաւ̂ առ քոյրն իւր։ և պատմեաց
նմա զա̅մ թէ ո՛ր̅պ̅ այրեաց զնա 'ի
հուրն երիվարաւ̂ն։ և ասէ՝ բե՛ր այժմ
զանուշահամ գինի զի արբից։
Եւ̂ լու̂եալ քոյրն նորա ասէ։ զին-
ու̂որն այն որ իվ̅ր̅ ձիոյն էր՝ օտար
ոմն էր։ և վաղվաղակի ելեալ ետ
նմա գինի։ և ն̅ր̅ ըմպեալ զգինին։
և գոհացեալ զնմանէ՝ ել և գնաց։
Եւ̂ յետ ոչ բազում աւուրց՝ զին-
ու̂որն ծեր բարկացեալ կնոջ իւր
ում՝ եհար ապտակ ընդ երեսն։ և
կինն որտմտեալ ասէ առաջի ամե-
նեցուն։ Ո՛վ թշու̂առական այր։
մի թէ և զիս կամիս սպանանել՝ ո̅պ̅
սպաներ զերիս զինու̂որսն։
Լու̂ան զայս մարդիքն և պատմեցին
արքային։ և արքայն բերեալ առաջի
իւր զն̅ս̅՝ զրուցել ետուր թէ ո՛ր̅պ̅
սպանին զերիս զինու̂որսն և առին
գ̅ճ̅ դահեկանն։ Եւ̂ իբրև ըստու

գեցաւ առաջի բազմութեն ճշմա
րիտն, հրամայեաց կայսրն որ կապե
ցին զերկոքեանն իմիասին զայրն և
զկինն ամեհի ձիոյ ադի. և տարեալ
'ի տեղի սպանման կախեցին զփայտէ։
*Յետ այնորիկ ասէ դպրապետն ցը
կայսրն. տէր 'ի միտ առեր զառակս
զայս։ Ասէ կայսրն. այո՛ 'ի միտ առի
զի նզովեալ էր կինն այն քան զամե
նեսեան. որ ինքն սատակելո՛ց էր
չար մահու՛ամբ՝ և սատակեցաւ.
բայց զայրն իւր՝ անմեղ մատնեաց 'ի
սպանումն։ Ասէ դպրապտն. ըստոյգ
ասեմ քեզ ա՛րքայ՝ դառնագոյն քան
զնա լինիցի քեզ՝ եթէ վասն բանի
կնոջ քո սպանցես զորդին քո։
Ասէ ցնա կայսրն. ճշմարիտ ասեմ
քեզ ո՛վ դպրապետ՝ զի որդին իմ
այսօր ո՛չ մեռանի։ Ասէ դպրապտն.
շնորհակալ եմ 'ի քեզանէ՝ որ վասն
առակի իմոյ ազատեցեր զորդիդ քո
այսօր 'ի մահու՛անէ։
Եւ՛ իբրև լու՛աւ թագուհին՝ թէ

որդի արքային այժմ և ս ոչ ըսպա
նաւ, սրտմտեալ նման դիւահարի՝
ընթացաւ առ կայսրն և ասէ. վայ է
ինձ այսօր. արդ լաւ էր ինձ մեռա
նիլ՝ քան զայսպիսի կեանս կրել։
Լաւ կամիմ այժմ զիւրովին մեռա
նիլ՝ քան թէ կենդանի մնալ և զայս
պիսի վիշտս կրել. զի նախատինք
եղայ 'ի մէջ ազգին իմոյ՝ և դու ո՛չ
կատարեցեր զկամս իմ։ Ասէ ցնա
կայսրն. ա̅ծ պահէ զքեզ այդպիսի
չարէ. կնքեա՛ զքեզ նշանաւ ս̅բ խա
չին. և համբերեա՛ սակաւ մի։ ու
նիմ յոյս առ ա̅ծ՝ զի գործքդ այդ
'ի ծայր ելանէ։ Ասէ Թագուհին.
գիտեմ զի ծայրն 'ի չար կատարե
լոցէ. զի ամօթ ինձ և քեզ լինիցի
այլ զայս ասեմ քեզ՝ զի պատահե
լոցէ քեզ այնպէս՝ ո̅պ պատահեաց
Թ̅գ̅րի ումեմն 'ի զինւորէն իւրմէ։
Ասէ կայսրն. աղաչեմ զքեզ ո՛վ սի
րուն սիրելի Թագուհի իմ ասա՛ ինձ
Թէ ո̅պ եղև ն̅ց Ասէ Թագուհին.

ասեմ

ասեմ քեզ և զառակս զայս յոր-
դոր սրտիւ. և դու բազում օգուտս
ունիցիս եթէ լուիցես ինձ։ Եւ
սկսաւ ասել այսպէս։

*Եօթն երորդ առակ Թագուհոյն. զոր ա-
սաց վասն թագաւորի ուտեմն որ ունէր զին-
ուոր մի յոյժ սիրէլի. որ էտու զթագուհին
և փախեաւ։

քաղաքի միում կայր թ՞գ՞ր մի
և սիրէր զթագուհին իւր յոյժ
և պահէր զնա 'ի մէջ ամուր
աշտարակի միում. և զփականս դը-
ռանն առ ինքն պահէր. և վ՞ս այնո-
րիկ յոյժ վշտանայր կինն։ Եւ էր
զինուոր մի քաջամարտիկ և ուժեղ
յօտար երկիր. և ետես նա երազ 'ի
միում դիշերի. որ էր տեսիլ նորա
այսպէս։ Որպէս թէ թագուհի մի
յոյժ գեղեցիկ և ցանկալի քան զա-
մենեսեան. զոր տեսեալ՝ տպաւորե-
ցաւ գեղեցկուի՞ երեսացն 'ի սիրտ-
ն՞ր։ Եւ թագուհին այլ ետես երազ

'ի

'ի նոյն գիշերին. զի տեսանէր ըզ
զինո՛ւորն զայն. իբր թէ խօսէին ը
միմեանս։ Եւ՛ զարթեաւ՛ 'ի քնոյ թա
գուհին. և ցանկայր տեսանել ըզ
զինո՛ւորն։ և զինո՛ւորն այլ ցանկայր
տեսանել զթագուհին զայն. վասն
փորձելոյ զերազն։ Եւ՛ յետ տեսա
նելոյ երազին՝ ո՛չ կամեցաւ՛ դադա
րել յերկրի իւրում և ո՛չ օր մի զին
ո՛ւորն այն. այլ ելեալ 'ի խնդիր թա
գուհոյն զի գացէ զնա զոր ետես
յերազին։ Եւ՛ հեծեալ 'ի ձի՝ շր
ջէր զբազում թագաւ՛որութիւնս.
մինչև եկն 'ի քաղաքն այն յորում
կայր թագուհին բնակեալ 'ի մէջ աշ
տարակին. և զկայ առեալ բնակե
ցաւ՛ 'ի քաղաքն այն։

Եւ՛ յաւ՛ուր միում շրջէր զինւ՛որն
այն շուրջ զաշտարակաւ՛ն. ո՛չ գի
տելով թէ անդ իցէ թագուհին
զոր յերազին տեսեալ էր։ Եւ՛ թա
գուհին ըստ սովորութե՛ իւրում
ընկողմնեալ էր 'ի պատուհանի աշտա

րակին և հայէր յանցորդս ճանա-
պարհին։ Եւ զինուորն ամբարձել
զաչս իւր՝ ետես զնա. և խսկոյն ճա-
նաչեաց թէ նա՛ էր զոր ՚ի յերազին
ետես. և սկսաւ սակաւ սակաւ ար-
ձակել ձայնս և երգել եղանակաւ.
Եւ իբրև լուաւ թագուհին ըզ-
ձայն նր, և հայեցեալ՝ նա և ս ծա-
նեաւ զնա որ յերազին տեսեալն էր
Եւ զինուորն այն յետայնորիկ հա-
նապազօր անցունէր շուրջ զպարսպաւ
աշտարակին և եղանակէր քաղցրա-
ձայն. և դիտէր թէ ընդ որ մտանի-
ցէ և խօսիցի ընդ թագուհոյն։
Եւ թագուհին իմացել զկամս նր
թէ խօսակցիլ խնդրէ ընդ ինքեան՝
գրեաց թուղթ և ընկէց ՚ի վերուստ
աշտարակէն առնա։ Եւ զինուորն
բացեալ զթուղթն ընթերցաւ. և
ծանեաւ զկամս նր. և ուրախ եղև
յոյժ։ Եւ սկսաւ արշաւել և խա-
ղալ ՚ի խաղս. մինչև համբաւ նորա
եհաս յականջս թագաւորին։

Եւ՛ թգ̄ւ՛որն կոչեաց զնա և ասէ.
ո՛վ զինո՛ւոր՝ բարութ̄իս լո՛ւեալ եմ
վ̄ս քո. եթէ կամիս՝ բնակեա՛ ՚ի յիս.
Պատասխանի ետ զինւ՛որն և ասէ.
տէր իմ արքայ՝ բնակիմ առ քեզ ա̄մ
սիրով և յօժար կամօք եթէ տացես
ինձ տեղի առ պարսպաւ՛ քով զի շի
նեցից ինձ տուն բնակուե̄. և եթէ
լիցի տեառնդ իմոյ կոչել զիս՝ ՚ի գի
շերի կամ ՚ի ցերեկի, փութով ժա
մանեցից առ քեզ. Ասէ ցնա թգ̄րն
կատարեցից զխնդրւ՛ածս քո և տաց
քեզ զպարսպաւ՛ իմով տեղիք զի շի
նեսցես քեզ տուն բնակութեան
ո̄պ և կամիս դու.
Յետ այնորիկ յորժամ կատարեաց
զինո՛ւորն այն զտունն ընդ պարս
պաւ՛ աշտարակին յորում կայր թա
գուհին, խօսեցաւ՛ ընդ մի ճարտա
րացն և ասաց. արա՛ դու ինձ գաղտ
դուռ մի յոյժ իմաստուբ̄. որ չկա
րասցէ ոք տեսանել ՚ի մարդկանէ.
և ես տաց քեզ զոր ինչ և կամիս.

Եւ՛ իբրև արար ճարտարն այն ըզ
դուռն գաղտ, անդէն եհար զին
ւ՛որն զճարտարապետն և սպան զնա.
և զմարմին նր՞ թաղեաց 'ի տան իւր
ում զի ոչ ոք իմասցի. և կամ թէ՞րն
իմասցի. Յետ այնորիկ եմուտ զին
ու՛որն ընդ դուռն առ թագուհին
և սիրով ողջունեաց զնա. Եւ՛ թա
գուհին տեսեալ զնա՝ զարմացաւ՛
և ասէ. ընդ ո՞ր մտեր այսր. Ասէ
զինու՛որն. սէր քո եբեր զիս աստ.
և մըտայ ընդ գաղտագողի դուռն
զոր արարի 'ի ներքոյ պարսպի աստ.
վ՞ս զի կամիմ լինիլ ընդ քեզ. և ք՞ զի
դու այն ես որ յերկրի իմում տե
սի յերազի. և ահա՛ որոնեալ գտի
զքեզ. Ասէ ցնա թագուհին. մի՛
տայցէ զայդ տ՞րն որ անկայց 'ի մեղս
առաջի տեառն իմոյ արքայի և կա
տարեցից զկամս քո. քաւ՛ լիցի ինձ
առնել զբանդ զայդ. Ասէ զին
ու՛որն. եթէ կամաւ՛ քով և սիրով
ոչ տեսցեմ զանձն քո՝ 'ի սուր իմ

մաշեցից զքեզ։ Եւ նա երկուցեալ
'ի մահուանէ՝ ննջեաց ընդ նմա. և
զինուորն կատարեալ զկամս իւր՝
ել և գնաց։ Յետ այնորիկ խորհէր
Թագուհին ընդ միտս իւր և ասէր.
եթէ ծանուցից զայս արքային իմոյ՝
յայնժամ պատահեսցէ ինձ մեծա
մեծ չարիս. զի ես ինքնին խայտա
ռակիմ. և տէրն իմ արքայ բարկաս
ցի յոյժ. և զինուորն խայտառակես
ցէ զիս։ և վ՞ս այն ո՛չ ա՞ց ինչ ումեք։
Եւ յորժամ կամէր զինուորն՝ մտա
նէր առնա՛ և կատարէր զկամս իւր
և ելանէր։ և սիրեցին զմիմեանս
յո՛յժ անասելի։

Յետ այնորիկ 'ի բազում սիրոյն,
ետ նմա Թագուհին մատանի մի
ազնիւ. որ տուեալ էր նմա Թ՞գրն
'ինշան սիրոյ։ Եւ զինուորն այն 'ի
խաղս ասպարիսին առնոյր յաղթու
թիս յոյժ. վ՞ս որոյ յո՛յժ սիրեցեալ
եղև յաչս արքային. և արար զնա
սենեկապետ. և կարգեաց զնա 'ի վ՞ր

ամ երկրին որ էր ընդ տէրութ՝ի
իւրով։ Եւ՛ յաւ՛ուր միում կամե՝
ցաւ՛ արքայն ելանել 'ի յորս. առա
քեաց հրաւ՛իրակս առ սենեկապետն
և ասէ. պատրաստ լինիցիս ընդիս ե՝
լանել 'ի յորս։ Եւ նա նոյնժամայն
պատրաստեցաւ՛ և ել ընդ արքային
'ի յորս. և շրջեալ զօրն ողջոյն և
եկեալ իջևանեցան 'ի ձոր մի. և զին
ու՛որն այն յանդիման արքային նըն
ջէր. և մատանին 'ի մատն նր՝ կայր
զոր առեալ էր 'ի Թագուհւոյն. և
զձեռն իւր ձգեալ դնէր հանդէպ
արքային։ Իբրև ետես արքայն ըզ
մատանին՝ իսկոյն ծանեաւ՛ զնա. և
ասէ ընդ միտս իւր՝ մատանիս այս՝
նման է մատանոյն իմոյ զոր տու՛եալ
եմ Թագուհոյն իմոյ 'ի նշան սիրոյ։
Եւ՛ նոյնժամայն զարթեաւ՛ զին
ու՛որն 'ի քնոյ անտի. և գիտաց որ
արքայն տեսեալ էր զմատանին. և
իսկոյն արար զինքն ոպ՝ հիւ՛անդի.
և ասէ ցարքայն՝ տէր իմ արքայ

հիւ՛անդութի՝ անկաւ՛ իվ՝ր՝ իմ. արդ
ճեպեմ երթալ 'ի տուն։ Ասէ ցնա
արքայն՝ ե՛րթ. և նա հեծեալ 'ի ձի՝
եկն 'ի տուն իւր. և եմուտ առ թա
գուհին ընդ գաղտ դռնովն և ասէ։
Ա՛ռ զմատանին զոր ետուր ինձ. զի
ետես արքայն զմատանին 'ի ձեռսիմ.
և քանզի գիտեմ զի յորժամ եկես
ցէ՝ իսկոյն հարցունելոցէ զմատանին.
վ՝ն այն յառաջեցի ես քան զարքայն
գալ առ քեզ զի մի՛ յամօթ կրեսցուք
և ետ զմատանին և գնաց։
Յետոյ եկեալ արքայն 'ի պալատն
իւր՝ եմուտ առ թագուհին և
ասէ. ո՛վ սիրելի տիկին իմ, ո՞ւր է
մատանին այն զոր ետու ես քեզ 'ի
նշան սիրոյ քո. ցո՛յց ինձ զնա։
Ասէ թագուհին. ահա՛ կայ 'ի տփին.
և ես այլ բազո՛ւմ ժամանակէ որ չեմ
'ի մատս դրեալ։ Ասէ ցնա արքայն.
բե՛ր զի տեսից զնա։ Ասէ թագու
հին. զի՛ նչ եղև քեզ որ այսչափ ժա
մանակէ ոչ հարցանէիր՝ և այժմ կա

միս տեսանել։ Ասէ արքայն. եթէ
ոչ տեսից զմատանին՝ ճշմարիտ ա
սեմ քեզ որ դու այսօր մեռանիս.
Եւ թագուհին ելեալ նոյնժամայն
եբաց զտուփն. և հանեալ զմատա
նին՝ ետ ցարքայն և ասէ. ահա՛ մա
տանին ա՛ռ և տե՛ս։ Եւ տեսեալ ար
քայն զմատանին և ասէ. ո՛պ նման է
մատանիս մատանւոյն որ տեսայ 'ի
ձեռն սենեկապետին իմոյ. և բարկա
ցայ իվ՟ր քո. և կարծեցի զքէն չար։
զի գիտէի ես թէ այլ ուրեք ո՛չ գը
տանի այնպիսի մատանի։ Ասէ թա
գուհին. ո՛վ տէր՝ ո՛չէ զարմանք ե
թէ նմանեսցի մատանի մատանւոյ.
և մատանին քո՝ նմանեսցի մատանոյն
սենեկապետին քո։ և որ խորհեցար
վասն իմ և կարծեցեր զինէն չար,
թողցէ քեզ տ՟ր ա՟ծ զյանցանքն զայն
Եւ յետ ո՛չ բազում ա՛ւուրց՝ ա
սէ զինո՛ւորն ցարքայն. տէր իմ
արքայ՝ կինմի սիրեր եմ ես յերկրին
քում. և այսօր առնելոց եմ ընդու

նե

նելութի՞ կնոջն այն. և աղաչեմ ըզ
տէրն իմ զի նստիցի այսօր 'ի սեղան
իմ. և կերիցէ ընդիս և ընդ կնոջ
իմոյ զոր սիրեմ ես. և եղիցի ինձ
փառք առաջի ամենեցուն:

Ասէ Թգ̄րն. արարից զկամս քո՝ և
ցուցից ղսէրն իմ զոր ունիմ առ քեզ
Եւ՛ զինու՛որն ուրախացեալ՝ գնաց
ընդ գաղտ դուռն և եմուտ 'ի դար
պասն և ասէ ցԹագուհին. զգեցի՛ր
պատու՛ական զգեստ. զի այսօր 'ի սե
ղան իմ ուտելոց ես ճաշ հանդերձ
արքայի՛ւ: Ասէ ցնա Թագուհին.
կամք քո եղիցի՝ լինիմ պատրաստ
վ̄ս սրտի քո. Եւ՛ յորժամ պատրաս
տեցաւ՛ ճաշն՝ եկն Թգ̄ւ՛րն 'ի տուն
զինու՛որին. յետ նր̄ եկն և Թագու
հին: Եւ՛ իբրև ետես զնա Թգ̄րն՝
ասէ ցզինու՛որն. ո՛վէ դա այդպէս
գեղեցիկ և հաճոյ աչաց հայելոյ
հարս գեղաշէն: Ասէ զինու՛որն.
տէր իմ արքայ՝ դա՛ է զոր ես սիրեմ.
և նստոյց զնա առ ընթեր Թգ̄րին:

Եւ՛ թգ̄րն հայէր աստ և անդ. խոր
հէր ընդ միտս իւր թէ ո՛պ̄ նման է
կինս այս թագուհոյն իմոյ. և խա
բէր զինքն ամրութի̄ աշտարակին.
և առաւ՛ել հաւ՛ատայր բանիցն զին
ու՛որին քան աչաց իւրոց։ Եւ՛ սկը
սաւ՛ թագուհին խօսիլ ընդ ար
քային և ասէ. տէ՛ր իմ արքայ հրա
մայէ՛ կե՛ր զինչ որ ա̄ծ տու՛եալէ մեզ։
Եւ՛ արքայն լու՛եալ զձայն նր̄՝ ասէ
ընդ միտս իւր. փառք քեզ ա̄ծ՝ թէ
ո՛պ̄ կինս այս 'ի տեսս և 'ի խօսս՝ 'ի
գործս և 'ի շարժմունս՝ ա̄մի՛ իրօք
նման է կնոջ իմոյ։ և ամրութի̄ աշտա
րակին խաբէր զնա. և ո՛չ իշխէր
ասել թէ կին իմ է կամ ոչ. այլ
աղաչէր զզինու՛որն զի փութով ե
ղիցի ճաշն. քանզի փութայր մըտա
նել 'ի պալատն իւր և տեսանել ե
թէ իցէ թագուհին 'ի դարպասն։
Ասէ զինու՛որն. տէ՛ր՝ մի՛ շտապիր 'ի
կարօտանաց։ Ասէ թագաւ՛որն.
գործ ինչէ իմ 'ի պալատն՝ վասն այն

շտապիմ գնալ։ Ասէ Թագուհին.
տէրն իմ արքայ աստ ուրախասցի,
և Թագուհին քո անդ ուրախասցի
'ի դարպասի իւրում։ Ասէ արքայն
ցզինո՞ւորն. ժողովեա՛ զսեղանս։ և
նա արար ըստ հրամանի արքային։
Եւ՛ իբրև ժողովեցին զսեղանն՝ ար
քայն գոհացեալ զնմանէ՝ ել և գը
նաց 'ի պալատն իւր։ և զինւորն ը
գաղտ դուռն եմոյծ զԹագուհին
'ի դարպասն իւր։ Եւ՛ Թագուհին
յորժամ եմուտ 'ի դարպասն իւր,
առժամայն հանեալ յանձնէ իւրմէ
զհանդերձն՝ նստաւ առ պատուհանն
և հայէր յանցորդս ճանապարհին։
Եւ՛ Թգ̄րն յորժամ եկն 'ի պալատն,
ո՛չ նստաւ՛ 'ի գահոյսն իւր. այլ առ
ժամայն եմուտ առ Թագուհին. և
ետես զի նստեալ էր Թագուհին 'ի
պատուհանն. և գրկեալ համբու
րեաց զնա և ասէ. ո՛վ սիրելի տիկին
իմ, այսօր և ս մեղանչեցի քեզ։
Ասէ Թագուհին. ո՛րպիսի իրօք՝

ասա՛ ինձ զպատճառն։ Ասէ Թգ̅րն.
դնացի այսօր 'ի տուն զինո՛ւորին իմոյ
և կերայ ճաշ ընդ սիրողի նորա. 'ի
ծննդենէ մօր իմոյ մինչև ցայժմ
ո՛չ երբէք տեսի զոր տեսայ այսօր
անդ։ զի 'ի տեսս 'ի խօսս 'ի գործս
և 'ի շարժմունս՝ ա̅մ իրօք նման քեզ
էր կինն այն. մինչ զի փութացայ
տեսանել զքեզ։ Ասէ Թագուհին.
օրհնեալէ ա̅ծ՝ այժմ և մեղար տէր
իմ արքայ. մի թէ ո՞չ գիտես զամ
րուի աշտարակիս՝ որ ո՛չ ոք կարէ
մտանել աստ կամ ելանել. այլ և
զայս ոչ գիտենաս որ զփականս դը
ռանն դու ինքնին ունիս։ Այլ և
միտք մարդոյ վկայէ. զի մարդ մար
դոյ նման լինի. և չէ զարմանք։ ոա̅
յայնժամ մատանին զինո՛ւորին՝ նը
մանեցաւ՛ մատանւոյն քո։ Ասէ Թա
գաւ՛որն. Ճշմարիտ ասես Թագուհի
իմ. այլ և յայնժամ վ̅ա̅ մատանւոյն
մեղայ ես քեզ։
Յետ այնորիկ յորժամ էանց աւ՛

ուրք բազում, եկն զինւ՛որն առ ար
քայն և ասէ. տէ՛ր իմ արքայ՝ բազո՛ւմ
ժամանակ եղև զի ծառայեցի քեզ.
արդ աղաչեմ զտէրդ իմ զի տացես
ինձ հրաման որ երթամ 'ի սեպհա
կան երկիրն իմ։ Ասէ արքայն. տամ
քեզ հրաման զի երթայցես։ բայց
լաւ՛ էր եթէ ոչ երթայիր. զի ո՛չ ու
նիմ քեզ նման բարեկամ 'ի յերկրի
իմում։ Ա՛րդ՝ եթէ խնդիրք ունիս՝
խնդրեա՛. և կատարեցից զխնդրու՛
ածս քո։ Ասէ զինու՛որն. վասն բա
զում ծառայութ՛ իմոյ որ ծառայե
ցի քեզ՝ զայս կու խնդրեմ 'ի տ՛նէ
իմմէ. զի զկինն զայն զոր կու սիրեմ
և տէրդ իմ իսկ տեսեր զնա, կամիմ
զի առցեմ 'ի կնութ՛ ինձ և պսակի
ցիմ 'ի մէջ եկեղեցւոյն։ Եւ՛ աղա
չեմ զտէրդ իմ զի զշնորհս զայս ա
րասցես ինձ՝ որ դու քոյին ձեռ՛մբն
տացես զնա ինձ առաջի ա՛մցւն. և
եղիցի այն ինձ փառք և պատիւ՛ 'ի
մէջ առաջի ամենայն ժողովրդեանն.

և դիտասցեն թէ 'ի պալատէ քումմէ
առից զնա ինձ 'ի կնութի։
Ասէ ցնա թգ̅րն. սի՛րելի զինո՛ւորիմ
արարից քեզ զայդ և կատարեցից
զկամս սրտի քո։ Եւ՛ զինո՛ւորն ժամ
եդ թէ յորում աւ՛ուր այս լինիցի։
Եւ՛ իբրև եհաս օրն այն և եղև ժամ,
եկն թգ̅րն յեկեղեցին. և բազմութի
ժողովրդեանն ընդ նմա։ Եւ՛ զին
ո՛ւորն յառաջագոյն խրատեալ էր
զթագուհին՝ զի ժողովեսցէ զա̅մ
ինչս 'ի գանձարանէ թագաւ՛որին.
և ելցէ ընդ գաղտ դուռն զոր արա
րեալ էր։ Եւ՛ եկեալ զինո՛ւորն և
թագուհին յեկեղեցին։ Եւ՛ քահա
նայքն զգեստաւ՛որեալ և յառաջե
կեալ ասեն. ո՞վ տայ զկինս՝ զինո՛ւ
րիս այս։ Ասէ թագաւ՛որն. ես տամ։
Եւ՛ առեալ զձեռանէ թագուհոյն
և ասէ. սի՛րելի տիկին՝ դու յոյժ
նման ես թագուհոյն իմոյ. վ̅ս այն
յոյժ սիրեմ զքեզ. այլև պալատէ
իմմէ՝ կին զինո՛ւորի իմոյ լինիցիս։

զայս ասացեալ՝ տայ 'ի ձեռն զինւ՛ո
րին զկինն. Եւ քահանայն պսակ ե
դեալ՝ օրհնեաց զնս. Եւ՛ յետ պսա
կին՝ ասէ զինւ՛որն ցարքայն. տ՛ր իմ
արքայ՝ նաւ՛ն պատրաստականէ ընդ
որում երթալոց եմ. Արդ աղաչեմ
զքեզ զի նստիցիս ընդիս 'ի կառս.
և խրատես զկինն իմ օգտակար բա
նիւք առաջի ա՛մցն. Թէ ո՛պ պարտ է
նմա այսու հետև սիրել զիս առա
ւ՛ել քան զամենեսեան. Ասէ Թգ՛րն
արարից զայդ և ս վ՛ս քո. Եւ՛ նըս
տան 'ի կառս և գնացին իմիասին 'ի
նաւ՛ն. և բազմութի՛ ժողովրդեանն
ընդ նս. վ՛ս զի յո՛յժ սիրէր զնա թա
գաւ՛որն. և տրտմէր վ՛ս բաժանելոյն
'ի նմանէ. Եւ՛ իբրև եկին մերձ 'ի
նաւ՛ն, ասէ Թգ՛ւ՛որն ցթագուհին.
սիրեցե՛լ տիկին՝ լո՛ւր խրատու իմոյ
և բարի լիցի քեզ. Արդ այժմ սա՛ է
այր քո. պա՛րտ է քեզ զի սիրեսցես
զնա ո՛պ զանձն քո. զի ա՛ծ զայն պա
հանջէ 'ի քէն. զի դու ամենայնի՛ւ

ամ իրօք հաւատարիմ և հնազանդ
լինիցիս նմա։ Օ այս ասացեալ՝ ետ
զնա 'ի ձեռն զինուորին և ասէ. եր
թիցէք խաղաղութ՟ և տ՟ր եղիցի
ընդ ձեզ։ Եւ զինուորն էառ զթա
գուհին. և երկրպագեալ արքային
մտին 'ի նաւն։ Եւ նաւ՟պտն բարձ
րացոյց զառագաստն. և զի հողմն յա
ջողակ էր՝ գնայր նաւն արագօրէն։
Եւ թ՟գրն եկաց առափն ծովուն
և հայէր. մինչև աներեւոյթ եղև
նաւն յաչաց նր՟. և ապա դարձաւ 'ի
պալատն իւր։ Եւ իբրև եմուտ 'ի
դարպասն և ոչ եգիտ անդ ըզթա
գուհին, տրտմեցաւ յոյժ. և շուրջ
եկեալ աստ և անդ՝ եգիտ զգաղտ
դուռն ընդ որ ելեալ էր թագու
հին. և ասէ՝ վայ է ինձ. ընդ որում
յուսայի ես և առաւել սիրէի՝ նա
էառ զկինն իմ յինէն և փախեաւ։
Եւ լայր դառնապս և ասէր. մի թէ
խելագարեցայ ես. որ աչաց իմոց ոչ
հաւատացի՝ և խօսից զինուորին
խաբեցայ։

Յետ այնորիկ ասէ Թագուհին ցը
կայսրն. տէր՝ 'ի միտ առ ե՞ր զասա
ցեալս իմ։ Ասէ կայսրն. այո՛ 'ի միտ
առի։ Ասէ ցնա Թագուհին. արդ
ո՞պ Թագաւ՛որն այն հաւ՛ատայր զին
ու՛որին այնմիկ, նոյնպէս և դու հա
ւ՛ատաս վարժապետաց նզովեալ որ
դւոյ քո. որ այսպիսի որոգայթս
պատրաստեն քեզ խաբէութեամբն
իւրեանց։ Օ՝ ի ես որ կին քո եմ,
ո՛չ հաւ՛ատաս ինձ քան թէ նց հա
ւ՛ատաս. որ այսպիսի նախատինք ա
րար ինձ և խայտառակեաց զիս. որ
դու տ՞րդ իմ արքայ ինքնին տեսեր
Այլև զայս տեսանես՝ զի դեռևս
օգնեն բանիւք նզովեալ որդոյ քո։
Յորմէ երկիցես՝ զի մի՛ լինիցիս նը
ման Թագաւ՛որին այնմիկ՝ զոր ա՞ցի
քեզ զայդ ա՞մ։ Ասէ կայսրն՝ ո՛չ լինի.
այլ 'ի վաղիւ՛ն անպատճառ տամ ըս
պանանել զնա։ Ասէ Թագուհին.
եթէ այդպէս առնես՝ մեծ իմաստու
թի՞ է քեզ. զի չէ՛ պարտ նմա կեն
դանի մեալ։

* Եօթն երորդ անգամ տանէլն զորդի արջային 'ի մահ. և եօթնում դպրապետն յովակիմ անուանեալ՝ առաջօք փրկէլն զնա։

Եօթն երորդում աւ՛ուրն՝ ելեալ կայսրն նըստէր 'ի գահոյսն իւր. և հրամայեց կոչել զդահճապետն. և ասէ՝ ե՛րթ հան զորդին իմ 'ի բանտէն և տա՛ր սպան զնա. և հեռացո՛ զգլուխն 'ի մարմնոյն նետաձիգ մի։ Եւ թագու հին յառաջմէ կոչեալ զդահճ՝ պ՝ետն՝ ետ նմա բազում պարգևս. իբր թէ նման մահապարտի սպանցէ զնա։ Եւ՛ եկեալ դահճապետն՝ եհան զոր դի արքային 'ի բանտէն. և ետ ըզ ձեռսն 'ի յետսն կապել ոպ՝ մահա պարտի. և մունէտիկն առաջի իւր ձայնէր ասելով. եթէ ոք կամենայ մեղանչել ընդ յետնամօրն իւրոյ, այսպիսի մահու՛ամբ մեռանի։ Եւ՛ թագուհին հայէր 'ի պատուհա նէն. և ուրախանայր ընդ միտս իւր

թէ այսօր կու կորնչի որդի արքային
Եւ՛ այսպիսի նախատանօք՝ տանէին
զորդի արքային 'ի մահ. և նա աղէկո
տոր սրտիւ՛ երթայր. և ժողովուրդ
քըն ափսոսալով ասէին. աւ՛աղ աւ՛
աղ և ո՛ աւ՛աղ որ այլվի տանին զոր
դի արքային 'ի զուր սպանումն.
Եւ՛ եօթներորդում դպրապետն
որում անունն էր յովակիմ, հե
ծեալ սրընթաց երիվարաւ՛ն նոյն
ժամայն եհաս նց՝ և ասէ. զի՛նչ գոր
ծէք. և բարկացեալ դահճապետին
ասէ. ը՛ էր այդպէս նախատինք ես
արեր զորդի արքային. և ետուր ար
ձակել զձեռսն. Ասէ դահճապետն
ո՛վ բարի դպրապետ՝ ո՛չ գիտեմ թէ
զինչ արարից. զի հրաման թագու
հոյն սաստիկէ. եթէ կարօղ ես ա
զատել՝ ես արգելից զսա՛ աստ. և
դու գնա՛ առ կայսրն և ազատեա՛.
Եւ՛ ժողովուրդքն աղաղակէին եւ՛
ասէին. փութա՛ առ կայսրն և ազա
տեա՛ զաշակերտն քո՝ որպ ընկերքն

քո արարին։ Եւ՛ որդի արքային եր
կիրեպագ վարժապետին իւրոյ ։
իբր կամէր ասել թէ ազատեա՛ զիս
'ի մահու՛անէ։ Եւ դպրապետն փու
թանակի եկն առ կայսրն ։ և երկր
պագեալ մեծաւ՛ պատու՛ով ողջու
նեաց զնա։ Ասէ կայսրն ։ ա՜ծ կըտ
րեսցէ զբարիքն 'ի քէն ։ Ասէ դպրա
պետն ։ տէ՛ր արքայ զի՛նչ գործ գոր
ծեցի որ այդպիսի բան խօսիս ը՜ի ս։
Ասէ կայսրն ։ ետու զորդին իմ 'ի
ձեզ՝ ճարտար լեզու՛աւ 'ի բանս և
'ի խօսս ։ և այժմ համրացեալ է ։
Ետու զորդին իմ 'ի ձեզ՝ զի պար
կեշտ վարս ուսանիցի ։ և նա զկինն
իմ կամեցաւ՛ լլկել ։ վ՜ա այնր գոր
ծոյն ահա՛ մեռանի նա՛ այսօր ։ և ըզ
ձեզ զամենեսին դառն մահու՛ամբ
կորուսից։ Ասէ ցնա դպրապետն ։
տէր արքայ՝ ո՛ւնկն դիր բանից իմոց
և երկայնամիտ լեր ։ ասացեր թէ որ
դի իմ պապանձեալ է ։ Ասէ կայսրն՝
այո՛։ Ասէ դպրապետն ։ զանձն իմ

եդից 'ի մահ՝ և ընկերքն իմ ամ.
եթէ ոչ խօսի 'ի վաղիւն յառաջ քան
զեօթն երորդ ժամն առաջի ամցւն։
Ասէ կայսրն. եթէ տեսից և շատ է
ինձ։ Ասէ դպրապետն. այլ մի՛ ու
նիցի կենդանուի՞ եթէ ոչ ելցէ 'ի
վնասուդ՝ որ անիրաւ՛ զրպարտեաց
զնա թագուհին քո։ Այլ զայս ա
սեմ քեզ. եթէ տացես սպանանել
զորդին քո վ՜ս բանի կնոջ քո՝ պա
տահեսցէ քեզ այնպէս զոր պատա
հեաց զինու՛որի ումեմն. որ մեռաւ
վ՜ս կնոջ իւրոյ։ Ասէ կայսրն. աղա
չեմ զքեզ ասա՛ ինձ զառակդ զայդ։
Ասէ դպրապետն. վ՜ս է՞ր իզուր աշ
խատիմ և ասեմ. զի մինչ ես պատմե
ցից զառակս՝ զորդին քո սպանցեն։
Եթէ կամիս լսել զառակն իմ, նախ
դարձո՛ զորդին քո 'ի բանտ. և ես
պատմեմ զառակս ազնու՛ագոյնս։
Յայնժամ խղճմտանք քո դատեսցէ
վ՜ս նր՜. կամ սպանանել կամ կեցու
ցանել զնա։ Ասէ կայսրն. դարձցի

'ի տուն և ո՛չ 'ի բանտ. առաւ՛ել վ՜ս
բանին այնորիկ՝ զոր ասացեր թէ՝
'ի վաղիւ՛ն խօսելոցէ առաջի ա՜մցն.
Եւ՛ դարձուցին զմանուկն 'ի տուն
և պահապանս եդին նմա. և դպրա
պետն սկսաւ՛ ասել զառակս զայս.

* Առակ եօթնեբորդ. զոր ասաց Յովակիմ
Դպրապետն և փրկեաց զմանուկն.
և խոստացաւ զխօսիլն
նորա.

քաղաքի միում՝ էր զինո՛ւոր
ոմն ազատազն. և ունէր կին
գեղեցիկ. ո՜ւ զթադուհին քո
և յո՛յժ սիրէր զնա առաւ՛ել
քան զա՜մ. մինչ զի ամենևին առաջի
ն՜ր ուրեք դադարումն ո՛չ առնոյր.
Եւ՛ յաւ՛ուր միում խաղային այրն
և կինն իմիասին խաղս ոսկոր կամ
վէդս. և զինո՜ւորն այն ունէր 'ի ձե
ռին իւրում դանակ մի փոքրիկ. և
կինն 'ի խաղալն ընդ նմա՝ զարկոյց
զձեռն իւր ընդ դանակն և վիրա

ւ՛որեաց զփոքրիկ մատն. և ել սա
կաւ՛ մի արիւն։ Իբրև ետես այրն
զարիւնն 'ի ձեռն կնոջն՝ անկաւ՛ և
ուշաթափեցաւ՛. ոպ՝ թէ ոք հարկա
նիցէ զկառափ նր՝։ Եւ՛ կինն ջուր
ցանեաց յերեսս նր՝ զի ուշաբերիցի
փութով. և նա եբաց զաչսն և ասէ
կոչեցէք փութով զքահանայն. զի
ահա՛ մեռանիմ վ՛ս արեան կնոջ իմոյ
Եւ՛ ծառայքն ընթացան կոչել ըզ
քահանայն՝ զի եկեալ հաղորդեսցէ
զնա. բայց առաւ՛ել հոգալոյն վասն
սակաւ՛ մի արեան կնոջ իւրոյ՝ մինչ
չև եկեալ էր քահանայն՝ մեռաւ՛։
Եւ՛ բարեկամքն նր՝ կոծէին և ա
ւ՛աղէին զնա որ 'իզուր մեռաւ՛. և
կինն լայր դառնապէս և ասէր՝ վա՛յ
ինձ. արդ զի՛նչ լինիցիմ ես։ այսու
հետև նման տատրակի մնացի անայր
Եւ՛ տարեալ թաղեցին զնա մեծաւ՛
պատու՛ով և կինն անկեալ 'ի վերայ
գերեզմանին լայր անմխիթար։
Եւ՛ ազգատոհմք նորա կամէին զնա

տանել 'ի տուն իւր. այլ նա երդ-
մամբ ասէր ցնոսա. եթէ 'ի տեղոջէս
յայսմանէ ոչ ուրեք երթայց. այլ
ասա մեռայց վասն սիրոյ առն իմոյ.
Ասեն ցնա բարեկամքն. ով բարի
տիկին՝ մի թէ այդպէս առնելովդ՝
շահ մի լինի՞ հոգւոյ ներ. որ աստ ան-
կալ կաս. լաւ է զի երթիցես 'ի տուն
քո և արասցես ողորմութիւն վասն հո-
գւոյ նորա։ Ասէ ցնա կինն. ջար է
խրատն ձեր զոր ասէք ինձ. զի ես
'ի տեղւոջէս այլ ուրեք ոչ շարժե-
ցայց. այլ աստ մեռայց վասն սիրոյ առն
իմոյ. զի նա վասն սիրոյ իմոյ մեռաւ։
Լսեն տեսեալ բարեկամացն թէ ոչ
կամի գնալ 'ի տուն՝ արարին նմա
խուղ մի փոքրիկ 'ի վերայ գերեզմանի
առն նորա. և բերին առնա անդ կերա-
կուր և զամ պէտս ներ։

Յայնմ ժամանակին սահման կայր
'ի քաղաքին յայնմիկ և յամ թա-
գաւորութիւնս ներ. եթէ գող մի
որ կախիցեն՝ քաղաքացի մի պիտի
որ

որ պահէ զկախեալն. զի մի՛ եկեալ
ընկերքն գողասցեն զմարմին նր̄։
Եւ՛ եթէ անփոյթ արարեալ պահա
պանն գողացուսցէ զմարմին կախե
լոյն, զա̄մ ինչս նր̄ յարքունիս տու
գանել. և զինքն ևս 'ի տեղի նորա
կախել։ Եւ՛ յաւ՛ուրսն յայնոսիկ՝
կախեալ եղև գող մի. մերձ 'ի գե
րեզմանի զինու՛որին այնմիկ։ և քա
ղաքացի մի եղև կարգեալ պահա
պան՝ առ ի պահել զդողն. որ էր դը
րացի զինու՛որին. և էր այրի։
Որև զգեցեալ զրահ. և առեալ
զէնս. և հեծեալ 'ի ձի՝ ել հանդէպ
քաղաքին 'ի պահել զկախեալն։
Եւ՛ 'ի մէջ գիշերոյն՝ եղև ցուրտ
և պարզ յոյժ. և սառնոյր այրն
որ պահապանն էր. և ո՛չ կարէր ժու
ժել։ և հայեցեալ ետես զի հուր ինչ
ցոլայր 'ի տեղւոջէն ուր էր կինն 'ի
վր̄ գերեզմանի զինու՛որին. և դնա
ցեալ անդ՝ բախէր զդուռն. Ասէ
կինն. ո՞վէ այդ որ այժմ յայս ժա

մուս եկեալ է աստ։ Ասէ պՀպանն.
սի՛րելի տիկին՝ ես եմ դրացի քո. և
պահապան եմ 'ի գիշերիս վասն գո
ղուն. և սառուցեալ եմ 'ի ցրտոյ.
բա՛ց զի սակա՛ւ մի ջեռնում առ հը
րովն. զի ո՛չ կարեմ ընդդիմանալ
ցրտոյս։ Ասէ կինն. մուծանէի ըզ
քեզ իներքս՝ բայց երկնչիմ զի ան
պատշաճ խօսս խօսիս առաջի իմ։
Ասէ պահապանն. երդնում հաստա
տուբ՝ զի զբանս զորս դու կարծես
ո՛չ բնա՛ւ խօսեցայց առաջի քո. այլ
սակա՛ւ մի ջեռայց և գնացից։ քոնզի
լո՛ւեալ եմ վ՛ս քո՝ որ կին ս՛բ ես. և
վ՛ս սիրոյ առն քո բնակեալ ես աստ։
Եւ՛ կինն եբաց զդուռն. և եմոյծ
զնա 'ի ներքս. և նա սկսա՛ւ ջեռնուլ։
Եւ՛ իբրև ջեռա՛ւ՝ ասէ պահապանն
ցկինն. տի՛կին բարի՝ մի՛ չար թո՛ւես
ցի եթէ ասացից ինչ քեզ։ Ասէ
կինն. ասա՛ և ես տաց քեզ զպատաս
խանին։ Ասէ պահապանն. սի՛րելի
տիկին՝ դու կին գեղեցիկ ես փա

ռաւ՛որ և ընչաւ՛էտ. լաւ՛ էր քեզ 'ի
տան քում բնակիլ և ողորմութի՜ս
առնել վասն հոգւոյ առն քո՝ քան
թէ աստ բնակել և լալով զկեանսքո
անցուցանել։ Ասէ կինն. եթէ գի
տացեալ էի որ զայդ խօսէիր՝ ո՛չ մու
ծանէի զքեզ 'ի ներքս։ բայց զայս
ասեմ քեզ՝ զոր ոմանց ասացի. և
դու լաւ՛ գիտես թէ ո՛պ սիրէր զիս
այրն իմ. և վ՜ս սիրոյ իմոյ մեռաւ՛ տե
սեալ սակաւ՛ մի արիւն 'ի ձեռս իմ.
նոյնպէս և ես վ՜ս սիրոյ ն՜ր կամիմ
մեռանել աստ։ Լ՛ուեալ զայս պա
հապանն՝ ողջունեաց զնա և գնաց
տեսանել զգողն։ Եւ՛ հայեցեալ
ետես զի գողացեալ էին զմարմինն
կախեալ. և երկեաւ յոյժ և ասէ՝
վա՛յ ինձ որ կորուսի զա՜մ ինչս իմ.
արդ զի՛նչ արարից. կամ առ ո՛ եր
թայց հարցանել խրատ։ Գնացից
առ ս՜բ կինն և 'ի նմանէ ուսայց ըզ
խրատս։ Եւ՛ եկն առնա և ասէ.
տի՛կին բարի՝ ես եմ պահապանն

 որ

որ աստ առ քեզ ջեռայ. այժմիկ ու
նիմ ծածուկ բան ինչ ասել քեզ.
աղաչեմ զքեզ՝ վ՞ս ա՞յ սիրուն բա՛ց
ինձ զդուռդ։ Եւ՞ կինն եբաց ըզ
դուռն. և ն՞ր մտեալ 'ի ներքս և ա
սէ. բա՛րի տիկին՝ խընդրեմ 'ի քէն
ուսանիլ բարի խրատ։ Ո՝ սահման
երկրիս գիտես թէ ո՛պ պարտէ պա
հել զկախեալն. և եթէ գողասցեն՝
յայնժամ պահ՞պնն կորուսցէ զա՞մ
ինչս իւր. և զինքն 'ի տեղի ն՞ր կա
խեսցեն։ Եւ՞ ես մինչ աստ ջեռայ՝
գողացեալ են զդողն 'ի կախաղանէն։
Վ՞ս որոյ աղաչեմ զքեզ՝ խրատ ինչ
ուսո՛ ինձ թէ զի՞նչ արարից. վ՞ս զի
զրկիմ յա՞մ ընչից իմոց. և զիս 'ի տե
ղի ն՞ր կախեսցեն։ զայս ասացեալ
անկաւ՛ առ ոտս կնոջն և աղաչէր։
Այ՞ է ցնա կինն. ցաւ՞ է ինձ վ՞ս սահ
մանի քաղաքիս. որ այսպիսի հաս
տատեալ են։ Եւ՛ արդ՝ լո՛ւր խրա
տու իմոյ և ո՛չ կորուսցես զինչս քո
և 'ի մահո՛ւանէ և ս ապրեսցիս։

Ասէ պահապանն. ասա՛ սիրելի տի
կին. զի զա՞մ զոր ինչ և ասիցես դու՝
արարից ես ըստ խրատու քո. զի վ՞ս
այն եկեալ եմ առ քեզ՝ որ քոյին
խրատովդ ազատեցայց 'ի վնասուս
յայսմանէ։ Ասէ կինն. ահա՛ դու
կին ոչ ունիս. եթէ զիս առնես 'ի
կնութի՞ քեզ, տամ քեզ խրատ։
Ասէ պահապանն. այժմ գտայ շը
նորհս առաջի քո. որ կամիս ելանել
'ի գերեզմանէս՝ ունելով զիս քեզ այր
Լու՞ յօժարութ՞ արարից զինչ և ա
սիցես. զի դու ո՛չ հայեցար յաղքա
տութի՞ս իմ և սիրեցեր զիս։ Ասէ
ցնա կինն. ես միայն զքեզ կամիմ
և ո՛չ զայլ ոք։ Ասէ պահապանն.
եսայլ ո՛չ զոք կամիմ քանի որ դու
կենդանի ես։ Ասէ կինն. այրն իմ
որ մեռաւ՞ վ՞ս սիրոյ իմոյ. որ և դու
իսկ գիտակ ես. զնա յերեկեան օրն
Թաղեցին. հա՛ն զնա 'ի գերեզմա
նէն և տար կախեա՛ 'ի տեղի գողոյն
որ ազատիս 'ի մահու՞անէ։ Ասէ պա

հապանն. ոպ̅ կամիս՝ այնպ̅ս եղիցի։
և բացին զգերեզմանն և հանին ըզ
մեռեալն։ Ասէ պահապանն. երկն
չիմ յոյժ. զի դողոյն այնմիկ 'ի վերի
կողման ը̅ ատամն հատեալ էր. և ե
թէ զդա՛ կախեսցուք՝ ատամամբն
ճանաչիցեն թէ ո՛չէ այն։ Ասէ կինն
ա՛ռ քար և հա՛ն զատամ դորա։
Ասէ պահապանն. սի՛րելի տիկին՝
այր քո սիրելի էր ինձ և ընկերակից
և բարեկամ էր 'ի կենդանուե̅ իւր
ում. այլև նախատինք է ինձ որ հա
տանեմ զատամունս մեռելոյն։
Ասէ կինն. ես հանեմ զատամունս
դորա վ̅ս̅ սիրոյ քո։ և առեալ քար՝
եհան վերի զատամունս մեռելոյն
և ասէ. տար կախեա՛ զդա այժմ։
Ասէ պահապանն. դեռևս երկնչիմ
կախել զդա՛. զի գողն այն՝ ունէր
վէր մեծ 'ի գլուխն իւր. և զերկը
սին ականջսն ո՛չ ունէր։ եթէ գտա
նիցեն զդա՛ առանց վիրաց և ական
ջաց՝ ասիցեն թէ ո՛չ է այն. և ինձ

ամօթ մեծ եղիցի։ Ասէ կինն. հա՛ն
զսուրդ և հա՛ր զգլուխ դորա. և հար
թեա՛ զականջսն. Ասէ պահապանն.
սիրելի տիկին՝ ոպ հանեցիր զատամն՝
այնպէս և զայս այլ դու արասցես։
Ասէ կինն. տո՛ւր ինձ զսուրդ քո
և ես արարից վ՜ս սիրոյ քո. և նա
ետուր։ Լա՛ նորա առեալ զսուրն՝
արար վէր մեծ 'ի գլուխ նր՜. և կըտ
րեաց զերկոսին ականջսն և ասէ.
արդ տար կախեա՛ զդա։ Ասէ պա
հապանն. ունիմ ա՛յլ ևս երկիւղ.
զի գողն այն ո՛չ ունէր երանս։ և
եթէ զդա երանօք տեսանիցեն՝ ճա
նաչիցեն թէ ո՛չէ այն։ Ասէ կինն.
ո՛չ եմ տեսեալ այր երկընչոտ քան
զքեզ իվ՜ր երկրի. արդ կտրեա՛ զե
րանք դորա և տար կախեա՛։ Ասէ
պահապանն. ո՛վ սիրելի տիկին՝ դու
լա՛ գիտես որ առնց երանաց այր՝
չէ՛ կատարեալ մարդ. և եթէ կըտ
րեցից զերանք դորա, նոյն և ինձ
պատահի. վ՜ս այն և զայդ ևս դու

արասցես։ Ասէ կինն. Ճշմարիտ է
զոր ասես. և ես վ՞ս սիրոյ քո զա՞մ
ինչ առնեմ։ Եւ՛ նոյնժամայն առ
եալ զսուրն՝ կտրե՞ց զերանք մեռե
լոյն որ էր տէր իւր և էարկ շանց։
և ասէ՝ արդ տարեալ կախեսցես
զայրդ տդեղեալ դիմօք 'ի նզովս։
Ասէ պահապանն. այդպէս արարից.
և տարեալ կախեաց զմեռեալն 'ի տե
ղի գողոյն և ապրեցաւ՛ պահապանն։
Յետ այնորիկ ասէ կինն. ո՛վ սիրելի
իմ արդ ազատեցար յա՞մ տրտմուէ.
եկ երթիցուք յեկեղեցին. և առա
ջի ա՞մցուն առցես զիս 'ի կնութի՞
Ասէ պահապանն. ուխտ եդեալ եմ
ա՞յ որ դու քանի կենդանի ես՝ ես
այլ կին ո՛չ առից։ Ասէ կինն. վ՞ս է՞ր
Ասէ պահապանն. ո՛վ թշուա՛ռական
և նզովեալդ 'ի մէջ կանանց. ո՞վ առ
ցէ քեզ նման նզովեալ և զչար կինն
'ի կնութի՞ ինքեան։ Օ՞ի այր քո որ
վ՞ս սակաւ՛ արեան քո զանձն ետուր
'ի մահ, դու այդպէս խայտառակ

արարեր զնա։ զատամունսն թափե
ցեր. զգլուխն վիրաւորեցեր. զա
կանջսն կտրեցեր. և զերանսն հա
տեալ՝ շանց ընկեցեր։ և ես վասն
այդորիկ առից զքեզ 'ի կնութիւն
զի և ինձ զայդ արասցես։ Ո՛չ թո
ղից զքեզ կենդանի՝ զի միւսանգամ
գործեսցես զայդ. և զայս ասացել
եհան զսուրն իւր և կտրեաց ըզ
գլուխ կնոջն։

Յետ այնորիկ ասէ դպրապետն ցը
կայսրն. տէ՛ր արքայ 'ի միտ առէ՛ր
զասացեալսն իմ։ Ասէ կայսրն. այո՛
'ի միտ առի։ զի վ՜ա՜մ չարեաց կա
նանց զոր լո՛ւեալ էի՝ դա՛ չարագոյն
էր քան զա՜մ և նզովեալ։ Սակայն
ո՛վ դպրապետ՝ եթէ զձայն որդւոյ
իմոյ լսէի որ խօսէր, և թէ մեռա
նէի՝ ո՛չ էր ինձ կսկիծ։ Ասէ դըպ
րապետն. ա՜ծ պահէ զքեզ 'ի մեռա
նելոյ։ արդ տուր զորդին քո 'ի յիս.
և 'ի վաղի՛ւն՝ ժողովեսցին առ քեզ
ա՜մ իշխանք քո և ա՜մ կուսակալքն քո

Եւ՛ մեք ընկերօքս հանդերձ՝ բեր
ցուք զորդին քո 'ի քեզ. և լու՛իցես
զձայն որդոյ քո. նոյնպէս և ա՜մ իշ
խանքն և կուսակալքն քո։ Քանզի
յոյս ունիմ առ ա՜ծ՝ զի վաղիւ՛ն յայտ
նելոց է ճշմարիտն 'ի մէջ որդւոյ և
Թագուհոյն քո. որ անիրաւ՛ զրպար
տեաց Թագուհին զորդին քո։
Եւ՛ նոյնժամայն հրամայեաց ար
քայն՝ տալ զորդին 'ի ձեռն յովա
կիմ դպրապետին։ Եւ՛ էառ դրպ
րապետն զորդի արքային և գնաց
առ ընկերսն իւր։
Եւ՛ Թագուհին իմացեալ որ ո՛չ
սպանաւ՛ որդի արքային, յայնժամ
ասէ ցբարեկամսն իւր. արդ զի՛նչ
արարից՝ զի այսօր է՜ օր է որ ջանա
ցի սպանանել զորդի արքային և ո՛չ
կարացի. ահա եհաս ժամ զի 'ի վա
ղիւ՛ն խօսելոց է. և ես ո՛չ գիտեմ
զի՛նչ արարից. զի երկնչիմ թէ 'ի
կենացս ելանեմ։ Եւ՛ բարեկամքն
Թագուհւոյն մխիթարէին զնա և

ասէին. մի՛ երկնչիր ո՛վ Թագուհի՝
զի՞նչ առնելոց է քեզ որդի արքային
Լ՚ւ կայսրն՝ մտեալ երեկոյին առ
Թագուհին և ասէ. ահա՛ որդին իմ
՚ի վաղիւ՝ն խօսելոց է ո՛վ սիրելի Թա
գուհի իմ. և յայնժամ տեսցուք Թէ
՚ի ձէնջ ո՛ր ն է ճշմարիտ։ Օ՚ի այսօր
եօթն օր է որ դուն ջանացիր սպա
նանելոյ զորդին իմ, և դպրապետքն
ջանացին ապրեցուցանել. ահա՛ վա
ղի՞ւ՝ն տեսցուք ա՞ծ ինչ կաջողէ։ և
Թագուհին ինչ ոչ խօսեցա՞։

* Գուն երորդում աւուրն ժողովումն դրպ
րապետացն. և առնուլ զորդի արքային. և
քաղում ժողով բազում քերումն
առ կայսրն և խօսիլն։

Ցուն երորդում աւ՞ուրն ժո
ղովեցան եօթանեքին դրպ
րապետքն իմիասին. և հար
ցանէին որդոյ արքային և ասէին.
եղի՞ քեզ ժամ խօսելոյ։ Լ՚սէ որդի
արքային. այժմ եհաս ինձ ժամ խօ

սելոյ և ապրեցուցանելոյ զիս և ըզ
ձեզ այսօր. և դուք բնաւ՛ մի՛ տըրտ
միք թէ զի՛նչ խօսելոց եմ՝ ի ժամուն
այնմիկ։ Եւ՛ դպրապետքն զդեցու
ցին նմա զբեհեզեայ պատմուճանն.
և բազմեցուցին զնա՝ ի վր՞ ոսկիա
կազմ երիվարի։ Եւ՛ դ՞ ՝ի նոցանէ
յառաջ երթային բ՞ բ՞. և երեքն ըզ
կնի՝ ոսկիակազմ երիվարօքն։ Եւ՛
փողովք ազդեցութե՝ սրընկօք եւ՛
թմբկօք և ա՞մ արու՛եստականօք և
բազում ժողովրդօք և մեծաւ՛ փա
ռաւ՛որութեամբ և խնդութեամբ
եկին առ կայսրն։
Եւ՛ կայսրն լու՛եալ զձայնն ուրա
խուն՝ ասէ ցնս՞ որ շուրջն կային
զինչէ այդ զոր լսեմ ես։ Եւ՛ նո
քա ասեն. ա՛րքայ յաւ՛իտեա՛ն կաց՝
որդին քո գայ առ քեզ. զի այսօր ա
ռաջի քո և առաջի ա՞մ նախարարաց
քոց խօսեսցի։ Եւ՛ նոյն ժամայն մը
տեալ ՝ի պալատն. որև դզրդեցաւ՛
պալատն։ Եւ մտեալ յառաջ դըպ

րապետքն առաջի կայսերն. և ողջու
նեցին զնա մեծաւ պատուով.
Եւ կայսրն մեծարեաց զնոսա.
Եւ զկնի վարժապետացն՝ եկն որ
դի արքային առաջի հօրն. երկիր ե
պագ նմա և ասէ. Ո՛ղջ լեր գորովա
գութ հայր իմ և տէր արքայ. Եւ
դարձեալ ողջունեաց զմեծամեծսն
և ասաց. ողջոյն ընդ ձեզ իշխանք
հօր իմոյ՝ և մեծամեծք բոլոր հռօ
մայ. Իբրև լուաւ արքայն զձայն
որդոյ իւրոյ՝ 'ի մեծ խնդութենէն
անկաւ յաթոռոյ իւրմէ. և դարձեալ
նստուցին յառոթն իւր. Եւ զորդի
արքային՝ նստուցին մերձ առ հայրն
իւր. և ա̅մ մեծամեծք և իշխանք՝
եկեալ երկրպագեցին որդւոյ արք
քային. Եւ որդի արքային կամէր
խօսել ընդ հօրն իւրում, բայց 'ի
ժողովրդենէն ո՛չ լինէր լսելի բան
ն̅ր. Եւ կայսրն հրամայեաց ծա
ռայից իւրոց զի ոսկի և արծաթ ցա
նեսցեն 'ի փողոցսն. որ այնու գը

նասցեն ժողովուրդքն անտի. և ինքն
կարիցէ լսել զխօսիլն որդոյ իւրոյ։
Սակայն ժողովուրդքն 'ի խնդուէ
բանից որդւոյ արքային՝ ո՛չ հայէին
յոսկին և արծաթն. և ո՛չ ոք շար-
ժեցաւ 'ի տեղւոջէն իւրմէ։ Եւ՛ տե
սեալ կայսրն որ ո՛չ շարժեցաւ ժո
ղովուրդն՝ հրամայեաց քարոզ կար
դալ և ասել զի լռեսցեն ա̅մքեան.
և եթէ ումեք ձայն լսելի լինիցի,
նոյն ժամայն սպանցեն զնա։
Եւ՛ իբրև լռեցին ժողովուրդքն
ամենեքեան որ ոչ բնաւ՛ խօսէին,
ասէ որդին ցկայսրն. Տէ՛ր արքայ՝
ո՛չ խօսեցայց մինչև գայցէ Թագու
հին քո աստ։ Աղաչեմ զքեզ՝ զի
հրամայես կոչել զնա աստ առաջի
քո և առաջի նախարարաց քոց. և
ա̅մ կուսանքն և օրիորդքն իւր ե-
կեսցեն ընդ նմա։ Եւ՛ իսկոյն հրա
մայեաց կայսրն կոչել զԹագուհին
զի ժամանեսցէ անդ ա̅մ կուսանօքն
իւրովք։ Եւ՛ եկեալ ծառայիցն ծա

նուցին զհրամանն արքային։

Եւ՛ ելեալ թագուհին ժողովեաց զա՜մ աղջկունսն իւր. և եկեալ առ կայսրն խռովեալ անձամբ եւ տրտմեալ սրտիւ՛։ Յորժամ ետես որդի արքային զթագուհին, յայնժամ բարկուբ՜ ասէ ցթագուհին. կացցես դու այդր առաջի ա՜մ ժողովրդեանդ և առաջի ա՜մ մեծամեծաց հօր իմոյ. և ա՜մ կուսանք քո՝ կարգաւ՛ կացցեն ընդ քեզ. զի ա՜մքեան տեսցեն զձեզ. զի ունիմ բան ինչ խօսելոյ։ Յայնժամ կանգնեցաւ՛ թագուհին հանդէպ արքային. և ա՜մ աղջկունքն կարգաւ՛ կացին առ ընթեր թագուհոյն։

*Խաչտառաչէն Դիոկղետիանոսի զթագուհին. և Երկայուցանէն զերիտասարդն 'ի հանացի զգեստէն։

այնժամ ասէ որդի արքային ցհայրն իւր. տէ՛ր արքայ՝ ամբա՛րձ զաչս քո և հայեա՛ց 'ի

'ի կուսանսն Թագուհոյ քո. և առա
ւել ընդ այն որ գեղեցկագոյնն է
զգեցեալ քան զամենեսեան. և կայ
առ ընթեր Թագուհւոյն կանանչ
պատմուճանաւ։ Ասէ կայսրն. այո՛
գիտեմ որդեակ իմ. տեսանեմ և
ճանաչեմ զնա՝ զի նա՛է իվ ր̄ ա̄մցն.
և յո՛յժ սիրէ զնա Թագուհին. և գո
վէ զնա ինձ՝ Թէ լաւ՛ է քան զամե
նեսեան։ Ասէ որդին. հայր իմ ա
ղաչեմ զքեզ՝ հրամայեա՛ մերկացու
ցանել զնա առաջի ա̄մցն. և ցուցից
քեզ զսրբութի̄ Թագուհւոյն քո՝
Թէ աղջիկ ունի յանկողնի իւրում։
Եւ լուեալ կայսրն զխօսս որդոյն
իւրոյ՝ զարմացաւ և ասէ. որդ ե̄կ իմ
ամօթ մեծ է մերկացուցանելն ըզ
կինն առաջի ժողովրդեանն։ Ասէ
որդին. հրամայեա՛ հայր իմ մերկա
ցուցանել. և եթէ ոչ հրամայես ծա
ռայից քոց մերկացուցանել՝ ես ինք
նին մերկացուցից զնա։ Եւ առժա
մայն հրամայեաց կայսրն մերկացու

ցանել. և իսկոյն մերկացուցին զնա
անդ։ Եւ՞ իբրև մերկացուցին՝ տե
սին ամենեքեան զի ո՛չէ աղջիկ,
այլ երիտասարդ մանուկ։ և զարմա
ցան ամենեքեան. վարժապետքն և
իշխանքն թէ ո՛պ ծանեաւ՞ զնա որ
երիտասարդ էր։ Ասէ որդին ցհայրն
տէր իմ արքայ՝ երիտասարդդ այդ՝
հանապազ պոռնկէր յանկողնի քում
ընդ թագուհոյն քո. և չէ զարմանք
որ առաւ՞ել սիրէ զնա և գովէ զնա
քեզի։ Եւ՞ տեսեալ կայսրն զայս՝
յամօթոյն իւրոյ ո՛պ խելագար եղև.
և հրամայեաց զի առժամայն այրես
ցեն հրով զթագուհին և զերիտա
սարդն։ Ասէ որդին. տ՛ր իմ արքայ
և հայր իմ սիրելի՝ թող այժմ զդո
սա զի ասասցեն զճշմարիտն զոր ինչ
վնաս եդին իվ՞ր իմ։ Ասէ կայսրն.
ո՛վ սիրելի որդեակ իմ, 'ի ձեռս քո
ետու զդատաստանս դոցա. զի դու
իմաստնագոյն ես քան զիս։ Ասէ որ
դին. ո՛չ ես և ո՛չ դու՝ այլ օրէնքն

դատաստանին դատեսցեն զդոքա.
եթէ խոստովանեսցին զսըտութիս
իւրեանց. Ո՛ի յորժամ հրամայե
ցեր ինձ գալ առ քեզ, յայնժամ
ա՜մ վարժ՜պտքն իմ հայեցան յաստղն
և ես ընդ ն՜ս հայեցայ. և տեսաք՝
զի եթէ յեօթն օրն այն թէ խօսէի
բան մի՝ մահու մեռանէի. և վ՜ս այն
պատճառի 'ի լուռ կայի. Լ՛ւ թա
գուհին քո որ ասաց քեզ թէ բըռ
նադատել կամեցա՛ւ զիս, ստ՜եց քեզ
յայդմիկ. Ո՛ի յորժամ առ ընթեր
քո նստած էի՝ և եկն թագուհին՝
և հարցեալ քեզ թէ ա՞յսէ որդին քո՝
և դու ա՜ս՜ցեր այո՛ այսէ և ոչ խօսի,
յայնժամ էառ զիս հրամանա՛ւն քո
և տարեալ զիս 'ի սենեակն իւր և
հրամայեաց ամենեցուն իբաց գնալ
իւրմէ և սկսա՛ւ խօսիլ ը՜ի՜ս այս՜պ.
Սիրելի իմ դիոկղէտիանոս՝ զկու
սու՜ի իմ վասն քո պահեալ եմ. լը
՛ւեալ էի զհամբա՛ւ գեղեցկու՜ե քո՝
արդ այժմ տեսայ և ծանեայ զգէ

ղեցկուի՞ քո. ե՛կ ննջեսցուք իմիա-
սին. և կամէր համբուրել զիս. և
ես հեռանայի 'ի նմանէ։ Եւ յորժմ
այս այսպէս եղև, ետուր թուղթ
և թանաք և ասաց. գրեա՛ իվ՞ր թըղ
թին և ծանո՛ ինձ զկամս քո. ահա՛
խևացուցեր զիս ո՛վ սիրելի իմ դի
ոկղէտիանոս։ Եւ՛ իմ առեալ ըզ
թուղթն՝ գրեցի այսպէս. ո՛վ թա-
գուհի՝ ո՛չ կամիմ ես պղծել զտուն
և զանկողին հօր իմոյ. ոչ ինչէ ինձ
շահ՝ այլ մեծամեծ մեղք է առաջի
ա՞յ. և ետու զթուղթն 'ի ձեռս նր՞։
Եւ՛ իբրև էառ նա և կարդաց, նոյն
ժամայն ցտեաց զերեսս իւր. և պա
տառեաց զհանդերձսն իւր. և ըզ
վնասն իվ՞ր իմ ասաց։
Եւ՛ լու՛ել կայսրն զայսոսիկ 'ի յոր
դւոյն իւրմէ՝ խոժոռեալ նայէր
դէպ 'ի թագուհին և ասէր։
Ո՞վ թշու՛առական՝ ո՛չ բաւ՛ականա
ցար առ սիրառն քո. այլև կամեցար
զորդեակն իմ ձգել 'ի մեղս։

Եւ՛ թագուհին անկեալ խնդրէր
ողորմութի։ Ասէ ցնա կայսրն. ո՛վ նը
զովեալ կին՝ դու ո՛չ մի մահու ծա
ռայեցեր, այլ բազում։ Նախ և ա
ռաջ պոռնկեցար առաջի իմ և պըղ
ծեցեր զանկողին իմ։ Երկրորդ,
զոր կամեցար զորդին իմ ընդ քեզ
ձգել 'ի մեղս։ Երրորդ՝ որ զուր
վնաս եդեր իվ՟ր՟ նր՟։ Չորրորդ՝ զի
յորդորեցեր սպանանել զնա՛։
Եւ՛ թագուհին լայր և խընդրէր
ողորմութի։ Ասէ կայսրն. իրաւ՛
ունքն ցուցունէ քեզ թէ ո՛ա՟ պարտէ
ողորմել քեզ։ Ասէ որդին. տէ՛ր ար
քայ գիտեա՛՝ զի վ՟ս՟ մատնելոյն նմա
զիս՝ անմեղս տարեալ եղէ ա՟մ աւ՛
ուրս 'ի կախաղանն. այլ ա՟ծ փրկե՟ց
զիս մինչև ցայսօր 'ի ձեռն վարժա
պետաց իմոց։ և այսօր փրկեաց զիս
տ՟ր՝ և ս և զվարժապետքն իմ։ Եւ՛
թէպէտ կամօքն ա՟յ՝ լինէր այնպէս
որ թագաւ՛որէի և տիրէի 'ի կենդա
նութեան քում որպէս թագուհին

զրպարտեաց զիս, սակայն ես պատ-
ո՛ւէի և՝ի մեծարանս պահէի զքեզ.
ոպ՜ վայելէ որդւոյ մեծարել զհայր
իւր. և դու առանց աշխատանաց
լինէիր ՚ի հանգստեան. Այլև ու-
սուցանէիր զիս թէ ո՛րպ՜ վարեցից
զթագաւ՛որուխ իմ. և ըստ կամաց
քոց առնէի զա՜մ. զի ՚ի քէն ուսանէի
Որպէս զինւ՛որ ոմն որ զորդի իւր
ընկէց ՚ի ծով. այլ ա՜ծ փրկեաց զնա
և եղև թ՜գ՛ւոր եգիպտացւոց. և ե-
գիտ զհայր և զմայր իւր. և պահէր
՚ի պատո՛ւի որքան կենդանի էին.
Թէպ՜տ նոքա ընկեցին զորդին իւր
եանց ՚ի ծով, այլ նա ո՛չ արհամար-
հէր զնա՜. այլ մեծարէր և՝ի մէջ փա-
ռաց պահէր.
Ասէ կայսրն. ո՛վ քաղցրիկ որդեակ
իմ. օրհնելէ ժամն այն որ դու ծնար
յերկրի. զի լսեմ ՚ի քէն բան իմաս-
տուե՜. Արդ՝ եօթանեքին վարժա-
պետքն քո՝ գեղեցիկ առակօքն իւր
եանց ապրեցուցին զքեզ. և այժմ

դու ասասցես մեզ գեղեցկագոյն
առակ մի և զո՛ւարճացուսցես զմեզ։
Ասէ որդին. Հայր իմ՝ Հրամայեա՛
զի լռեսցեն ա՜մքեան մինչև պատ
մեցից զբանս իմ։ Ե՛ւ Հրամայեաց
կայսրն զի լռեսցեն. և իբրև լուռ
եղեն ամենեքեան՝ սկսա՛ւ որդի ար
քային ասել։

* Ա՜ռակ Դիոկղէտիանոսի Ա՜բչաց որ
դւոյն. Ա՜սացեալ 'ի լուր ա՜մ Հրա
պարակին։

Այր 'ի քաղաքի միում յեգիպ
տական սահմանին զինո՛ւոր մի
և ունէր որդեակ մի միամօր.
որ՜պ և դուն զիս ունիս. և
յո՛յժ սիրէր զնա։ Ե՛ւ 'ի տըղայուն
Հասակին առաքեաց զնա առ իմաս
տասէր ոմն. ո՜պ և դուն զիս ետուր
վարժ։պետաց իմոց. զի իմաստնասցի
և դաստիարակեսցի յիմաստութե
աճումն։ Ե՛ւ մանուկն էր սուր մը
տօք. աճէր և զօրանայր օրըստօրէ

 իմաս

իմաստութեան արուեստիւն. և եղև
բուն իմաստասէր. եղեալ առ վար
ժապետն ամս է։ Յաւուր միում
կամեցաւ հայր նր̄ բերել զմանուկն
Դրեաց առնա թուղթ և ասէ. 'ի
հասանել քեզ նամակիս՝ եկեսցես
առիս։ Եւ մանուկն հնազանդեալ
հրամանի հօրն իւրոյ՝ եկն առնա 'ի
ժամադրեալ օրն։ Եւ ուրախացան
ծնօղք նր̄ 'ի գալն նր̄. և մանուկն
էր յոյժ գեղեցիկ տեսլեամբ և ի
մաստուն։ Եւ յաւուր միում նըս
տեալ էին հայրն և մայրն իւր 'ի սե
ղանն. և մանուկն կանգնեալ կայր
առաջի նց̄ և ծառայէր։ Եւ յան
կարծակի եկն պիւլպիւլ մի և նըս
տաւ իվր̄ դատիկոնի սրահին և կար
դայր քաղցրաձայն։ Եւ այնչափ
քաղցր կարդայր որ զմայլեցաւ զին
ւորն և ասէ. 'ի չափ ծերութեան հա
սայ և այսպիսի քաղցր եղանակ ո՛չ
եմ լուեալ։ և երանի այնմիկ որ գի
տէ զբանն և զխօսս դորա։

Ասէ որդին ցհայրն իւր. տ̄ր իմ և
սիրելի հայր՝ գիտէ ծառայ քո ըզ
խօսս դորա. բայց երկնչիմ մեկնել
առաջի քո. զի մի՛ չար թո՛ւեսցի ա
ռաջի ձեր։ Ասէ հայրն. ասա՛ որ
դեակ իմ զի տեսից և իմացայց. և
վասն է՞ր բարկանալոց եմ քեզ։
Ասէ որդին. պիւլպիւլս այս՝ վ̄ս իմ
խօսի. և ա՛յսպէս ասէ ՚ի կարդալն
իւրում։ ոտ̄ թէ լինելոց եմ ես մե
ծատուն և անո՛ւանի յոյժ. զի ամե
նեքեան ՚ի պատո՛ւի ունիցեն զիս։
Եւ՛ հայր իմ հարազատ՝ ջուր արկ
ցէ լո՛ւանալ զձեռս իմ. և մայր իմ
դաստառակ առեալ ՚ի ձեռին իւրում
տացէ ձեռաց իմոց։ ահա՛ այս է որ
եղանակէ և կուխօսի պիւլպիւլն։
Յայնժամ սրտմտեալ մայրն իւր և
ասէ. մի՛ հասցես յօրն այն որ ես
և հայր քո ծառայեսցուք քեզ։
Ասէ որդին. ես զհասանելն և չի
հասանելն ոչ գիտեմ. այլ զխօսս
պիւլպիւլին մեկնեցի առաջի ձեր.

և ահաւ՛ասիկ եմ զոր ինձ առնելոց
էք ինձ։ Եւ՛ էր մայր նր̄ այնպէս՝
որպ̄ թագուհին քո ինձէ. և կամէր
սպանանել զմանուկն. և հայրն ո՛չ
կամէր զի միամօր էր. այլ թոյլ տայր
ասելով. համբերեա՛ կին՝ տեսցուք
վերջն ուր կու դադարի։ Եւ՛ կինն
էր անհամբեր ոպ̄ զթագուհին քո.
ետուր բերել փայտեայ տապան մի.
և ձիւթով ամրացուցին՝ իներքուստ
և արտաքուստ. և եդին զմանուկն
՝ի միջի նր̄ սակաւ՛ ինչ կերակրօք և
ըմպելեօք. և ամրացուցին ըզ բե-
րանն. և ետուր ընկենուլ զնա ՝ի
ծովն. և ասաց՝ ահա՛ թող մեծացու
ցանէ զքեզ պիւլպիւլն։ Եւ՛ փայ-
տեայ տապանն լողայր ՝ի մէջ ծովուն
և հանդիպեցաւ նաւ՛ի միոյ. և նա-
ւ՛ապետն կարծեաց թէ նաւ՛ ընկըղ
մեալ է. և ասաց թէ՝ ջրոյ կամ գի-
նւոյ ամանէ։ Եւ՛ ուղարկեաց ըզ
սանտալն զի երթեալ բերցեն ըզ
փայտեայ տապանն. և իբրև ՝ի վեր

առին և բերին 'ինաւ՛ն, նաւ՛ապետն
բացեալ զբերան տապանին՝ ետես
զմանուկն և զարմացաւ՛։ Եւ՛ ասէ
ցմանուկն. ո՛վ եդ զքեզ 'իփայտեայ
տապանիս. և մանուկն պատմեաց կար
գաւ՛ զա՜մ նաւ՛ապետին։ Եւ՛ նաւ՛ա
պետն դարմանեց զմանուկն. մինչև
գնացել հասին յեգիպտոս. զի անդ
գնային։ Եւ՛ յորժամ հասին 'ի յե
գիպտոս՝ վաճառեաց նաւ՛ապետն ըզ
մանուկն նախարարի միոյ արքային
եգիպտացոց։ Եւ՛ նախարարն այն
յո՛յժ սիրեաց զնա վ՜ս յաջողակ լի
նելոյն յա՜մ բանս իւր։
Եւ՛ յայնմ ժամանակին թ՜գրն ե
գիպտացոց՝ կոչեաց զա՜մ նախա
րարսն իւր և զա՜մ մեծամեծս և իշ
խանս իւր՝ վ՜ս իրիք ինչ խորհրդոյ։
Եւ՛ ժողովեցան առ նա ա՜մ իշխանքն
և նախարարքն 'ի պալատն արքունի։
Եւ՛ նախարարն այն որ առեալ էր
զմանուկն 'ի նաւ՛ապետէն՝ տեսա
նէր որ յո՛յժ իմաստութ՜ն շարժէր՝

հագուց նմա պատմուճանս գեղե
ցիկս. և առեալ ընդ իւր գնաց։
Եւ տեսեալ Թգրն որ ժողովեցան
առնա ամ իշխանքն, եկն և նստաւ
յատեանն։ Յայնժամ ասէ Թգրն
ցիշխանսն իւր. սիրելի իշխանք իմ
և մեծամեծ նախարարք իմ. գիտէք
զպատճառն կոչելոյն իմ զձեզ։
Ասեն նախարարքն՝ ոչ գիտեմք. այլ
հրամայեսցէ արքայ՝ և մեք տացուք
պտսխանի։ Ասէ Թգրն. սիրելիք իմ
եթէ ուտիցեմ եթէ ըմպիցեմ, ե
թէ նստիցիմ և եթէ կանգնիցիմ,
երեք ագռաւք սեաւք միշտ թռու
ցեալ աղաղակեն զկնի իմ հանապ։զ
անդադար ձայնիւ. և ահացուցանեն
զիս 'ի հայելն իմ զնս։ Եւ մինչդեռ
արքայն խօսէր ը նախարարաց իւրոց
եկին ագռաւքն և սկսան աղաղ։կել.
և ասէ արքայն՝ ահա՛ եկին։ Եթէ
ոք գիտասցէ զպատճառ աղաղակի
դոցա թէ վասն էր աղաղակեն ըզ
կնի իմ հանապ։զ. և եթէ հալածեսցէ

ոք զնոսա զի մի՛այլ երևեսցին ինձ
և ոչ լու՛իցեմ զձայն աղաղակի նց՝,
երդնում 'ի թագաւ՛որութիւնս իմ
որ տաց նմա զդուստրն իմ 'ի կնուի՝
և յետ վախճանի իմոյ՝ թգ՝ւ՛րեսցէ՛
'ի տեղի իմ։ Եւ՛ ագռաւ՛քն աղաղա
կէին և ահացուցանէին զա՝մսեան։
Եւ՛ ո՛չ ոք գտաւ՛ անդ 'ի նախարա
րացն պատասխանի առնել արքային.
ք՝ զի ո՛չ կորէին հալածել զագռաւ՛սն
և ո՛չ իսկ ճանաչէին զխօսս նց՝։
Յայնժամ մանուկն ասէ ցտ՝րն իւր.
գիտենայի եթէ արքայ կատարէր
զխոստմունսն իւր, ես թարգմանէի
զայն։ Ասէ ցնա տէր իւր. եթէ կա
րես պատմել ստուգիւ՛՝ ես ծանու
ցից արքային վ՝ս քո։ Ասէ մանուկն
տէր՝ զանձն իմ փոխան տաց եթէ
ոչ թարգմանեցից ստուգիւ՛։
Եւ՛ նախարարն որ էր տ՝ր մանկանն՝
եկեալ առ արքայն՝ երկիր եպագ
և ասէ. տէր իմ և հզօր արքայ՝ գի
տեմ ոմն մանուկ որ գիտէ թարգ

մանել զայդ. եթէ տացես նմա զոր
խոստացարն։ Այսէ ցնա թգ̄ւ́որն.
երդնում 'ի թագաւ́որութիւնս իմ
որ զա̄մ ինչ զոր խոստացայ բանիւ́
կատարեցից գործով։ Եւ̂ դեռևս
աղաղակէին ագռաւ́քն։ Եւ̂ նախա
րարն լու́եալ զայս յարքայէն՝ կա
ցոյց զմանուկն առաջի արքային։
Եւ̂ տեսեալ արքայն զմանուկն՝ ա
սէ ցնա. ո́վ պատանեակ՝ կարե՞ս պա
տասխանի առնել առ այս։ Այսէ մա
նուկն. այո́ կարօղ եմ տէր իմ և հը
զօր արքայ։ Այսէ արքայն. զի՞նչ ա
ղաղակեն դոքա։ Այսէ մանուկն.
Թարգմանութի̄ դոցա ա́յսէ որ հե
տևեալ են արքայիս իմոյ և աղաղա
կեն թախանձանօք։ Ագռաւ́քդ
այդոքիկ՝ են արու և էգ. և երր̄դն
ձագ դոցա է։ 'Ի ժամանակի միում
եղև սով սաստիկ. որ մարդ և անա
սունք և թռչունք մեռանէին 'ի սո
վու. և ձագ դոցա՝ նստէր 'ի վերայ
բունոյն։ յայնժամ մայր նր̄ թողեալ

զձագն իւր՝ թռուցեալ գնաց յե-
րեսաց սովուն. և այլ ո՛չ եկն առ
ձագն իւր. Եւ՛ հայր իւր՝ սընոյց
զնա մեծաւ՛ ջանիւք. զի թռուցեալ
յօդս՝ զոր ինչ և գտանէր կերակուր
ինքեան՝ զայն ո՛չ ուտէր. այլ բերէր
ձագոյն. և ինքն սոված մնայր.
և այնչափ կերակրեաց զձագ իւր՝
մինչև թռոյց զնա. Եւ՛ յորժամ
էանց սովն՝ եկն մայր նր՝ և կամէր
բնակիլ և ընկերակցիլ ընդ նոսա.
և այրն նր՝ որ էր հայր ձագոյն՝ ո՛չ
թողոյր զնա ասելով. Թէ ոպ՝ ՚իժամ
սովուն իբաց մեկնեցար ՚ի մէնջ,
այժմ և ս մի՛ ուրախասցիս ընդ մեզ.
Ասէ ցնա էգն. ես ցաւ՛օք ծնայ՝ և
կամիմ վայելել ՚ի սէր նր՝. զի իմ է
ուրախանալ և ընկերակցիլ ընդ ձա
գոյն՝ և ո՛չ արու՛ին. Ա՛ս այն զկնի
արքային թռուցեալ աղաղակեն ան
դադար. զի դատաստան արասցես՚ի
միջի նց՝. Թէ ո՞ ՚ի նոցանէ ունիցի
ընկերակցուի՝ ձագոյն. Ա՛րդ տ՝րիմ

և հզօր արքայ՝ իրաւ՛ունս արա և
հա՛տ զվճիռ նց՝. զի գիտասցեն թէ
ո՞ ՚ի նոցանէ ունիցի զձագն. և այլ
ո՛չ երևին քեզ ագռաւ՛քդ.

Ա՝ինչև ցայսվայր՝ ո՛չ աղաղակէին
ագռաւ՛քն.

Ասէ թգ՝րն. յորժամ մայրն եթող
զձագն իւր ՚ի ժամ սովուն և գնաց,
այժմ և ս ՚ի բաց կացցէ ՚ի նմանէ.
Եւ՛ եթէ ասիցէ զնեղուին ՚ի ժամ
ծնանելոյն, այն նեղուին եղև նմա
ցնծուի յորժամ ետես զզաւ՛ակ իւր.
այլև պատճառ ծննդեն նր՝ հայրն է.
և յաւ՛ել որ սընոյց զնա և կերակ
րեաց ՚ի ժամ սովուն. և ինքն նու՛ա
զէր և կայր սովեալ. Ա՝ ս՝ որոյ հրա
մայեմ ձագոյն լինել ընդ հօր իւր
ում. և մայրն նր՝ մի՛ ունիցի մասն ինչ
՚ի նմանէ. Լ՝ ու՛եալ զայս ագռաւ՛քն՝
մեծաձայն աղաղակեցին. իբր թէ
շնորհակալ եղեն յարքայէն. և թռու
ցել հեռոյն յերկրէն այնմանէ.
Յայնժամ ասէ թգ՝րն ցմանուկն.

ո՛րդեակ՝ զի՜նչէ անուն քո. Ասէ
մանուկն. անուն իմ աղէքսանդր կոչի
Ասէ Թգ̄ւ՛որն. ո՛րդեակ իմ աղէք-
սանդր՝ այսուհետև մի՛ զոք անու՛ա
նեսցես քեզ հայր՝ բաց յինէն. զի
զդուստր իմ տաց քեզ ՚ի կնութի̄.
և յետ վախճանի իմոյ՝ դու լիցիս
Թգ̄ր իվ̄ր երկրին եգիպտացւոց:
Եւ՛ մանուկն աղէքսանդր՝ երկիր
եպագ արքային. և բնակեցաւ՛ առ
արքայն ժամանակ ինչ. և ամենե-
քեան սիրէին զնա:
Յետ այն̄րկ մանուկն աղէքսանդր
արար հեծեալս. և արշաւ՛եալ առ
նէր պատերազմ և յաղթէր ա̄մցւն:
Եւ՛ ո՛չ ոք իշխէր մարտնչիլ ը̄ նմա.
և կամ բաւ՛ական լինել իմաստուե̄
նորա: և ա̄մ ոք հարցանէր խրատ
և ուսանէր ՚ի նմանէ:
Հայր ՚ի ժամանակին յայնմիկ կայսր
ոմն որ կոչիւր անւ՛ամբ տիւրոս.
որ անցեալ էր իմաստուբ̄ և մեծուբ̄
ղա̄մ Թագաւ՛որս երկրի. և նստէր

յա

յաղէքսանդրիայ. և համբաւ նորա
տարածեալ էր ընդ ամ տիեզերս։
Եւ եթէ ոք կամէր ուսանիլ մար
դաւարութի. և տեսանել մեծազարդ
գեղեցկութի ոսկւոյ և արծաթոյ և
ականց պատուականաց՝ գային առ
նա և ուսանէին մարդաւարութի.
քանզի ամ ինչ գտանէր առնա։
Աղէքսանդր լուեալ զկայսրն տիւ
րոս՝ եկն առ արքայն և ասէ. հայր՝
ամ աշխարհ դովէ զտիւրոս կայսրն.
զկարգ և զսահման նր. զի ցանկալի
ասեն լինիլ զսահման'ի պալատ նր։
Արդ աղաչեմ զքեզ՝ եթէ հաճոյ
թուեսցի յաչս քո՝ առաքեա՛ զիս
առնա՛. թերևս կարացից ուսանիլ
իմաստութի ինչ և'ի նմանէ։
Ասէ ցնա թգրն. և ինձ հաճոյէ այդ
ա՛ռ ընդ քեզ բաւական ոսկի և ար
ծաթ և գնա՛. վս զի այդ լիցի ինձ
անուն, և քեզի շահ։ Բայց պատ
շաճաւոր համարիմ զի նախ առցես
ղդուստր իմ և ապա գնասցես։

Ասէ աղէքսանդր. տէր իմ արքայ
և հայր սիրելի՝ համբերեա՛ սակաւ՛
մի ժամանակ. և յորժամ դարձայց՝
յայնժամ մեծաւ՛ պատուով առից
զդուստրն քո 'ի կնութիւն ինձ։
Ասէ Թագաւ՛որն. ոպ հաճոյ է քեզ՝
այնպէս արա՛ ո՛րդեակ իմ։
Յայնժամ արքայն գրեաց հրովար
տակ և ետ 'ի ձեռն աղէքսանդրի։
Եւ՛ աղէքսանդր երկրպագեալ ար
քային՝ և առեալ ընդ իւր գանձս
բազումս՝ և ծառայս ազնիւ՛ս և քա
ջամարտիկս՝ և եկեալ յաղէքսանդ
րիա՝ գնաց 'ի դուռն արքունի։ և
դռնապանն եմոյծ զնա 'ի ներքս։
Եւ՛ նա մտեալ՝ երկիրեպագ կայ
սերն. և ողջունեց զնա մեծաւ՛ պա
տուով. և ետ զհրովարտակն 'ի կայսրն
Եւ՛ կայսրն հարցեալ զաղէքսանդր
և ասէ. ո՛րդեակ՝ յորմէ՛ երկրէ ես
դու. և զի՛նչէ բան քո աստ առիս։
Պտ̄սխանի ետ աղէքսանդր և ասէ.
տէ՛ր իմ արքայ՝ որդի եմ արքային

եգիպտացւոց. և ժառանգ աթոռոյ
նորա. և եկեալ եմ ծառայել քեզ՝
եթէ գտի շնորհս առաջի մեծուե քո
Քանզի ընդ ա̅մ աշխարհ հռչակի
համբաւ՞ մեծութե̅դ. և շնորհք գի
տութե̅ քոյին. և ես կամիմ ծռ̅յել
՚ի պալատի քում։

Եւ՛ կայսրն ընթերցեալ զհրովար
տակն. և իմացեալ զկամս նորա՝
ասէ ցնա. ո՛րդեակ իմ, զի՛նչ անուն
է քո։ Եւ՛ նա ասէ ցնա. աղէքսանդր
կոչի անուն իմ։ Ասէ կայսրն. ո՛ր
դեակ իմ աղէքսանդր՝ տացէ քեզ
ա̅ծ ունել զբարիս. և զա՛յս ծռ̅յու
թի̅ս կու պատրաստեմ քեզ. զի ա̅մ
աւ՞ուր դո՛ւ պատրաստես զճաշ իմ։
Պտ̅սխանի ետ աղէքսանդր և ասէ.
տ̅ր՝ պատրա՛ստեմ կատարել զկամս քո
Եւ՛ նոյնժամայն սենեկապետն ար
քայի՝ եցոյց նըմա դարպաս մի. զի
անդ լինիցի հանդերձ ծառայիւքն
իւրովք։ Եւ՛ աղէքսանդր՝ զա̅մ ինչ
իմաստուբ̅ առնէր առաջի կայսերն.
և ա̅մքն սիրէին զնա։ 231

Յետայնորիկ ո՛չ յետ բազումա-
ւուրց՝ եկն որդի արքային իսրայէ-
լացոց. որում անունն էր լութ Քիկ։
Որև նա և ս եկեալ էր զի ծառայես-
ցէ կայսերն. և ուսանիցի կարգ և
սահման։ Որև զնա ընկալա՛ւ մե-
ծա՛ւ պատո՛ւով կայսրն. հարցեալ
զանուն նր՜ և զտոհմ և զերկիր նր՜
Եւ՛ նա պատասխանի տ՛ւեալ ասէ.
անուն իմ կոչի լութ Քիկ. որդի ծա-
ռային ձերոյ՝ արքային իսրայէլացոց։
Ասէ ցնա կայսրն. կարգեալ եմ զա-
ղէքսանդր զի բերցէ ճաշ առ՜ջի իմ.
արդ կամիմ և զքեզ զի դու առցես
բաժակ՝ի ձեռին քում և տացես ինձ
գինի՝ իսեղան իմ։ Ասէ լութ Քիկն.
տ՜ր՝ պատրա՛ստ եմ կատարել զկամսքո։
Եւ՛ նոյնժամայն սենեկապետն ե-
ցոյց նմա բնակուի՜ ՝ինոյն դարպասի
յորում բնակեալ էր աղէքսանդր։
Եւ՛ նոքա երկոքեանն՝ լութ Քիկն
և աղէքսանդրն՝ յո՛յժ նման էին մի-
մեանց. դիմօք և շարժմամբ ՝ի բանս

և՚ի խօսս ա՞մ իրօք. մինչ զի ո՛չ ոք
կարէր ճանաչել զնոսա թէ ո՛րն է
լութ ֆիկն կամ աղէքսանդրն։
Եւ սոքա երկոքեանս՝ յո՛յժ սիրե-
ցին զմիմեանս։ Եւ՛ էր աղէքսանդր
յո՛յժ զօրեղ և փոյթ. բայց լութ-
ֆիկն՝ էր կամկար և անուժ։ ա՛յսւ՛իկ
միայն ոչ էին նման միմեանց։
Եւ՛ կայսրն ունէր միայն դուստրմի
միամօր. որ կոչիւր անունն ֆլօ-
րէնցիա. որև նա՛ էր ժառանգ կայ-
սերն. և հայրն ն՞ր՝ յո՛յժ սիրէր զնա։
Եւ՛ աղջիկն էր պարկեշտ և գեղե-
ցիկ յոյժ. և էր առանձնակի ՚ի դար
պասի մի՝ հանդերձ ծառայիւք և ա-
ղախնօք իւրովք։ Եւ՛ յա՞մ ա՛ւուր
՚ի մեծամեծացն գայր ախորժ։կ թա
գաւ՛որական. և՚ի նոցանէ բաժանէր
կայսրն մասն ինչ՝ և ուղարկէր դըս
տերն իւրոյ ձեռ՞մբն աղէքսանդրի։
Եւ՛ դուստր կայսերն՝ յո՛յժ սիրէր
զաղէքսանդրն. ո՛չ թէ վ՞ս ծռուե՞,
այլ վ՞ս իմաստութե՞. զի իմաստուբ՞

և շնորհօք առնէր զամենայն բան։
Եւ յաւուր միում գործ մի մեծ
ինչ էր աղէքսանդրի. և՝ի ժամ
ճաշոյն ոչ գտաւ անդ. և Լութքիկն
ծառայէր փոխան նորա։ Եւ յորժամ
կերաւ կայսրն զյետին ախորժակ կե
րակուրն, ասէ ցԼութքիկն կարծե
լով թէ աղէքսանդրն է. որդեակ՝
տարցես զայս յինէն դատերն իմոյ։
Եւ Լութքիկն՝ դեռևս ջէր տե
սեալ զդուստրն կայսեր. և իբրև ե
մուտ՝ իդարպան՝ երկիր եպագ նմա
և ողջունեաց զնա. և ետ նմա զկե
րակուրն և ասէ. Հայր քո առաքեց
զայս քեզ։ Եւ իբրև ետես զնա
դուստրն կայսեր, իսկոյն ճանաչեաց
զնա զի ոչ էր աղէքսանդրն։ Ասէ
ցԼուրէնցիայն. սիրելի իմ զինչէ ա
նուն քո. և ո՞ւմ որդի իցես դու։
Ասէ Լութքիկն. անուն իմ կոչի
Լութքիկ. և որդի եմ թագաւորին
Խարայէլացւոց. և ծառայ կայսերն։
Ասէ ցնա աղջիկն. ոչ լեր՝ի տէր

և ե՛րթ 'ի խաղաղուի՞. և շնորհակալ
լեր հօրն իմոյ յինէն։ Եւ լութ Քիկն
երկիր եգապ նմա և ելեալ գնաց։
Եւ յորժամ լութ Քիկն առ նմա էր՝
ո՛չ ոք էր առ կայսրն որ տայր նմա
զբաժակն. և եկեալ աղէքսանդրն
ետես զի ո՛չ ոք էր անդ՝ ծառայեաց
նմա փոխանակ լութ Քիկին. ոպ՞ նա
փոխան նորա արար։

Յետայնորիկ՝ անկաւ՛ լութ Քիկն
'ի մահիճ հիւ՛անդութեան մեծ։
Լուեալ աղէքսանդրի՝ եմուտ առ
նա՝ և ասէ. ո՛վ սիրելի իմ լութ Քիկ
զի՛նչէ այդ որ կաս 'ի մահիճս։
Ասէ լութ Քիկն. հիւ՛անդուի՞ մեծ
անկաւ իվ՞ր իմ. կարծեմ թէ մեռա
նելոց եմ 'ի հիւ՛անդութենէս։
Ասէ աղէքսանդրն. ճշմարտիւ՛ գի
տեմ ես զպատճառ հիւ՛անդուե՞ քո.
զի յերէկեան օրն փոխանակ իմ տա
րեր կերակուր դատերն կայսեր. և
տեսեր զնա և հայեցար 'ի գեղ դի
մաց նր՞. և 'ի նմանէ խոցեցւ՛ սիրտ քո

այդ է պատճառ հիւանդուեն քո։
Ասէ ցնա լութֆիկն. եղբայր ա-
ղէքսանդր՝ եթէ բժիշկք համօրէն
աշխարհի 'ի միվայր ժողովէին, ո՛չ
կարէին ճանաչել զցաւս իմ որպէս
դո՛ւ ճանաչեցեր. և այս ո՛չ միայն
հիւանդուեն, այլև մահու և ս լինի
ինձ պատճառ։ Ասէ աղէքսանդր.
եղբայր իմ լութֆիկ՝ լե՛ր դու հաս
տատ. և ես օգնեցից քեզ 'ի բանդ.
մի՛ երկնչիր եղբայր իմ, զի զանձն իմ
դնեմ իվ՞ր քո և կատ։րեմ զբանս քո.
զի մի՛ 'ի զուր մեռանիցիս։
Եւ ելեալ 'ի նմանէ՝ գնաց 'ի շու
կայն. և գնեաց իւր արծաթովն
դաստառ։կ մի մետաքսեայ ոսկէթել
և լի՛ ակամբք պատուհ՞կնօք. առանց
գիտուեն լութֆիկին։ Եւ տարեալ
առ աղջիկն և ասէ. ո՛վ սիրելի եւ
քոյր իմ ֆլօրէնցիա՝ լութֆիկն ա-
ռաքեաց զդաստառակս զայս քեզ
պարգև։ Եւ աղջիկն տեսեալ զայն
և ասէ. ո՛վ աղէքսանդր՝ ո՞ւր կարաց

գտանել լութֆիկն զայսպիսի գե
ղեցիկ իրքս. և վ՞ս է՛ր առաքեաց
զայս ինձ. զի ո՛չ երբէք ետես նա զիս
բայց մի անգամ։ Ասէ աղէքսանդր.
որդիէ թագաւ՞որին իսրայէլացոց.
և զա՞մ ինչ ունի ընդ իւր բաւական։
Ա՞ւ եթէ հարցանես թէ վասն է՞ր
առաքեաց քեզ զպարգևս զայս ձե
ռամբ իմով, այնպէս գիտասցես՝ զի
վ՞ս սիրոյ քո հիւ՞անդացեալէ մերձ
՚ի մահ. և եթէ հասանի նմա մահ,
դու մահապարտ լինիս։ վասն որոյ
ասեմ քեզ զի փոքր ինչ մխիթարես
ցես զնա։ Ասէ աղջիկն. ո՛վ աղէք
սանդր՝ խրատով քո կամիս զի ապա
կանել տացես զկուսու՞իս իմ. քաւ՞ լի
ցի ինձ առնել զայդ. և ո՛չ կամիմ
ես շահել զայդպիսի գործդ։ ՚ի բա՛ց
գնա յինէն. և այլ մի՛ ևս յիշեսցես
առաջի իմ այդպիսի բան։
Ա՞ւ աղէքսանդր երկրպագ՞եց նմա
և ել ՚ի շուկայն կրկին անգամ.
և գնեաց իւր արծաթովն աւ՞ելի

գնոջ մարգարտով ընդելուզեալ և
ակամբ պատուականօք յօրինեալ
մէկ լաւ իր մի՝ առանց դիտութեան
լութքիկին. և տարեալ յերկրոր
դում օրն՝ յորժամ տարաւ՝ 'ի հօրէ
իւրմէ զախորժակ կերակուրն՝ եդ
զնա առաջի աղջկանն. և ասաց թէ՝
լութքիկն առաքեաց քեզ զողջոյնս
զայս. Եւ աղջիկն տեսել զմեծա
գին պարգևսն՝ սկսաւ ասել ցաղէք
սանդր. զարմանամ ես քեզ զի դու
միշտ և հանապազ տեսանես զիս՝
և վ՞ս քո երբէք ինչ ո՛չ ասացեր.
Ասէ ցնա աղէքսանդր. այդպիսի
իրք ո՛չ պատահեաց ինձ որ՞պ նմա.
և ինձ պա՛րտէ սիրել զընկերն իմ
իբրև զանձն իմ. արդ աղաչեմ ըզ
քեզ՝ վ՞ս ա՞յ մի՛ տար նմա մեռանիլ
և կորիլ վասն քո՝ իզուր. սակաւ՝ մի
մխիթարեա՛ զնա. Ասէ աղջիկն.
'ի բա՛ց գնա յինէն՝ զի այժմ ո՛չ տամ
քեզ պատասխանի.
Եւ ել աղէքսանդր յերեսաց ն՞ր

գնաց 'ի շուկայն. և գնեաց այլ մե
ծագին պարգև մի. և յերրորդում
աւուրն յորժամ տարաւ 'ի հօրէն
իւրմէ զախորժակ կերակուրն, խո
նարհեալ երկիրեպագ նմա. և ե
դեալ առաջի նորա զմեծագին պար
գևսն՝ անկաւ յոտս նր և ասաց.
ո՛վ սիրելի իմ Քլօրէնցիա՝ պարգևս
զայս լութՔիկն առաքեց առ քեզ
այրեցած սրտով. Եւ աղջիկն ծի
ծաղեցաւ և ասէ. կու զարմանամ
ո՛վ աղէքսանդր սիրելի իմ որ այս
չափ կու ջանաս վ՜ս նր. Եւ երդ
ուաւ աղէքսանդրն և ասաց. օնևօն
ա՜ծ է կենդանի՝ եթէ ոչ մխիթարես
զնա, 'ի սիրոյ քո նա իզուր կու մե
ռանի. և դու մահապարտ կու լի
նիս. զի կարի՛ յոյժ վիրաւորեալ է
'ի քո սիրոյն. խեղճ և ողորմելի ան
կեալ կայ 'ի մահիճս. և հայր քո օր
ըստօրէ հարցանէ զիս թէ ո՛պ կայ
լութՔիկն. Ասէ աղջիկն. եթէ
այդպէս իցէ՝ վ՜ս սրտի քո ե՛րթ ա

ւ՛ետիս տուր լութ Քիկին. զի երբ
կամիցի՝ գայցէ մտցէ և ելցէ. և ո՛չ
ոք խօսիցի նմա. զի բացեալ լիցին
դրունք առնա.

Եւ՛ աղէքսանդրն յորժամ լու՛աւ՛
զխօսս 'ի Քլօրէնցիայէն՝ ուրախա
ցաւ՛ յոյժ. և խոնարհեալ երկիր ե
պագ նմա. և ելեալ գնաց առ լութ
Քիկն և ասէ. ե՛ղբայր իմ լութ Քիկ
աւ՛ետիս քեզ և ուրա՛խ լեր. զի հաս
տատեցի զսէր քո ընդ աղ ջկանն. և
յորժամ կամիցիս՝ երթիջիր առնա.
և գտցես զնա պատրաստ. և ես ծա
ռայիւքս իմովք պահապան լինիմ
քեզ. Յորժամ լու՛աւ՛ լութ Քիկն
զխօսս 'ի յաղէքսանդրէն՝ զարթեաւ՛
ոպ 'ի քնոյ և ողջացաւ՛. Եւ՛ 'ի միւս
գիշերին՝ եմուտ առ աղ ջիկն և ննջ
ջեաց ընդ նմա. Եւ՛ ընդ այնմ օրէ
կապակցեցաւ՛ հոգի լութ Քիկին՝
ընդ հոգւոյ աղէքսանդրի. և սի
րէին զմիմեանս յոյժ. Եւ՛ լութ Քիկն
յամ ժամ երթայր առ աղ ջիկն.

մինչև ամ բանն յայտնի եղև 'ի պա
լատին։ Եւ զինուորքն ըսպառազի
նեալք՝ պահէին զճանապարհ նր։ զի
'ի գիշերի սպանցեն զնա։ Եւ լուել
աղէքսանդր՝ ել 'ի միւս կողմանէ
հանդերձ ծառայիւքն իւրովք։ ե
դեալ զանձն իվր ընկերին։ և պատ
րաստ էր 'ի մեռանիլ վս նորա։ Եւ
թշնամիքն լութֆիկին յորժամ տե
սին զաղէքսանդր հանդերձ ծառայ
իւքն իւրովք զինուք և սուսերօք,
ոչ կարէին մերձենալ առ լութֆիկն
Եւ լութֆիկն աներկիւղ մտանէր
և ելանէր։ Եւ աղէքսանդր ամ
իրօք ամիւ նման էր լութֆիկին։
որ ոչ ոք կարէր ճանաչել զնոսա՝
բաց յաղջկանէն։

* Հայրն Աղէքսանդրի Առաջ խաղն
առ նա։ զի փութով ժամանեսցէ
առ ինքն։

Յետ այնորիկ եհաս նամակ ա
ղէքսանդրի՝ զի փութով հասցէ

անդ վ՞ս մահո՛ւան հօրն իւրոյ. զի
թագաւ՛որեսցէ 'ի տեղի ն՞ր. Եւ՛ ա-
ղէքսանդր լու՛եալ զայս՝ պատմեաց
զիւր գնալն լութ՞քիկին և աղջը
կանն. Եւ իբրև իմացան զգնալն
աղէքսանդրի առ հայրն իւր՝ կարի՛
յոյժ տրտմեցան. Եւ՛ աղէքսանդր
եմուտ առ կայսրն և ասէ. տէ՛ր ար
քայ՝ թուղթ եկեալէ ինձ վ՞ս մահ
ո՛ւան հօր իմոյ. վ՞ս որոյ աղաչեմ ըզ
քեզ հրաման տուր ինձ երթալ յեր
կիրն իմ և յաթոռն հօր իմոյ. զի ա-
ռանց հրամանի քո ո՛չ կարեմ եր-
թալ. թէև կորուսից զժառանգու
թի՞ն իմ. և ետ զթուղթն 'ի կայսրն.
Եւ՛ կայսրն առեալ զթուղթն՝ ըն
թերցաւ՛ և ասէ ցաղէքսանդր.
ո՛չէ ինձ հաճոյ գնալն քո. զի չու-
նիմ ոք իմաստուն առիս իբրև զքեզ.
Եւ՛ եթէ ոչ թողուցում զքեզ գը
նալ, թո՛ւի թէ քեզ դժո՛ւարանք
լինիցի. Ա՞ս՞րոյ տամ քեզ հրաման
երթիջիր խաղաղու՞ք. և՞տ՞ր եղիցի

ընդ քեզ։ Եւ՛ կոչեալ կայսրն ըզ
սենեկապտն և ասէ. աղէքսանդր
որչափ գանձի պէտս ունիցի՝ տացես
նմա։ Եւ՛ առեալ ընդ իւր բաւ՛ա
կան ոսկի. և գոհացեալ զարքայէ՝
երկիր եպագ նըմա։ և ողջունեալ
զա՜մսեան որք էին 'ի պալատի անդ։
Եւ՛ բազումք 'ի նոցանէ լային եւ՛
ողբային զգնալն նր՜. զի ամենեքեան
սիրէին զնա։ Եւ՛ լութ ֆիկն և ֆլօ
րէնցիայն ա՜մ ծառայիւք և աղախ
նեօքն իւրեանց՝ գնացին ընդ նմա
մղոնս է. և կամէին այլ ևս երթալ։
և ո՛չ եթող զնոսա աղէքսանդր։
Յայնժամ երկոքեանն նոքա լութ
ֆիկն և աղէքսանդրն՝ անկան զպա
րանոցէ միմեանց և լային։ Ասէ ֆը
լօրէնցիայն. ո՛վ սիրելի իմ լութ ֆիկ
լա՛ց որչափ և կարես։ Քանզի մեծ
բարեկամն մեր՝ հեռանայ այսօր 'ի
մէնջ։ Եւ՛ եթէ չէր եղեալ նա՛,
ո՛չ երբէք վայելէիր դու զսէրն իմ։
Քանզի իւրեան արծաթովն գնեց

ոսկով և մարգարտով նկարեալ ե
րեք մեծամեծ պարգևսն և ետ ինձ
ոպ թէ դու ուղարկեալ ես։ զայս
արար առանց գիտուե քո։ Եւ հա
նապազ սպառազինեալ պահէր ըզ
քեզ 'ի թշնամեաց քոց։ և արդ ահա
այժմ հեռանայ 'ի մեզանէ։ Եւ զայս
ասացեալ՝ նորս անկան յերկիր և
լային դառնապէս։ Յարոյց զնս ա
ղէ քսանդր 'ի գետնոյն և ասէ։ սիրե
լիք իմ մի՛ ողբայք զգնալն իմ իձէնջ։
քանզի երթամ և ողորմութ՟ն այ
թադաւորեցից անդ։ սակայն զձեզ
ո՛չ մոռանամ թղթով և գրով։
Բայց ունիմ ինչ ասել քեզ ե՛ղ
բայր իմ լութ ֆիկ։ զի աւելի քան
զչորս ամ է՝ որ որդի արքային սպա
նիացւոց կամի ծառայել կայսեր։
և է անուն ն՟ր սիդոն։ Արդ՝ եթէ
լուիցէ զգնալն իմ աստի, իսկոյն ե
կեսցէ նա ասա։ Եւ ծառայելոց է
կայսեր։ և դու զգոյշ լեր մի՛ ինչ
առնիցես առաջի նորա վ՟ս դատերն

կայսեր. զի թէ լու՛իցէ և իմասցի
զապականելն քո զկուսուն՝ ն՞ր, վաղ
վաղակի ասասցէ առաջի կայսերն.
և դու չարաչար մահո՛ւամբ մեռա-
նիցիս. Ասէ լութՔիկն. ո՛վ եղբայր
աղէքսանդր՝ կէս հոգւոյ իմոյ. լա՛ւ
եղև որ զգուշացուցեր զիս վ՞այդ՞րկ
բայց յառաջ քան զբաժանիլն քո՝ ի
մէնջ՝ խնդրեմ՝ ի քէն բան ինչ.
Ասէ աղէքսանդր. խնդրեա՛ զինչ և
կամիս. Ասէ լութՔիկն. ունիմ ա-
ռիս պատո՛ւական մատանի մի որ տը-
ւ՛եալէ ինձ մայրն իմ. աղաչեմ ըզ
քեզ զի զնա դնիցես՝ ի մատն քո. և
հանա՞զ ընդ քեզ ունիցիս. և որքան
տեսանես զնա՝ ի մատն քո՝ միշտ յի-
շես զիս. Ասէ աղէքսանդր. բարի՛ է
եղբայր իմ լութՔիկ. առից զմա-
տանին քո յիշատակ անո՛ւան քո.
բայց դու զասացեալս իմ՝ ի միտդ
պահեա՛. և ես արդ երթայց՝
յանձն առնելով զձեզ ա՞յ.

*Գնալն աղէքսանդրի յերկիրն իւր 'ի Թա-
գաւորել. և գալն սիդոնի՝ որդոյ սպանիա-
ցւոց արքային։

Եւ գնաց աղէքսանդր զճանա-
պարհ իւր. և աղ ջիկն և լութ-
ֆիկն դարձան 'ի պալատն իւրեանց։
Յետ այնորիկ՝ լուաւ սիդոն որդի
արքային սպանիացւոց՝ եթէ գնաց
աղէքսանդր յերկիրն իւր, եկն առ
կայսրն և խընդրէր ծառայել նմա։
Ասէ ցնա կայսրն. յառջ քան զքեզ
էր առիս մանուկ մի՝ որում անունն
էր աղէքսանդր։ արդ նա թագա-
ւոր է եգիպտացւոց. և յոյժ ծա-
ռայեաց ինձ իմաստութբ. և զկե-
րակուրն իմ նա՛ պատրաստէր ինձ։
արդ այժմ զտեղի նր՝ քեզ տաց։
Եւ սիդոն շնորհակալ եղև կայսերն
Եւ սենեկապետն՝ եցոյց նըմա ըզ
դարպասն յորում բնակէր աղէք-
սանդր. զի ընդ լութֆիկին բնա-
կեսցին իմիասին։ Եւ լութֆիկն
ջանայր հեռանալ 'ի նմանէ. պատճա-

ռելով զպատճառս բազումս. սա
կայն ո՛չ եղև հնար. և ակամայ կա
մօք յանձն էառ զհրաման սենեկա
պետին։ Տեսեալ սիդոն թէ ո՛չ կա
մի լութքիկն զնա առ իւր, ատե
լութի՞ կալա՛ ընդ նմա։ Եւ՛ լութ
քիկն տեսանէր զնա զի զչարէր ը՞
նմա. և բազում ժամանակս ո՛չ եր
թայր առ աղջիկն. և յետոյ դարձ՞ լ
գնայր՝ ո՞պ յառաջագոյն առնէր։
Օ որ տեսեալ սիդոն՝ ուրախ եղև
յոյժ. և լրտեսէր հանա՞զ։ մինչ զի՝
ըստուգի՛ տեղեկացա՛ որ ապակա
նեալ էր լութքիկն զկուսութիւն
աղջկանն. և պատճառ ապականու
թե՞ նր՞ էր աղէքսանդր։
Յա՛ուր միում գովեաց կայսրն
զբարութի՞ և զյաջողակութի՞ աղէք
սանդրի։ Ասէ ցնա սիդոն. տէր՝
մի՛ այդ՞պ գովաբաներ զաղէքսանդր
վ՞ս զի նա՛ էր դաւ՛աճան քո։ Ասէ
կայսրն. ո՞պ։ Ասէ սիդոն. դուստրմի
ունիս միամօր՝ որ ժառանգ լինե

լոցէ քեզ. լութֆիկն՝ գիտուբ՝ ա-
ղէքսանդրի՝ ապականեալէ զկու-
սութիւն նր. և յորժամ կամի՝ մտանէ
և ելանէ. Եւ՛ յորժամ լու՛ա՛ զայս
կայսրն 'ի սիդոնէ՝ տրտմեցա՛ յոյժ.
Եւ՛ մինչդեռ զայս խօսէր սիդոն
ընդ կայսերն, եմուտ լութֆիկն ը
պալատն. Եւ՛ իբրև եմուտ՝ ետես
զնա կայսրն. կոչեաց զնա առ ինքն
և ասէ. զի՛նչէ այս որ լսեմ զքէն.
եթէ ճշմարիտ իցէ բանդ, չարաչար
մահո՛ւամբ կորուսից զքեզ.
Ասէ ցնա լութֆիկն. տէր արքայ
ասա՛ ինձ թէ ինչ բանէ. քանզի՝
ո՛չ գիտեմ ես ինչ. Ասէ ցնա սի-
դոն. ես մատնեցի զքեզ առաջի տ՝ն
իմոյ արքայի. քանզի դու ապականե-
ցեր զմիամօր դուստր նր. և արդևս
ննջես ը նմա. և 'ի նշան այդմիկ՝ յա-
ւ՛ուր միում մարտնչեցայց ը քեզ.
Ասէ լութֆիկն. և ես պատրաստեմ
յա՛ւուրն յայնմիկ մարտնչիլ ը քեզ.
և զչար քո՝ հանից 'ի գլուխդ քո.

Եւ դարձեալ ասէ լութֆիկն ցը
կայսրն. տէր իմ, թէ վ՚ս էր չարա
խօսեաց զիս սիդոն առաջի տ՚ն իմոյ՝
ծանուցից արքայիս իմոյ. Եւ ասէ
կայսրն. ո՛րպ՚. Ասէ լութֆիկն.
յորժամ որ եկն սիդոն ծառայել
քեզ, սենեկապետն եցոյց նմա ըզ
բնակուի՛ աղէքսանդրի. և ես ո՛չ
կամեցայ բնակիլ իմիասին. զի լու՛
եալ էի յառաջագոյն զչարուի՛ դր՚.
և սենեկապետն ակամայ կամօք բը
նակեցոյց ընդիս. վ՚ս այն ահա չա
րախօսեաց զիս առաջի տ՚ն իմոյ.
Ասէ կայսրն. երբ այդ այդպէս իցէ
նշանակեմ ձեզ օր մարտի այս նիշ
օր. և տեսանեմ թէ 'ի ձէնջ ո՛րն է
ճշմարիտ. Եւ յանձն էառ լութ
ֆիկն. Եւ իբրև այսպ՚ եղև այս,
եմուտ լութֆիկն առ աղ ջիկն և
ասէ. այժմ եղէ որդի մահու. ոպ՚
ասաց ինձ աղէքսանդր՝ նոյնպ՚ եղև.
Քանզի սիդոն մատնեաց զիս առա
ջի հօր քո՝ թէ ապ՚կնեալ եմ զքեզ.

և հայր քո բարկացաւ՛ ինձ յոյժ։
Նաև սիդոն վ՛ս փորձելոյ զարդա
րուե՛ ճշմարտուի՛ն՝ նշանակեաց օր
մարտնչիլ ընդիս։ և ես ո՛չ կարեմ
կալ ընդ դէմ ն՛ր՝ քանզի տկար եմ.
և վ՛ս տկարուե՛ իմոյ մեռանիմ։
Ասէ ցնա աղջիկն. եթէ այդ՛պ իցէ
և ո՛չէ հնար զերծանիլ, արա՛ ըստ
խրատու իմոյ և եղիցի քեզ բարի։
Փութա՛ և գնա՛ առ կայսրն և ասա՛
ցնա. թէ թուղթ ուղարկեալէ ինձ
հայրն իմ. քանզի հի՛ւանդացեալէ.
և գրե՛լէ թէ փութով հասցես ինձ
մինչդեռ կենդանի եմ։ և խնդրեա՛
հրաման՝ զի տացէ քեզ երթալ առ
հայրն քո. և զօր մարտին՝ յերկարես
ցես յերթալդ և գալդ։ Եւ՛ յոր
ժամ կայսրն տացէ քեզ հրաման եր
թալ, երթիջիր վաղվաղակի առ ա
ղէ քսանդր արքայ՝ իծածուկ՝ զի մի՛ ոք
գիտասցէ։ Եւ՛ աղաչեա՛ զնա վ՛ս՛ այ
և վ՛ս սիրոյ մերոյ՝ զի օգնեսցէ քեզ
միւսանգամ. և եկեալ աստ՝ պատե

րազմեսցի փոխանակ քո։ զի դուք
նման էք միմեանց. և ո՛չ ոքէ որ կա
րիցէ ճանաչել զձեզ և բաժանել 'ի
միմեանց՝ բաց յինէն։ Թ. է արուսցես
զայս՝ ապրեսցիս 'ի մահո՛ւանէ. և
զպատի՛ւ քո և զիմ յա՛ւելցես։
Ասէ ցնա լութ Քիկն. լա՛ւ խրատ
ասացեր. բայց երկնչիմ գուցէ թէ
ո՛չ թողցէ աղէքսանդր զթ գ՛ւ՛րուի
իւր և գայցէ աստ։ Ասէ աղջիկն.
ո՛չ երբէք դարձոյց նա զերեսս իւր
'ի մէնջ. վ՛ս որոյ յուսամ յա՛ծ՝ զի և
այժմ ևս ո՛չ դարձուցանէ զերեսս
իւր վ՛ս կենդանու՛ե քո։
Յայնժամ լութ Քիկն սահմանեաց
թուղթ մի. և ետուր 'ի հա՛ւատա
րիմ մի 'ի ծառայից իւրոց և ասաց.
բե՛ր այս ինչ օր զթուղթս զայս՝ յոր
ժամ ես սպասա՛ւորեմ կայսերն 'ի
սեղանն. և տուր առաջի ա՛մցւն ըզ
կնքեալ թուղթս ինձ՝ և կամ սենե
կապետին։ Ա՛ւ արար ծառայն ըստ
հրամանի տեառն իւրոյ. և եբեր

զթուղթն և ետ սենեկապետին։
Եւ սենեկապետն բացեալ զթուղթն
կարդաց և տեղեկացաւ. և ծանոյց
Լութփիկին։ Լութփիկն և սենե
կապետն ծանուցին արքային թէ
Հայրն հիւանդացեալէ. և փութով
խնդրեալէ զորդին զի տեսանիցէ։
Եւ արդ խնդրէ յարքայէս Հրաման
զի երթեալ տեսանիցէ զՀայրն և
դարձեալ գայցէ։ Ասէ կայսրն՝ եր
թիջիր. բայց 'ի ժամադրեալ աւուրն
եկեսցես։ Ասէ Լութփիկն. աղա
չեմ զմեծուիդ քո տէր՝ զի յայլում
աւուր տեսցես զմարտնչելն մեր ընդ
միմեանս. զի կարասցիս ժամանել։
Եւ կայսրն երկարեաց զօր մարտին
և ասէ. Նայեաց յանձն քո՝ զի եկեալ
Հասցես 'ի ժամադրեալ օրն։ Եւ
եթէ ոչ եկեսցես՝ յարուցից իսկ ընդ
քո պատերազմ. և քայքայեալ աւե
րեցից զերկիրն ձեր. և զքեզ զարա
զար տամ սպանանել։ Ասէ Լութ
փիկն. անպատճառ եկից 'ի ժամա
դրեալ

դրեալ օրն. Թէև կորուսից զժա-
ռանգութի՞ իմ. և երկիր եպագ ար-
քային և ել։ Եւ վաղվաղակի հե-
ծեալ 'ի ձի՝ գնաց յեգիպտոս. և ազդ
արար զգալն իւր աղէքսանդրի. և
ինքն կեցեալ 'ի Թաքստի։ Եւ ար-
քայն աղէքսանդր լուեալ զգալուստ
նր՝ ուրախ եղև յոյժ. և ել ընդ ա-
ռաջ նր։ և իբրև ետես զնա, համ-
բուրեաց և ասէ. քարի եկիր սիրե-
լի եղբայր իմ։ և առեալ եբեր 'ի պա-
լատն իւր և արար ընդունելութի՞
մեծ։ և հարցեալ վ՞ Քլօրէնցիային
Թէ ո՞պ կեայ. և վասն արքային։
Ասէ լութ Քիկն. տ՞ր իմ և ընկերա-
կից. այժմ մահ իմ և կեանն իմ 'ի
ձեռս քոէ։ զի ո՞պ ասացեր վ՞ սի-
դոնի՝ նոյնպ՞ եղև. քանզի մատնեաց
զիս առաջի կայսերն՝ Թէ ապակա-
նեալեմ զդուստրն նր։ Եւ կայսրն
կարգեաց մեզ օր մարտընչիլ ընդ
միմեանս. զի փորձեսցի և յայտնես-
ցի ճշմարիտն։ արդ նա զօրեղ է

քան զիս՝ և ես տկար. ո՛չ կարեմ պա
տերազմիլ ընդ նմա։ Եւ լու՛եալ
զբանս Քլօրէնցիայն՝ զայս խրատս
ետ ինձ. զի եկից առ քեզ խնդրել
վ՛ս օգնութ՛ե. զի դու բազում ան
գամ օգնեցեր ինձ. և այժմ դար
ձեալ 'ի քէն եղիցի ինձ օգնութիւն
միայն՝ որ ո՛չ մեռանիցիմ 'ի զուր։
Ասէ աղէքսանդր. գիտէ՞ և այլ ոք
զգալուստ քո առիս. թէ միայն Քը
լօրէնցիայն։ Ասէ լութ Քիկն. ո՛չ ոք
գիտէ զգալն իմ առ քեզ՝ բաց 'ի Քը
լօրէնցիայէն։ Քանզի հրաման ա
ռի 'ի կայսերէն՝ եթէ երթայց տե
սից զհայրն իմ զի հի՛ւանդացեալէ.
և շուտ ասի եկից առ քեզ։ Օ՝ ի
Քլօրէնցիայն ասաց թէ դուք նման
էք միմեանց. և ո՛չ ոք ճանաչէ ըզ
ձեզ բաց յինէն։ Իբրև զայս ասաց՝
անկաւ՛ առ ոտս ն՛ր և սկսաւ՛ լալ։
Եւ՛ արքայն աղէքսանդր՝ յարոյց
զնա և ասէ. ո՛վ սիրելի իմ ասա՛ ինձ
յորում աւ՛ուր եդեալէ ձեզ ժամ

մարտնչելոյ։ Ասէ լութ Քիկն. այս
նիշ օր մարտնչելոց եմք։ Ասէ ա
ղէքսանդր. այժմ կայսրն համարէ
զօրն. և եթէ ես յամիցեմ զդիշերս
զայս՝ անհնա՛ր է ինձ ժամանել 'ի ժա
մադրեալ օրն։ Եւ՛ ես 'ի վաղի՛ւն
առնլոց եմ զդուստր Թագաւ՛որին
'ի կնուի՛ն. զի 'ի ձեռն նր՜ Թագաւ՛ո
րելոց եմ աստ. և ա՜մ նախարարք նր՜
եկեալ են 'ի հարսանիս։ Եւ՛ եթէ
վասն հարսանեացս յամեցից աստ,
կորիցես դու 'ի յաւ՛իտեան։ Բայց
լաւ՛ է ինձ Թողուլ զԹ՜գրուի՜ս իմ
և զկինն իմ. և զքեզ ո՛չ։ Եւ՛ ա
ռեալ զնա՝ եմոյծ 'ի սենեակն իւր.
և հանեալ 'ի յանձնէն զիւր հան
դերձն՝ ագոյց լութ Քիկին. և ըզ
հանդերձն լութ Քիկին՝ զգեցաւ՛
ինքն։ Եւ՛ եցոյց զա՜մ դարպասն բո
լորովին և ասաց. արդ արասցուք
այսպէս։ ես երթայց անդ և հասից
'ի ժամադրեալ օրն. և դու նստիցիս
'ի տեղի իմ ո՜պ Թ՜գր։ բայց յորժամ

մտանիցես 'ի մահիճ աղջկանն՝ հա
ւատարիմ լինիցիս ընդիս։

Եւ իբրև զայս ասաց՝ նոյնժամայն
հեծեալ 'ի ձի՝ գնաց առ կայսրն
փոխանակ լութֆիկին։ Եւ լութ
ֆիկն 'ի վաղիւ անդր փոխանակ ա
ղէքսանդր թ՝գրի՝ (քանզի ո՛չ ճա
նաչէր զնա ոք) էառ զկինն աղէք
սանդր թ՝գրին և արար հարսանիք։
և յորժամ եղև գիշեր՝ եմուտ լութ
ֆիկն 'ի մահիճն։ և բերին զթա
գուհին անդ առ նմա։ Յայնժամ
լութֆիկն առեալ սուր մերկ՝ եդ
'ի մէջ իւրն և աղջկանն։ զի մարմին
աղջկանն՝ 'ի մարմին իւր ո՛չ հասցէ։
Եւ թագուհին զարմանայր վ՝ս բա
նիս այսորիկ։ բայց ինչ ո՛չ ասէր ցը
նա թէ վ՝ս էր առնես զայդ։ և՝ամ
գիշեր այնպէս առնէր մինչև եկն
աղէքսանդր արքայ։

Իսկ յորժամ աղէքսանդր գընաց
առ կայսրն փոխանակ լութֆիկին՝
ասէ ցարքայն։ տէր՝ զհայրիմ թողել

'ի մահիճս հիւանդութեան՝ եկի աստ
վ՚ս ժամադրեալ աւուրն։ Ասէ ցնա
կայսրն. հաւատարիմ եղեր 'ի բանիդ
այդմիկ և յաւելեր զպատիւ քո։
Եւ լուեալ Քլօրէնցիայն զգալուստ
նր՝ ուրախ եղև յոյժ. և գաղտ կո
չեաց զնա առ ինքն։ Իբրև ետես զնա
համբուրեաց և ասէ. օրհնեալ է օր
ծննդեան քո. արդ ասա՛ ինձ թէ
ո՞ւր թողեր զլութքիկն։ Եւ աղէք
սանդր պատմեաց նմա զա՜մ զոր ինչ
եղևն. և թէ ո՛պ եթող զնա թ՜գ՜ւր
փոխանակ իւր։ Եւ յետ խօսիցն ող
ջունեաց զաղջիկն. և ելեալ գնաց
անտի և եմուտ 'ի սենեակ լութքի
կին. իբր թէ ինքն իցէ լութքիկն։
քանզի ո՛չ ոք էր որ ճանաչէր զնա
թէ ո՛չէ լութքիկն բաց 'ի Քլօրէն
ցիայէն։ Եւ 'ի վաղիւ անդր նախ
քան զժամ մարտին՝ ասէ աղէքսան
դըր ցկայսրն. սիդոնս այս զչարեալ
ինձ՝ մատնեաց զիս քեզ. որպ՜ թէ
զդուստր քո ապականեալ եմ։

Արդ՝ փորձեցից զդա՛ այսօր 'ի մար
մին դորա. և առից զվրէժ իմ 'ի դը
մանէ։ Ասէ սիդոն. այո՛ ճշմարիտ է
զոր ասացի. զի դու ապականեցեր
զդուստր կայսերս. և կամիմ փոր-
ձել զայդ իվ՟ր քո։ Եւ՛ իբրև ասաց
զայս՝ երկոքեանն իմիասին հեծան
'ի ձի. և սկսան հարկունել զմիմեանս
և մարտեան. Եւ՛ եհար սրով աղէք
սանդր թ՟գրն և կտրեաց զգլուխն
սիդոնի. և տարեալ ետ աղջկանն.
և աղ ջիկն մեծաւ՛ խնդուբ՟ տարաւ՛
առ հայրն և ասէ։ Ահա՛ հայր իմ
գլուխն այնորիկ որ ստուբ՟ն իւրով
ապակունեալ եցոյց զիս։ Եւ՛ կայսրն
տեսեալ զյաղթութի՟ն՝ կոչեաց զա
ղէքսանդր առ ինքն՝ կարծելով թէ
լութ ֆիկնէ և ասէ. ո՛վ սիրելի լութ
ֆիկ՝ ապրեցուցեր այսօր զքեզ և
զդուստրն իմ. և յաւ՛ելեր զպատիւ՛
իմ։ արդ սիրելի իմ եղիցիս դու 'ի
յաւ՛իտե՟ն։ Ասէ աղէքսանդր. ա՟ծ է
որ փրկէ զայնոսիկ որք յուսան 'ինա։

Բայց զհայրն իմ թողեալ հիւանդ
և եկի վ՚ս կռուոյս. արդ աղաչեմ
զմեծութիդ՝ զի հրաման տացես ինձ
երթալ առ հայրն իմ. և տեսանել
զնա թէ ո՛պ եղև. և դարձեալ փու
թով եկից. Ասէ ցնա կայսրն. եր
թիջիր խաղաղութ՚. և դարձեալ փու
թով եկեսցես. և՚ի կամս քո ունի
ցիս զա՚մ ինչ։ Եւ աղէքսանդր ող
ջունեաց զարքայն. և ելեալ գնաց
յերկիրն իւր։

Եւ լութֆիկն լուեալ զգալուստ
աղէքսանդրի՝ ուրախ եղև յոյժ
և ասէ. սի՛րելի եղբայր իմ՝ զինչ գոր
ծեցեր անդ. և ո՛րպէս եղև բանն։
Ասէ աղէքսանդր. ե՛րթ առ կայսրն
և ծառայեա՛ նմա ո՛պ յառաջն. ք՚ զի
խոստացայ նմա փութով դառնալ
առնա. և քո թշնամւոյն հատի՛ ըզ
գլուխն։ Եւ լութֆիկն շնորհակալ
եղև նմա և ասէ. ո՛վ սիրելի իմ ա
ղէքսանդր՝ ես ո՛պ կարացից հատու
ցանել քեզ զփոխարէնս՝ փոխանակ

այդ ամ բարուեց քոց. որ բազում
անգամ փրկեցեր զիս 'ի մահուանէ.
և սառաւել աստ՝ որ զամենեսեան
անցոյց: Ասէ աղէքսանդր. ե՛րթ 'ի
խաղաղութի և տր եղիցի ընդ քեզ.
է՛ ած յերկինս որ հատուցանէ իւ
րաքանչիւր ըստ գործոց իւրոց:
Եւ լութփիկն ողջունեալ զնա,
դարձաւ առ կայսրն:
Եւ 'ի գիշերի միում աղէքսանդր
նստաւ յաթոռն իւր. և ո՛չ ոք դի
տաց զգնալն և զգալն նր: Եւ իբրև
երեկոյ եղև՝ եմուտ աղէքսանդր 'ի
մահիճն առ թագուհին. և սկսաւ
խաղալ ընդ նմա և համբուրել:
Ասէ թագուհին. հազիւ եհաս ժամ
զի ցուցցես ինչ նշան սիրոյ փոքր
իշատէ: Ասէ աղէքսանդր. վա՛ ե՛ր
ասես զայդ: Ասէ թագուհին.
յայնմ օրէ որ առեր զիս՝ յամ գի
շեր մերկ սուր դնէիր 'ի մէջ մեր.
զի մի՛ հասցէ մարմին քո 'ի մարմին իմ:
Եւ աղէքսանդր լուեալ զայս՝ ասէ

ընդ

ընդ միտս իւր. թէ ընկերն իմ լութ
ֆիկ՝ հաւատարիմ եկաց ընդիս.
Եւ դարձեալ ասէ ցթագուհին.
ո՛վ սիրելի տիկին՝ ես ո՛չ արարի զայն
վ՛ս չարուեն, այլ վ՛ս փորձելոյ զքեզ.
Եւ թագուհին ասէ ընդ միտս իւր.
դու արարեր զայդ ինձ, և ես առից
զվրէժ իմ 'ի քէն. Եւ իսկոյն սկը
սաւ սիրել զզինւոր ոմն 'ի պալատէն
և պոռընկէր ընդ նմա. և խորհէին
սպանանել զթգ̄ւորն աղէքսանդր.
Եւ արբուցին նմա մահադեղ. և
դեղն ո՛չ մահացոյց զնա. բայց բո՛ր
գոթոյ եղև ա̄մ մարմին նր̄. Եւ տե
սեալ նախարարացն թէ ո՛չ վայելէ
գոթոյ թգ̄ւրուի՝ աքսորեցին զնա
յերկրէ անտի.
Եւ յայնմ ժամանակի՝ մեռաւ տիւ
րոս կայսրն. և լութֆիկն հառ
ղդուստր նր̄ 'ի կնուի̄. և թգ̄րեաց
'ի տեղի նր̄. Եւ յետ ո՛չ բազում
աւուրց՝ մեռաւ և թագաւորն իս
րայէլացւոց. և լութֆիկն տիրեաց

միանգամայն իվերայ երկրի նոցա. այսինքն՝ երկրի կայսեր, և երկրի հօրն իւրոյ.

Եւ լուեալ աղէքսանդր՝ ասէ ընդ միտս իւր. արդ՝ ընկերն իմ լութ ֆիկ՝ էառ զդուստրըն տիւրոսի 'ի կնութի. և եղև կայսր 'ի տեղի նորա և թգր իսրայէլի։ և ես յոյս ունիմ առ ած զի երթայց անդ և միսիթա րեցայց 'ի նմանէ. որ հնազ զանձնիմ դնէի իվր նր։ Եւ նոյնժամայն ե լեալ 'ի գիշերի և առեալ ցուպ 'ի ձեռին՝ եկն առ լութ ֆիկ ընկերն իւր որ եղեալ էր կայսր։ Եւ յոր ժամ եհաս 'ի դուռն պալատին՝ ե տես առ դրանն զի մի կողմն նստել էին աղքատք՝ և միւս կողմն գոթիք առնուլ ողորմութի. ինքն ևս նստաւ 'ի մէջ գոթւոցն։ Եւ եկեալ կայսրն լութ ֆիկ էանց. և աղէքսանդր՝ ը այլ աղքատսն խնդրէր ողորմութի. բայց ինչ ոչ էառ։ Եւ իբրև ժամ եղև ճաշոյ և նստաւ կայսրն 'ի ճաշ,

եկն արքայն աղէքսանդր և սկսա՛ւ
բախել զդուռն։ Եւ՛ եկեալ դըռ
նապանն հարցանէր զնա թէ վ՛ս էր
բախէր զդուռն։ Ասէ աղէքսանդր
ես բորոտեալս 'ի գոթուե՛ աղքատ
և արհամարհեալ յամենեցունց՝ ա
ղաչեմ զքեզ վ՛ս ա՛յ զի հասուսցես
զբանս իմ առ կայսրն։ Ասէ դռնա
պանն. զի՛նչէ խնդիր քո։ Ասէ ա
ղէքսանդր. ե՛րթ աղաչեա՛ զկայսրն
և ասա՛ ցնա յինէն՝ վ՛ս ա՛յ սիրուն
և վ՛ս աղէքսանդր թ՛գ՛ւորի սիրուն
հրամայեսցէ վ՛ս իմ զի ես երթայց
և նստայց առաջի աչաց ն՛ր և կերայց
ճաշս։ Ասէ դռնապանն. զարմանամ
քեզ զի զայդպիսի իրս խնդրես 'ի
տ՛նէ իմմէ. քանզի պալատ ն՛ր լի՛է
իշխանօք. և թէ տեսցեն զքեզ լի՛ բո
րոտուբ՛ գարշեալ ո՛չ կարիցեն ու
տել կերակուր։ բայց որ աղաչես
զիս վ՛ս ա՛յ՝ ծանուցից տ՛ն իմում
զբանս քո։ Եւ՛ մտեալ դռնապանն
առ կայսրն և ասէ. տէ՛ր իմ և հզօր

արքայ՝ բորոտ ոմն կացել առ դրանն
և խնդրէ 'ի ձէնջ վ՛ս ա՛յ և վ՛ս աղէք
սանդր թ՛գրի սիրուն՝ զի մըտցէ 'ի
ներքս և առաջի աչաց քոց նստիցէ
և ուտիցէ կերակուր։

Եւ լու՛եալ կայսրն զանուն աղէք
սանդր թ՛գրին՝ ասէ ցդռնապանն
մո՛յծ զնա այսր և կերիցէ ճաշ ա
ռաջի իմ։ Եւ դռնապանն իսկոյն ե
մոյծ զնա իներքս. և նա մտեալ նս
տաւ՛ իվ՛ր գետնոյ առաջի կայսերն։
Եւ կայսրն ուղարկեաց նմա քաղց
րահամ կերակուր. և աղէքսանդր
կերեալ զայն՝ կոչեաց առ ինքն ըզ
մինն 'ի ծառայիցն կայսեր և ասէ.
սի՛րելի եղբայր իմ վ՛ս ա՛յ սիրուն
ե՛րթ առ կայսրն և ասա՛ ցնա. թէ
աղքատն այն բորոտ՝ աղաչէ վ՛ս ա՛յ
և վ՛ս աղէքսանդր թ՛գ՛ւորի սիրուն
տացէ ինձ գինի իւր սկուտեղամբն։
Ասէ ցնա ծառայն. ո՛վ եղբայր ո՛չ
գիտես թէ զինչ խնդրես. վասն զի
անպատշաճ բանս կամիս ուզել. զի

թէ մի անդամ ըմպիցես դու գինի
'ի բաժակէ անտի զոր տ̄րն իմ ըմպէ,
յաւ̂ել և ս ո՛չ կարէ ըմպել 'ինմանէ
բայց վ̄ս աղաչանաց քոց՝ պատմեցից
կայսերն զբանս քո։ Եւ̂ գնացեալ
ծառայն առ կայսրն և ասէ. տ̄ր՝ թո
ղուի̄ շնորհեա՛ ինձ զոր ինչ ասելոց
իցեմ տ̄նդ իմում։ բորոտն այն զոր
նստեալ կայ 'ի վ̄ր գետնոյ, խնդրէ
վ̄ս ա̄յ և վ̄ս սիրոյ աղէքսանդր թա
գաւ̂որին՝ զի սկհովն զոր ըմպէ տ̄րդ
իմ, տացես և նմա գինի նոյն սկհովն
ըմպել։ Եւ̂ լու̂եալ կայսրն զանուն
աղէքսանդր թ̄գրին՝ զու̂արթ երե
սօք հրամայեաց տալ նմա անապակ
գինի. և ծառայն տարեալ ետ ցբո
րոտն։ Եւ̂ աղէքսանդրի առ̄ել գո
հացաւ̂ զարքայէն՝ և ըմպեաց զբա
ժակն. և իբրև ըմպեաց՝ հանեալ
զմատանին 'ի ձեռանէն՝ արկ 'իսկիհն.
և ասէ ցծառայն՝ սի՛րելի եղբայրիմ
տա՛ր զսկիհդ և զմատանիս տեառնդ
քում։ Եւ̂ ծառայն առեալ տարաւ̂

և ետ 'ի կայսրն։ Զի կայսրն իբրև
ետես զմատանին, իսկոյն ճանաչեաց
զնա՝ զոր ինքն տուեալ էր աղէք-
սանդր թագաւորին 'ի նշան սիրոյ.
և խանդաղատեցաւ սիրտ նոր և ասէ
'ի միտս իւր. կամ աղէքսանդր ար-
քայ մեռեալ է, կամ բորոտդ այդ
գողացեալ է զմատանիս զայս։
Զի հրամայեաց կայսրն ծառայից
իւրոց և ասէ. բորոտն այն մի՛ ելցէ
'ի պալատէս մինչև խօսեցայց ընդ նմա
Զի յետ ճաշոյն՝ առեալ կայսրն
զբորոտն մեկուսի՝ որ էր ինքն ա-
ղէքսանդր արքայն՝ և ասէ ցնա.
երդմնեցուցանեմ զքեզ յած կեն-
դանի՝ ասա՛ ինձ թէ որպէ՞ս անկաւ մա-
տանիս այս 'ի ձեռն քո։ Ասէ աղէք-
սանդր. տէր՝ մի թէ ճանաչեա՞ս զմա-
տանիս զայս։ Ասէ կայսրն. որպէս
չեմ ճանաչեր՝ զի իմ է մատանիս
այս. և ես ետուս աղէքսանդր թա-
գաւորի ընկերին իմոյ 'ի նշան սի-
րոյ։ Ասէ աղէքսանդր. այս այն

աղէքսանդրն է՝ ահա՛ որում տվեր
զմատանիդ։ Եւ՛ լու՛եալ զայս կայս
ըն՝ պատառեաց զպատմուճան իւր
և անկեալ յերկիր լայր դառնապէս
և ասէր. ո՛վ սիրելի իմ աղէքսանդր
կէս հոգւոյ իմոյ՝ զիա՞րդ կամ ո՛պ
եղև վիրաւ՛որեալ փափուկ մարմին
քո։ Ա՞սէ աղէքսանդր. դու որ ու
նէիր զմեծ սէրն քո ընդիս՝ և ե
դեալ էիր սուր մերկ 'ի մէջ քո և 'ի
մէջ Թագուհոյն կնոջ իմոյ, սակս
այնորիկ բարկացաւ՛ նա յոյժ. և սի
րեաց զզինու՛որ ոմն 'ի պալատէս և
պոռնկէր ընդ նմա։ վ՞ոյ պատճառի
դեղեցին զիս և արբուցին ինձ մա
հադեղ Թէ մեռանի, և ես եղէ այս
պէս վիրաւ՛որեալ բորոտ. և յետ
այնորիկ աքսորեցին զիս 'ի Թագա
ւ՛որութէս։ Եւ՛ լու՛ել զայս կայսրն
յարուցեալ համբուրեաց զնա եւ՛
ասէ. վա՛յ է ինձ կէս հոգւոյ իմոյ՝
զի՞նչ արարից քեզ և կամ ո՛պ բժըշ
կել տաց քեզ. համբերեա՛ փոքր մի

և ես առաքեցից առ Ճարտար բը
ժիշկս. զի եթէ հնար իցէ՝ բժշկես
ցեն զքեզ 'ի բորոտութենէդ։
Ո՛վ սիրելի իմ աղէքսանդր՝ մի՛ ու
մեք յայտնեսցես զայս. և ս առա՛ել
թագուհոյն իմոյ Քլօրէնցիային՝ զի
մի՛ անկանիցի 'ի մեծ տրտմութի։
Եւ՛ նոյնժամայն ետ նմա դարպաս
մի առանձին. և զա՜մ պէտս նորա։
Եւ՛ առաքեաց զծառայս իւր ընդ
ա՜մ երկիր առ իմաստուն բժիշկսն.
զի առանց ինչ յապաղելոյ հասցեն
առ նա։ Եւ՛ նոքա սրընթաց երիվա
րա՛ւ փութանակի ժողովեցան առ
կայսրն. բժիշկք իմաստունք՝ համա
րով երեսուն. յո՛յժ անո՛ւանիք և
հմուտք արհեստիցն։ Զ՝որ տեսե՛լ
զնա՜ կայսրն՝ ուրախ եղև յոյժ. և ա
սէ ցնա՜՝ սի՛րելիք՝ մէկ բարեկամ իմ
վիրա՛ւորեալէ յոյժ. եթէ բժշկէք
զնա 'ի վիրաց անտի, պարգևս մե
ծամեծս առնուցուք յինէն։ Ա՝սեն
բըժիշկքն. տէր՝ զոր ինչ հնարէ և

գիտեմք՝ արասցուք։ և յորժամ տե
սին զբոր նր՝ ասեն. ո՛չ կայ դմա հը
նար ողջանալոյ. զի դր՝ մահադ ե՛ղէ
արբուցած։ Օ՝ որ լո՛ւեալ կայսրն՝
տրտմեցա՛ւ յոյժ. և հրամայեաց կո
չել զաղքատս և զկրօնա՛ւորս և ըղ
քահանայս՝ զի աղօթս արասցեն վ՛ս
նր՝. զի 'ի տ՝նէ եղիցի բժշկուի՝ նմա
Եւ՛ ինքն կայսրն պ։հօք և աղօթիւք
խնդրէր յա՝յ տալ առողջուի՝ աղէք
սանդր թ՝գ՛ւրին։ Եւ՛ 'ի միում գի
շերի՝ աղէքսանդր կայր յաղօթս.
և յաղօթելն նր՝ ձայն եղև յերկնից
առնա և ասէ. զՏնգեսին տըղայքն
կայսեր՝ որ ծնե՛լէ նմա թագուհին՝
եթէ զենցէ ձեռամբն իւրով և ո՛չ
երկմտիցի՝ և արեամբն նց՝ լո՛ւասցէ
զմարմին քո, նոյնժամայն բժշկեսցիս
յախտէ քումմէ. և եղիցի մարմին քո
փափուկ իբրև զմատղաշ տըղայի։
Օ՝ որ լո՛ւեալ զայս աղէքսանդր՝ ա
սէ ընդ միտս իւր. ո՛չէ պիտոյ և
ո՛չէ արժան յայտնելոյ զայս ումեք.

ո՞վէ որ զմին որդին իւր զենցէ սըր
բել զբորն իմ, որ նա զՀնգեսին որ-
դիսն զենցէ վ՞ս իմ։ վ՞սյ ո՛չ յայտ-
նեաց ումեք։ Եւ՞ կայսրն՝ ի գիշերի
և՝ ի տուընջեան աղաղակէր առ տ՞ր
վ՞ս առողջութեան աղէքսանդրի։
Եւ՞ ՝ի միում ժամու կալ արքային
յաղօթս՝ լու՛աւ՛ ձայն յերկնից որ
ասէր. վասն է՞ր աղաղակես առիս.
աղէքսանդր թ՞գ՛ւորն՝ ինքն գիտէ
զդեղ առողջութ՞ե իւրոյ։
Յորժամ լու՛աւ՞ զայս կայսրն՝ գը-
նաց առ աղէքսանդր և ասէ.
ո՛վ աղէքսանդր կէս հոգւոյ իմոյ՝
լու՞այ զբարբառ՝ ի յերկնից որ դու
ինքնին գիտես զդեղ առողջութ՞ե քո
և վ՞ս է՛ր ինձ ոչ ասես։ Ամէն ասեմ
քեզ. ես կարծէի թէ զա՞մ ինչ քո
յայտնես ինձ. և ո՛չ մի բան թաքու-
ցանես յինէն։ արդ ասա՛ ինձ թէ
ո՛ր՞պ բժշկիս։ Ասէ աղէքսանդր.
ո՛չէ զարմանք որ թաքուցի ՝ի քէն
զդեղ առողջութ՞ե իմոյ. վ՞ս զի յոյժ

դժ՛ւար թ՛ւեսցի քեզ առնել զայն։
Ասէ կայսրն. ասա՛ ինձ ո՞պ դժո՛ւա-
րին է։ Ասէ աղէքսանդր. ո՛չ բերէ
համարձակութի՞ սիրտ ՚ի բերան առ-
նուլ եւ՛ յիշել զնա։ Եւ՛ կայսրն
բռնադատեալ երդմնեցոյց զնա՝ զի
պատմեսցէ նմա թէ ի՛ւ՛ ի՛ւիք լինե-
լոցէ նմա բժշկութի՞։ Ասէ աղէք-
սանդր. անցեալ յաւ՛ուրն կայի յա-
ղօթս. և լո՛ւայ բարբառ ՚ի տեառնէ
ա՛յսպէս. եթէ դու զՃնգեսին որ-
դիսն քո զենցես և ոչ երկմտիցիս՝
և արեամբն ն՞ց լո՛ւասցես զիս, եղի-
ցի մարմին իմ ո՞պ էրն յառաջագոյն
իբրև զմատղաշ տղայի։ և ես վ՞ս այն
լռեցի և ո՛չ պատմեցի քեզ. զի անհը-
նա՛ր է սպանանել քեզ զորդիսն քո
վ՞ս առողջութ՞ է իմոյ։ Ասէ կայսրն.
ո՛վ եղբայր աղէքսանդր՝ թերահա-
ւ՛ատեցեր զիս. ո՞չ հաւ՛ատաս որ ըս-
պանանեմ ես զորդեակսն իմ վասն
առողջութ՞ է քո. ո՛չ թէ զՃնգեսինն
միայն, այլ թէ լինէր և տասն՝ սպա-

նանէի զամենեսեան վասն քո։
Յետայնորիկ կայսրն սպասէր դը
տանել զժամ պարապոյ՝ զիմի՛ անդ
լիցի թագուհին։ Եւ՛ իբրև գնաց
թագուհին յեկեղեցին ա՜մ աղախ
նօքն իւրովք, եմուտ կայսրն 'ի սե
նեակ անդր ուր մանկունքն ն՜ր նըն
ջէին հնդեքենն իմիասին. և առեալ
զսուր՝ զենեաց զհնդեսին որդիսն
ձեռամբն իւրով. և ելից զարիւն ն՜ց
յաման մի. և առեալ եբեր աղէք
սանդրի. և ա՜ց շուտով լո՜ւացվիլ։
Եւ՛ իբրև լո՜ւացվեցաւ՝ նոյն ժա
մայն ճեղքեցաւ մարմինն. և անկն
ո՜պ կեղևանք 'ի նմանէ. և սրբեցաւ
մարմինն ն՜ր. և եղև փափուկ իբրև
զմարմին տղայի։ Եւ՛ տեսեալ լութ
ֆիկն՝ ճանաչեաց զնա. և անկան
զպարանոցաւ՜ն միմեանց և համբու
րեցին զմիմեանս։ Եւ՛ ասէ լութ
ֆիկն. ո՛վ աղէքսանդր՝ օրհնեալ ե
ղիցի ժամն այն որ սպաննեցի զոր
դիքն իմ վ՜ս առողջուե՜ քո։

Եւ՛ նոյնժամայն ագոյց նմա զդես
տըս թագաւ՛որական. և իւղով
անուշիւ՛ էօծ զնա. և ասէ՝ ե՛ղբայր
իմ, որ ք̅ թագուհին որ ոչէ եկեալ
յեկեղեցւոյն, գնասցես յինէն մը
ղոնս քսան. և առաքեսցես առաջի
քո հրեշտակս՝ զի եկեալ հռչակես
ցէ զգալուստ քո։ և ես մեծաւ՛ պա
տուով ելանեմ ը̅ առաջ քո. և դու
եկեալ բնակեսցիս ընդիս իմիասին՝
մինչև տ̅ր ա̅ծ բացցէ քեզ զդուռն
ողորմութեան։ Ասէ աղէքսանդր.
բարիէ խորհուրդդ այդ։
Եւ՛ նոյնժամայն գաղտ՚ի գիշերի
ել բազում ամբոխիւք և գնաց
մղոնս քսան. և առաքեաց հրեշտ̅կս
առ կայսրն զի ծանուսցէ նմա զգա
լուստն աղէքսանդր թագաւ՛որին՚ի
յեգիպտոսէ։ Եւ՛ թագուհին լուե՛ալ
ուրախ եղև յոյժ և ասէ ցկայսրն.
ե՛լ դու ընդառաջ ն̅ր բազում զօրօք
և ես զկնի քո ելից ա̅մ աղախնեօքս
և ծռ̅յիւք իմովք։ և զմահ տղայոց

իւրոց ո՛չ գիտէր։ Եւ՛ կայսրն ել
մեծաւ՛ զօրօք և մեծաւ՛ պատու՛ով
ընդառաջ նր̅։ և Թագուհին զկնի։
և եկին առ աղէքսանդր Թգ̅ւ՛որն։
Եւ՛ տեսեալ զմիմեանս՝ անկան ըզ
պարանոցէ։ և ցմեծ ժամս համբու
րեցին զմիմեանս։ Նոյնպէս և Թա
գուհին։ և եկին՝ իպալատն արքունի
Եւ՛ յորժամ եղև ճաշ՝ բազմեցու
ցին զաղէքսանդր արքայն ՚ի մէջ
իւրեանց։ այսինքն՝ ՚ի մէջ Թագու
հւոյն և կայսերն։ Եւ՛ Թագուհին
յո՛յժ ուրախ եղև։ և զու՛արթ երես
և պայծառ սիրտ ցուցանէր նմա որ
չափ և կարէր։ և ինքն ձեռամբ իւ
րով մատուցանէր նմա ուտել ճաշ։
Տեսեալ զայն կայսրն՝ ասէ ցԹագու
հին։ ո՛վ սիրելի տիկին իմ Քլօրէն
ցիա։ ուրա՛խ եմ ՚ի բանդ զոր դու
առնես։ և սէր ցուցանես եղբօր մե
րում աղէքսանդր արքայի։ Ասէ
Թագուհին։ տ̅ր իմ, առաւ՛ել և ս քե՛զ
արժանէ սէր ցուցանել վ̅ս̅ գալոյ

թագաւ՛որիս մերոյ աղէքսանդրի. քանզի ո՛չ այլ ինչ իրաց՝ այլ միայն վ՛ս այն՝ զի 'ի ձեռն սորա՛ ետ մեզ ա՛ծ հասանիլ մեծութ՛ես այսմիկ։ Ասէ կայսրն. ո՛վ Քլօրէնցիա՝ լո՛ւր բանիցիմոց. տեսե՞ր դու զբորոտըն զայն՝ որ անցեալ յաւ՛ուրն նստեալ կայր առաջի մեր. և ըմպեաց գինի 'ի սկհոյն իմմէ։ Ասէ Թագուհին. տեսի՝ որ ո՛չ երբէք տեսեալ է իմ այնպէս գարշ այր և վիրաւ՛որեալ ո՛պ այրն այն։ Ասէ կայսրն. այն աղէքսանդր արքայ ինքն էր որ այժմ 'ի միջի մերում նստեալ կայ։ Ասէ ցնա Թագուհին. քաւ՛ լիցի և հեռի եղիցի յաղէքսանդր արքայէ մերում այնպիսի աղտեղի կերպարանք։ Ասէ կայսրն. Ճշմարիտ ասեմ քեզ ո՛վ Թագուհի՝ որ աղէքսանդր արքայ ինքն էր։ Ասէ Թագուհին. եթէ այն էր՝ ապա վ՛ս է՞ր ոչ ա՛ցեր ինձ։ Ասէ կայսրն. վ՛ս այն ոչ ասացի քեզ որ չի վշտանայիր։ Ասէ Թագուհին.

ապա ի՛ւ ի՛ւիք եղև դեղ առողջութ
սորա։ Ասէ կայսրն. յորժամ ստու
գի՛ւ իմացայ որ աղէքսանդր արքայ
ինքն էր, նոյնժամայն ետու կոչել
որչափ որ բժիշկ կայր. և նոքա յոր
ժամ տեսին զսա՛, ասացին թէ՝ նմա
մահադեղէ արբուցած՝ ճար չի լի
նիր։ Յայնժամ ապա՛ւինեցայ յա՜ծ
և իւր ամենակարօղ զօրութիւնն.
կոչեցի զաղքատս և զկրօնա՛ւորս և
զքահանայս. և ետու նց՜ պարգևս՝
զի աղօթս արասցեն վասն նորա։
Ա՛ւ ես այլ պահօք և աղօթիւք խնդ
րէի յա՜յ տալ սմա առողջութի՜։
Ա՛ւ յա՛ւուր միում մինչ կայի յա
ղօթս և աղաղակէի, նոյն ժամայն
ձայն եղև առիս և ասաց. զի՞ աղա
ղակես՝ աղէքսանդր թգ՜րն ինքնին
գիտէ զդեղ առողջութ՜ի իւրոյ։
Ա՛ւ յառաջմանէ ազդ եղեալ էր եղ
բօրս իմում. և սա՛ յինէն թագու
ցեալ էր և ո՛չ ասէր. Ա՛ւ իմ եկեալ
բռնադատեցի զսա՛. և երդմնեցուցի

մինչև պատմեաց ինձ. և ասաց թէ
վ՞ս այն թագուցի՝ որ յոյժ դժ՛ւա
րին է բանս. Եւ՛ իմ հարցաքննեալ
թէ ո՛ր՞պ. և նա ասաց. եղբայր իմ
եթէ զՏնգեսին որդեակսն քո զեն
ցես ձեռամբ քով և ն՞ց արեամբն
լո՛ւասցես զիս, նոյնժամայն բժշկիմ
Եւ՛ իմ սպասէի դտանել ժամ պա
րապոյ՝ որ սպանանէի զնոսա. և դու
յորժամ գնացեր յեկեղեցին, նոյն
ժամայն սպանի՝ և արեամբն լո՛ւա
ցի. յայնժամ ճեխքեցա՛ մորթ ն՞ր
և թափեցա՛ ո՞պ կեղևանք. Ա՞պա
տեսի և ճանաչեցի զնա. և ագուցի
նմա բեհեզս թագա՛ւորակն. և ա
սացի՝ գնասցես և հեռասցիս մղոնս
քսան. և առաքեսցես հրեշտակս որ
եկեալ հռչակեսցէ զգալուստ քո.
և ես ելանեմ ընդառաջ քո. և ե
կեալ բնակեսցուք իմիասին:
Եւ՛ արդ ո՛վ թագուհի իմ՝ եթէ
յառաջմանէ իմացեալ էիր, տայի՞ր
հրաման որ սպանանէի զորդ՞եկսն իմ
 վ՞ս

վ՞ս առողջուե՞ նր՞։ Ասէ թագուհին
ընդէ՞ր փորձես զիս. ո՛չ թէ զհինգն
այլ եթէ լինէր և տասն՝ տայի սպա
նանել վ՞ս առողջուե՞ արքայիս իմոյ
Զ ի եթէ հոգի սորա երթայր՝ այլ
ո՛չ դառնայր. բայց որդիքն իմ եթէ
մեռան՝ այլվի տայ ա՞ծ ինձ փոխա
նակ նոցա. քանզի դեռևս ո՛չ եմ
ծերացեալ։

Զայս լո՛ւել դայեակք մանկունցն
ողբալով մեծաձայն մտին առ ման
կունսն՝ ի սենեակ անդր։ Եւ՛ իբրև
մտին՝ տեսին զմանկունսն որք պար
առեալ խաղային և օրհնէին զա՞ծ.
և ելեալ պատմեցին առաջի կայսերն
և առաջի ա՞մցուն՝ թէ մանկունքն
կենդանի են և երգեն զերգս օրհ
նութեան։ Եւ՛ ամենեքեան մտեալ
՝ի սենեակն՝ տեսին և փառս ե
տուն ա՞յ. որ այնպիսի սքան
չելիս արար առաջի ա
մենեցուն։

*Գնալն Լուսիքիկ կայսերն զօրօք յեգիպտոս. և նուաճելն զեգիպտոս ընդ յեռամբ Աղէքսանդրի. և այրելն ըշ
խագուհին։

Յետ այնորիկ կայսրն բազում զօրս գումարեալ՝ գնաց յեգիպտոս. և ըմբռնեաց զԹագուհին աղէքսանդրի. և հրամայեաց հրով այրել ընդ սիրառն իւրում։

Եւ՛ ունէր կայսրն քոյր մի. ետ զնա աղէքսանդրի 'ի կնութի՛. և արքայ աղէքսանդր՝ հնազանդեցոյց զերկիրն 'ի ներքոյ ձեռին իւրում. և կայսրն դարձաւ՛ յերկիրն իւր։

Եւ՛ արքայն աղէքսանդր՝ իմաստութ՛ վարէր զերկիրն իւր. և զԹշնամիս իւր զա՛մ կոտորեաց։

Յետ այնորիկ 'ի միտ էած զհայր և զմայր իւր՝ որ ընկեցին զինքն 'ի ծով. և բնակութի՛ նց՝ էր ընդ հրամանաւ՛ տ՛րութ՛ իւրոյ։ Առաքեաց առն՛ հրշ՛տկս և ասէ. Թէ այս ինչ օր Թ՛գ՛ւ՛րն գայցէ առ ձեզ և նատիցի

ընդ ձեզ 'ի ճաշ։ Եւ հրեշտակն գը
նաց 'ի սահմանն այն՝ ուր էին ծը
նօղք թգ̄րին. և ո՛չ ոք գիտէր թէ
ծնօղքն էին արքային։ Եւ եկեալ
առ նս̄ հրեշտակն՝ ողջոյն մատուցա
նէր նց̄ յարքայէն աղէքսանդրէ.
և ասէ ցնս̄՝ ո՛վ սիրելիք իմ, տեսէք
զպատրաստուի̄ ձեր. զի տէրն իմ ար
քայ՝ կամի ընդ ձեզ այս նիշ օր 'ի սե
զան նստիլ և ճաշակել ընդ ձեզ։
Ասէ զինւ՛որն. որ էր հայր թագա
ւորին. ո՛վ սիրելի իմ օրհնեալ եղի
ցի ժամն այն յորում աւ՛ուր նստե
լոց է տէր արքայ ընդ մեզ 'ի ճաշ։
Ապա և մայրն ասէ ցհրեշտակն.
այսպէս ասասցես տ̄ն մերոյ արքայի՝
եթէ ո՛չ լինի մեզ ցնծուի̄ և առա
ւ՛ել ուրախուի̄ մեծ քան զայն, որ
նստիցի ընդ մեզ 'ի ճաշ. քանզի ծա
ռայք նր̄ եմք։ Եւ դարձաւ՛ հրեշ
տակն առարքայն և ասէ. տէր ար
քայ՝ ծանուցի զհրամանս քո. և նք̄
ուրախ եղեն յոյժ վս̄ գընալոյն քո
առ նս̄։

Յետ այնորիկ ո՛չ բազում աւ՛ուրց՝
եկն արքայն բազում զօրօք առ
հայր իւր. և հայրն ել ընդառաջ նր̄.
Եւ՛ իբրև եհաս առ արքայն՝ էջ 'ի
ձիոյն և անկեալ երկիր եպագ ար-
քային. և ո՛չ գիտէր թէ իւր որ-
դին է որ ընկէց զնա 'ի ծով. և ար
քայն յարոյց զնա 'ի դետնոյն և հրա
մայեաց դարձեալ հեծնուլ 'ի ձի.
Եւ՛ նա հեծեալ 'ի ձի՝ երթային եր
կոքեանն իմիասին. մինչև եկին 'ի
տուն զինու՛որին. Եւ՛ մայրն ևս ել
ընդառաջ նր̄. և անկեալ երկիր ե-
պագ նմա. և արքայն յարոյց զնա.
Եւ՛ ասէ մայրն. տ̄ր արքայ՝ ուրա-
խուի̄է մեզ մեծ այսօր. որ տ̄րն մեր
արքայ՝ փառաշուք անձամբն իւրով
նստելոցէ ընդ մեզ 'ի ճաշ. Եւ՛ իբ
րև պատրաստեցաւ՛ ճաշն՝ ասէ զին
ու՛որն ցարքայն. տ̄ր արքայ՝ ժամ է
ճաշելոյ. և ել արքայն նստիլ 'ի ճաշ.
Յայնժամ զինու՛որն էառ 'ի ձեռն
իւր ջուր՝ ծառայել արքայի. և կինն

նորա որ էր մայր արքայի՝ առեալ
սրբիչ 'ի ձեռն՝ կայր յանդիման
արքային։

Եւ՛ արքայն իբրև ետես զայս՝ ծի
ծաղեցաւ՛ և ասէ ընդ միտս իւր.
ահա՛ կատարեցա՛ բանն պիւլպիւլին.
զի ահա՛ հայր իմ և մայր իմ՝ առին
ջուր և սրբիչ՝ և սպասեն լ՛անալոյ
ձեռաց իմոց։ Ասէ Թգ̄ւորն ցծա
ռայս իւր. առէ՛ք զջուրն 'ի ձեռանէ
զինու՛որին՝ և ըզսրբիչն 'ի ձեռանէ
կնոջն. և դո՛ւք ծառայեցէք ինձ։
Ասէ զինւ՛որն ցարքայն. տէ՛ր՝ ը՛էր
ոչ համարիս արժանի զմեզ ծռ̄յել
քեզ. և եղիցի մեզ փառք յ՛ի տ̄նից։
Ասէ Թգ̄ւ՛որն. նըստարո՛ւք դուք՝
քանզի ծերացեալ էք. և վ՛ս ծերւե
ձերոյ պատու՛եմ զձեզ։ Եւ՛ իբրև
բազմեցաւ՛ արքայն 'ի սեղանն, նըս
տոյց զհայրն 'ի յաջմէ և զմայրն 'ի յա
հեկէ. և նոքա որչափ և կարէին՝
ուրախացուցանէին զարքայն։
Եւ՛ յետ ճաշոյն՝ եմուտ արքայն
'ի

'ի ներքսագոյն սենեկի. և հրամայ
եաց զինուորին և կնոջ նր՝ մտանել
զկնի իւր. և ամենեցուն հրամայեաց
արտաքս ելանել և փակել զդուռն։
Եւ՛ ասէ ցնս՝ արքայն. սի՛րելիք իմ
աղաչեմ զձեզ՝ հարցից ձեզ բան մի
և ասացէք ինձ զճշմարիտն։ Ունէիք
զաւ՛ակ իվր՝ երկրի՝ թէ ոչ։ և նոքա
ասեն. ո՛չ որդի և ո՛չ դուստր։
Ասէ թգ՝ւորն. քնաւ՛ ո՞չէ ծնեալ
ձեզ որդի։ Ասէ զինւ՛որն. ունէաք
որդի մի և մեռաւ՛։ Ասէ թգ՝ւ՛րն.
ո՞րպիսի մահու՛ամբ մեռաւ՛։
Ասէ զինու՛որն. իւր մահու՛ամբն։
Ասէ թգ՝րն. եթէ լու՛այց որ ա՛յլ
մահու՛ամբ մեռ՝ելէ, յայնժամ դար
ձուցից զստուի՝ ձեր 'ի գլուխ ձեր։
Ասէ զինու՛որն. տ՝ր արքայ՝ ընդէ՛ր
քննելով հարցանես վ՝ս որդոյ մերոյ։
Ասէ թգ՝րն. ո՛չէ առանց պատճա
ռանաց. և կամիմ գիտել թէ ո՞պ մե
ռաւ՛։ լու՛եալէ իմ եթէ սպանե՝լէք
դուք զորդին ձեր. և եթէ ոչ պատ

մէք ինձ զըստոյգն, մեռանիցիք և
դուք։ Եւ նոքա լուեալ զբանն ար
քայի՝ անկան իվր երեսց իւրեանց
յերկիր՝ և խնդրէին զներումն։
Իբրև ետես զնս արքայն անկեալ
յերկիր առաջի իւր՝ յարոյց զնոսա
և ասէ. կարծեմ թէ սպանեալ էք
դուք զորդին ձեր։ Ասէ զինւորն.
տէր արքայ ողորմեա՛ մեզ. էր մեզ
որդեակ մի՝ և մեկնեաց մեզ զխօսս
պիւլպիւլին. իբր թէ լինելոց էր
ինքն մեծատուն՝ որ ես և մայր նր
ծառայելոց իցէաք նմա. և մեք լցել
նախանձու՝ ընկեցաք զնա 'ի ծով։
Ասէ թգւրն. զի՞նչ չար լինէր ե
թէ կատարէր այդպէս. այլ պատիւ
և փառք ձեր յաւելուին։ Եւ արդ՝
մեղս ծանրագոյնս գործեցիք առա
ջի այ. քանզի յոյժ յիմարութիւն է
հակառակ լինիլ կամացն այ։
Յետ վճար խօսիցն՝ ասէ ցնս թա
գաւորն. ո՛վ քաղցրիկ ծնօղք իմ
ես եմ աղէքսանդր որդին ձեր

զոր ընկեցիք 'ի ծով։ Եւ՛ ա՜ծ ողոր
մուբ՜ն իւրով փրկեաց զիս և հա
սոյց այսպիսի մեծուե՜. և կատարե
ցաւ՛ խօսքն պիւլպիւլին՝ որ հայրդ
իմ ջուր առեալ 'ի ձեռին լու՛անալ
զձեռս իմ, և մայրդ իմ զսրբիչն. և
խօսքն ա՜յ ո՛չ խափանեցաւ՛։ Եւ՛ նք՜
լու՛եալ զայս՝ երկե՜ն յերկիւղ մեծ.
և անկան իվ՜ր երեսաց իւրե՜նց առ
ոտս որդւոյն իւրեանց. և խնդրէին
ներումն և ողորմութ՜ի։ Ասէ ցնս՜ Թա
գաւ՛որն. մի՛ երկնչիք՝ զի ոչ ինչ լինի
ձեզ չար. և եթէ ո՛չ էիք ընկեց՜ալ զիս
'ի ծով, ո՛չ հասանէի այս մեծուե՜ս։
Եւ՛ համբուրե՜ց զհայր և զմայր իւր
և մայրն յառաւ՛ել խնդուէ՜ն լայր։
Ասէ ցնս՜ Թգ՜րն. մի՛ լայք՝ այլ քա
ջալերաց՜րո՛ւք։ և ա՜մ ինչ որ իներքոյ
ձեռին իմոյ է՝ ճնազանդ լիցի ձեզ։
Եւ՛ առեալ զնս՜ մեծաւ՛ պատուո՛ով
և ոսկիակ՛ զմ կառօք՝ դարձաւ՛ յետս
'ի քաղաքն 'ի պալատն իւր. և էին ծը
նօղք նր՜ 'ի պատուո՛ի զա՜մ աւ՛ուրս
կենաց իւրեանց։

Եւ՛ իբրև վճարեաց դիոկղէտիա-
նոս զառակն իւր, դարձեալ առ
կայսրն և ասէ. տ̄ր արքայ և հայր իմ
սիրելի՝ 'ի միտ առ՞ր զբանս իմ զոր
ա̄ցի։ Ասէ ցնա կայսրն. այո՛ 'ի միտ
առի։ Ասէ որդին. այս՝ թէ և ինձ
շնորհէր ա̄ծ իմաստուի՞, ես ո՛չ հա-
նէի 'ի ձէնջ զտէրուի՞ ձեր. և ո՛չ պա
կասեցուցանէի զպատի՛ւ ձեր. այլ
օրըստօրէ յա՛ւելո՛ւի զպատի՛ւ ձեր.
ո՝պ նա՛ արար ծնողաց իւրոց։
Ասէ կայսրն. ո՛վ քաղցրիկ որդեակ
իմ լա՛ւ առակ ա̄ցեր մեզ։ Այսու
հետև 'ի քեզ յանձնեմ զթ՝գ՞րուի՞ս
իմ. և ես բնակիմ առանձին. վ̄ս զի
ծերացեալ եմ։ Ասէ որդին. հայր
իմ՝ արդ լիցին իրա՛ւունք թագու
հոյն։ Եւ՛ հրամայեաց կայսրն դա
տա՛ւորաց քննուի՞ս առնել։ Ասեն
դատա՛ւորքն ցկայսրն. տէր արքայ՝
զի՞նչ քննեսցուք զդա՛. զի ինքնին
բերանով իւրով խոստովան եղև։
Եւ՛ այլ մեծագոյն վկայ սիրառն իւր

որ գտաւ՛ կանացի զգեստիւ՛։

Եւ՛ նոյնժամայն հրամայեաց որդի
արքային՝ որ կապեցին զԹագուհին
ամեհի ձիոյ ագի. և քարշեալ փողո
ցէ՚ի փողոց՝ տարեալ այրեցին ընդ
սիրառն իւրում։ Եւ ա՜մքեան օրհ
նէին զա՜ծ. որ զանպարտն փրկեաց
և զԹագուհին պատժեաց։

Յետ այնորիկ ո՛չ բազում աւ՛ուրց
մեռաւ՛ կայսրն. և Թ գ՜րեաց՚ի տեղի
ն՜ր որդի արքային դիոկղէտիանոս։
Եւ՛ զդպրա՜պտքն մեծացոյց և ս քան
զև ս յոյժ։ Եւ՛ իմաստուբ՜ վարէր
զա՜մ երկիրն որ ի ներքոյ տէրութե՜
իւրոյ էին. և ա՜մքեան օրհնէին զա՜ծ
և գովէին զիմաստուի՜ն դիոկղէտի
անոսի կայսերն. և սիրէին զնա որ
այնպիսի քաղաքավարուբ՜ վայելէր
զաթոռն իւր։ Եւ՛ կեցեալ բարի կե
նօք՝ ծաղկեալ որդւովք և դըստե
րօք՝ լի՛ աւ՛ուրբք հանգեաւ՛ խաղա
ղութբ՜։ Եւ՛ քի՜ մարդասիրին՝
փառք յաւ՛իտեանս յաւ՛իտե
նից. ամէն։

Ա Բ Գ Դ Ե

Զ Է Ը Թ Ժ Ի

Լ Խ Ծ Կ

Հ Ձ Ղ Ճ Մ Յ

Ն Շ Ո Չ Պ Ջ

Ռ Ս Վ Տ Ր Ց

Ւ Փ Ք Օ Ֆ

Ր

(Ա)

Սուրբ երրորդութիւն փրկէ ըզ
քեզ յա՛մ փորձուէ. փարատե
ցա՛ ցա՛ սրտի քո. մեծ ու
րախութիւն և շնորհ՚ի յա՛յ. և դու
բարձրանաս մեծ պատո՛ւով. Ա-ՄԼ
յորժամ ընծայեցար՚ի ծնողաց քոց
մեծ հի՛ւանդութի կրեցեր. և հալա
ծական եղար ՚ի յազգականաց քոց
և՚ի բարեկամաց. Բայց պատրաստ
կացո՛ զանձն քո ՚ի գազանաց և յա
նօրինաց. զի փաթորակ կայ առաջի
քո. և չարախօսքն քո շատ են. գնա՛
աղօթք արա՛ առ ա՛ծ որ փրկիս ՚ի նը
ցանէ. և՚ի խորհուրդդ քո զինչ որ

բըռնեալ ես և կամիս՝ այնպէս կա
տարի։ վիճակ բարի ելա՛ւ քեզ։

(Ի)

Բանն ա̅ծ անսկիզբն՝ որ 'ի հօրէ ա
ռաքեցա՛ւ, նա՛ է յոյս նեղելոց. որ
փրկէ զքեզ յա̅մ փորձուէ̅։ փարա
տեցա՛ւ ցա՛ւ սրտի քո. և կատարեց̅ւ
վիճակն քո 'ի բարին. զինչ բան որ
բռնես՝ ա̅ծ յաջողէ քեզ և առաջ
նորդէ։ Ա՛րդ արա՛ զխորհուրդ քո.
Թէ վաճառ ունիս՝ շահիս. Թէ 'ի ճա
նապարհ երթաս՝ բարով գաս. Թէ
հեռա՛ւոր ունիս՝ բարով տեսանես.
Թէ հի՛ւանդ ունիս՝ շուտով ողջա
նայ. զոր կորուսեալ ես՝ գտանես.
ոբրահամու վիճակն է.

(Գ)

Գնա՛՝ մի՛ ինչ հարցաներ՝ զի բա
զում նեղուի̅ ունիս. և տրտմութի
կայ առաջի քո. և վիշտք մահու տրտ
մեցուցին զքեզ. և եհաս 'ի վ̅ր̅ քո
նեղուի մեծ։ չկայր քեզ օգնական

և ո՛չ սիրելի։ զի 'ի հայրենական ժա
ռանգուէն զրկեցար. և այժմ տա
բակուսեալ ես վ՜ս կենացդ։ Ա՜րդ
աղաչեա՛ զա՜ծ և ուխտ կատարեա՛ նը
մա. որ կործանէ զթշնամին քո. և
հանէ զքեզ 'ի նեղուէ 'ի լոյս. և քո
սրտի կամքն 'ի բարին կատարի։ 'ի ջրէ
պատրա՛ստ կաց. յունանու վիճակնէ

(Դ)

Դու ո՛վ սիրելի՝ վ՜ս այդ բանիդ
հարցանես և հոգաս հանապազ.
ա՜ծ փրկէ զքեզ և հանէ յա՜մ նե
ղուէ զանձն քո. և յանկարծակի 'ի
տեղացմի ըռզակիս՝ ուստի ակն ոչ
ունիս. և բանայ քեզ ա՜ծ դուռն բա
րի։ 'Ի ճանապարհ երթաս և բա
րով գաս. և թշնամին քո յամօթ լինի։
հեռա՛ւոր ունիս՝ տեսանես. վիշտք
մահու տրտմեցուցին զքեզ՝ բայց մո
ռանաս զայն։ փոխիլ կամիս 'ի տեղո
ջէ 'ի տեղ, սակա՛ւ մի համբերէ և
ապա փոխեա՛ց. և բարի գտանես.

մեծանաս և ուրախ լինիս. յուսա՛ առ
ա՜ծ որ չվնասիս։ դանիէլի վիճակնէ։

(Ե)

Երանի՛է քեզ ո՛վ սիրելի՝ զի ա՜ծ է
քեզ օգնական. բայց դու շա՛տ ես
դատել և չեղաւ՛ քեզ հանգստուի՜.
և չեղաւ քեզ օգնական. ո՛չ եղբայր
և ո՛չ սիրելի։ Ո՜պ զալիս ծովու կու
ծփաս. և քո կենացդ հանգիստ չես
գտաներ։ ո՛վ սիրելի տո՛ւր փառս ա՜յ
զի ուրախուի՜ հասանի քեզ յա՜յ և
առողջութի՜։ թէ փոխիս՝ իտեղացդ
բարոյ հանգիպիս. և ա՜մ դժու՛արուի՜
՝ի բարին դառնայ։ ՝ի յաւ՛ագոց պատ
րա՛ստ կաց. որոգայթ կուցուցանէ.
՝ի յընկերտաց և՝ իմատնողաց պտ՜ր՜ստ
կացիր։ ս՜բ գրիգորի վիճակնէ։

(Զ)

Զարմացեալ եմ ո՛վ այր՝ զի երկմը
տեալ ես և՝ ի թշնամեաց սասանիս.
և խորհիս վ՜ս մեծանալոյ. և ո՛չ խոր
հիս առնել զաղաչանս ա՜յ։ աղօթից

ծուլ կու կենաս. վ՞ս այնորիկ եկն՚ի
վ՞ր քո նեղուի՞ մեծ. և թշնամին քո
զօրացաւ՝ ՚ի վ՞ր քո։ Գնա՛ աղաչեա՛
զա՞ծ և ուխտ կատարեա՛ նըմա՝ զի
հանցէ զքեզ յա՞մ նեղուէ՞. և ազա
տիս յորոգայթէ. վաճառ ունիս՝ սի
րով շահիս։ մատթէոսի վիճակն է։

(Լ.)

Ո՛վայր՝ առնուս զոր խորհիս և ու
րախ լինիս. և ազատիս՚ի չարէ։ գը
նա՛ գոհացիր զա՞յ։ բայց մարդմի կայ
որ մտօք չար կու խորհի քեզ. բայց
ա՞ծ հանէ զքեզ յա՞մ նեղութենէ
և որոգայթէ. զի դու բարի ես և
ա՞ծ բարի առաջնորդէ քեզ։ զինչ՚ի
ձեռքդ բան բռնես՝ յաջողէ քեզ ա՞ծ
զոր ցանկաս՝ տեսանես. զոր կորու
սեալ ես՝ գտանես. թէ հիւ՞անդ ու
նիս՝ ողջանայ. թէ տուն շինես կամ
հողագործութի՞ առնես՝ բարի գայ
և ըռզակով կատարի։ ՚Ի կախարդ
կանանց պատրա՛ստ կաց. մովսէսի
վիճակն է։

(Ը)

Ո՛վ մարդ՝ ժամանակ դժո՛ւարուն
եկն իվ՞ր քո. և տրտմեցար յազ
գականաց քոց և՝ի բարեկամաց. և
ազգն քո նենգա՛ւոր եղեն քեզ. և
եղև ա՛ւերումն տան քո. և շրջեցար
դու՝ իվ՞ր երկրի։ Ա՜յլ գոհացիր
զա՞յ. զի գալոց է քեզ ուրախութի՞
մեծ. և զով ուզես տեսանես։ թէ՝ի
ճանա՞պհ երթաս՝ բարով դառնաս.
զինչ բան առնես՝ յաջողէ քեզ ա՞ծ։
զուխտն զոր խոստացեր ես ա՞յ՝ կա՞տրէ։
թէ վաճառ առնես՝ շահիս. ապա սրտ
հեշտ կացիր։ սեթայ վիճակն է։

(Թ)

Ո՛չ յառաջեցար՝ի բարին. զոր ու
նէիր՝ զրկեցար. ո՛չ կայր քեզ օգ
նական. ո՛չ եղբայր և ո՛չ սիրելի։
Ա՜րդ աղաչեա՛ զա՞ծ որ փրկէ զքեզ
և հանէ՝ ինեղութենէ զանձն քո։
Բայց դու անլսուրդ ես. և աղօթից
ծուլ կու կենաս. վ՞ս այնորիկ եկն

իվը՞ քո նեղուին. և դու շրջեցար
յօտար երկիր՝ բայց ո՛չ վնասեցար։
Ա՛պա թէ ո՛չ դառնաս 'ի կամս ա՞յ,
գայ իվը՞ քո նեղուի՞. և լինի յոփըշ
տակումն ընչից քոց եւ՛ աւ՛երումն
տան քո. և ա՞մ բան զինչ որ բռնես՝
ո՛չ յաջողի. և զով ուզես՝ ո՛չ տեսա
նես. զոր կորուսեալ ես՝ ո՛չ գտանես։
Ա՛յլ թէ դառնաս 'ի կամս ա՞յ, նա
փակած դուռմի բացու՛ի քեզ և յա
ւ՛ելու ըռզակն քո։ Կնա՛ աղօթ քարա՛
առ ա՞ծ և ուխտ կատարէ. որ այլ չի
գործես զչարիս. և ազատիս 'ի տան
ջանացդ. ս՞բ գրիգորի վիճակն է.

(Ժ)

Զոր ինչ 'ի ձեռքդ բան բռնես,
յաջողէ քեզ ա՞ծ. և արա՛ զխորհուրդ
սրտի քո։ Ա՛ւետիս տուր անձին քո՝
զի ուրախանալ կամիս 'ի բանդ որ
բռնել ես։ 'Ի ձեռաց քոց ելանէ ը
ղորմուի՞. և բազումք կերիցեն ըզ
վաստակս ձեռաց քոց։ Ա՛յլ հիւ՛ն

դացար շատ՝ որ 'ի մահ գնացեր. և
ա̅ծ եհան զքեզ 'ի նեղութենէ և
ապրեցոյց. 'Ի հեռաւ́որ տեղաց մի
ուստի ակն ո́չ ունիս՝ բարի գալոցէ
քեզ. և տրտմութի̅ քո՝ ուրախութի̅
փոխարկի. զի դու բարի ես՝ և ա̅ծ
բարի առաջնորդէ քեզ. և զաւ́ակմի
շնորհաւ́որ լինի քեզ. Բայց 'իսիրե
լեաց բախտ ո́չ ունիս. վ̅ս այնորիկ
պատրա́ստ կացիր՝ զի 'ի զուր լեզու
անկանիս և տուգանք տաս. Կնա́
աղաչեա́ զա̅ծ եւ̂ ուխտ կատարեա́
նմա. զի ողորմութիւն ն̅ր եկեսցէ
իվ̅ր քո. թէ 'ի ճանապարհ երթաս՝
բարով գաս՝ և բարւոյ հասանիս.
սողոմոնի վիճակն է.

(Ի)

Ո՛վ այր՝ ապաւ́ինեալ ես 'ի խոր
հուրդ քո և մոռանաս զուխտն
ա̅յ. զի տրտմութի̅ քո՝ ուրախութի̅
փոխարկի. 'ի հեռաւ́որ տեղաց՝ ձայն
աւ́ետեաց լսես. կամ հեռաւ́որ

մարդ տեսանես. և յա՛յ առողջուն
գտանես. և դարման ոսկերաց քոց
ո՛չ պակասի. բայց ծնողաց քոց դի
մադարձ մի՛ լինիր. նա զինչ որ ու
զես յա՛յ՝ տայ քեզ ա՛ծ. Եւ՛ փոխիլ
տեղոջէ 'ի տեղ՝ բարի լինի քեզ. և
յա՛մ դժու՛արութենէ ազատիս. և
զինչ խորհուրդ զոր ունիս և բան
որ բռնես՝ նա գնա՛ արա՛. շատ շահ
և ըռզակ առնուս. և վախճան քո 'ի
բարի օր լինի. ղազարու վիճակն է.

(Լ)

Ո՛վ այր՝ կու տեսանեմ զքեզ և
զխորհուրդ քո որ նմանիս ալեաց
ծովու. նմանիս ճընճղկի որ անկաւ՛
'ի ձեռս որսողաց. նոյնպէս և դու
'ի ձեռս բռնաւ՛որաց անկանիս.
Գնա՛ աղաչեա՛ զա՛ծ և ուխտ կատա
րեա՛ նմա. որ փրկէ զքեզ տ՛ր ա՛ծ քո
յա՛մ որոգայթէ և 'ի նեղութենէ.
բանայ քեզ զդուռն բարւոյ և ըռ
զակաց. այլ զուխտն զոր խոստա

ցեր ես՝ կատարեա՛։ Ա՛պա թէ ո՛չ
դառնաս 'ի կամս ա՜յ, գայ 'ի վ՜ր քո
նեղուի՜։ և լինի յափշտակումն տան
քո և ընչից քոց։ Եւ՞ դու հալածա
կան լինիս։ և վիշտք մահու տրտմե
ցուցանեն զքեզ։ և յօտար երկիր
վտարիս։ Եւ՞ թէ դառնաս 'ի կամս
ա՜յ, նա փակած դուռ մի բացու՛ի
քեզ։ և զոր ինչ 'ի ձեռքդ բան բըռ
նես՝ յաջողէ քեզ ա՜ծ։ Ա՜յլ պատ
ր՛ատ կաց 'ի ջրոյ և 'ի դազանաց։ և
'ի վատ գործոց։ յօնանու վիճակնէ

(Խ)

Ո՛վ մարդ՝ ողորմութիւնն ա՜յ լինի
ընդ քեզ զա՜մ ա՛ուրս կենաց
քոց։ բայց 'ի յօտար աշխարհ վրտա
րեցար։ զով ուզես՝ տեսանես։ զինչ
կամիս առնուս։ զոր կորուսեալես
գտանես։ այլ յընկերտացդ բախտ
ո՛չ ունիս։ այլ 'ի յա՜յ շատ շնորհ ու
նիս։ և զա՛ւակ մի շնորհա՛ւոր լինի
քեզ։ Բայց վիշտք մահու տրտմե

ցուցին զքեզ. իսկ բան և խորհուրդ
զոր արեր ես՝ գնա արա՛ շահիս և
բարի գտանես. այլ 'ի քո ազգէն
ո՛չ շահիս. Եւ՛ 'ի քո վաստակէն բա
զումք կերիցեն. և պարգևս 'ի յա՜յ
առնուս. յերկան կնկանէ մի փա
թորակիս. յիշոցաց և 'ի կախար
դաց պատրա՛ստ կացիր. սուրբ մար
տիրոսի վիճակն է.

(Ն)

Ո՛վ այր դու՝ նման ես գետոյ որ
երթայ յերկար և ո՛չ կայ նմա
դադարումն. Դու հալածակն ե
ղար և 'ի հայրենական ժառանգու
թենէն զրկեցար. և 'ի ծնողաց քոց
ո՛չ խնդացեր. զրաբախտ ես որ ա
մէն մարդ զրկեալէ զքեզ. Ա՛րդ
աղաչեա՛ զա՜ծ եւ՛ ուխտ կատարեա՛
նմա. որ օգնէ քեզ ա՜ծ և փրկէ ըզ
քեզ յորոգայթէ. Դու մի՛ տրտմիր
զի բանիդ դժու՛արուի՜ն 'ի լոյս ե
լանէ. և քեզ ձայն աւ՛ետեաց գայ

և դու խնդաս և ուրախանաս։ յան
կարծակի ըռզակ գայ քեզ՝ ուստի
ակն ոչ ունիս։ սեթայ վիճակն է։

(Կ)

Ո՛վ սիրելի՝ կակղացո՛ զբարքդ քո
և պահեա՛ զկամս ա̅յ. եւ՝ տո՛ւր
հաց քաղցելոց և ջուր ծարաւ՛եաց։
Ա՛պա թէ ոչ դառնաս 'ի կամս քո.
նա գայ 'իվ̅ր̅ քո նեղութիւն մեծ
և յափշտակումն ընչից քոց և աւ՛ե
րումն տան քո. և ա̅մ բան զոր ինչ
բռնես ո՛չ յաջողի. և որում ցան
կաս ո՛չ հասանիս. և զոր կորուսել
ես ո՛չ գտանես։ Ա՛պա թէ դառնաս
'ի կամս ա̅յ և զպատու՛իրանս նորա
պահես, նա ողորմութի̅ն ա̅յ հասանէ
իվ̅ր̅ քո. և յաւ՛ագաց մեծարիս. և
դուռ մի փակած բացւ՛ի քեզ. և յա
ւ՛ելու ըռզակն քո։ Ո̅պ̅ արեգակն 'ի
վ̅ր̅ արարածոց՝ այնպէս ա̅յ բարին
հասանէ 'իվ̅ր̅ քո. և յաջողէ քեզ
զոր ինչ դու կամիս։ աչք աւ՛ագաց

քաղցրանայ 'ի դիմացդ. և տարիս բա
րով դայ քեզ։ յակոբայ վիճակն է։

(Հ)

Ո՛վ մարդ՝ աւ՛ետիս տամ քեզ.
զի դու բարի ես և ա՜ծ բարի ա
ռաջնորդէ քեզ. և տ՜ր փրկե՜ց զքեզ
յա՜մ որոգայթէ։ Լ ինիս ցանկալի
ամենեցուն. և ո՛չ լինի պակասումն
ընչից քոց. և տայ քեզ ա՜ծ փառք և
մեծուի՜։ բայց պատրա՛ստ կաց 'ի
լեզու՛է մի որ չփաթորակիս. զի հա
նապազ ընդ քեզ է այն լեզուն։
Դ՛նա՛ աղաչեա՛ զա՜ծ և ուխտ կատա
րեա՛ նմա որ ազատիս 'ի չարէն. զինչ
խորհուրդ որ ունիս՝ արա՛ և մի՛ վա
խեր. զինչ դու ուզես՝ այնպէս կա
տարի։ բարսեղի վիճակն է։

(Ձ)

Ո՛վ մարդ՝ ձայն ցնծուե՜ և ուրա
խուե՜ մատուցանեմ քեզ. զի դու
վախել ես և տարակուսեալ. և սա
սանեցար յազգաց և 'ի բարեկամաց

քոց. և ազգն քո նենգաւ՛որ եղեն
քեզ. և շատ իրաց զրկեցար. Տուն
քո հայրենի՝ դարձաւ՛ ՚ի յաւ՛եր. և
դու շրջեցար իվ՟ր երկրի. և սուգ
մահու տրտմեցոյց զքեզ. այլ այժմ
փառք տուր ա՟յ՝ զի հասեալ է քեզ
ուրախուի՟ մեծ. բազմանայ ըռզակն
քո. ոսկին և արծաթն. զինչ ուզես
կատարի. Այլ պատրաստ կաց՚ի յա
նօրինաց և՚ի պոռնկուէ՟ որ՚ի փաթե
րակ չանկանիս. թէ հեռաւ՛որ ունիս
գայ. և այլ զինչ խորհուրդ ունիս
կատարի. մովսէսի վիճակն է.

(Ղ.)

Ո՛վ մարդ՝ պարգևեցաւ՛ արձա
կումն կապանաց քոց. ո՟ա մոգքն
որ ելին յարևելից և եկեալ առ քո՟
գտին զնա և ուրախ եղեն, նոյնպէս
և դու ուրախանաս ՚ի բանս քո և
՚ի խորհուրդդ որ բռնել ես. Թէ
՚ի ճանապարհ երթաս՝ բարով դառ
նաս և բարի գտանես. Ո՟ա մովսէս

յաղթեաց փարաւ՛օնի և եգիպտա
ցւոցն, նոյնպէս և դու յաղթես
թշնամեաց քոց. և զինչ խորհեր ես
գնա՛ արա՛. 'ի բարին առաջնորդէ
քեզ տ̄ր ա̄ծ. մոգուց վիճակն է.

(Ա՛)

Ո՛վ մարդ՝ զոր հարցանես՝ ասեմ
քեզ. եղար դու 'ի մանկութենէ
քումմէ հալածական. և պանդըխ
տութի՞ կրեցեր զա̄մ աւ՛ուրս կե
նաց քոց. և սասանեցար յազգաց և
'ի յանօրինաց. և ազգն քո նենգա
ւ՛որ եղեն քեզ. Ո՛վ սիրելի մի՛ վա
խեր՝ զի հասեալէ քեզ ուրախութի՞
և կատարեցաւ՛ վիճակս քո 'ի բարին.
զինչ ուզես 'ի յա̄յ՝ տայ քեզ ա̄ծ.
թէ 'ի ճանապարհ երթաս՝ բարով
գաս. այլ 'ի կանանց դրացեաց պատ
րաստ կաց զի շատ բանբասանք լսես
դանիէլի վիճակն է.

(Ա՝)

Ո՛վ այր՝ նենգաւ՛որ տեսանեմ

զքեզ. արդ 'ի չարդ յիմարեալ ես՝
և ընկերոջդ չար առնես. և ամենե
ցուն վնաս խորհիս։ Ընկեա՛ զնեն
գութի՜ 'ի մտաց քոց. և ընկերոջդ
չար մի՛ խորհիր. որ չանկանիս 'ի
մեծ նեղութի՜. և պատուհաս գայ
'ի վր՜ քո։ Ո՛չ խնդացիր 'ի ծնողաց
և ո՛չ 'ի զաւ՛ակաց. և ա՜մ բան զինչ
որ առնես՝ ո՛չ յաջողի քեզ։ Ապա
թէ դառնաս 'ի կամս ա՜յ՝ և ընկե
րոջդ և ամէն մարդոյ նենգութիւն
ոչ առնես, նա ծագէ ա՜ծ զողորմւ՜ի
իւր ի վր՜ քո. և ո՛չ լինի պակասումն
ընչից քոց. և մեծաւ՛ պատ՛ով վախ
ճանիս։ յաբեթայ վիճակն է։

(6)

Ո՛վ մարդ՝ աւ՛ետիս տամ քեզ.
զի կատարեցաւ՛ վիճակս քո 'ի բա
րին. և դու խորհուրդ ունիս 'ի
սիրտըդ. ո՛չ կարես բռնել եւ՛ ո՛չ
թողուլ։ մի՛ վախեր գնա՛ արա. զի
խորհուրդ քո 'ի բ արին կատարեցաւ՛

Ո՞պ լուսինն որ զխաւ՛ար գիշերն
լուսաւ՛որէ՝ այնպէս լուսաւ՛որի խոր
հուրդ քո որ բռնել ես. և հասանէ
քեզ ըռզակ՝ի յա՞յ. և ում ցանկաս
հասանիս. և յաւ՛ագաց բարի գտա
նես. և աւ՛ետեց ձայն լսես և խնդաս
գնա՛ աղաչեա՛ զա՞ծ որ խորտակէ զքո
թշնամին։ ս՞բ գրիգորի վիճակն է։

(Ն)

Ո՛վ մարդ՝ ահա՛ ՚ի նենգուի՞ տեսա
նեմ զքեզ. զի մեծամեծ փաթե
րակ կայ առաջի քո. և՝ի նեղութի՞
անկանիս։ Բազումք խորհին քեզ
չարիք և դու ո՛չ իմանաս զկորուստ
անձին քո. և զի ո՛չ առնես ղկամս ա՞յ՝
վ՞ս այնորիկ եկն իվ՞ր քո նեղութի՞։
զինչ խորհուրդ ունիս ո՛չ կատարի.
թէ ՚ի ճա՞պհ երթաս՝ ո՛չ լինի քեզ բա
րի։ Ա՞յլ թէ դառնաս ՚ի կամս ա՞յ
և զուխտն զոր խոստացեր ես կատա
րես, նա փակած դուռ մի բացու՛ի
քեզ. և յաւ՛ելու ըռզակն քո։

(Ը)

Ո՛վ մարդ՝ բազում բարիս կուտե
սանեմ առաջի քո. առնուս պար
գևս 'ի մեծամեծաց. ուրախանաս
և բարոյ հանդիպիս. խնդաս 'ի զա
ւ՛ակէ և 'ի կնոջէ քումմէ. և լինիս
յիշատակ ծնողաց քոց։ Եւ՛ զինչ որ
խնդրես 'ի յա՜յ՝ առնուս. զոր կորու
սեալ ես՝ գտանես. Թէ հեռաւ՛որ
ունիս՝ գայ որ տեսանես. Թէ հի
ւ՛անդ ունիս՝ ողջանայ. և օր քան
զօր աղէկ լինի քեզ։

(Ո)

Ո՛վ մարդ՝ պա՛րտ է քեզ յա՜մ ժամ
գոհանալ զա՜յ. զի Թէպէտ տրտ
մեցար, բայց դարձեալ ուրախանաս
և շնորհն ա՜յ հասանէ իվերայ քո։
Այլ պատրա՛ստ կաց 'ի յանօրինաց
և 'ի գազանաց. զի փաթորակ կայ ա
ռաջի քո։ բայց պարգև և շնորհ 'ի
յա՜յ առնուս. և յորդոց խնդաս.
և լինիս ցանկալի ամենեցուն. և ո՛չ

լինի պակասումն ընչից քոց։ Թէ
փոխիս 'ի տեղոջէ 'ի տեղ՝ բարոյ հան
դիպիս. ձայն աւ՛ետեաց լսես. և հե
ռաւ՛որ մարդ տեսանես. քո մահն 'ի
բարի օր լինի. և երազն որ տեսեր
ես բարի է. աբրահամու վիճակնէ։

(2)

Ո՛վ մարդ՝ փառաւ՛որիս յամենե
ցունց. և առնուս բարի իշխանու
թիւն. որ թշնամին քո յամօթ լինի.
և յօտար երկիր գնաս. և առնուս
պարգևս. և յա՜մ դժու՛արութենէ
ազատիս. և զով ուզես՝ բարով տե
սանես. և ում ցանկաս՝ հասանիս։
Ա՜յլ պատրա՛ստ կաց 'ի գազանաց և
'ի բարձր տեղաց. 'ի կախարդաց և
'ի պնտերես կնոջէ՝ որ շատքէ փա
թորակեր։ Գնա՛ աղաչեա՛ զա՜ծ և
ուխտ կատարեա՛ նմա. որ ազատիս
'ի շատ չարէ. և բանայ քեզ տ՜ր ա՜ծ
դուռն բարի և ըռզակաց. սեթայ
վիճակնէ։

(Պ)

Պարգև բարեաց տացէ քեզ ա̅ծ. չարն հեռացաւ̂ և բարին մօտեցաւ̂ կամօքն ա̅յ. Եւ̂ դու ես ի մաստուն որ խրատ տաս ա̅մցուն. բայց պահեա՛ զանձըն քո 'ի չարկամաց. և զոր ինչ գործես և բան որ բռնես՝ 'ի բարին առաջնորդէ քեզ տ̅ր ա̅ծ. բայց 'ի սիրելեաց բախտ ո՛չ ունիս. Ցա̅ծ ապաւ̂ինէ որ կործանէ զքո թշնամին. և հանէ զքեզ յա̅մ որոգայթէ. և լինիս ցանկալի ամենեցուն. և ո՛չ լինի պակասումն ընչից քոց. և զինչ խորհիս՝ կատարի 'ի բարին. մովսէսի վիճակն է.

(Ջ)

Ո՛վ մարդ՝ մեծ էիր և խոնարհեցար. զմտաւ̂ ածես և ո՛չ կարես կալ 'ի վ̅ր̅ մէկ խորհրդի. դու մի՛ տրտմիր՝ գալոց է քեզ ուրախութի̅ մեծ՝ ուստի ակն ո՛չ ունիս. զի դու բարի ես՝ և ա̅ծ բարի առաջնորդէ

քեզ։ Փոխանակ տրտմութեան՝ ուրա
խութիւն լինի քեզ. բարի և շնորհ 'ի
յայ առնուս։ Դնա՛ արա՛ զխորհուրդ
քո. թէ վաճառ առնես՝ շահիս. թէ
'ի ճանապարհ երթաս՝ բարով գաս։
այլ 'ի վր̄ բախտիդ քննութիւն առնես
և հարցանես. ա̄ծ բանայ քեզ ըզ
դուռն բարոյ. և յաւ̂ելու ըռզակն
քո։ մատթէոսի վիճակն է։

(Ռ)

Ո՛վ մարդ՝ սասանեցար յաղգաց և
'ի յանօրինաց. հաստա̂ իվերայ քո
տրտմութիւն. և եղև աւ̂երումն տան
քո 'ի բարեկամաց քոց. և խորհուրդ
քո հանապազ 'ի կորուստ ելանէ։
Ո՛վ այր՝ մի՛ հոգար վ̄ս այդ բանիդ
զի շուտ գայ իվր̄ քո բարին. և տ̄ր
ա̄ծ հանէ զքեզ 'ի խաւ̂արէ 'ի լոյս.
և քո մուրատին հասանիս։ Ա՛յլ
պատրաստ կաց 'ի յընկերտացդ՝ զի
բախտ ո՛չ ունիս. և կայ մարդ մի
չարակն՝ որ մտօքն չար կու խորհի

քեզ. 'ի կախարդաց պատրաստ կաց.
ադամայ վիճակն է.

(Ս)

Ո՛վ մարդ՝ վասն կենաց քոց ը՞էր
հարցանես. զի՞նչ յիմարեալ ես
և չար խորհիս. և ամենեցուն վնաս
առնես. 'ի տեղոջէ 'ի տեղ փոխիս՝ և
ուրեք ո՛չ հաստատիս. զոր կորու-
սեալ ես ո՛չ գտանես. Ընկեա՛ զնեն
գութի՞ 'ի մտաց քոց. ընկերոջ և ա-
մէն մարդոյ չար մի՛ խորհիր. թէ չը-
լսես՝ փաթերակիս. գնա՛ աղաչեա՛
զա՞ծ որ աղատիս 'ի շատ չարէ.

(Վ)

Ո՛վ սիրելի՝ տո՛ւր փառս ա՞յ. զի գա-
լոց է քեզ ուրախութի՞ ուստի ակն
ոչ ունիս. Եւ՞ 'ի քո վաստակէն շատ
մարդ կերիցէ. և զաւ՞ակ մի խնդա-
միտ տեսանես. և տայ քեզ ա՞ծ ա-
ռողջութի՞. Ա՞յլ պատրաստ կաց 'ի
բոլորերես մարդոյ մի և 'ի չարակն
կնոջէ. որ մըտօքն չար կու խորհին

քեզ. պատրաստ կաց 'ի նոցանէ որ
չանկանիս 'ի փորձուի̄։ և զինչ բան
բռնես՝ 'ի բարին առաջնորդէ քեզ
տ̄ր ա̄ծ։ 'ի հեռաւ՛որ տեղաց ձայն ա
ւ՛ետեաց լսես. կամ հեռաւ՛որ մարդ
տեսանես։ գնա՛ արա զխորհուրդ քո։

(Տ)

Ո՛վ մարդ՝ ուրախուի̄ մատուցա
նեմ քեզ. զի դու վախել ես
և տարակուսեալ։ զրաբախտ ես.
զոր կուտաս՝ կռվով կու թափես.
ում բարի կառնես՝ նա քեզ չար
կառնեն։ Ա՜յլ յաղօթից և աղաչա
նաց դու մի՛ դադարիր. գալոց է
քեզ ուրախութի̄ ուստի ակն ոչ ու
նիս։ հեռաւ՛որ ունիս գայ. թէ աղ
քատ ես՝ հարստանաս. թէ հի՛ւանդ
ունիս ողջանայ. թէ երազ ես տե
սեր բարի է։ ղուկասու վիճակն է։

(Ր)

Ո՛վ մարդ՝ ցնծուի̄ և ուրախուի̄
տամ քեզ. զի դու բարի ես և

ա̅ծ բարի առաջնորդէ քեզ. և ում
ցանկաս հասանիս։ բայց թշնամիքն
քո շատ են. այլ դու մի՛ վախեր՝ի
նոցանէ՝ զի ա̅ծ է քեզ օգնական.
բայց և՝ի կնոջէ բախտ ոչ ունիս։
Պատրա́ստ կաց որ՝ի զնտան չի մտա
նես. իրաւ̂ի տուգանք տաս։ այլ
իրք զոր կորաւ̂ քեզ՝ գըտանես.
՝Ի ճանապարհ կամիս երթալ և եր
կու միտ ես. գնա՛ և մի՛ վախեր.
ընդոր երթաս՝ բարով գաս։ զինչ
բան որ բռնես՝ յաջողէ քեզ ա̅ծ. և
զինչ խորհուրդ որ ունիս՝ ա̅ծ՝ի բա
րին կատարէ. և օր քան զօր աղէկ
լինիս։ մարկոսի վիճակն է։

(8)

Ո՛վ մարդ՝ բազում բարիս կուտե
սանեմ առաջի քո. առնուս պար
գևս՝ի մեծամեծաց. ուրախանաս
և բարոյ հանդիպիս։ Խնդաս՝ի զա
ւ̂ակէ և՝ի կնոջէ քումմէ. և լինիս
բարի յիշատակ ծնողաց քոց։ Թէ

փոխիս 'ի տեղացդ՝ ո՛չ հաստատիս. զի ա̅մքեան նենգաւ՛որք են քեզ։ Եւ՛ 'ի մարդոյ բախտ ո՛չ ունիս. այլ քո բարին 'ի յա̅յ է. և տայ քեզ ա̅ծ զիւր ողորմութի̅ն անչափ. և յա̅մ դժ՛ւարութէ̅ ազատիս. և երազն որ տեսեր ես՝ 'ի բարին կատարի։

(Ի)

Ո՛վ մարդ՝ չարն հեռացաւ՛ 'ի քէն և բարին մօտեցաւ՛. այլ սասա̅ նեցար 'ի յազգաց և անօրինաց. և ազգն քո նենգաւ՛որ եղեն քեզ։ Պատրաստ կացիր 'ի թշնամեաց քոց. զի կայ մարդ մի չարակն և կին մի կախարդ՝ որ մտօքն չար կու խոր̅ հին քեզ. և 'ի յընկերտացդ փաթե̅ րակ կայ առաջի քո։ դտ̅ստն ունիս կամ ճանապարհ կամ վաճառ՝ համ բերէ։ աբրահամու վիճակն է։

(Փ)

Ընզգամ մարդոյ մի՛ լինիր սիրելի որ չի փաթերակիս. և 'ի ձեռացդ

քո իրքէ կորել. մի՛ տրտմիր՝ 'ի քեզ
դառնայ։ Օ՝ ինչ խորհուրդ ունիս
կատարէ ա̅ծ. բայց սակա՛ւ մի համ
բերէ. զի պիղծ մարդ մի կայ՝ որ
մըտօքն չար կու խորհի քեզ. թէ
պատրաստ կենաս իւրմէն՝ նա ազա
տիս 'ի չարէն։ Կամէր գալ իվ̅ր քո
տրտմութի՝ բայց ա̅ծ խափանեաց.
և բազում ուրախութիւն կայ ա
ռաջի քո։ Նման ես աբրահամու.
որ ա̅ծ զինքն սիրեաց և 'ի տրտմու է̅
ազատեաց. նոյնպէս և դու ազատիս
յա̅մ չարէ։ սահակայ վիճակն է։

(Ի)

Ո՛վ այր՝ տեսանեմ զքեզ որ մէկմի
կու յաղթէ քեզ. և լեզո՛ւով և
սրտովն չար կու խորհի քեզ. կամ
հոր մի կու փորէ քեզ. այլ ո՛չ կարէ
վնաս առնել քեզ։ Ղ՝նա՛ ուխտ կա
տարէ ա̅յ՝ որ շատ չարէ փրկեցար.
զի հասեալ էր քեզ նեղուի̅ մեծ,
այլ ա̅ծ դարձոյց զչարն 'ի գլուխն

իւր։ Նման ես դու իսահակայ. որ
հայր իւր կամէր զենուլ զնա. այլ
ա̅ծ օգնեաց նմա և փրկեաց զնա.
և բազում մեծուե̅ և փառաց հա-
սաւ. նոյնպէս և դու ուրախանաս
կամօքն ա̅յ։ ս̅բ յակոբայ
վիճակն է։

Ա՛ւ այսոցիկ ամենեցուն գիտօղն՝
է ա̅ծ ճշմարիտ. զի մարդ ո՛չ է
տեսօղ սրտից և ապագայից, այլ՝
ա̅ծ։ Ուստի զոր ինչ ասեն և գրեն
իմաստասէրք, թէակուն կարծեօք են
Ա՛ս̅որոյ նմա միայնոյ ա̅յ գիտողին
գաղտնեաց և յայտնողին ծածկու-
թից՝ փառք ՚ի յա̅մ արարածոց ՚ի
յաւ՛իտեանս յաւ՛իտենից
Ամէն։

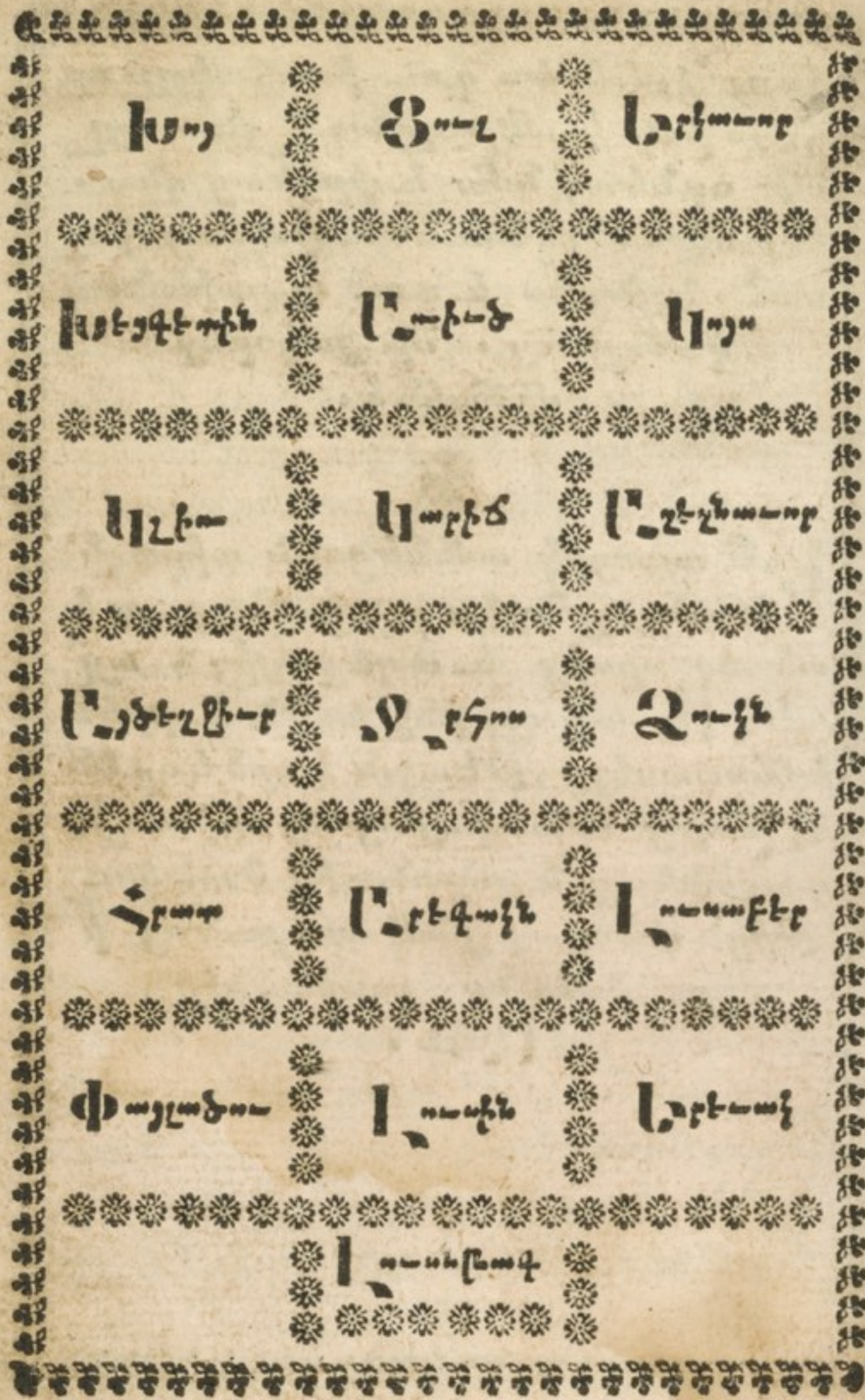

* Խոյն ։

Ո՛վ մարդ՝ լոյսն ահագին փա-
ռաց և շառաւ՛իղն աննու՛ազ,
ծագեսցի իվ՞ր քո ո՞պ արգ՞կն
իվ՞ր արարածոց։ նոյնպէս և դու՝ի
բանս քո ուրախանաս ։ Ա՞յլ ուխտ
ես դրեր կատարեա՛։ և տ՞ր լցուսցէ
զխնդրւ՛ածս քո։ ապա երազ ես տե-
սեր և զարհուրեր՝ մի՛ վախենար
երազն՝ի բարին եղև ։

* Ցուլն ։

Ո՛վ մարդ՝ լուսաւ՛որի խորհուրդ
սրտիդ ։ յա՞մ ժամ տրտում ես ։
մի՛ վախեր՝ զի չարն հեռացաւ՛ի քէն

և բարին մօտեցա՛ւ. և զոր խորհելես
շուտով տայ քեզ ա՜ծ զիւր ողրմւ՛ին։

* Երկաւորն։

Ո՛վ մարդ՝ զինչ որ խորհելես՝ կա
տարի աստուծով. զի շատ բա
րութիւն կայ յայդ խորհուրդդ.
զի դու բարի ես՝ և հարամն քեզ
չի գար։ առ ժամս տրտում ես և
՚ի ցնորի կաս. մի՛ ցնորիր՝ զի շատ
բարութի՜ կայ առաջի քո. և զինչ
խորհելես՝ ՚ի բարին կատարի ա՜վ։

* Խեցգետինն։

Ո՛վ մարդ՝ զոր ինչ խորհելես ՚ի
սիրտդ՝ փախի՛ր ՚ի դմանէ որ չի
փաթերակիս. զի քո բանդ ՚ի վերայ
չիգար։ պատրա՛ստ կացիր ՚ի չարկա
մաց. զի ընդ քեզ ուտեն և ըմպեն
և քեզ չար կու խորհին.

* Ա՜ռիւծն։

Ո՛վ մարդ՝ տայ քեզ ա՜ծ զիւր ո

ղորմութիւն • ցանկութիւն սրտի քո
կատարի • և 'ի մօտ աւուրս՝ ձայն
աւետեաց լսես և ուրախանաս։
բայց 'ի կռւոյ պատրաստ կացիր • և
զոր ուզես՝ տեսանես կամօքն ա̅յ ։

* Կոյսն ։

Ո'վ մարդ՝ զլոյսն անըսպառ ծա
գեսցէ ա̅ծ իվերայ քո • և ողոր
մութեամբն իւր յաջողեսցէ քեզ
զոր դու կամիս ։ այլ երազ ես տե
սեր և զարհուրեր • մի' վախեր՝ զի
թէպէտ պատերազմն ահագին է ,
բայց նշան բարւոյ է • ըռզակ դա
լոց է քեզ ուստի ակն ոչ ունիս •
և այլ զինչ խորհել ես՝ կատարի •
թէ հիւանդ ունիս ողջանայ • և պա
տուհասն 'ի քէն հեռանայ կամաւն
ա̅յ ։ այս աւուրքս որ իվ̅ր քո դա
լոցէ՝ լաւէ քան զառաջինսն ։

* Կշիռն ։

Ո'վ մարդ՝ զինչ որ խորհեցար մի'

վախեր այնպէս ուրախանաս որպէս
պիտոյ է քեզ. բայց զխորհուրդդ
ամէն մարդոյ մի՛ ասեր. զի քո վի
ճակն 'ի կշիռն է. և ամէն բան քեզ
յաջո՛ղ է։ յիշոցաց պատրաստ կացիր
և յամենայն ժամ աղօթք արա՛. զի
ամէն չար 'ի քէն հեռանայ և 'ի հո
գոց ազատիս։ թէ 'ի ճանապարհ
երթաս՝ բարով գաս. և թէ վաճառ
ունիս՝ բարով շահիս։

* Կարիճն։

Ո՛վ մարդ՝ գիտացի՛ր որ կարճի
թիւնով կամի հարկանել զքեզ
մարդ մի. պատրա՛ստ կացիր 'ի նմանէ
և յայդ խորհրդոյդ հեռացիր՝ որ
պահէ զքեզ ա՜ծ։ թէ չէ յետոյ ա
պաշաւ՛ես. և թէ համբերես սակա
ւ՛իկ մի, զինչ որ կամք ունիս կատարի։

* Ա՜ղեղնատորն։

Ո՛վ մարդ՝ ժամանակս ըղորդե
ցաւ՛ քեզ. և քո սրտին խորհուրդն

'ի բարին կատարեցա՛ւ. արա՛ զինչ
որ կամիս և խնդաս 'ի բանս քո.
և տայ քեզ ա̅ծ զխնդրո՛ւածս քո.
մի՛ արտորար սակա՛ւ մի համբերէ.
և ուստի ակն ոչ ունիս՝ ուրախա
նաս. թէ տուն շինես՝ յաջողէ քեզ
ա̅ծ. և 'ի նեղութենէ ազատիս. թէ
հեռա՛ւոր ունիս՝ տեսնուս. բայց
'ի լեզո՛ւէդ պատրաստ կացիր.

*Ա՝ ՅԾԵՂԶԻՒՐՆ.

Ո՛վ մարդ՝ յիշեա՛ զա̅ծ 'ի բանս քո
և նա հանէ զքեզ 'ի տըրտմու՛է
զի տրտմութի՛ հասանէ քեզ 'ի սի
րելեաց քոց. կասես ե՛րբ ճար լինի
ինձ կամ յաջողութի՛. և կու ցու
ցանէ թէ հի՛ւանդանաս՝ բայց շու
տով ողջանաս. թէ հեռա՛ւոր ունիս
գայ. և կատարի խնդիրքդ 'ի բարին.

*Ի՝ ՐՀՈՒՆ.

Ո՛վ մարդ՝ բարութի՛ շատ ունէիր
և յամենէն զրկեցար. պանտըխ

տեցար և չար դիպեցաւ՛ քեզ. կը
ռիւ՛ սիրելեացդ՝ հետ քեզ եղեն.
և զէտ նաւ իվր՜ ծովուն երերման
կաս. և կամիս քո կենացդ հան
գիստ գտանել՝ և ճար չես գըտա
ներ։ ո՛վ մարդ մի՛ տրտմիր՝ զի տրտ
մութի՜ քո յուրախութի՜ փոխի. և
զոր խորհիս՝ կատարի կամաւ՛ն ա՜յ։

* Զուկն.

Ո՛վ մարդ՝ հեռաւ՛որ տեսնուս.
կամ ձայն աւ՛ետեաց լսես և խն
դաս. զի դիժարն քո անցաւ՛ և բա
րին մօտեցաւ՛։ այլ թէ խոստումն
ունիս կատարէ՛. և յիշոցաց պատ
րաստ կացիր։ և որպէս կապեալքն
որ արձակին՝ և փակեալ դուռն որ
բացու՛ի, ա՛յնպէս բանալոցէ քեզ ա՜ծ
զդուռն ողորմութեան։

* Հրատն.

Ո՛վ մարդ՝ նման ես դու հովու՛ին
որ փախեաւ՛ ՚ի ցրտոյն և եմուտ
 ՚ի

'ի յայրն. և ոչխարաց հոգս ո՛չ տա
րա՛ւ. երեկ գայլն և արար գէշ.
նոյնպէս և դու 'ի բարոյն հեռանաս
և երթաս զհետ չար խորհրդոյն.
պատրաստ կաց 'ի նմանէ և 'ի նենգա
՛ւոր մարդոյ. և յայդ խորհրդոյդ
հեռացիր. զի չար խօսք կան հետ
քեզ. այլ բանդ որ 'ի մտիտ է՝ քեզ
չարէ. ահա՛ ասացի քեզ զա՜մ.

*Արեգակն.

Ո՛վ մարդ՝ ոպ՜ արեգակն որ լու
սա՛ւորէ զարարածս, այնպէս լու
սա՛ւորի խորհուրդ քո. զոր կամիս
կատարելոց է քեզ ա՜ծ ըզ բարին.
բայց 'ի թուխ բոլորերես մարդոյ մի
պատրաստ կացիր. զի սրտովն նեն
գէ՛ զքեզ. և լեզո՛ւովն քաղցր խօսի
ընդ քեզ. բայց դու 'ի բանի մի վ՜ր
հոգս ունիս՝ և հետ մտիտ քննուի
կաս. մի՛ վախեր՝ շուտով լուսա
՛ւորի խորհուրդ սրտի քո.

* Լուսաբերն։

Ո՛վ մարդ՝ 'ի հետ չար մարդոյ 'ի շուրջ մի՛ գար. ապա թէ ոչ լսես փաթերակիս 'ի նմանէ. և 'ի քո լեզ ո՛ւէդ պատրաստ կացիր. և յամէն մարդոյ քաղցր խօսք մի՛ խաբիր. զի կամին կորուսանել զքեզ։ սա՛ կա՛ւ մի համբերէ. թէ չէ յետոյ ապաշա՛ւես։ շատ բարութիւն կայ առաջի քո. կորուստն գտանի. և զինչ որ առնես՝ յաջողէ քեզ ա՜ծ։

* Փայլածուն։

Ո՛վ մարդ՝ 'ի հեռա՛ւոր տեղեաց ձայն ա՛ւետեաց լսես և խնդիր քո կատարի. և ուխտն զոր դրել ես կատարէ ա՜ծ. չարն հեռանայ 'ի քէն և բարին մօտենայ քեզ։ զինչ բան որ ունիս՝ արա՛ համարձակ. զի քո կամքն լինի և ուրախանաս ա՜վ։

* Լուսինն։

Ո՛վ մարդ՝ ցօղ ողորմութեանն ա՜յ

անպակաս լիցի 'ի քէն. և տ̅ր ա̅ծ
հաստատեսցէ զսիրտ քո։ զոր ինչ
խորհելես՝ արա՛ և մի՛ վախեր. զի
շատ բարութիւն կայ առաջի քո։
և 'ի հեռաւ՛որ տեղաց ձայն աւ՛ետ
եաց լսես 'ի մօտ աւ՛ուրս և ուրա
խանաս։ և զինչ սրտովդ ուզես՝
աչօքդ տեսանես և խնդաս։

*Երեւակն։

Ո՛վ մարդ՝ ընդէ՞ր անիրաւ՛ ջանաս
և 'ի զուր աշխատիս. զի դժ՛ւա
րին է բանդ և անհաստատ գործդ.
զի խորհուրդդ այդ որ 'ի սրտիդ է
ո՛չ է պատշաճ ժամանակիս։ փոխա
նակ բարւոյ՝ չար հանդիպի քեզ.
և թէ չլսես խրատու՝ փաթերակիս
ժամանակ մի համբեր տուր սըր
տիդ. և զյոյսդ առ ա̅ծ կալ հաս
տատուն և մի՛ վախեր. զի թշնա
մին քո գլորի՝ և դու կանգնիս
կամաւ՛ն ա̅յ։

*Լուսնխաղն։

Ո՛վ մարդ՝ վիճակս 'ի բարին ելա՛ւ
քեզ. այս ղազարու վիճակն է
որ երեքօրեայ մեռեալն յարեա՛ւ։
Շատ ա՛ւուրք էր որ քո վիճակն
'ի պրճէն ելած էր. և դու 'ի տրտ
մութե՛ կաս՝ զէրդ նա՛ւ երերալով
իվերայ ծովուն. մի՛ վախեր՝ շու
տով ելանես 'ի նեղութենէդ։
Ա՛յլ խոստումն զոր ունիս կատա
րէ՛. և յիշոցաց պատրաստ կաց. և
զաղօթս հասարակաց կատարեա՛ որ
ելանես 'ի նեղութենէդ։ և 'ի մեծ
մարդու մի բարի լինի քեզ։

Եւ այսոցիկ ամենեցուն գիտօղն՝
է ա̅ծ Ճշմարիտ. զի մարդ ո՛չէ
տեսօղ սրտից և ապագայից, այլ՝
ա̅ծ. Ուստի զոր ինչ ասեն և գրեն
իմաստասէրք, թէական կարծեօք են
Ա՛ս̅որոյ նմա միայնոյ ա̅յ՝ գիտողին
գաղտնեաց և յայտնողին ծածկու
թից՝ փառք 'ի յա̅մ արարածոց 'ի
յաւ՛իտեանս յաւ՛իտենից
Ամէն.

* Յիշատակարան ։

Նորհիւն այ յանկ ելելաւար
տեցաւ տրպումն պատմուեն
գրքուկիս այսորիկ՝ Որ կոչի
Եօլեն իմաստասէր ։

Ի Հայրապետութեն Տեառն Պա
զարու՝ ամ Հայոց Կթղկսի ։
Եւ 'ի Պատրիարգուեն սբյն Եէմի՝
Տեառն Գրիգորի Վսեմազարդ
և Գերերջանիկ Վարդապետի ։
Իսկև 'ի Պատրիարգութեն Կոս
տանդնուպօլսոյ՝ Տեառն Յակը
բայ՝ արժանաւոր բանիբուն և
ածաբան Վարդապետի ։

Ի Խուսականիս 1190 ։

Արդ՝ որք հանդիպիք սմա ընթեռ
նլով կամ զբօսնլով՝ յիշեսջիք ըզ
պատճառ տպեցման սորին զդրավա
ճառ արզրումեցի եղբայր մանուկն ։
զի և դուք յիշեցլ լինիջիք 'ի բարին ։
Ամէն ։

328

2.12.2748.37